

Ex
Bibliotheca
Johannis Comitis
Chaplenae
Lib. Cancellarii
M. L. L.

HIERONYMI MAGII

VARIARVM LECTIONVM,
seu Miscellaneorum

LIBRI IIII.

*In quibus multa auctorum loca emendantur, atque
explicantur, & quæ ad antiquitatem co-
gnosendam pertinent, non pau-
ca afferuntur.*

Ad Illust. & Reuer.

ADAMVM KONARSKIVM

Posnaniæ Episc. & Poloniæ Regis

ORATOREM.

*Ex Libris M. C.
Bazin.*

Adversarij

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS Ex Officina Iordani Zileti. 1564.

152

*Ex Bibl.
Goach. Com.
Chreptowicz.*

ГЛАВА

НАУКА И ТЕХНИКА

ИЗДАНИЕ

1986

Москва

ИЗДАТЕЛЬСТВО

НАУКА

1986

АДМИНИСТРАЦИЯ

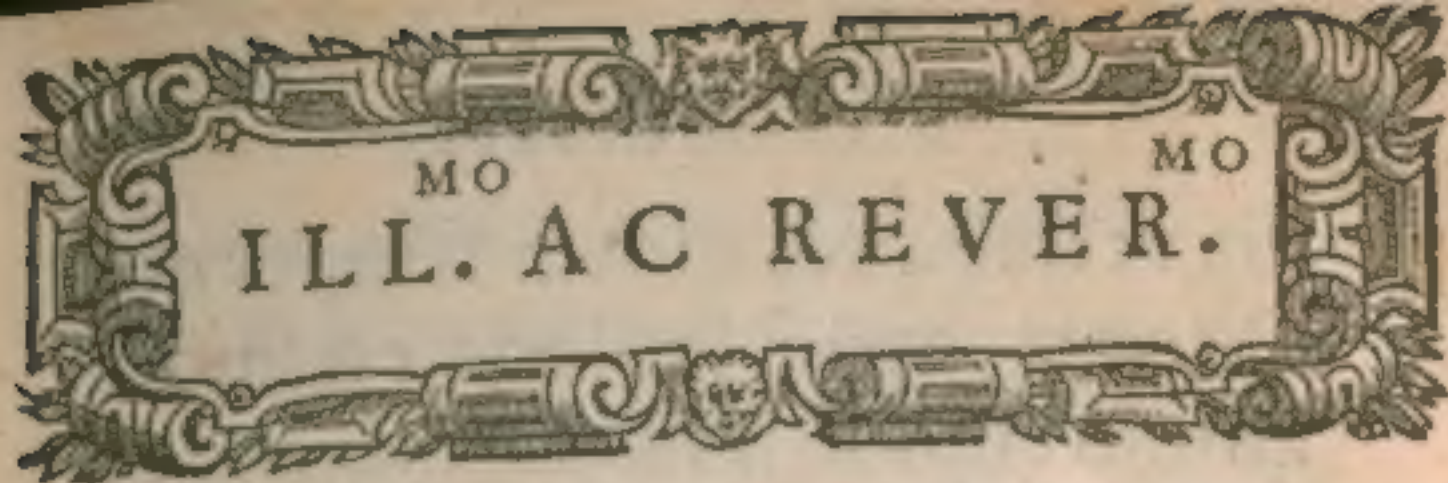
НАУКИ И ТЕХНИКИ

ИЗДАТЕЛЬСТВО

НАУКА

Москва

Центрально-научная
библиотека АН УРСР
Инв. № 2807865

ADAMO KONARSKIO
POSNANIAE EPISCOPO,

ET DIVI

Sigismundi Augusti

Poloniae Regis in Italia

ORATORI,

HIERONYMVS MAGIVS
IVRISC. ANGLARENSIS

S. P. D.

OMINIS non simpli-
cem esse naturam,
ADAME KONAR-
SKI Præful amplif-
sime, Philosopho-
rum facilè princeps
Aristoteles testatur, & nos, si men-
tem adhibuerimus, satis intelligen-
mus. Hinc ille vsu venire conten-

a 2 dit,

Epistola

dit, vt nulla res eadem semper nos
oblectet, quòd subinde eiusmodi
animo cupido infideat, quæ muta-
tionem, varietatemq; ipsam expe-
tat, atq; deposcat. Quamobrem au-
gusta illa mundi huius molitoris
effectorisq; Dei administra natura,
non tam vt virium suarum speci-
men quoddam planè admirādum
exhiberet, quàm vt nobis maximè
consuleret, multiplici rerum om-
nium copia, & varietate cuncta lo-
cupletasse videtur. Quocunq; enim
te vertas, quicquid in cernendi sen-
sum cadit, multiplex esse animad-
uertis. Cœlum variis exornatum
stellis; terram hîc montibus emi-
nentem, illhic vallibus lacunosam:
fontibus, riuibus, fluminibus, stagnis,
lacubus ac mari irriguam atq; di-
stinctam: plantis præterea, herbis,
lapidibus, animantibus innume-
ris, multiformibus, uersicoloribus-
que

Nuncupatoria.

que (vt quæ marinis fluctibus continentur, præteream) passim iucundum oculis præbere spectaculum conspicias. Huius solertiam ingeniumq; homines cum multis aliis facultatibus artibusque, tum uel maximè his, quæ literarum monumentis continentur, foeliciter æmulati sunt; dum non vnā eandemque rem, sed planè innumeras nobis spectandas, inq; varios vsus desumendas proposuerunt. In quibus magna quadam sanè, & incredibili amœnitate ac utilitate respersi Variarum lectionum libri videntur, qui dum grauioribus curis studiisq; oppressi, & quasi confecti respirare, nosq; ipsos colligere uoluerimus, hortorū viridariumq; oculis atq; animis loco sint. Quorum, siue antiquiores, siue recentiores quæras, quanquā copia satis ingens circumfertur; ego ta-

Epistola

men, qui hoc ſcriptionis genus multum ſemper probauerim, quòd quàm auctori iucunda confectio ſit, tam etiam lectori pergrata ac frugifera lectio eſſe ſoleat; nò ideò ſi quid huiusmodi ſuccifiuis horis diligentia mea amicorum hortatu aliquando peperiſſem, ſupprimendum abolendumq; eſſe, mihi vnquam in animũ induxi: quin multa in ſua priuatim capita cum collegiſſem, literisq; tanquàm tyrocinii mei monumenta conſignaſſem, tantisper ea ſupprimenda eſſe cenſui, dum docti alicuius amici iudicium & cenſuram ſubirent, aut mihi ad ea, quæ rudia inchoataq; eſſent, perficienda, & quædam, quæ ſubinde diſplicerēt, recudenda, ocium aliquando inter innumera, quibus diuexor, moleſtiarum examina, & importuna negocia, concederetur. Verùm dum id fruſtrà iam multos

annos

Nuncupatoria.

annos expecto, illud contigit, ut eorum, quæ à me fuerant animaduversa ac in libros relata, quædam mox & doctis quibusdam viris in mentem venerint, in lucemq; non sine laborum meorum iactura prodierint. Quare diem ulterius extendendam diffundendamq; non esse, cum perspicerem, cōmodum Venetias aduēnit Carolus Sigonius vir omni elegātis doctrinæ genere mirum in modū (quod eius lucubrationes testantur) excultus, & cui nihil eorum, quæ in Græcis Latinisq; auctoribus ad antiquitatem cognoscendā penitusq; illustrandā pertinent, obscurum ac ignotū vnquam videri possit. Huic cū nonnulla ex his libris memoriter, quo eius extorquerē sententiam, recensuissem, tantum abest, ut ille ea improbauerit, ut ex eo, quod illi ostensum esset, exemplo reliqua perpēdens, ut

Epistola

quàm primùm prælo libros hosce
in communem studiosorum vtilita-
tem subdendos curarem, hortatus
sit. Cuius ego iudicium secutus,
mox non sine maximi alicuius pa-
troni tutelari numine id faciendum
esse decreui. Tunc verò tu, A D A-
ME KONARSKI Præful optime
atq; amplissime, mihi in mentem
veniebas, cuius dignitate, splen-
dore, atq; auctoritate, exilia hæc,
parumque meo nomine plausibi-
lia illustrarem, & contra nouita-
tis inuidiam, & vetustatis iniuriam
præmunirem. Tu siquidem illustris-
simo loco iure optimo positus, ac
omnibus planè virtutibus, quæ nõ
solum principi viro, sed sancto ac ir-
reprehensibili Episcopo maximè
conueniunt, exornatus, tantum ti-
bi apud omnes Christiani Orbis
nationes nominis, atq; auctoritatis
comparasti, vt quæ tuo tecta sint
præsidio

Nuncupatoria.

præsidio, vel nomen tuum præfere-
rant, nedum illæsa, sed magna quo-
que dignitatis accessione commen-
data, & augusta fore uideātur. Ac-
cessit cò, quòd postea quàm à Divo
SIGISMUNDO AVGVSTO po-
tentissimo Poloniæ Rege, qui ad se-
ria quæque, & ad rerum summam
pertinentia tuo vti solet consilio, in
Italiani Legatus aduenisti, ea de te
magis magisq; increbuit fama, quæ
bonos omnes ad te amandum, su-
spiciendum, colendumq; pellexe-
rit. Non solum enim hanc legatio-
nem ita gessisti, ac geris quotidie,
vt diligētiam tuam, & grauitatem,
Italorum Principes admirentur, &
ingenium incomparabile cogno-
scant, sed aliis etiam in rebus, vt to-
ta ferè Polonia, & Posnaniæ con-
sueuisti, ceterum hæc tuis hodie fiat
institutis sanctissimis seruandis, &
quasi vestigiis persequendis) vir-
tutis

Epistola

tutis pietatisque tuæ monumenta
fanè quàm admiranda, passim relin-
quis. Nam, vt cætera silentio in-
uoluam, literatos homines nouus
quasi sæculi nostri Mœcenas ita hu-
manitate prosequeris, & beneuo-
lencia complecteris ac foues, vt his
etiam cōuictoribus, omniumq; ho-
rarum comitibus, familiariter vta-
ris. Qui enim animum optimarum
disciplinarum studiis excoluisti,
præclareque in te alis virtutis lau-
dem, virtutem ipsam in deligendis
tibiq; asciscendis amicis, & comiti-
bus, non fortunam, cuius boni fe-
rè ludibriis patent, sapiēter seque-
ris. Quare vt tui nominis memo-
ria immortalitati consecretur, effi-
cis. Ex his ego quanquàm grega-
lis, innumeras hasce animi tui do-
tes, & Episcopalis muneris orna-
menta admirari, teq; mirum in mo-
dum amare cum cœpissem, ac mox
quæ

Nuncupatoria.

quæ tui studiosissimus Iac. Breznicius iuuenis mihi propter singularem doctrinam multamq; probitatem charissimus, de te sæpe prædicabat, igniculos quosdam addidissent; aliquod animi studiiq; erga te mei edendum esse argumentum iudicaui. Ac sensi nihil in præsentia facere me commodius posse, quàm si hos Miscellaneorum, seu Variarum lectionum libros, tui nominis æternitati dicarem. Maiora certè, quibus dignus sis, præstabunt eruditissimi viri, & non parua Polonici nominis ornamenta Martinus Cromerus, Ioannes Sarius, Melchior Guilandinus, Stanislaus Ilouius, Andreas Patricius, cuius modò nemini Breznicius meus, Orecouius, aliiq; non pauci. Equidem quæ mea elaborare tenuitas potuit, sedulò præstiti. Quod autem ad munus hoc cartaceum pertinet,

Præsul

Epistola

Præsul Illustrissime, illud te scire velim, quæ à me scripta sunt, non adeò pro Delphicis respōsis (vt multorum mos est) habenda esse mihi persuadere, vt non magnam eruditis hominibus habiturus sim gratiam, si non iniquo, & exulcerato animo, sed vt homines humanitatis addictos studiis decet, me, si qua errata offendent (vt fortasse nō pauca offendent) scriptis suis admo-
neant, & quasi labētem subleuent. Tanto autem æquiore animo iustas mihi ferendas esse reprehensiones duxi (dummodò obtreccationibus careant, & nonnihil primæ editioni condonetur) quanto certio-
rem in Remp. literariam, cuius gratia manum his rebus admo-
liri consueuimus, utilitatem inuehi intelligam. Equidem cum nullo adhuc mortalium tam prosperè ac fœliciter actū esse video, vt erro-
re

Nuncupatoria.

re penitus cuiusquam scripta vacauerint. Homines sumus, & quæ naturæ nostræ imbecillitate contingunt, non sunt probro danda, aut ad contumeliam vlla ratione trahenda. Opinione hanc nescio quis malus genius humanis mentibus iniecit, erratis multum de auctorum existimatione detrahi (cum tamen maximos viros, sæpius etiam quàm par est, lapsos videamus) & idèò cum pro hoste habendum esse, qui illa in re literaria commouet. Hi certè mihi communi eruditorum odio (vt quod sentio ingenuè fatear) digni videntur, qui tantum sibi in studiis quibusq; arrogant, vt vel quæ temerè ipsis exciderint, aut sint effutita, inconcussa, sanctaq; esse velint, omnemq; perinde respuant reprehensionem, ac quos à suis scriptis dissidentes intelligant, conuiciis, ac virulentis

Epistola

tis maledictis proscindant. At hos meminisse oportet, hominum esse iudicia libera, eaq; lege libros inuulgari, vt alienæ censuræ aleã subeant. Quòd si quis æquus rerũ æstimator existat, qui nihil sui ipsius amorì det, tantum abest vt errata, quæ admiserit, à quoquam deprehendi ac indicari ægreferat, vt potius tanquàm homini, qui errãti sibi, viã commostrauerit, aut morbo aliquo intestino cæcoq; laboranti, pharmacum præsidiaque salubria exhibuerit, illi gratiam planè sit habiturus. Atq; hæc eò sanè pertinet oratio, vt mihi infensos esse nolim doctissimos aliquot nostræ ætatis viros, à quorum discrepauissententiis; sed quicquid à me allatum est, vt citra contradicendi libidinem ac solius studio ueritatis, & sedulò factum est, ita æquo, vt certè facturos spero, animo ferant.

Nuncupatoria.

rant. Verùm tu KONARSKI Præ-
sul ampliffime (ne te longiore ora-
tione detineam, & in publica com-
moda peccem) hæc qualiacunque
fint, bonam in partem, & tanquàm
studii amorisq̃ue erga te mei, ob-
feruantia quoq; , & reuerentia spe-
cimen, & pignus quoddam acci-
pies, & tua dignitate maximaq̃; au-
toritate tueberis, meq̃; clientu-
lorum tuorum albo adscri-

bes. Quod vt facias
te etiam atque
etiam rogo.

Vale.

Patauio Kal. Octob.

M D L X I I I.

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΤΟΥ ΛΕΩΝΟΥ
εἰς Γερώνυμον τὸν Μάχιον.

Ανδρῶν τὸν πανάρισον αἰεὶ δεινὸν ἔρσο μοῦσα,
Μάχιον Ἀγγλαριῆ, φέγγος ἐοῖο γένους.
Τόν ῥα θεοὶ μακάρων φιλέουσι δοτῆρες ἐάων,
Ἢν διὰ σωφροσύνην, τὴν φρεσὶν ἥσιν ἔχει.
Τοῦνεκ' ἀφοῖτ' ἐδοσαν σοφίσγε τὰ βίβρα πότῃ
Ἰδμεναὶ ἐνδυκέως, καὶ καλὰ πολλὰ γράφειν.
Πρῶτον μὲν δεδάηκε νόμους ἀνδρῶν τε θεῶν τε:
Ἔπειτα δ' Ἀριστοτέλους τὴν χαλεπὴν σφίην.
Πλεῖστα δέ τοι πλέμωιο κακοῦ συνεγράψατο κέρδη,
Οἷς γ' ἂν ἔλοι ῥέα τις, τὸν στρατὸν ἀντιπάλων.
Νῦν δ' ἐκ δαιδαλέων συλλέξας δύσκολα βίβλων,
Αὐτὰ σαφηνίσας, γράμμασι τοῖσιν ἔθῃ.
Ἄσ' Ἀδάμω δ' ἱέρωτε Κονάρχῳ φωτὶ ἀρίστῳ,
Μούσης ἀπατίῳ, ποιμένι Πρωτανίας:
Πρὸς βεῖ τε σκηπτοῦ χροῦ Σαυρηματῶν βασιλῆος,
Ἀρχοῖς Ἰταλίας πᾶσιν ἐπηνεμένῳ.
Τοῦδε καὶ ὑλακομῶρους νῦν κύνας οὔνομα σείη,
Δάκνειν τόνδε πόνον Μιχιίου ἀντομένους.
Χαιρέτω οὖν Γερώνυμος ἀνὴρ θεῖος, ἀμύμων,
Κόσμος πατρίδος ἥς, πόνοσ Αἰγγλαρίας.

INDEX CAPITVM,
QVAE HIS LIBRIS
CONTINENTVR.

LIBRI PRIMII.

ORMENTA bellica, quibus Bombardis nomen est, non quo passim traditur tempore excogitata, aut in bellicos usus ascita. auctores multi reprehensi

Cap. 1.

Servi error detegitur, ac Virgilii locus libro septimo Aeneid. declaratur.

Cap. 2.

De apum natura, ac multiplici genere: allata ratio, quare Iustinianus Imperator apes feras esse dixerit, cum Plinius neque feri, neque mansueti generis eas esse scribat. Beroaldi conciliatio partim recepta, partim uerò improbata. Pauli Iurisc. locus declaratus. De uariis columbarum speciebus, & cur idem Iustinianus eas feras ut apes appellaauerit. Cap. 3.

I N D E X

Multa, quæ de Gigantum proceritate, & magnitudine prodita sunt, uera esse, non solum ex grauissimorum auctorum testimoniis, sed ex his, quæ nostra ætate uisuntur, & miræ magnitudinis, ossibus, quæ effossa sunt, demonstratur. Cap. 4.

Hippocratis loca duo pugnantia conciliantur, & cur in miram proceritatem, amplitudinemq; corpora excrecant, declaratur. Cap. 5.

Naues onerarias remis etiã agi olim consueuisse. Lazarus Baysius reprehensus, Cap. 6.

Gulielmi Budæi errata duo demonstrantur, & quid Ciceroni, atque aliis auctoribus equum admittere significet. Locum quendam Pandectarum, mutilum lacunosumq; ut Budæus existimauit, non uideri. Cap. 7.

Legem 12. Tabularum de addictis, non fuisse ex Solonis, aut ullius Græci Nomothetæ legibus depromptam. De lege *Συντάξις*. Quibus ex locis, iuribusq; ius Decemuirale collectum sit. D. Augustinus, Seruius, & Accursius notati. Cap. 8.

Ciceronis locus propter lacunam,
uerborum

C A P I T V M.

uerborumq; defectum antea obscurus, Plutarchi uerborum adiumento, illustratus. Cap. 9.

Emendata cōstitutio quædam in lib. Legum nouellarum Theodosii, apud Iul. Frontinum, & in Codice Iustiniani. De Nili alluuiionibus, & aggeribus, ac Aegyptiorum fletu Nili irrigationem precantium. Illustrantur Rubricæ C. de Nili aggeribus non rumpendis, & de frumento Alexandrino: & quid Flumen sub titulo de Alexandria Primatibus in eodem C. significet, declaratur. Cap. 10.

Quaratione ab Horatio dictum sit, lippis, & crudis pila ludere, inimicum esse. Qualippitudine hic Poëta laboraret, & cur aliquando cum salubribus aquis careret, cœnare recusauerit. Cap. 11.

Quid Latinis, Græcisq; auctoribus animæ amissio significet; & quid causæ sit, ut non potius corporis amissio dicatur, cum anima principem locum obtineat. Serui cur corpora appellentur. Cap. 12.

Auli Gellii locus emendatur, & quæ esset funebrium tubarum forma, à Cæ-

b 2 sellio,

I N D E X

fellio, Capitone, Gellio, Nonio, & cæteris ignorata, item tibiærum: & quem sonum Siticines incinerent, declaratur. Quæ de eisdem tubis, tibiisq; à nonnullis prodita sunt, improbantur; & cur grauem sonum organa musica, quæ inflantur, emittant, demonstratur.

Cap. 13.

Librorum inscriptiones cur tituli appellentur. Becichemi, Alciati, aliorumq; sententia reiecta. Vnde factum sit ut libri permulti nullos, uel adulerinos titulos habeant. Cap. 14.

Cur dies ab antiquis in duodecim horas distributus sit, & Romani hæreditatem omnem, ac popdæra, mensurasq; plurimas in duodecim partes diuiserint, ex Galeno declaratum. Cap. 15.

Iustiniani locus in Institutionibus, Ciceronis uerbis declaratus. Cap. 16.

Quem imitatus Virgilius, frigus penetrabile dixerit. Qua ratione frigus urere dicatur. Aristotelis, Seruii, & Galeoti Martii sententiæ reiectæ. Cap. 17.

Musæum Poëtam antiquissimū, dum uentos ex diametro pugnantes induxit, parū Philosophorum regulas obseruasse uideri. Cap. 18.

C A P I T V M.

Carnes assas elixis humidiores esse, an sit existimandum. Aristotelis, & Galeni sententiæ, quæ pugnantes uidebantur, nullo negotio conciliatæ. Cap. 19.

Quam uerè Iustinianus Hippocentaurum esse non posse dixerit. De Centauris, monstrorumq; ortu multa nec passim obuia. Vlpiani sententia reiecta. Cap. 20.

Ciceronis locus illustratus. Animantium multiingam esse distributionem. Cap. 21.

L I B R I S E C V N D I.

QV A de causa uis quædam famis non tolerabilis, quam Græci βούλιμον καὶ βούπειναν dicunt, in diebus frigidissimis multò facilius, quàm cum mite est cælum, uentriculum obsidere consueuerit. Erasistrati, & Gellii incuria atque oscitatio demonstratur. Vocis εὐδία quæ sit significatio. Gellii uersio reiecta, Manardus reprehensus, & Hippocratis locus illustratus. Cap. 1.

I N D E X

Quæ fuerint apud antiquos Diuisiones, quibus, & quando dari consueuerint. Declarata hæc uox in Pandectis; Accursii, Bartholi, Romani, & Tiraquelli error demonstratus. Cap. 2.

Inter Catamitos meritoriosq; pueros ponendum esse discrimen. Mendum, quod Vallæ libris insederat, demitur, & etymologia huius uocis Catamitus, paucim recepta reiiicitur, ac cur pueri concubini, Catamiti sint dicti, demonstratur. Cap. 3.

Spinthriæ unde sic dicti. Pii Bononiensis, & Sabellici sententiæ improbatæ: emendataque hæc uox in Tranquilli, & Lampridii codicibus. Cap. 4.

Francisci Connani, & Ioannis Ferrarii non leue erratum demonstratur. Cur spadones adoptare posse Iustinianus uoluerit, castratos non itē, quodq; sit horum spadonum impedimētum explicatur, & non nulla de eunuchis afferuntur. Cap. 5.

Statuæ pophyreticæ, quæ angulo cuidam templi diui Marci affixæ uisuntur Venetiis, quibus dicatæ fuerint, ex coniecturis non leuibus indicatum. Cap. 6.

C A P I T V M .

Hians Laurentii Vallæ contextus, uerbo, quod scribarum typographorumq; culpa deerat, restituto, expletur; & clypeus, quo ille contra nonnullas calumnias tegi possit, demonstratur. Cap. 7.

Quo pacto depuretur ferrū, acriusq; ad incidendum fodiendumq; reddatur. Stomoma, quod uulgò aciarium dicitur, qua arte efficiatur. Videri chalibem non stomoma, sed ferrum, tanquam genericam uocem, significare, Latinosq; uocabulo, quo stomoma significant, carere, Hebræos non item. De multis stomomatis generibus à Daimacho enumeratis. Cap. 8.

Quid sit garum, & qui sint lacerti apud Iuriconsultum in. l. Qui penum. ff. de Penu leg. Accursius reprehensus, & eiusdem legis contextus emendatus. Cap. 9.

Quænam illa fuerit machina, qua Archimedes memorabilem Hieronis nauē in mare deduxit, & quid sit ελξ apud Athenæum. Cap. 10.

De argentæ urnæ, qua Aemilii Pauli Papiniani cineres continebantur, inscriptione, quam Bartholomæus Socci

I N D E X

nus mendosam, quasi leguleis fucum facere uellet, in suis commentariis posuit. Et de honore, quo Ro. Imperatores eundem Papinianum prosequuntur. Cap. 11.

Cur Horatius, & Cicero Ianum medium uocent, declaratur, & Chiliadum auctoris sententia reiicitur. Cap. 12.

Iudices qua ratione olim, leuato uelo causas cognoscere dicerentur. Cap. 13.

An antiqui, & quo tempore stapiis sint usi: Galeori Martii error, imposturaq; demonstratur, & Tortellius defenditur. Cap. 14.

Discrepare auctores in primi diuortii, quod Romæ factum est, anno assignando. Gellii locum, non esse, ut quidam uolunt emendandum. Plutarchi, Tertullianiq; in hac re auctoritas eleuatur, & Gellii sententia comprobatur. à

Caio Iuriscōsulto diuortii allata etymologia reiicitur. De Viriplacæ Deæ sacello, & magistratu, qui de repudiis ius dicebat. Quæ uerba in repudiis, diuortiiisq; solennia antiqui usurparēt. Cap. 15.

Claudii Quadrigarii, Taciti, & Liuii loca, quæ pugnare uidebantur, conciliata, Ant. Iulianus reprehensus. Cap. 16.

C A P I T V M.

Io. Bapt. Pium Bonon. malè interpretari quosdam Tibulli, & Virgilii versiculos, magnoq; errore tumulos passim apio coronari solitos, scriptum reliquisse. De uariis coronarum sepulchralium generibus. Cap. 17.

De more Pythagorico in condendis sepulchro cadaueribus seruato. Locus in Plinii naturali historia emendatur. Cap. 18.

Lactantii Firmiani locus quidam indisquisitionem uocatur, eiusq; causa agitur. De pietate in defunctos, & Cœmeteriis, quæ inopum funeribus destinabantur. Cap. 19.

Capiti non parcere, quid apud eundem Lactantium significet, & quæ sit apud obsceni carminis auctorem tertia pœna declaratur. Cap. 20.

Videri scriptores aliquot, Tragicos Poëtas imitari, dum morituros, ut honestè caderent, curauisse dicunt. De proprii corporis post mortem, etiam ubi nullus sit sensus, hominibus infito pudore atque amore. Cap. 21.

• VARRONIS epigramma obscurissimū, Homeri imagini ab eo appositum, quod apud Gellium deprauatè legitur, à mendo purgatur, & genuina explicatione illustratur. Cap. 1.

Observatum quibus in locis hastas recondere antiqui. Virgilii locus declaratur. Milites in armis dormientes, terræ hastas infixas, non iacentes habere consueuisse: atque eam consuetudinem non solum apud Illyrios; sed etiam apud Hebræos esse seruatam. In uocis *συνωτήρ* explicatione discrepasse ab Eustathio Pollucem. Cap. 2.

Quæ fuerint apud antiquos fasciæ crurales, & pedules; quibusq; illi usi sint calceis. Crepidæ unde dictæ. Feminalia, tibialiaq; priscis nulla fuisse. Cap. 3.

De quibusdam, qui prima concubitus nocte, ædium lapsu perierunt, & de Dæmonum amoribus. Cap. 4.

Sanguinem, qui in occiso homine refrixit,

C A P I T V M.

frivit, planeq; fluere desit, si intra aliquot horas occisor accedat, è vulnerebus dimanare. Qui huius rei causas perquisiuerunt, uel rei meminerunt, auctores omnes demonstrantur; & Galeoti Martii, ac aliorum quorundam sententia exploditur. Cap. 5.

Aristotelem super Austri, qui ad nos peruenit, origine, discrepare à cæteris omnibus auctoribus; quin etiam sibi ipsi parum constare. Cap. 6.

Pellium, quibus frigora propulsari solent, quis usus, & quo tempore fuerit apud antiquos. Cap. 7.

Emaculata constitutio in tribus posterioribus Codicis Iustiniani libris. Azonis error demonstratur. Declaratur quæ sint in eadem constitutione Delicæ, & apud Catonem tegulæ deliciares. Cap. 8.

Tertiūne Consul, an Tertiò dici oporteat. M. Varronis sententia improbata. Cap. 9.

Veteris fuisse instituti apud Romanos cremare hominum cadauera. Plinius, qui hoc negat, reprehensus.

Cap. 10.

Dissidium, quod inter Tacitum, & sacras

cras literas esse uidebatur, sublatum.

Cap. 11.

Cauisse scriptores, ne Gallos, frugum, uiniq; dulcedine captos, alpes superasse, seq; Italiæ superfudisse, affirmarent. Valerius Probus reprehenditur, & constitutio quædam Valent. & Grat. Impp. illustratur. Cap. 12.

De Urbis à Romulo ædificatæ forma. M. Varronis contextus corruptissimus emendatur, & declaratur. De pomærio multa, in quibus complurium auctorum errores demonstrantur. Cap. 13

Quibus olim uestibus in luctu mulieres uterentur. Blondi Foroliuiensis, Urbinatis uiri non indocti, & aliorum sententia improbatur. Cap. 14.

Quæ fuerit antiquorû de aquarum ortu sententia. Aristotelem contradicendi studio immodico, Platonis dicta quædam luxare, atque in absurda sensa detorquere. Cap. 15.

VRIS quæ sit uera etymologia demonstratur, & quæ ab Vlpiano allata est abiicitur.

Cap. 1.

Bartholum iuris interpretum coryphæum in opusculis tabus, quæ sunt, Tyberias, de Insula, & de Alacio fluminis, salia, & legibus rationiq; minimè contentanea scripsisse. Flumina cur taurinis prædita uultibus, & cornuta fingerentur. Festus reprehensus. Cap. 2.

Quas res emendis uendendisq; pecore, & iumentis stipularentur antiqui, & quas uerborum formulas usurparèt. Varronis uerba quædam declarata.

Cap. 3.

Locus in eiusdem Varronis uerbis perplexus declaratur, atque agitur de animalibus sacrificio ineptis. Cur homines corpore uitiati à sacerdotio arceantur. Cap. 4.

Roma cur communis patria à Modestino sit appellata, alio pacto quàm Alciatus

I N D E X

ciatus fecerit, declaratum. Romanum imperium, Orbem ex causa, quam Hegesippus attulit, nō esse dictum. Cap. 5.

Auli Gellii locus expenditur, & Alciati, Ferrarii, aliorumq; Iurisconsultorum error demonstratur. Cap. 6.

De fructibus arboris in confinio uel propè confinium natæ. Caii uerba in Pandectis, & Iustiniani in Instit. emendata. Doctissimorum quorundam uirorum sententiæ reiectæ legibus aliquot declaratis. Agrorum terminos olim fuisse uarios. Cap. 7.

De parricidio, & pœnis, quibus antiqui parricidas afficiebant. Ouidii locus declaratur, & Constantini Imp. lex illustratur. Modestini uerba quædam lectionem à nonnullis allatam non ferre. Quo uirgarum genere, & qua ratione parricidæ cæderentur. Cap. 8.

Pestilentiis, quæ urbes, regionesq; uastasse dicuntur, an & bruta absumpta esse credendum sit. Hippocratis locus, qui multis auctoribus aduersari uidebatur, quo modo sit accipiendus. Cap. 9.

Consuetudinē, qua ingredientiētes templa, lustrali aqua respergimur, etiam apud Ethnicos fuisse. Cap. 10.

Animas

C A P I T V M.

Animas nostras corporibus egressas, deductoribus egere. Quis eas deducat. Ethnicos Mercurio id muneris tribuere. Cap. 11.

An hominum umbræ sint, quæ circa sepulchra non nunquam uisuntur. Ethnicorum Theologorumq; nostrorum hac de re sententiæ relatæ. Deuocatis Dæmoniacis, & à Lycanthropiâ correptis, qui in sepulchris degunt, & sepulchra noctu oberrant. Cap. 12.

Musicæ in humanos animos inq; corpora ipsa uim esse maximam, ex his, quæ literis prodita sunt, quæq; in dies usu ueniunt, demonstratur. Cap. 13.

Manes, seu potius Dæmones olim etiam æris tinnitu fugari, creditum esse, huius rei cùm apud nos tû apud Ethnicos quæ ratio adduci possit. Cap. 14.

Aemylîi Probi locus in disquisitionem uocatus. Cap. 15.

Carnifices antiquis ominosos, ac magis, quàm nostra ætate inuisos fuisse. Diuum Cyprianum erga carnificem, à quo erat feriendus, munificum fuisse. Caroli V. Imp. constitutione carnifices esse inuiolabiles. Cap. 16.

Locus Aristotelis, sapientis Lyrici,
Xeno-

· I · N · D · E · X

Xenophontisq; testimonio restitutus, atque illustratus. Cap. 17.

An iurè apud Ciceronem in libro de amicitia, à Biante remoueatur sententia de amicitia cum futuræ inimicitiae suspitione colenda. Cap. 16.

Ethnicorum quorundam mos obseruatus, qui sepulchris iam conditos defunctos, funalibus accensis honorare solebant. Cap. 19.

Locus in Commentariis Iulii Caesaris, quo ille pontis lignei in Rheno constructionē describit, declaratur. Cap. 20

Apud Clementem Romanū, & Epiphanium per *παλμῶν* interpretem, & obseruationes, quod hominum genus, & quæ res significantur. Cap. 21.

HIERO.

HIERONYMI

MAGII

MISCELLANEORVM,
SEV VARIARVM
LECTIONVM,

LIBER PRIMVS.

Tormenta bellica, quibus Bombardis nomen est, non quo passim traditur tempore excogitata, aut in bellicos usus ascita; auctores multi reprehensi.

CAPVT I.

MORTALIVM genus, quoniam nil præstantius à rerum omnium architecto atque opifice summo in terris editum est; ad immortalium superiorumque spirituum, atque adeò ad ipsius auctoris sui (si dicere fas sit) diuinitatem proximè accedere videtur, & meritò cœlesti

A ori-

Hieronymi Magii

origine censetur : ea enim excogitavit , quæ non humana , sed supra hominis ingenium uere esse creduntur . Nam ut multa omittā , quæ in stuporem oculos mentemq; omnium abducere possunt , eadem nunquam satis miratus sum ancorum tormentorum , quibus Bombardis est nomen , inuentionem , eorumque horrificam vim , unde urbium euerfiones , atque exercituum clades neutiquam uulgares emanarūt , indicesq; emanant . Mouent humanas mentes tonitrua , fulminaq; è nubibus extrusa perterrent , eadem arbores scindunt deiciuntq; , turres operosaq; ædificia demoliuntur , nihilq; non obuium perfodiunt : eadem planè , tormenta bellica tonitruis suis , tremendisq; eiacula-
tionibus præstare uidemus . Quòd si Archidamus Agesilai filius , cū Catapultæ iaculum (ut Plutarchus in Apoph. Laconicis retulit) tunc primū ex Sicilia aduectum uidisset , exclamant , O Hercules , uiri perijt uirtus . quid superioribus sæculis , cū tormenta hæc omnium , quæ post hominum memoriam excogitata sunt , perniciosissima , primū conspecta fuerunt , homines dixisse arbitramur ? Profecto non modò uirorum uirtutem opesq; , sed ualidas quasq; structuras , ualidosq; urbium arciumq; muros , delectum abolutumq; iri , confestim exclamasse credendum est . Verū qui
nam

nam mortale hoc fulmen primò procudere ausus sit, nullus est, qui litæarum monumentis aliquid testationem reliquerit; quod optima ratione factum esse cersent nonnulli, quandoquidem quot malorum, quot hodie videmus, uiderunt superiora secula, omnisq; usque est posteritas, causam præbuit, & totius quasi Orbis necem accessit, indignus fuit, qui per hominum ora uolitaret. Quidam Salmonem æclis fulmen quiddam Bombardis simile, quo Iouis fulmen imitaretur, adinuenisse autumant, de quo Virgilius *Aeneid.* lib. VI. sic cecinit.

- » Idis & crudeles dantem Salmonæ pœnas,
- » Dum flammæ Iouis, & sonitus imitatur Olympi.
- » Quatuor hic inuectus equis, & lampada quassans.
- » Ter Graiûm populos, mediæq; per Elidis urbem
- » Ibat onans, diuinaq; sibi poscebat honorem:
- » Demens qui nimbos, & non imitabile fulmen
- » Aere, & cornipedum cursu simularat e-
quorum.

Alii, ut Franciscus Petrarcha, Robertusq; Valturinus testatum reliquere, Archimedem Siracusanum, qui mathematicas cogitationes

Hieronymi Magii

ad machinarum usum summa fœlicitate con-
uertit, æneum, quo de agimus, tormentum
reperisse crediderunt; hoc (nisi fallor) argu-
mento ducti, quòd Plutarchus in Marcello in-
ta dicat, eo tempore, quo Siracusas oppu-
gnabat Marcellus, Archimeden machinas
plures instruxisse, quæ immensæ magnitudi-
nis saxa incredibili fragore, ac celeritate, in
Romanas copias eiaculabantur. Quorum sen-
tentia haudquaquam recipienda videtur. Si
enim ita res haberet, Plutarchus Liniusq;,
qui multi sunt in Archimedis miro ingenio ex-
plicando, deq; machinis ipsius non siluerunt,
et nihil, quod in obsidione Siracusarum ge-
stum sit, prætermiserunt, longè (ut par est)
maiora de machinis illis prædicassent, & to-
nitrui fulminisq; imitationem, ignisq; inter
eiaculandum coruscationem fumidam, profe-
ctò silentio non inuoluissent. At, inquit, in-
credibilis Plutarchi fragoris meminisse, idq;
ad rem declaranda satis uideri. Verùm ego re-
spondeo, nec quidem satis esse ad Bombardam
appingendam uideri, si instrumēta illa ab Ar-
chimede excogitata, saxa etiam fulminis mo-
re eiaculata esse, Plutarchus scriptum reliquit
sit: siquidem Vegetius lib. 4. cap. 22. Balli-
stas atque Onagros, quibus nullum tormento-
rum genus ualidius reperiretur, maiora saxa ful-
minis

minis more contorquere aut, & n. fr. d. cap. 29. more fulminis quicquid percussissent, aut dissolvere, aut irumpere consuevisse: quas tamen machinas largè à Pombardis & forma et usu abesse, nemo est qui nesciat. Adde quòd Romani ceteros, non ositantes, id genus tormenta Romanis affricassent, imitatus essent, & ad bellicos ipsos tradidissent. Tradit Athenæus lib. 6. cap. 8. Romanos à Græcis machinas instrumentaq; expugnandis urbibus apta didicisse, eosq; ea in re superasse. Verùm, si dijs placeat, Romanos Archimedis machinas despexisse dicamus: quid autem de Græcis ipsis existimandum est? nunquid & Li Archimedis mirum illud inuentum nibili olim fecisse uideri possint, cum apud eos tot tantiq; Mechanici reperirentur? An Heron, Pappus, Athenæus, Euton, atque alij huius farinae auctores, qui mechanica conscripserunt, quorum libros manuscriptos legimus (nullibi enim ad hanc usque diem cusi extant, quòd mechanica, præsertim, quæ ad antiquitatem pernoscendam spectant, non sint magno seculi nostri dedecore in toto Christiano Orbe, cunctasq; apud nationes frigeant) negligentes adeò, parumq; oculati fuisse uidentur, ut mirum hoc instrumentum libris suis, quemadmodum cetera antiquorum, quæq; eorum ætate in usu erant, non

Hieronimi Magii

apposuerint? Et nedom non appositum, sed nalam ab his de eo factam mentionem uideas. Hieron tamen uasculi cuiusdam igniuomi meminit, quod etiam delineat, in usum militum, qui scalis admotis urbium muros conscendunt, ad terrendos scilicet propugnatores, quo minus illis scandentibus, impedimento sint: illudq; appellat ἀγγεῖον πυροβόλον; quod tantum abest à Bombardæ usu atque adeò tormenti, cui uulgò sclopeto, archibugioq; nomen est, ut tubis igniuomis, quibus milites utuntur, si ipsas infixas hastas dempseris, ansamq; prope calcem addideris, persimile uideri possit. Cornazzanus, qui de Remilitari uernaculis carminibus opus melegantius, quàm quod nostræ ætatis hominibus legendum uideatur, olim edidit, lib. 3. cap. 2. Bombardam casus Colonienſi quodam Chymiste adinuentam dicit. Hic enim, ut ille inquit, nitro, cinnabari, & allumine confectum in mortario affruebat puluerem latere contectum, qui cò forte scintilla dilabente incensus, superimposita laterem, ualide supra domus tabulata expulſit. Qua ille re animaduersa, cinnabaris aluminisq; loco, sulphur, & contusos carbonem addidit, igneq; mæſto, ualidiorem multo euaculationem fieri cognouit: quo experimento edoctus, bellicam mox machinam confecerit.

Urbinas

Trubinas ille aëretes, qui libros de Inuentoribus rerum conscripfit, lib. 2. cap. xi. si non labatur memoria (ab hac enim multos annos malè seriatus curi salusq; opus non dum uetè tam perlegi, nonnullaq; ex eo subnotau) diuersa, nulliq; pacto credibilia de puluere illo ueni Germani Chimicæ artis periti, literis produnt. ut enim puluerem fuisse sulphureum, nullamq; nitri mentionem facit. Siquidem sulphur dum flammam alit, flatum, quo quidquam expellat, neutiquam emittit. Omnis uero tormentarii pulueris uis, ex facticio nitro, quod cum camitur, in spiritus resoluitur, pro his sulphur uerò, & carbonis, ad ignem excipendum meliusq; alendum adhiberi, tam apertum est, quam quod asertissimum. Res etiam experimento patere potest; si quis namq; sulphur & carbonibusq; in pulueris faciem confusis ignem adinueniat, nihil præter pinguentem ac male olentem flammam inde prodire cognoscet.

V E R U M quantum attinet ad tempus, quo id factum sit, primumq; Lombardæ bello in se sint, usuiq; fuerint, non satis certò constat (quæ enim de Saluente & Archimede feruntur, fabulam subolere intelligis) quòd quæ ætate machina hæc inuenta sit, literarum studia, quæ à Gettica barbarie cladem acciperat, iacerent. Laurentius Valla lib. 2. cap. 34.

Hieronymi Magii

suarum elegantiarum , quas ille anno à Christo nato millesimo quadringentesimo trigesimo octauo scribebat , ut ipse met testatur in fratribus 3. cap. 14. non multum ante sua tempora Bombardam in usu esse cœpisse , his uerbis facit , Nuper , inquit , inuenta est machina , quam Bombardam uocant , idest nō multo tempore abhinc. Imprudem Bombarda in usu est , &c. Platina in uita Urbani v. 1. huius nominis Pontificis summi , qui in pontificem lectus est anno humane salutis 1378. huius Pontificis tempore , prælio , quod post captam Clodiam inter Venetos , & Genuenses factum est , Bombardam primum inuentam , & in bellicos usus conuectam , scriptum reliquit . Sic. n. ait ; Hac etiam arte Barbadius usus est , inuenta tum primum à quodā Theutonico Bombarda , quæ fuit à sono , & tonitru sic dicta. Nulla erat Scapha Venetorum , nullus Lembus , qui non duas Bombardas , & eo amplius haberet : quibus multi Genuenses ut à remissa , nec ad præcauendum scita opprimebantur . hæc ille . Raphael Volaterranus lib. 30. Commentariorum urbanorum , eadem de re in hæc uerba loquitur , Loco uerò Onagri simul & Arietis , æreas machinas , quas ex sonitu Bombardas uocant , ingentis ponderis saxatigne impulsas , euomentes habemus : quæ quidem

dem machina primum à Germanis dono Vene-
tis data, cum ii apud Clodiam fossam Genuen-
ses obsiderent &c. Auctor ille Urbinas, de
quo supra, similiter huius machinae usum
primum Vencis ostensum fuisse ait eo bello,
quod ad fossam Clodiam gestum est, nempe an-
no humane salutis 1380. Florentinae olim
historiæ vernaculus conditor, & suæ Reip. scri-
ba lib. I. eodem anno primum conspectas fuisse
Bombardas, memorie consignavit: eademq;
prodeunt Plondus Foroliuensis, omnesq; au-
ctores, quos mihi legere contigerit, qui hac
de re loquuntur. Qui eo tempore primum iusas
Bombardas dixere, erant, ut patet ex his, quæ
Petrarcha scripta reliquit in lib. De Remedijs
utriusq; fortune, Dialago 99. sua enim ætate
non solum Pallias aliasq; machinas usurpa-
tas demonstrat, sed & Bombardas ipsas, qua-
rum tanquam notissimarum mentionem facit;
& satis constat ex Matthæi Palmerij Chro-
nologia aliorumq; auctorum scriptis, Petrar-
cham anno à Christo nato 1374. obiisse. Ad-
de quæ ab historia rerum gestarum Alphonsi XI.
Castelle Regis, edocet, Barbaros anno ab eius-
dem Christi natalibus 1343. Bombardas in-
formes tamen (dolia nanque igniuoma ap-
pellantur) & multis antea seculis in bello usur-
passe, quod & Hispanus quidam adnotauit.

Hieronymi Magii

Ne autem nos mendacij insimules, adeas Petri Sublancie Episcopi (Leonem hanc urbem appellant) libros de rebus gestis Alphonsi Regis, qui Tolentum expugnauit. Quanquam autem Barbaros illos huiusmodi bellicis tormentis usos esse, negare non est cuiquam integrum, nihilominus seculis illis, alijs nationibus cognita fuisse, præsertim Christianis, haudquaquam uerisimile uidetur: de his enim perpetuum ad Petrarchæ usq; ætatem, si Petrum Sublacensem Episcopum exceperis, silentium cum apud alios scriptores tum apud historicos, quos alioquì huiusmodi tormentorù meminisse oportuit, uidere poteris. Quin Aegidius Colinius Romanus, qui olim Lutetiæ Parisiorum Philippi Pulchri Gallorum Regis ætate, sacras literas publicè interpretabatur (cæpit uerò Philippus hic regnare, si Chronologiis credimus, anno ab Orbe redempto 1285.) libro 3. De Regimine Principum, Parte 3. Cap. 18. ubi de Trabucchis alijsque tormentis bellicis agit, nihil omnino de Bombardis loquitur; quæ profectò si tunc uspiam in usum fuissent, silentio ab eo non inuoluerentur. Sunt autem Trabucchi, machinæ lithobolæ (eiusdem generis ferè sunt & Briccolæ uocatæ) quibus aorum nostrorum memoria, uasti molares in hostes iaciebantur; quibus Turcharum

charum Imperatorem dum Eubœam expugna-
ret, usum esse, atq; his nedum saxa prægran-
di sed etiam equorum integra cadauera putre-
scentia, intra urbem esse eiactatum constat:
quonquam & maximis ea in oppugnatione
Bombardis muros quatibat. Huiusmodi Tra-
buchos, seu Briccolas aliquot, se olim Ale-
xandrie in Aegypto conspexisse, mihi narra-
uit vir Clarissimus Thomas Contarenius, mari-
timarum terrarumq; copiarum Venetæ Reip.
superioribus annis Imperator. Non.n. harum
usum Eubœæ statim, atq; omnino postea ex-
cuserunt, quod non solum propugnaculis sed
etia oppugnaculis nullo plane præ Bombardis
ipsis sumptu usui esset: quas penè abolitas, qua-
si ab inferis revocare, validioresq; atq; utilio-
res reddere, multis uariisq; additamentis niti-
mur in libris de Militarib; technis, quos manu-
scriptos, superioribus diebus Michaëli Medi-
ne Hispano, summo Philosopho, & Theologo
dedimus, Consalvo Ferrando Cordubæ, Sues-
sanorum Duci Illustrissimo, nostriq; sæculi He-
roi maximo, optandos. Hic enim nob incom-
parabilem rei militaris scientiam, atq; inbo-
natum luculentum studij non mediis sedius
vulgari amonere, amicis in consilium adhi-
buis, maxime è dignus esse visus est, qui duntur-
nus nec a, p, a, t, a, s, (cui salior) meis in bellica-

Hieronymi Magii

rum rerum studio laboribus potiretur. Ante-
quàm huic capiti coronidem appingamus, il-
lud non est ignorandum, Briccolis ex editiori-
bus locis turribusq; ipsis saxa eiaculari consue-
uisse (missilia nanque, teste Vegetio lib. 4. de
Re militari cap. 29. quanto de excelsiori lo-
co exeunt, tanto longius penetrant) cuius rei
nos admonet liber tertius Iuris municipalis
Florentinorum, in quo ciues priuatim in turri-
bus Briccolas habere, prohibentur.

Seruii error detegitur, ac Vergilii locus
libro septimo Aeneidos declaratur.

CAP. II.

SERVIUM Vergilij enarratorem, vi-
rum fuisse doctissimum, nemo est qui nes-
ciat; eius tamen lucubrationes, quæ ad æta-
tem nostram peruenerunt, insignibus sciant
erroribus, quorum partem maximam audacu-
lorum quorundâ culpa, qui bonos auctores mar-
gineis additamentis polluant, partim eius in-
curia ut fit, atq; oscitatione, natam esse credi-
derim. Philippus Beroaldus, uir suæ ætatis
in literarum mansuetioribus studiis maximus,
iusto fermè opusculo, dum penè adhuc puer es-
set (ut Nicolaus Burtius in libello, cui titu-
lum indidit, Bononia illustrata, attestatur)
huius

huius Vergilianæ enarratoris errores profecutus est. Sed hunc plures Serui lapsus, quos lector non indoctus facile animadvertere potest, suggerunt. E quibus unus est, quem pridem inter legendum observavi. Virgilij libro VII.

Aeneidos de Lavinia uersus est,

„ *Lammatura uiro, iam plenis nubilis annis.*

Inquit ad hunc locum Seruius, Non est hic iteratio, sed secundum ius locutus est, in quo & ex annorum ratione, & ex habitu corporis ætas probatur. Primum ergo ad habitum, secundum ad annos pertinet. hæc ille. Nunc an iura nouerit Seruius, dispiciamus. Iustinianus Instituit. De nuptijs. §. 1. in hæc uerba loquitur, Iustas autem nuptias inter se ciues Romani contrahunt, qui secundum præcepta legum coeunt, masculi quidem puberes, sæmine autem impotentes, etc. Et infra sub titulo, Quibus modis tutela finitur, Pubertatem autem, ueteres quidem, non solum ex annis, sed etiam ex habitu corporis in masculis aestimari uolebant. Nostra autem maiestas dignum esse castitate nostrorum temporum existimans, bene putauit, quod in feminis etiam antiquis impudicum esse usum est, id est inspectionem habitudinis corporis, hoc etiam in masculos extendere. Et ideo sancta constitutione promulgata, pubertatem in masculis post decimum quartum

Hieronimi Magii

quartum annum completum, illicò initium accipere disposuimus, antiquitatis normam in fœminis bene positam, in suo ordine relinquētes, ut post duodecimum annum completum, uiri potentes esse credantur, &c. Ex his igitur liquidò constat ueteres, ac recentiores, in fœminis, quantum ad pubertatis argumentum attinet, annos spectasse, habitum uerò corporis non item; quòd habitum curiosius querere (ut etiam Theophilus Antecessor existimat) indecorum esse putarent: tametsi Plato Dialogo de legibus x. i. in hanc sententiam loquatur, Conuenientiam uerò (inquit) ætatis ad nuptias, & cōtra, iudex nudos omnino mares, nudas quoq; ad pubem usq; fœminas conspiciens, iudicet, &c. Quod tamen ad Romanorum leges translatum fuisse, nullibi constat. Seruius uerò de Romanorum iure, ut par est, sensit: alioquì ineptus fuisset omnino, si Vergilium secundum Platonicum ius loquutum esse censuisset, dum eum secundum ius loquutum esse scriberet. Non est tamen ignorandum, ad Vallem Egeriæ, ut Blondus in calce libri primi Romæ triumphantis scriptum reliquit, ad sextumdecimum ab urbe lapidem, prope oppidum Cinthianum, templum fuisse Fortune uirilæ, ad quod uirgines uiripotentes à parentibus perductæ, conuenire solerent, quas tem

pli illius sacerdos omnino nudatas, undique
 perficere consueuisset, ut corporis uicia appa-
 rentia indicaret. Quæ res nullo magis Seruio
 adimplatur. Non igitur Vergilius secundum
 res loquutus est, nec Romanorum iura, ex ha-
 bitu corporis, fœminarum ætatem probari un-
 quam uiderunt. Quamobrem contra Seruij
 sententiam, Vergiliano ne sui iterationem mes-
 se, existimandum est; quam adfabrè amula-
 ri, atque expressissè uidetur Ouidius libro 14.
 Metam. de Canite Tici uxore sic inquires,
 » Hæc ubi nubilibus primū maturuit annis,
 » Preposito cœclis Laurēti tradita Tico est.
 Nec longe ab ea abest Claudianus libro 1. de
 Raptu Proserpine, sic scribens,
 » Iam uicinatoro plenus adoleuerat annis
 » Virginitas.

Tuellas hæc nubiles ac uiripotentes, Græci
 Καὶ Ζέρονες appellant. Tindarus Ode 3. οὐδὲ
 Καὶ Ζέρον διδύμοις παρὶ λήδας. Cuius uocis illa
 ratio est, quod ante primum concubitum, Zo-
 ne uirginalis solutio fieret, de qua plura cum
 alij tum uerò Antonius Iustus ciuis atq; affi-
 nis meus, optimus Iurisconsultus, honesta-
 rumq; omnium disciplinarum cultor haud in-
 elegans, in Commentarijs suis in Lodouici Ario-
 sti Satyram, quæ est ad Annibalem Malegu-
 cium a doctissimo illo Poëta exarata.

Hieronymi Magii

De apum natura, ac multiplici genere, allata ratio, quare Iustinianus Imperator apes feras esse dixerit, cum Plinius, neq; feri neq; mansueti generis eas esse scribat. Beroaldi conciliatio partim recepta, partim uerò improbata: Pauli Iurisconsulti locus declaratus. De uariis columbarum speciebus, & cur idem Iustinianus eas feras ut apes appellauerit. CAP. III.

APUM feram esse naturam Caius .l. v. ff. de Acquir. rer. dom. et Iustinianus Imperator, siue Tribonianus potius, Theophilus, & Dorotheus sub Iustiniani persona loquētes, Institutionibus de Rerū diuisione. §. Apum. manifestè affirmāt. Sed Plinius lib. 7. cap. 56. Naturalis historie, neq; placidas, neq; feras esse apes, sed media inter placiditatem, & feritatem natura præditas dicit. Huius uerba sunt infrascripta; Damæ, inquit, mansuescunt rarò, cum feræ iure dici non possint. Compluranaq; sunt neq; placida nec fera, sed mediæ inter utrunque naturæ; ut, in uolucris byrundines, apes in campo, in mari delphini, &c. Idem lib. 11. cap. 5. de apibus sic ait, Præterea cum sint neq; mansueti generis, neq; feri &c. & infrà cap. 18. apes & rusticas

[illegible]

Hieronymi Magii

cis pascitant, cicures quæ in cultis. Sylvestri
minores sunt magnitudine, & pilosæ, hor-
deæ, puluerulentæ. Hæc Varro. Eandem a-
pium sectionem approbasse videtur Paulus a-
risconsultus cum inquit, Si apes feræ, in a-
re fundi tui, apes fecerint &c. quæ verba ex-
guntur in l. Si apes. ff. de Furtis. feras namque
ad differentiam cicurum, dixisse cense-
re potest. Quæ res me fluctuantem diutius exagitavit
ac torserunt. Demum uolente Deo sum ad E-
roaldi commentaria delatus in Apuley
brum. 8. de Asino aureo, in quibus ille p-
funtoriè, qui hominis mos est, in prædictam
litem delapsus, pacata omnia reddere cona-
tur, & inquit, Ceterùm Plinius non tam a-
risconsultorum observationem spectans, quam
mores apium, & ciuitatem, quæ hominum
causa genitæ sunt, quarum mel, & cera us-
bus humanis seruiunt, scitè & eleganter di-
xit apes neque placidas haberi neque feras
sed intermedias, atque mediuillio placida-
tis, & feritatis collocatas. Hæc Eroaldus.
Verùm quis unquam tam illiteratus fuerit, ut
animalium naturam ad placiditatem aut fe-
ritatem quod attinet, ex ciuitate, atque ui-
litate diiudicari contendat? Quotus quisq; est,
qui Plinium ea de causa apes mediæ esse inter
placiditatem & feritatem naturæ, censu-

dicat, quòd hominum causa genitæ sint? nul-
lus projectò. quandoquidem, si ad hanc regu-
lam animalium naturas exigamus, uniuersa
nec placida nec fera essent, quæ hominum cau-
sæ cum rebus omnibus, ut Chrysippus inquit,
idemq; Plinius in Proœmio libri. 7. item. 20.
& 22. testatur, edita sunt à natura. Si ciui-
litatem spectemus, uespæ etiam, formicæ, &
grues, quas animantes ciuiles Aristoteles ap-
pellat lib. 1. cap. 1. de Historia animalium,
nec placidæ nec feræ dicendæ erunt, sed in me-
ditullio collocatæ. Ciuiles, inquit Aristoteles,
appello animantes, quæ labori communicant:
idem quarum opus communi efficitur opera,
manusq; idem omni est, quod non omnibus gre-
galibus competit. Ciuilis generis est homo,
apis, uespæ, formicæ, grus: quarum aliæ sub
duce degunt, ut grues, ut apes: aliæ nulli sub-
ditæ imperio sunt, ut formicæ, & alia innu-
mera penè genera, &c. Præterea cum ea-
dem de delphinis, hyrundinibusq; , quas ani-
mantes apibus æquat Plinius, dici non pos-
sint, nempe quod ciuiles non sint, et cera mel-
leq; usibus humanis non seruiant; meritò pla-
cida feraq; simul animalia, delphini, hyrundi-
nesq; , Eroaldi ratione non erunt. Illud rectè
habet apud Eroaldum, scilicet quòd Plinius
apum mores spectauerit, eorumq; ratione nec

Hieronymi Magii

feras nec placidas dixerit. Si quis enim earum naturam diligentius intueatur, ac perpendat, in Plinij sententiam haud agere peribit. nam fere ille dici non possunt, quando hominis conspectum non refugiunt, sed pacidulum in morem animalium inter benedegunt, praesertim quae affluo eorum nutuentu, qui aluearia curant, delinere suum: ac etiam si in agris vel sub saxis, aut malorum cauitis inclusae et tunc is mellificent, loca non quaerunt, & inaccessa, quasi inuicta, manu timore percussa, nec uisa, aut degustata ab homine mella deservunt, aut alio transferunt, sed quasi alueis humana arte inclusa, eodem loco persistunt, ac mitescunt. Columella cap. 3. lib. 10. Num quanto, inquit, grandior apis, atque rotundior, tanto peior; si uero seuerior, maximè pessima. Sed tamen iucundia notæ melioris, facillè delimitur apium interuentu eorum, qui curant aluearia. Nam cum sepius tractantur, celerius mansuescunt, durante; si diligenter, &c. Quamobrem rectè inquit Tortius in Com. ad Glossam. 6. §. Panonum. sub prædicto titulo De rerum acquisitione, apum naturam non ad eò esse feram, quin mutari possit. Atqui placida etiam uere dici non possunt, quandoquidem facto examine, aliquando abscedunt, alioq; commigant,

Hieronymi Magii

ter feras animantes retulerunt, quò sciri posset cuiusnam essent uel in syluis agrisque repertæ, uel cum ex alueis dilapsæ, in naturalem laxitatem se recipiunt, alienisque arboribus insederint. Nam alioquin non adeò rari erant, ut quæ Aristoteles, Varro, & Plinius scripta de apibus reliquerunt, ignorarent, aut tanquam absurda contemnerent. Qua ratione factum est ut columbarum etiam, quas partim feras partim uerò placidas esse constat, sciam in uniuersum esse naturam Iulianus. 9. in sequenti, decernat. Quod autem columbae placida & fera reperiuntur, testis omni exceptione maior sit Aristoteles: Problem. nanque 44. sectionis 10. in animalium genere, quæcunque domestica sunt, ea etiam fera reperiiri ait, non autem e conuerso. Legi quæ idem scripta reliquit de columbis, cap. 13. libri 5. De natura animalium. Alienus cap. 16. libri 9. Dipnosoph. Columbarum, inquit, unum est genus, & species quæque, columba, uinago, phaps, palumbes, uatur. Varro Rei rusticæ lib. 3. cap. 7. duo columbarum genera constituit, unum agreste, quod in turribus, & uillæ culminibus, à quibus sunt columbae appellatæ, degere propter timorem, et nidificare solet: Alterum genus clementius, quod cibo domestico contentum,

gallina-

gallinarum more inter homines solet uersari,
 rilesq; passim construere. Ex his duabus stir-
 pibus miscellum fieri genus tertium, fructus
 cœcis. Clementiorum columbarum species præ-
 ter eas, quas Thureia habet, Venetijs pluri-
 mas peregrinas uelimus, ut quas Cyprias uo-
 cant, Thureas, Monighinas, & alias. Om-
 nes autem, seu placidas, seu agrestes quæsie-
 ris, sub eo ferarum nomine in iure compre-
 henditur. oportuit, quod, quamuis in turribus,
 seu turris, ut plerique, utraq; domesticos parietes
 eas habeant, tamen saepe absugere soleant
 atque pene, ut utq; sedes, et loca auia quæ-
 rere, uelut si poterant suboriri, quibus san-
 ctione obtemperare necesse fuit. Quanquam ne-
 gotium aliquatenus nobis successit quod legitur
 in si autem in eodem titulo, in. §. Gallinarum. in-
 quit enim Imperator, gallinarum, anserumq;
 feram esse naturam, reliquam censeri. nosq;
 id ex eo posse intelligere, quia alie sunt gal-
 line alieq; anseres, quos seros appellamus.
 Ad quam rem si rem exigamus, uides
 ab utraque stirpe, columbasq; ipsas, quas do-
 micilium, aut etiam in feriis, romibus alimus, pro se-
 ris esse habendas, eo quod alie sint colum-
 bæ, quas seras uocamus. Verum dicendum
 est, si quis iurisq; consultus sequatur es-
 se Varroem, qui loquens de columbis, præter

Hieronymi Magii

prædictas, quas ob allatam rationem pro feris habere par est, nullas alias agnoscit. Nam licet muniantur unago, phaps, palumbes, et turtur, quæ Athenæo, atque alijs sub uno columbarum genere sunt, non tamen à Latinis auctoribus columbæ (si memoria fidelior) appellantur; ideoque nulla de ipsis ratio habita est. Unde etiam docendum est, ne nomothetas incunæ atque ositationis insimulare aliquis merito possit, rationem illam in prænotato. s. Gallinarum. positam, non pro solida perpetuaque ut fieri solet, quasi catenquam Lydio lapide aurum, ita animalium placida natura deprehendatur; sed insimul gallinarum anserumque domesticorum placidam naturam, quæ in feram nunquam, ut omnibus in confessio est, denegerat, nomothetas illos eò impulsisse, ut ipsas feras non esse, nec pro feris unquam habendas, existimarent. Quæ ratio in columbis, apibusque minime uiget, cum quandoque feræ columbæ, feræque apes, præter eas, quæ in hominum domicilio sunt, reperiantur (quod uerum esse supra grauissimorum testimonio scriptorum fuit demonstratum) tamen quæ placidæ habentur, maxima impermutabiliq; placiditate, qualem quantamque in gallinis anseribusque quotidie spectamus, præditæ non sint. Sed hac de re satis superque.

Multa

Multa, quæ de Gigantum proceritate, & magnitudine prodita sunt, uera esse, non solum ex grauissimorum auctorum testimoniis, sed ex his, quæ nostra ætate uiuentur, & miræ magnitudinis ossibus, qua edossa sunt, demonstratur. Cur hodie nulli generentur Gigantes. Homerum super humanæ stature contractione perperam Philosophari. CAP. IIII.

A I T I R N V M, atque iterata in se mun-
dan, hanc igitur des Theopli memo-
ria presentant. Quam opimo et si quibus-
dam ratione confortata inuitur, tamen quia
fidei nostre orthodoxe aduersatur, abijcien-
da, pressiq; exterbanda est. Mundus enim
præter quæ quod à sacris scriptoribus, crea-
tus à Deo Optimo Maximo, & demum inte-
riturus, uel nouam à depuratione faciem ac-
cepturus, citra errorem creditur; etiam ipse
suam necem sensim aduentantem, uel hoc ma-
ximè argumento demonstrat, quod homines
nunc breuiores statura educat, qui recens dum
esset, & florente iuuenta, maximos & proce-
ros protulit. Quæ de re probe et lepidè Esdras
lib. 4. cap. 5. sic locutus est, Et interrogauit
et dixit, Cum iam indicaris mihi uiam, loquar
coram

Hieronymi Magii

coram te ; Num mater nostra, de qua dixisti mihi, adhuc iuuenis est, iam senectuti appropinquat ? Et respondit ad me, et dixit, Interroga eam, quæ parit, & dicet tibi. Dices enim ei, Quare quos peperisti nunc, non sunt similes his, qui ante te, sed minores statura ? Et dicet tibi & ipsa, Alij sunt, qui in iuuentute uirtutis nati sunt, et alij, qui sub tempore senectutis, deficiente matrice, sunt nati. Considera ergo & tu, quoniam minori statura estis præ his, qui ante uos : & qui post uos, minori quàm uos, quasi iam senescentes creaturæ, & fortitudinem iuuentutis prætereuntes. hæc ille. Verùm cum nonnulli stature corporum facta esse fieriq; indies decrementa negent, & quæ de Gigantibus narrantur, commentitia esse, & aniles fabulas putent ; fuerit operæ precium hîc sub uno aspectu omnia ponere, quæ à nobis de Gigantibus sunt prope apud scriptores obseruata. Vt autem à sacris literis sumamus exordium, Moses Genes. cap. 6. ante cataclysmum Gigantes fuisse dicit, quorum ortum ita explicat, Postquam enim, inquit, ingressi sunt filij Dei ad filias hominum, illæq; genuerunt, isti sunt potentes à sæculo uiri famosi. Quæ uerba multis errandi ansam præbuerunt, existimantibus Angelos mulieribus se miscuisse, indeq; progenitos

esse Gigantes. Lactantius Firmianus lib. 2. de origine erroris, ait Angelis Deum permississe ut in terra commorarentur, hac tamen lege, ne terrestribus commacularentur, alioquin fore ut cœlestia amitterent: eos uerò nihilominus paulatim à Diabolo ad mulierum congressus esse pellectos, atque ideò conquinatos, incalum postea non esse receptos. Qua de re Hilarius in Explicationibus suis ad Psalmum 132. cuiusdam extitisse librum testatur; atq; ait Angelos illos, filias hominum concupiscentes, cum de cœlo descenderent, in Thēniciæ maximè excelsū montem Hermon conuenisse, montisq; nomen interpretatum, Anathema esse. Scriptum Simphorianus Camperius reliquit Praxis lib. 2. cap. 7. multos affirmare, Demones in Succubi forma, uirili semine accepto, eodemq; sub imagine Incubi in sulcos muliebres eiaculato, Gigantes ipsos genuisse. Demones autē alia peragere, frequentes Theologi affirmant, quibus Diui Augustini testimonium ex libro. 15. de Ciuitate Dei deesse non uidetur. Iosephus quoq; illustris auctor lib. 1. Antiq. cap. 5. testatum reliquit, ex Demonum cum mulieribus concubitu procreatos fuisse Gigantes. Sed causam hanc ortus Gigantum commentitium esse, prænotatumq; Moysi locum agrè Gigantum historiam astruere,

Hieronimi Magii

astruere, nemo non uidet. Vt enim rectius sententiarum interpretum consensus est, filij Dei apud Mosē, pro Angelis accipi non debent: & per Gigantes ibi, non proceræ monstruosæq; magnitudinis homines, sed potius bellicosos præpotentesq; significare nobis uoluisse, sanctitate atque antiquitate reuerendus auctor, uidetur. Hunc locum quod altercationes admittat missum faciamus, & ad alia indubitata ueniamus. Capite 13. Num. exploratores à Moese missi in terram Chanāan, Terra, inquit, quam lustrauimus, deuorat habitatores suos. Populus, quem aspeximus, proceræ stature est: ibi uidimus monstra quædam filiorum Enach de genere Nephilim [alibi, giganteo] quibus comparati, quasi locustæ uidebamur. hæc illi. Vt autem tradunt Hebræorum Rabbini, Enach, uel potius Anach, uir fuit Gigantea proceritate præditus, à quo omnes Gigantes Anachini dicuntur. à quibus non abhorrent, quæ Theodoritus habet Quæstione 26. ad lib. Num. In hanc enim loquitur sententiam, Quam dicit esse generationem Enach? Hic, ut uerisimile est, propter magnitudinem corporis, famatissimus erat, & uulgatissimus, genere uerò patrem omnino representabat. hæc Theod. Alij uerò dicunt Gigantes Enachim dictos, ab Enochia ciuitate. siquidem

Berosus

Berosus libro citato literis prodidit, fuisse circa Lybanum urbem Enos urbem, Gigantum domum. Ex quo patet etiam post cataclysmum fuisse Gigantes; unde & Noha filiosq; eius, & uxores, à quibus procreati erant, Gigantes esse, quoniam dicuntur, quibus a. stipulatur. Item, est quisque ille fuit, qui deos & homines, & bestias conscripsit, inquit lib. primo. Quia Gigantem fuisse. Gigantes enim apertus probatur cap. 2. De deo. & c. ubi legitur, Dixitq; Dominus ad eum, Non pugnes contra Moabitam, nec incas aduersus eos praelium, non enim dabo tibi quicquam de terra eorum, quia filius Loth traxit eam in possessionem. Emin primi fuerunt habitatores eius, populus magnus, & validus, & tam excelsus, ut de Enachim stipe, quasi Gigantes crederentur, & essent similes filiorum Enachim. Et infra, Non enim dabo tibi de terra filiorum Ammon, quia filius Loth dedit eam in possessionem. Terra Gigantum reputata est, & in ipsa olim habitauerunt Gigantes, quos Ammonitæ vocant Zorim, populus magnus, & multus, & proceræ longitudinis, sicut Enachim, quos deleuit Dominus à facie eorum. Infra etiam cap. 9. fit mentio Enachim. Iosue cap. 14. Da ergo mihi montem istum, quem

Hieronymi Magii

quem pollicitus est Dominus, te quoq; audiente, in quo Enachin sunt, & urbes magnæ atque munitæ. Et paulò post, Nomen Hebron antea vocabatur Cariatharbe: Adam maximus ibi inter Enachin situs est. Quo loco, Hieronymus in lib. De locis Hebraicis, Adami sepulchrum describit exultans: unde nonnulli magnitudinem ad corpus referunt, quibus suffragari videtur Methodius Martyr, qui ait Adamum genuisse Seth Gigantem secundum similitudinem suam. Cuius etiam loci adminiculo Thalamudiste in libro Cambedrim in cap. huius initij, Ebacdynema deliramentum illud, sicut alia multa, de Adami corpore protulerunt, nempe adeò procerum fuisse, ut à terra ad cælum usque pertingeret. Vt tamen Epiphanius lib. 1. contra Hareses Tomo 3. se legisse affirmat; alijq; non pauci, nec indocti testantur, Adam non in Hebron, sed propè Hierusalem in Caluariæ loco, cui Hebraicè Golgota nomen est, tumulatus fuit. Quod si verum sit, non solum multorum Theologorum, sed etiam Iuris nostri Pontificij auctorum interpretumq; sententia improbanda esset, qui in Decr. Causa. 13. Quæst. 2. cap. Hebron. Adami sepulchrum in Hebron fuisse censuerunt, vulgatam Bibliorum versionem, & Hieronymi auctoritatem sequuti, nec animaduertentes

tes uocem, *Adam*, Hebræis et *Adamum* *Protoplastum*, & hominem significare: quibus etiam aduersantur Hebræorum Rabbini (si modo horum nugamenta digna uideri possunt, quæ in testimonium proferantur) qui ita uertendum esse contendunt, Nomen *Hebron* antea fuit *Kiriath Arbam*, homo maximus inter *Anachim* &c. E quibus unum memoria teneo Rabbinum *Solomonem*, qui ad hunc locum, in hanc loquitur sententiam; Hoc nomen *Arbam*, nomen est Gigantis, qui est homo magnus in Gigantibus &c. Alij *Kiriath Arbam*, pro ciuitate quatuor, accipiunt (*Arbam* enim quatuor significat) quod in ea quatuor uiri sepulti sint, scilicet *Anach* pater, et *Achimam*, *Scisai*, & *Thalmaj*, eius tres filij, quorum mentio habetur in citato cap. 13. Num. his uerbis, Ascenderuntq; ad Meridiam, et uenerunt in *Hebron*, ubi erant *Achimam*, et *Scisai*, et *Thalmaj* filij *Enach*. ut male etiam in citato cap. *Hebron*, *Hebron* ciuitas trium uirorum esse dicatur. Sed hac de re Theologi nostri decernant. *Deuteronomij* cap. 3. *Og* regem *Easan*, Gigantem fuisse legitur. hæc enim ibi de eo habentur, Solus quippe *Og* rex *Easan* restiterat de stirpe Gigantum. Monstratur lectus eius ferreus, qui est in *Rabbath* filiorum *Ammon*, nouem cubitos habens

Hieronymi Magii

habens longitudinis, et quatuor latitudinis, ad
mensuram cubiti iuxta manus. Præterea lib.
1. Regum cap. 17. literis est consignatum,
fuisse spurium quendam in castris Philistinorum
nomine Goliath è Geth, altitudinis sex
cubitum, & palma. In Iudith etiam histo-
ria, Gigantum mentionem factam esse vide-
mus. hæc enim in ea cap. 16. leguntur, Non
enim cecidit potens eorum à iuuenibus, nec
filij Titan percusserunt eum, nec excelsi Gi-
gantes opposuerunt se illi, sed Iudith &c. Di-
uus Augustinus lib. 15. de Civitate Dei, cap.
9. uastiora amplioraq; præcorum hominum
corpora quàm sua essent ætate, attestatur, &
inter cætera hæc quoque protulit, Vidi, in-
quit, ipse non solus, sed aliqui mecum in Vti-
censi litore, molarem hominis dentem, tam
ingentem, ut si in nostrorum dentium mo-
dulos minutatim concideretur, centum no-
bis uideretur facere potuisse. Sed illum Gi-
gantis alicuius fuisse crediderimus. nam præ-
ter quòd erant omnium multò maiora tunc
corpora, Gigantes longè cæteris anteibant.
Sicut alijs, nostrisque deinde temporibus,
vari quidem, sed nunquam fermè defuerunt,
qui modum aliorum plurimum excederent.
&c. Idem inferius, Verùm, ut dixi, anti-
quorum magnitudinis corporum, inuenta ple-
runque

runque ossa, quoniam diuturna sunt, etiam multò posterioribus sæculis produnt. Idem in fr. à cap. 23. Romæ paucis ante annis quàm ea urbs à Gotthis vastaretur, fuisse scæminam dicit, corpore quodam modo Giganteo, quæ non ex maximis orta esset parentibus, ad quam uiscerum mirabiles fierent mortalium conuentus. Quod pertinet ad molarem illum hominis dentem, formæ similitudine deceptum esset Augustinum crediderim, (non enim centuplo corporibus nostris maiora Gigantum fuisse corpora, quod ex dente illo argui uides, est existimandum) molaremque illum Elephantis, aut marinæ beluæ fuisse. Nicephorus lib. 12. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 37. scriptum reliquit, natum Theodosio imperãte, hominem quendam in Syria, forma Gigantea, proceritate cubitorum quinque, & unius præterea palmi, Antonium nuncupatum; alterum uerò in Aegypto hominem adeo paruum, ut perdici similis uideretur. Sua quoque ætate se hominem uidisse Syro antedicto persimilem, quem breuis admodum staturæ mulier peperisset.

Sed iam ad Ethnicos scriptores ueniamus. Herodotus lib. 1. auctor est, sub terra inuentum fuisse Orestis cadauer, longitudinis cubitorum septem. Plinius quoque naturalis hi

Hieronymi Magii

floriæ lib. 7. cap. 16. posteritati prodidit, in Creta, terræ motu abrupto monte, inuentum fuisse corpus hominis stans 46. cubitorum, quod alij Orionis, alij uerò Etionis fuisse tradiderunt. Etionis loco, quidam legunt, Oti. Idem testatum reliquit, sua ætate sub Imperatore Claudio, aduectam fuisse ex Arabia hominem nouem pedum longitudinis, nouemq; insuper unciarum, idest brachiorum quatuor, & 7. Ad hæc corpora quedam in Sallustianis hortis, non fuisse maiora brachijs quinque, & 1. quæ eisdem planè uerbis Solinus cap. 5. retulit. Philostratus lib. 5. hæc Apollonij Thianæi uerba retulit, quæ ad astruendam de Gigantibus fidem, non parùm conducere uidentur, Ego, inquit, Gigantes fuisse dico, multisq; locis, disruptis tumulis, eiusmodi corpora ostendi: non tamen, ut fertur, cum Dijs pugnassee credo, sed forsàn Deorum ædes, ac templa uiolasse &c. Non ab similia assert idem Solinus cap. 14. loquens de Phlegra his uerbis, Illhic siquando, ut accidit, nimbis torrentes excitantur, & aucta aquarum pondera ruptis obicibus, ualentius se in campos ruunt, eluione ossa etiamnum feruntur detegi, quæ ad instar sunt corporis humani, sed modo grandiori, quæ ob enormem magnitudinem, non huius exercitus iactant extitisse, &c.

Pausa-

Pausanias quoque, uasta fuisse antiquorum corpora demonstrat, licet à fabulis, et mendacijs parùm distare quæ scribit, mihi uideantur. eam enim tali ex Atacis cadauere, fuisse magnitudinẽ refert, ut si quis secundum symmetriam, & naturalem partium humani corporis inter se competentiam ratiocinetur, incredibile proceritate corporis præditum fuisse Atacem cùm uitam inter homines uiueret, necessariò colligat. Sed Pausaniam Calderini opera Latine loquentem audias, De illius corporis magnitudine (inquit Pausanias) Mysus quidam ita mihi referebat. aiebat enim mare ad eam tumuli partem, quæ litus respicit, inundasse, aditumq; ad monumentum parasse non dissuilem; cadaueris quoque magnitudinem uel ex hoc me aduertere iubebat, quòd ipse pedis illius talo pro disco uteretur, ac præcipuè genuum ossibus, quæ medici molas uocant, &c. Idem inferius refert in Asteryj insula, ante Milesiorum urbem sita, cadauer Asteryj iacuisse (fuisse uerò hunc Anaëtis, qui ex terra natus sit, filium existimatum) quod nihilo decem cubitis breuius esset. Hic uerò Anac fortasse ille est, cuius in sacris literis, ut supra uidimus, mentio habetur. Multa enim Græci ex Hebræorum fontibus hauserunt, suasq; ad fabulas detorserunt. Gellius lib. 3.

Hieronymi Magii

Noctium Atticarum cap. 10. Varronis ex Hebdomadibus sententiam sequutus, an ultra septem pedes humana excrescere possint corpora, ambigere uidetur. Sic enim loquitur, Præter hæc modum esse dicit summum adolescenti humani corporis, septem pedes: quod esse magis uerum arbitramur; quam quod Herodotus homo fabulator, in primo historia- rum, inuentum esse sub terra scripsit. Orcus corpus, cubita longum habens septem, quæ faciunt pedes duodecim, & quadrantem, nisi se (ut Homerus arbitratum est) uelitra, prolixioraq; fuerint corpora hominum anti- quorum, & nunc, quasi iam mundo senescen- te, rerum atque hominum decreuerint sunt. Hæc Gellius. Plutarchus in Theseo, ipsius Thesei corpus magnum fuisse demonstrat, lo- quens de hac sententia, Locum effodit, quo facto apparuit magni corporis sepulchrum, & iuxta pulum, atque ensis. Loquitur autem de eius sepulchro. Sed nec minus uetusta de- sunt effossorum ingentium cadaverum exem- pla. literarum namque monumentis proditum est, Clementis pontificis Maximi, & Henri- ci III. ætate, anno humane salutis M D. Ro- mæ aduentum fuisse Pallantis corpus, tan- te proceritatis, ut uirorum urbis pinnae ere- ctum, uertice pertingere possit. Galeotti Mar-

tij ex cap. 36. de doctrina promiscua, uerba re-
 tulisse sit satis, Nam Gigantes (inquit) fuisse,
 sacra narrat historia, & Romæ tempore
 Henrici III. inventum est cadaver Pallantis,
 quem Turnus occidit, tantæ magnitudinis, ut
 longitudine sui, Romanos muros æquaret, etc.
 Nec uerò, si huius magnitudinis cadaver ef-
 fossim credamus, Pallantis id fuisse minùs fue-
 rit existimandum, quèd Virgilius libro *Æ-*
neidos XI. eius corpus exustum fuisse arguat,
 » *Arsurasq; comas obrubit amictu.*
 cum satis constare possit, illud de Pallantis con-
 crematione κατὰ πρόβλητον moris fuisse à Poë-
 ta prolatum. Præterea Ioannes Boccacius
 lib. 4. *Genal.* ut Gigantes fuisse, creditu faci-
 le sit, hanc de Gigantis maximi cadavere nar-
 rat historicam, non eandem fabulosam. Inquit
 enim sua ætate, rusticos quosdam in Sicilia non
 procul a Drepano fodientes maximum adinve-
 nisse antrum, in quo sedens esset Gigantis ca-
 daver, quod luna continui cuiusvis nanis malo
 maiorem tenebat. Quo in cineres, ut uetustissi-
 mus cadaveribus usu uenit, statim soluto, plū-
 bum, quod conto iecerat, plusquam mille, &
 quingentas libras excussit; centes libras no-
 uenas, et reliqua quædam multa frumenti mo-
 dia excussit. Quæ res, si uerum sit, facta
 supputatione, Gigantis imò procreantem ul-

Hieronymi Magii

tra ducentos cubitos processisse, unde Polyphemum fuisse creditum sit. Melchior Guilandinus Borussiae, amicus meus, vir præter omnium disciplinarum absolutam cognitionem, in plantarum fossiliumq; omnium, cæterorumq;, quæ ad rem medicam pertinent doctrina, primum nostra ætate nominis, superioribus diebus, cum varijs de rebus mecum cõmentaretur, è re nata, facta Gigantum mentione, mihi narrauit, se, cum anno à Christo nato 1559. in Africam captivus esset perductus, Inula Cæsare caluariâ Gigantis miræ magnitudinis vidisse, quam Hispani duo identidem captivi, dum aratro terram proscinderent, exarassent, & ad Regem Assanum Mariadeni Aenobarbifilium miraculi, & adipiscendæ libertatis ergò, magno mortaliùm cõcursu conueberent: quos tamen spes fefellit, cum Rex Barbarus, & qui omnino à novis nulla re minus quàm antiquitatis studio, atque admiratione afficeretur, pro libertate quinos ipsis Venetos aureos persolui iusserit. Huius autem caluariæ ambitum spithamarum fuisse undecim, idem retulit, seq; ab Hispanis illis, cum mox diligentius de re percuntaretur, audivisse, eodem loco, quo caluaria illa reperta esset, reliquæ etiam cadaueris ossa miræ, ut symmetriæ ratio exposcebat, magnitudinis superfuisse. Alexander

der Centilius Romanus, Abbas multa probitate insignis, mihi postea cum Ioanneandrea Anguillario Tocta perculibri eadem de re loquuti, et dicunt, se in Ca'ab'ia, in agro Rhegino, et in iuxta templum, cuius ille Antistes est, et in terra nec, et cetera cetera cetera de gratia, ruderatque multa egerit et cetera, cadaver vetustissimum non vulgari magnitudinis inuenisse, longitudo nimirum brachiorum quinque, cuius ossa uetusitatis iniuria, nimioque humore delibuta, facile confracta sint. superesse tamen etiam nunc pedum ossa cum dentibus aliquot, quae ut testis possim esse oculatus, se ad me perferenda curaturum, sancte recepit. Americus Vesputius Florentinus, uir magno cum animo tunc ingenio praeditus, qui incognitas Orbis partes, maris pericula haudquaquam reformidans perlostrauit, Gigantum insulam (sic namque hodie nuncupatur) inuenit, in qua, ut alij etiam, qui ad eam appulerunt, attestati sunt, quanquam proceri magnitudinis homines sint, nullus tamen brachiorum quinque longitudinem implere conspicitur. Cum Carolus huius nominis quintus Imperator, Bononiam imperij ditionem à summo Pontifice accepturus, aduenisset, seruum habuit à pedibus, nisi adae magnitudinis, qui tamen proceritatem brachiorum quatuor non

Hieronymi Magii

excedebat : cuius nos sepulchrum modumq; in eadem urbe in quodam sacello superioribus annis spectauimus. Venetijs in Cruciferorum Ecclesia asservatur os femoris Diui Christophori, licet parte ex altera comminutum, tanta magnitudinis, ut eorum, quæ de uiri huius proceritate legimus, fides, uisa astrui possit. Nostra etiam ætate Paulum III. Pont. Max. ossa quedam humana mostrosæ magnitudinis habuisse, non obscuræ fidei Aulici mihi narrarunt. Causam, cur nostra ætate gigantes non generentur, Mundi esse senectam, ut supra dicebamus, manifestum est. Plinius quoque lib. 7. cap. 16. hoc exustioni ascribit. sic enim ait de hominis proceritate loquens, In plenum autem cuncto mortalium generi minorem in dies fieri, propemodum observatur; rarosq; patribus proceriores, consumente ubertatem seminum exustione, in cuius uices nunc uergat æuum. Quam rem & Vergilium animaduertisse crediderim, dum & frugum semina degenerare, minoraq; in dies fieri dixit, sic enim cecinit Georgicorum libro 1.

- » Vidi lecta diu, & multo spectata labore
- » Degenerare tamen, ni uis humana quot-
annis
- » Maxima quæq; manu legeret, sic omnia
fatis

» In prius ruere, ac retro sublassa referri.
Quamquam Aristoteles lib. 1. Meteor. terram
locis duntaxat quibusdam, non autem uniuersam,
nec eodem tempore, senescere, & rursus
iuuentem adipisci scribit. cuius iuuentus se-
nectusq; , animalium plantarumq; iuuentuti,
& senectuti minimè sit comparanda. Quem
sequitur auctor libri De Mundo ad Alexan-
dram, siue Theophrastus, siue alius eius sæcu-
li Philosophus fuerit (Aristotelis certè opus
non esse, liquidò constat) ait terram, naturam
nihil utiufque sentem aequè custodire, licèt ter-
ræ motionibus concutiatur, proflumie obrua-
tur, & per partes exuratur. Mundi igitur
uel uniuersi, uel huius inferioris senectus, ad-
uentusq; exulsiō, ex qua siccitas inuehitur,
seminumq; ubertas, atq; innata uis calorq; in-
sumitur, decrementi causam afferunt. Quæ res
Empedoclem impulit, ut sui æui homines, præ
illis prius, instar obtinere infantium, ut Pla-
tarchus lib. 5. cap. 27. De Placitis Philoso-
phorum scriptum reliquit, affirmare non sit ue-
ritas. Homerus quoque, quem Iustinianus
noster in Pandectarum Proœmio, omnis uir-
tutis parentem appellat, humana in dies de-
crescere corpora, Iliad. lib. 5. ubi de Aenea à
Dione de uulnerato loquitur, & libro 12. ubi
de Aiaçe, necq; Hectorē, band obscurè de-
mon-

Hieronimi Magii

monstrat; sic enim inquit, ut unum duntaxat locum adducamus.

» ἑκτὼν δ' ὄρπαζας λαῶν φέρει, ὅς ῥα πυλάων
» εἰσὶν κει πόθεν πυρρὸς παχὺς. αὐτὰρ ὕ-
περθε

» ὄξυς ἔην. τὸν δ' οὔ κε δ' ὕ αἰέρε δῆμον ἀρίστω,
» ῥηϊδίως ἐπ' ἄμαξαν ἀπ' οὔδεος ὀχλίσειαν
» ὅιοι νῦν βροτοὶ εἰσὶ. &c.

Idest. Hector autem rapiens lapidem porta-
bat, qui portas

» Stetit ante, deorsum crassus, sed superne
» Acutus erat. hunc neque duo viri ex popu-
lo optimi

» Facile ad plaustrum à terra prouoluerent,
» Quales nunc homines sunt.

Quæ Homeri loca Plinius, Gellius, ipseq; Iu-
uenalis obseruarunt, sic nanque hic loquitur
Satyra 15.

» Nam genus hoc uiuo tunc decrescebat Ho-
mero,

» Terra malos homines, nunc educat atque
pusillos.

Homerum amulatus Vergilius, sic inquit li-
bro Aeneidos 12. de Turno loquens,

» Saxum antiquum ingens, campo qui fortè
iacebat

» Limes agro positus, litem ut discerneret
aruis:

- » Vix illum lecti bis sex cervice subirent,
- » Qualia nunc hominum producit corpora tellus.
- » Ille manu raptum ualida torquebat in ho-
- » stem.

Fuitq; tanta Virgilii celeritas, ut Augusti-
nus libro 15. de Ciuitate Dei cap. 9. ad astruen-
dam de precorū hominum statua fidem,
hos uersus laudauit. Idem Vergilius Geor-
gicorum libro 1. quod ad rem attinet sic ce-
cinit,

- » Ergo inter sese paribus concurrere telis
- » Romanas acies iterum uidere Philippi.
- » Nec fuit indignum superis, bis sanguine
- » nostro
- » Aemathiam, & latos Aemi pinguescere
- » campos.
- » Scilicet & tempus ueniet cum finibus illis
- » Agricola incenso terram molitus aratro,
- » Exesa inueniet scabra rubigine pila,
- » Aut graibus rastris galcas pulsabit in-
- » anes,
- » Grandiaque effosis mirabitur ossa sepul-
- » chris.

Lucretius ante Virgilium eandem rem his est
uersibus profectus libro 2.

- » Sic igitur magni quoque circum mœnia
- » mundi

Hieronymi Magii

- » Expugnata dabant labem putresq; ruinas
- » Omnia ; debet enim cibus integrare novando,
- » Et fulcire cibus, ac omnia sustentare :
- » Nequicquam quoniam nec uenæ perpetiuntur
- » Quod satis est, neque quantum opus est natura ministrat :
- » Iamq; adeò effata est ætas, effætæque tellus
- » Vix animalia parua creat, quæ cuncta creauit
- » Sæcla, deditq; ferarum ingentia corpora partu.

Verùm quod spectat ad Homerum, dicendum uidetur, eum aut malè esse Philosophatum, dum à Troiano bello ad suam ætatem luculentum decrementum hominis staturam passam esse demonstrat (& si non me latet, eum hyperbole, quæ Vergiliana etiam minor sit, usum fuisse) aut numerosis propè sæculis ætate à Troiano bello abfuisse. Quod si uerum sit quotquot de Homeri ætate loquuntur scriptores, prorsus errarent ; siquidem non multos admodum annos inter Troianum bellum, & Homeri tempora enumerant. Herodotus centum septuaginta octo annos post Ily expugnationem natum esse Homerum, memorie consignauit

gnauit, τῶν δὲ, inquit, πρῶτων ὕστερον γέγονεν
 ὄμιλος ἐστὶν ἑκατὸν ἑξήκιστα ἔκτω. Cassius, ut
 Gellius refert lib. 17. Noëtiū Atticū, in
 cap. 21. memoriæ in *Analibus* mandauit,
 Homerum uixisse post Troianum bellum an-
 nis centum, & quadraginta. Cornelius uerò
 Nepos, eodem Gellio ibidem referente, di-
 cit, ante Romam conditam annis circiter cen-
 tum & sexaginta. Solinus cap. 53. humanis
 rebus excessisse post Ilium captū anno 272.
 Archilocus uerò in libello de Temporibus,
 Homerum Alconium (multi siquidem fue-
 runt Homeri) à Troiano excidio anno 500.
 floruisse dicit.

PLUTARCHVS, qui omnium senten-
 tias diligenter est perscrutatus, in eiusdem
 Homeri uita, quosdam dixisse ait, natum
 fuisse Homerum Troiani belli tempore, eius-
 demq; spectatorem fuisse: Alios uerò, cen-
 tum annis post, alios centum quadraginta.
 Quosdam non integros octoginta annos inter
 Troiani belli tempora, & Homeri genesim
 enumerasse, plures uerò in hanc conuenire
 sententiam, annis centum post bellum Troia-
 num, esse natum. Sed omnes falsa prodidisse
 dicere, temerarij hominis, rerumq; omnium
 prorsus ignari fuerit. Unde reliquum est, ma-
 le philosophari Homerum, qui centum anno-

rum

Hieronymi Magii

*rum aut paulò maiore curriculo, hominũ pro-
ceritatis decessionem minime obscurã factam
existimant. Quodam cùm adhuc scholasticus
essẽm mirorq; antiquitatum studio tenerer, mul-
ta antiquorum sepulchrorum solia cura Pisis,
tum in alijs Ital. & urbibus observavi, sumq;
permeas, quæ tamen parum aut nihil, & si
ante mille aut eo amplius annos facta erant,
longitudine à nostri seculi solijs arculisq; se-
pulchralibus aberant. Superioribus annis vi-
di ego Pisauri unã cum Ioanne Ricciardesco
Iurisconsulto integerrimo, ac ciue meo, tunc
urbis illius Prætorẽ, in præclarissimo Vr-
binatum Ducis armamentario æreas galeas,
in agris Metauro adiacentibus, ubi Asdru-
bal cum exercitu cladem accepit, effossas, quæ
ab ijs, quas modò milites nostri gestare solent,
ad magnitudinem quod attinet, non discrepa-
bant. Et nihilominus, uti omnes certò sciunt,
tempus illud, quo prosperè à Romanis ad Me-
taurum cum Asdrubale pugnatum est, ab æ-
tate nostra longo seculorum agmine dissitum
esse constat. Quo fit ut dicere par sit, innume-
rabilia propè sæcula, non brevia annorum in-
terualla, in humanis corporibus luculenta, uel
saltem sensilia decrementa parere. Si quis er-
go humanæ staturæ seram, obscuramq; con-
tractionem diligentius spectet, haud profectò
rationi*

rationi consentaneum esse dixerit, in tam bre-
ui temporis spacio, humana proceritati, sen-
sile quicquam, exustionis uel temporis iniu-
ria potuisse decedere.

Hippocratis loca duo pugnancia, conci-
liantur, & cur in miram procerita-
tem amplitudinemq; corpora excre-
scant, declaratur. CAP. V.

SUPERIORA me admonent, ut hic quædã,
de causa incrementi corporum asseram. Aui-
ccena Tractatu 2. partis prioris Canticorum,
Cause, inquit, magnitudinis membrorum
sunt, fortitudo, & potentia formativæ, &
etiam nutriendæ. Aristoteles etiam incrementũ
corporum à forma fieri non à materia, contra
Empedoclem probat: quod & eruditissimus
Varchius meus aliquando adnotavit. Cre-
scere nanque perfectio est, & perfectiones in
composito, à forma sunt, imperfectiones ue-
rò à materia. Idem lib. 3. de Part. anim.
cap. 6. calorem esse ait, qui augendi vim ob-
tineat. Medicorum princeps Hippocrates in
libro de Aëre, aquis, & locis, incrementum
à temporum anni temperata mistura, aërisq;
clementia proficisci ait; in hanc enim loquitur
sententiam. Longè enim pulchriora, & maio-

Hieronimi Magii

ra omnia nascuntur in Asia, estq; regio ipsa hac nostra multò mansuetior: sunt mores hominum benigniores, & cultiores. Causa uerò horum est, temporum anni temperata mēsurā, siquidem in medio solis ex ortu sita est ad Aëroram, à frigiditate ac caliditate crimi remotior. Incrementum autem & benignitatem inde proficisci, omnibus in confesso est, cum nihil sit præcellens & cogens uolenter, sed per omnia æqualitas uigeat &c. Infra uerò in Asia homines esse ait magnitudinis eximie, quibus tamen uirilitas, audacia laborisq; tolerantia non insint, huiusq; rei causam præbere tempora ipsa anni, quæ non magnas mutationes faciant neque caloris neque frigoris, sed semper æqualia permaneant, cum regio proximè accedat ad temperaturam optimæ constitutionis. Infra uerò sibi ipsi aduersari uidetur, sic inquit, Quicumque regionem montanam asperam, nudam, & non aquosam incolunt, his mutationes temporum contingunt magnæ, & diuersæ, unde & hominum formas magnas progigni conuenit, qui et ad laborem, & ad uiriliter agendum à natura præstent, quibusq; feritas & immanitas non mediocriter à natura sint congenitæ. Hæc ille. Vides ubi mutationes magnæ, & diuersæ sint, corpora gigni magna, cum contrà idem Hippocrates

crates suprâ, temporum anni temperatam mi-
 suram, & æqualitatem, cum non magnæ mu-
 tationes fiant, incremento corporum causam
 suppeditare, manifestè dicat. Quin tantum ab-
 est ut mutationes temporum ad hominum pro-
 ceritatem conducere uideantur, ut morbos po-
 tius, eodem Hippocrate attestante Aphorif-
 morum part. 3. Aphorismo 1. & in lib. de
 Humoribus, pariant. mutatio nanque, ut Ga-
 lenus ait in lib. Artis med. naturæ est mimi-
 ca. Existimamus aliquando Hippocratem cum
 de montanis hominibus loqueretur, magnitu-
 dinem accipere quantum spectat ad latitudi-
 nem, & profunditatem, non quantum ad pro-
 ceritatem (& horum etiam ratione magnitu-
 dinem dici, fidem facit Galenus in explicatio-
 nibus suis in Aphorismum 54. particulæ 2.)
 cum illud subdat, scilicet homines illos alpi-
 nos ad laborem, & uiriliter agendum à natu-
 ra præstare. nouimus enim huiusmodi corpo-
 ra, non solum in hominibus, sed etiam in iu-
 galibus, maiore prædita esse robore, neruo-
 sisq; in labores conari; cum contrâ procera,
 cito flaccescant, ac labore conficiantur, suaq;
 mole etiam feriata planè corruant. Verùm
 postea animaduertens Gallos Germanosque,
 qui huiusmodi regiones incolunt, proceris &
 ad laborem ferendum uiriliterque agendum
 D aptissimis

Hieronimi Magii

aptissimis praeditos esse corporibus, hanc abieci sententiam, censuique non uanam esse alius excrescendi causam, ideoque pugnantiam Hippocratis uerbis inesse nullum. Apinorum uero hominum corpora, immodica esse proceritate, frigoris mutationisque; et humoris ratione. Etenim haud obscurum est propter ἀντιπρὸς αἵματος frigoris, ad augeri corporis calorem, inde uentres hyeme natum à se t calidissimi, fameque eo tempore maxime urgemur. Calorem uero in diuisimodi locorum incolis, propter mutationes augeri, idem Hippocrates in eodem libro testatur. Mutationes uero morbos ipsis non conciliant tum propter robur duritiemque corporum, tum propter assuetudinem. Vitruius lib. 6. cap. 1. Septentrionibus subiectos, sanguine abundare ait. Alexander Aphrod. Probl. 2. libri 2. Scythias calorem interiora tenere, partibusque insidere principibus testatur. Cum ergo calor ad interiora propter frigoris contraobfistentiam se colligat, roboreturque, ac adaugeatur; calorque, Aristotele libro 3. de Part. anim. cap. 6. attestante, augendum obtineat, merito ad proceritatem editiora illa loca, de quibus Hippocrates loquitur, conducere uidentur, quod propius ad mediam aëris regionem frigidissimam accedentia, uentisque afflata, frigida sint. Ad-

hæc sperma ipsum eadem ratione & spirituosius, & calidius harum regionum hominibus inest. Cum autem, ut Physicorum omnium consensus est, spermatis calor spiritusq; , fundendi ampliandiq; vim obtineat, meritò a primis fœtus rudimentis embryoni insitus, fundendo, alimoniam attrahendo, digerendoq; , plurimum ad magnitudinem adipiscendam conducet. Aristoteles Problemate 8. sectionis 14. nobis maxime adstriplatur dum in hanc loquitur sententiam, Tu igitur ut qui loca inhabitant calida, refrigerentur, qui frigida concaliscant. Utrobiq; tamen corpora magna adolescunt, eo quòd, qui frigida colunt, insito calore abundant, qui calida, calore loci resouentur: quippe cum in calidis & à calore incrementum sequatur, frigus autem vim astringendi constipandiq; habeat. Cum igitur alteri principium mira se uelemens augendi obtineant, alteri nullo extremo frigore impediantur, meritò utriq; augeri possunt plenius, &c. Quem partim sequutus Tlinius lib. 2. Nat. Hist. cap. 78. in Aethiopia propter ignium usum, in aduersa uerò glaciali mundi plaga propter humoris alimentum, corpora esse procerà testatur. Ac profectò humorem, incrementi maximi non solum in animalibus, sed etiam in plantis causam præbere, in confesso

D 2 est.

Hieronymi Magii

est. Vnde altissimorum montium arbores, quarum humor à Sole non exhauritur, quarumq; insitus calor ex dicta iam causa roboratur, in miram assurgunt proceritatem. Vitruius lib. 2. cap. 10. scriptum reliquit, quod & nos sæpe uidimus, arbores in ea Appennini parte, quæ Septentrionem spectat, ex humore nimio, Solisq; defectu, crassiores fieri: & infra lib. 6. cap. 1. refrigeratas regiones, quod absint à Meridie, ipsisq; humor non exhauriatur à caloribus, quin eo affluant, homines alere ac corporibus præditos amplioribus, ideoq; sub Septentrionibus gentes esse immanibus corporibus. Plinius uerò lib. 7. cap. 2. Maxima, inquit, in India gignuntur animalia. Indicio sunt canes grandiores cæteris. Arbores quidem tantæ proceritatis traduntur, ut sagittis superari nequeant. Hæc facit ubertas soli, temperies cæli, aquarum abundantia. Hæc ille. Humorem autem proceritati causam præbere, ipse met Hippocrates in eodem libro affirmat dum in hanc loquitur sententiam, Atqui cum multus aër ab aquis regionem occupet, ob hanc ipsam causam, quod ad formam ac corporum speciem attinet, Phasiani sunt à reliquis hominibus longè diuersi: sunt enim magnitudine ingenti. Et hoc quia utuntur aëre maximè humectato, & quod apud ipsos anni tempo-

tempora non uarias habent neque ad æstum, neque ad frigus permutationes &c. Ex qua ratione fit ut longè maiora animalia in mari, quàm in terris uisuntur, quèd Aristoteles Problemate 54. sect. 10. obseruauit. Plinius quoq; lib. 9. cap. 2. magnitudinis immanitatem maris beluarum, causam euidentem esset, humoris luxuriam. Terra, Plinio eodem auctore, nullum animal Elephanto maius habet. Elephas uerò, teste Aristotele, quadruplo maior est hunc. At quantò maiora Oceanus alit monstra? Horum nonnulla ad eam excrescunt magnitudinem, ut nisi ossa templorū parietibus miraculigrata, infixā conspiceremus, quæ de ijs narrantur, fide proisus indigna uideantur. Unde non immeritò, monstrosa Neptuno tribuit antiquitas, & Orion Neptuni de stirpe, Gigas fuisse fertur: quod & Martius De Doctrina promiscua cap. 36. obseruauit. Latiorē locum præterea, amplumq; alimentum, non modicū facere ad magnitudinem corporis, affirmat Aristoteles Problemate 14. sectionis 10. Quamobrem alio ampliore præditæ mulieres quanquàm humiles, fetus edunt maximos procerosq;e. Huius etiam rei parentum proceritas, non modica habet momenta, magnos enim fetus, à magnis prodire parentibus conspicimus. Numerosæ

Hieronymi Magii

igitur, adipiscendæ proceritatis sunt causæ; hæc nimirum, ut ex suprâ relatis est manifestum, Fortitudo et potestas formativæ virtutis, seu calor spiritusq; , qui in spermate continetur amplissimus; amplissima alimonia: temporum anni temperata mixtura, aërisque clementia, fortes aëris mutationes: frigus: aëris calor, igniumque nifus: humoris luxuries non solum in aëre, sed etiam in alimentis: alui amplitudo. Harum causarum si multe coierint, gignuntur Gigantes, non quidem eius magnitudinis, cuius, recens creato mundo, gignebantur, sed miræ proceritatis homines, quales nostra ætas vidit, haberi q; dicitur Gigantum vocata insula, ab Americo Vesputio primum lustrata. Verum antequam caput hoc reprimo, illud etiam asserere libet, quod Aristoteles in lib. De Generatione animalium scriptum reliquit, scilicet perficiendi cuiusq; animalis certam esse magnitudinem tum ad maius tum ad minus, quem terminum non supergrediuntur, ut vel maiora vel minora evadant (Seneca in Quaestionibus naturalibus, cresendi legem appellat) atq; ut idem lib. 2. de Anima literis prodidit, omnes res naturales habere tam in qualitate, quam in quantitate quendam terminum, quandamq; præstitutam mensuram tam in parvo quam in multo, ultra quem

quæ eas aliter muniri sit ἀδύνατον. Si ergo nostra ætate aliqua corpora commoremur excedēt magnitudinem, atq; exhibeat in id non innumerosa, neque ad minimam parvitetem fiet. Neque etiam hic illud silentio involuendum esse videtur, fieri aliquando in iumentis inossas magnitudines. Eam ob rem legere est apud Livium libro primo Dec. 1. bovem olim in Sabinis eundem patri familie miranda magnitudine ac specie esse natum, cui monumentum miraculo, fuerit Romæ in vestibulo templi Dianæ fixa per multas ætates cornua.

Naues Onerarias remis etiam agi olim consuevisse. Lazarus Baysius reprehensus. CAP. VI.

Lazarus Baysius, vir non contem-
nendæ eruditionis, quam de literis beneme-
ritus, in libro de Re nautica sic inquit, de lon-
gis abundè diximus, de Onerariis, paucis disse-
rendum. Quæ Onerariæ dictæ, quæ essent o-
neri ferè idoneæ, et ea ratione κοπληζοι dicun-
tur à Græcis. Polybius in primo ἐχων ἐκὰς τὸν
ἄκρον σκάφη καὶ τὸ ἀγρόν σχεδὸν ἐν ἑκτακταῖς
ναυσι κοπληζοῖς Livius Dec. 3. lib. 7. Naues,
quas Livius tutandis commeatibus habue-
rat, partim machinationibus onerat, appara-
tuq;

Hieronymi Magii

tuq; mœnium oppugnandorū; partim tormen-
tis, & saxis, omniq; telorum missilium gene-
re instruit. Onerarias quoque, non eas solūm,
quæ remis agerentur. Quibus uerbis declara-
tur, Onerarias non solere remis agi. Hæc Bay-
sius: qui omnem antiquitatem obseruasse atq;
excussisse hoc loco minimè uidetur, quandoqui-
dem non solūm uelis, uerūm etiam remis, One-
rariæ, φορτηγὴ à Græcis uocitatæ (Thucydi-
des, ut Pollux adnotauit lib. 1. cap. 9. portato-
rium, Onerariam uocat, & Plautus in Mer-
catore, Gerariam) cursum conficiebant. Quod
uerum esse, dubio procul demonstrat Homerus
Odys lib. 9. sub Ulyssis persona, sic canens,

κύκλωπας γὰρ ἔκειτο μέγα ῥόπαλον παρὰ
σηκῷ,

χλωρὸν ἐλαίνεον, τὸ μὲν ἔκταμεν ὄρα φοροῖν
αὐανθὲν. τὸ μὲν αἶμιες εἴσκομεν εἰσορόωντες
ἕσπονθ' ἰσὺν νηὸς εἰκοσόροιο μελαίνης,
φορτίδος Ἀρείης, ἧτ' ἐκ περὰ μέγα λαῖτμα.
τόσον ἐν μῆκος, τόσον πάχος εἰσοράασαι.

Ideſt, si uerbum uerbo reddas,

Cyclopis enim iacebat magnus contus iux-
ta caulam

Viridis, oleaginus, quem quidem inciderat
ut portaret

Exsiccatum: hunc quidem nos comparaui-
mus insipientes,

Quan-

Quantus malus navis viginti remorum nigrae

*Onerariae, late, quæ transit magnam undâ,
Tanta erat longitudo, tanta crassitudo ex
visu conviciando.*

*Vides quàm valide hic Homeri locus contra
Bayfii observationem pugnet. Ut ergo omnis
error absit, dicendum est, Onerarias maxi-
mas, quæ nulla nisi ventorum vi impelli pos-
sent, ut etiam hodie sit, remis agi non consue-
uisse (nunc tamen triremium firmæ Onera-
riæ naues ædificantur, quas vernaculo sermo-
ne Galeas grossas vocant, quæ remis etiam
aguntur, quamvis mole Onerarijs non sint in-
feriores) minores uerò ut hæc, quæ viginti re-
morum essent, & remis, & velis, & ut naui
gandi ratio atque usus exigebat, maria sul-
casse.*

*Gulielmi Budæi errata duo demonstran-
tur, & quid Ciceroni, atq; aliis aucto-
ribus equum admittere, significet. lo-
cum quendam Pandectarum muti-
lum, lacunosumq; ut Budæus existi-
mauit, non uideri. CAP. VII.*

GULIELMVS Budæus homo doctus &
diligens, qui Pandectarum libris sita &
tene-

Hieronymi Magii

tenebris obsitis, non parum lucis attulit, quo nomine Iuriconsulti omnes illi maxime debemus, in suis annotationibus quodam loco sic inquit, Admittere equum, interdum pro conscendere accipitur, ut apud Ciceronem in secundo de Finibus, Num etiam cum P. Decius se deuoueret, & equo admissso in mediam aciem Latinorum irrueret, &c. Cum adolescens adhuc è Grammaticorum scholis non essem egressus, atque in hunc Eudæi locum incidissem, statim eum lapsum esse animaduerti. eo nanque loco, equum admissum, non pro conscenso, sed pro concitato, & celeri accipi debere satis demonstrat Valerius Maximus sic uocem interpretatus lib. 5. cap. 6. de eodem P. Decio scribens, Caput, inquit, suum pro Reip. salute deuouit, ac protinus concitato equo, in hostium agmen, patriæ salutem, sibi mortem quærens, irrupit. Concitato equo, ut uides, dixit, pro eo, quod Cicero habet, Admissso. Quam ipse met Cicero rem totam aperit, dum lib. 3. De Natura Deorum loquitur in hæc uerba, Rebantur enim fore ut exercitus Imperatorem equo incitato se in hostem immittentem persequeretur, id quod euēnit etc. Idem lib. 1. de Diuinat. de P. Decio, Post triennium autem cum Consul esset, deuouit se, & in aciem Latinorum irrupit armatus. Quo eius facto
superati

superati sunt & deleti Latini. Vbi uides uerbum Irrupit, equi concitationem admittere. Caesar quoque lib. 1. Belli Gallici eodem significatu uerbo ipso, quo de agitur, usus est, Consi-
dius, inquit, e quo admissio, ad eum accurrit, di-
cit montem, quem à Labieno occupari uolue-
rit, ab hostibus teneri, &c. Penelope Oui-
diana.

» Hic lacer admissos terruit Hector equos.
Magno Francisci Philippi errore, qui lib. 36.
suarum epistolarum, Amissos legit, qui alios
etiam, neque infimi ordinis scriptores asselas
habet, præter Egnatium non obscuræ homi-
nem samæ, qui in observationibus in Ouidij
Heroid. admissos in eodem uersu legendum es-
se contendit. Prædictis, Ouidij eiusdem lucu-
lenti testimonium accedat ex lib. 1. Meta-
mor. ubi sic ait,

» utq; monebat
» Ipse amor, admissio sequitur uestigia passu.
Admissum passum pro celeri, quasi se ipsum
Apollo ad cursum acrius concitasset, dictum
esse perspicis. Ab hac multis annos cum hac
de re ad Franciscum Robortellum, uirum de
Græcis Latinisq; literis, deq; morali Philoso-
phia bene meruum, retulissim, illeq; ut aman-
tissimum præceptorem decuit, ingenium me-
um esset exosculatus, ac laudibus etiam, ut me
arden-

Hieronymi Magii

ardentio^{rem} in literarum studia redderet, esset profectus, nescio quo fato postea factum est, ut in eius amici libris, Francisci Floridi quædam de re, longa admodum præcedente præfatione, scripta sint. Idem Budæus in annotatione ad hæc uerba legis 2. De Origine iuris, Populi consensu partim in carcere necati. Ita rursus respub. suum statum recepit.] sic scriptum reliquit, Desunt hîc haud dubiè quatuor uerba. Adde igitur, Partim in exilium acti. nunquam enim hæc particula partim, non geminata reperitur. hæc ibi. Ac cum Ciceronis auctoritatibus particulae geminationem ostendit, rem ex Liniò intelligi posse dicit, qui refert ex Decemviris, de quibus Pomponius Iurisconsultus loquitur, Appium, & Oppium in uincula coniectos, spontanea morte iudicium præuenisse, eorum uerò collegas exiliij causa solum uertisse. Cui & auctoris innominati ex cap. 21. libri De Viris illustribus, quem quidam Plinio Cæcilio, quidam Cornelio Nepoti, quidam uerò nouissimè Probo adscribunt, testimonium addo, qui ait in Decemuiros illos omnes aut morte, aut exilio fuisse animaduersum. Verum quanquam Budæi additamentum satis probabile uidetur, inuenio tamen calamo exarata & membranacea exemplaria quædam, quæ refragantur, cum uerba à Budæo

deo addita, minimè habeant, nec alia præter
ea, quæ in olim vulgata editione habebantur:
deinde quia Lucretium uideo lib. 5. et 6. hanc
particulam, partim, citra geminationem usur
passè, opus, quod deprauatum esset contextum,
cum ratio carminum obsistat, dicere cuiquam
non fuit integrum. Priore loco sic inquit
Lucretius,

» Et partim mutant cum tempestatibus unda
» Raucisonos cantus corn: cum secla uetusta,
» Cornuorumq; greges, ubi aquam dicuntur,
 & imbres

» Poscere, et interdum uentos, aurasq; uocare.
Posteriore uerò,

» Hunc homines fontem nimis admirantur,
 & acri
» Sole putat subter terras feruescere partim,
» Nox ubi terribili terras caligine texit,
» Quod nimis à uera longè est ratione remo-
tum.

Cicero lib. 2. de Diuinat. A nobilissimis, in-
quit, ciuibus, partim etiam à se omnibus re-
bus ornatis, trucidatus iacêret. Idem de Ami-
citiis, Sed nihil est quod illi non persequantur
his argumentis, partim fugiendas esse nimias
amicitias, neque necesse sit unum sollicitum es-
se pro pluribus. Valerius Maximus lib. 2. de
Institutis, Pars capitali iudicio damnata, nec
alia

Hieronymi Magii

alia simili postea voce respondet, quod idem est ac si, partim, dixisset. Permultas, quas habeo auctoritates, missas facio, ne testibus uti non necessarijs uidear.

Legem xii. Tabularum de addictis, non fuisse ex Solonis aut ullius Græci nomothetæ legibus depromptam. De lege *Σεπτάχθεα*. Quibus ex locis iuribusq; ius Decemvirale collectum sit. **Diuis Augustinus, Seruius, & Accursius notati.** CAP. VIII.

DECENVIRALIBVS legibus, quibus duodecim tabulis est nomen, cautum fuit, ut si quis ob pecuniam debitam, quam soluere nō possit, adiudicatus, addictusq; esset, eius corpus in partes secatum creditoribus distribueretur. de qua lege Cicero in lib. de legibus, & Gellius lib. Noc. At. 20. cap. 1. Hanc, cum acerbam nimis scuitiaq; insignis sit (quanquam Sextus Cæcilius apud Gellium, eam pænæ huius scuitia in terri culamentum, & ne ad eam perueniretur excogitata, sanctam esse contendit) & à Romanorum ingenijs quodammodo aliena, longeq; ab humanitate abesse uideretur, quidam Iurisconsultus ἀπορροσ omnino, non ex Decemvirorum penore urbis uenioribus

bus de promptam mihi affirmabat, sed potius ex Solonis, Draconis'ue legibus (huius namque leges sanguine scriptas, ob sanguinem, quosdam dixisse) deductam censebat. Eam ego ex Solonis Draconis'ue legibus minimè fluxisse, sed ex iis potius manasse institutis, contrà dicebā. satis enim constare ex Livi lib. 2. multò ante quàm legati Romanum Graciā legum causa mitteretur, consuevisse nec tibi debitorum, inq; eos verbis priuatim deserviri. Ad hoc nullam esse lictum, Draconem Solonem'ue huiusmodi legem sancisse; quin tantum abesse ut Solon in obsecratione seuerum esse censuerit, ut potius Σαράχθειαν legem (hanc Legati illi Romam hancque aquā attulisse videntur) qua alieni aeris onera subleuaret, et grauatōs à iur. cul. is tuos rediret, tulerit. Cùm Diodorus Siculus De antiquorum gestis fabulosis lib. 2. scriptū rel. perit, Aegyptiorū legibus sancitum fuisse, ut debitorum bona, nō corpora essent creditoribus obligata, eamq; legem uideri Solonem ad Atheniensis translulisse, quā Σαράχθειαν appellauerit, dū decerneret ne ob uiras (inquit Diodorus) ciuium corpora necerentur. De qua lege scribit etiam Plutarchus in Solone, in lib. de Vitae usu. in Politicis, et in libello De Fortuna et uirtute Alexandri. Satis ergo constare non ex Solonis,

Hieronymi Magii

aut Draconis legibus, eam de additis sanctionem esse ductam, sed aliunde derivatam. His ille tandem acquieuit. Quantum autem ad rem attinet, sciendum est, ex legibus regijs et ex moribus populi Romani, ut ex *Alicarnassensi* lib. 2. & 10. cognoscimus, multa in 12. Tab. translata fuisse; quin, ut *Servius* literis prodidit, ex *Faliscorum* legibus aliquid in easdem fuisse conuectum; sic enim ait in explicatione ad hunc versiculum lib. 7. *Aeneid.*

Hi *Fescenninas* acies, & quosq; *Faliscos*.
Romani missis *Decemviris*, à *Falisciis* collegerunt iura *fœcialia*, & nonnulla supplementa 12. Tabularum, quas habuerunt; nam ab *Atheniensibus* decem habuerunt tubulas. hæc ille. Præterea non est negandum, licet hic *Servius*, *Luivius*q; libro 3. *Decadis primæ*, *Atticarum* dūtaxat legum, ex quibus 10. Tabulæ *Romæ* descriptæ, & ad rumores hominum, propositæ, correctæ mox sint, faciant mentionem (sic enim ait *Liuvius*, iam redierant Legati cum *Atticis* legibus. eo intentius instabant *Tribuni* &c.) ex alijs quoque *Græciæ* urbibus *Decemvirale* ius collectum uideri. Cuius rei hæc habeo argumenta. Idem *Liuvius* libro citato; Missi, inquit, Legati *Athenas* *Sp. Posthumius Albus*, *A. Manlius*, *P. Sulpitius Camerinus*: iussiq; inclytas leges *Solonis* descri-

Hieronymi Magii

dicum rem literariam promouit, uerba hæc sunt, Si autem à Diis suis Romani uiuendi leges accipere potuissent; non aliquot annos p. & Romam conditam, ab Atheniensibus mutarentur leges Solonis: quas tamen non ut acceperunt, tenuerunt, sed meliores, & emendatiores facere conati sunt. quauis Lacedæmonijs Lycurgus leges ex Apollinis auctoritate se instituisse confinxerit: quod prudentes Romani credere noluerunt, propterea non inde acceperunt. Hæc Augustinus. Cui magis obstat Ammianus Marcellinus, qui libro 16. rerum gestarum testatum reliquit, leges Sumptuarias ex Rhœtris Lycurgi, id est Axonibus, Romam translatas, diu fuisse obseruatas, demumq; senescentes à Iuliano Imperatore paulatim fuisse re. paratas. Sanè errat quoq; Seruius dum inquit ex 12. Tab. decem Romanos ab Atheniensibus habuisse (hoc idem cum Seruio censuit etiam Accursius noster in Glo. sua ad prenotatum Iustiniiani locum) cum nullus, quòd equidem meminerim, auctor numerum legum Athenis allatarum protulerit, & Liuius harum mentione, tanquam ex principe Græciæ urbe perlatarum, contentus, dicat mox instituisse Tribunos, ut tandem scribendarum legum initium fieret, decemq; postea fuisse conditas tabulas, propositasq; publice, &

ad

ad rumores hominum de unoquoq; capite edito, fuisse correctas. Nisi si, scriptiorem decem tabularum, solam è Græca lingua uersionem, Lilio significare existimandum sit, cum Pomponius dicat in prenotato. §. Exactis leges in tabulis Decem æneis, uel eboreis perscriptas, fuisse pro rostris propositas, ut possent apertius perspicui. Nam si Græcè scriptæ fuissent propositæ, à paucis legi potuissent, cum eo tempore Græcarum literarum non admodum periti essent Romani. Gellius lib. 11. cap. 18. à Decemuiris duodecim tabulas scriptas fuisse dicit. Idemque lib. 17. cap. 21. ab ijs primò decem fuisse tabulas conscriptas, mox duas alias additas, testatur.

Ciceronis locus propter lacunam, uerborumq; defectum antea obscurus, Plutarchi uerborum adiumento, illustratus.

CAP. IX.

IN libro Ciceronis secundo de Legibus, hæc uerba leguntur, Hoc uerò nihil ad Pontificum ius, & è medio est iure ciuili, ut per æs, & libram heredem testamenti soluant, & eodem loco res sit, quasi ea pecunia legata non esset, si is, cui legatum est, stipulatus est id ipsum, quod legatum est, ut ea pecunia ex stipulatione

Hieronymi Magii

latione debeat: suq; ea * non doctum
hominem sanè, cuius fuit Accius per familia-
ris: sed mensem credo extremum anni, ut ue-
teres Februarium, sic hic Decembrem seque-
batur. Hæc Cicero. Quæ ante asteriscum uer-
ba sunt, nullo pacto us, quæ sequuntur cohae-
rent. Priora nanq; de sacris perpetuis dicta
sunt, posteriora uerò ad ius Manium faciunt.
Asteriscus ergo inter ea, quæ tractationis de
sacris perpetuis calcem facerent, et caput de
Manium iure habebant, locatus est. Sed quem
nam dicit Cicero sequutum fuisse Decembrem
mensem, aut ad quid sequutum, et de qua nam
re hic & in uerbis, quæ uetustate penitus ob-
soleuerunt amissaq; sunt, loquutus est? Dicen-
dum est de inferijs, parentalibus, et Decio Bru-
to: quod apertè satis, et luculenter demonstrat
Plutarchus in Problematibus dum Ciceronis
dictum, ex hoc, ut in confessio est, loco citans,
in hanc sententiam loquitur, Quid est, quid
cùm cæteri Romani Februario mortuis infe-
rias mittere, & parentare consueuissent, De-
cius Brutus, ut Cicero scribit, id Decembri fa-
ciebat? & quæ sequuntur. Vides non parum
lucis è Plutarchi uerbis Ciceronis contextui
alioquì obscurissimo accedere.

Emendata Constitutio quædam in lib.
Legum nouellarum Diui Theodosii,
apud Iulium Frontinum, & in Codi-
ce Iustiniani. De Nili alluuiionibus,
& aggeribus, ac Aegyptiorum fletu
Nili irrigationem precantium. Illu-
strantur rubricæ C. de Nili aggeri-
bus non rumpendis, & de Frumento
Alexandrino, & quid Flumen sub ti-
tulo de Alexandriæ Primatibus in
eodem C. significet, declaratur.

CAP. X.

IN libro legum nouellarum Diui Theodosii,
sub titulo, *De Alluuiionibus, et paludibus*,
legitur Constitutio, quæ in sui media serè par-
te hæc habet uerba, *Ideo suggestionem tui cul-*
minis admittentes, non Aegyptijs solis, nec
de limitantiæ alluuiionibus loquimur; sed quod
salubre est orbi terrarum, atq; omnibus pro-
uincijs promulgamus, &c. Eadem in libro Iu-
ly Frontini, de *Controuersis limitum*, habe-
tur, & hæc eadem uerba continet, non sine
mendo, quod etiam legitur in doctissimi uiri,
omniq; encomio maioris, Pauli Manutij *Ad-*
ditamentis ad Calpurni Lexicon, quibus eiusdẽ
constitutionis uerba ex Frontino inserta sunt.
Pro eo enim, quod est *Limi*, legendum est *Ni-*

Hieronymi Magii

li. quod conſilio ex. l. 3. C. de Alluionibus et
pal. quæ ex eadem profluxit. ſic enim ibi ſcri-
ptum cernere eſt,

Impp. Theod. & Valen. A. A. Cyro P. P.
Ea, quæ per alluionem, ſive in Aegypto per
Nilum, ſive in alijs prouincijs per diuerſa ſu-
mina poſſeſſoribus acquiuntur: neque ab æra-
rio uendi, neq; à quolibet peti &c. huc etiam
illa ſpectant, quæ in. l. præcedenti leguntur,

Imppp. Archad. & Honor. & Theod.
A. A. A. Caſario P. P.

Si quos inundatio Nili fluminis reddidit di-
tiores &c. Vbi etiam illud eſt animaduer-
tendum contextui prænotatæ legis tertiæ,
mendum inſediſſe; quod fuit in cauſa ut Ac-
cuſius neſcio quid de uitio ſomniaret, & com-
miniſceretur. Pars autem mendosa hæc eſt,
Ne uel alluionum ignorare uitia, uel rem no-
xiam poſſeſſoribus uideamur inducere &c.
Cum potius, ut nos admonet idem liber legum
Nouellarum Diui Theodoſij, ita ſit legen-
dum, Ne per alluionum ignorantiam, uiti-
tam rem, & maximè noxiam, poſſeſſoribus,
uideamur indicere. Accedit eò quòd uerba il-
la, Sed quod ſalubre eſt orbi terrarum, atque
omnibus prouincijs, promulgamus. ſatis de-
monſtrant, uerba, quæ præcedunt, priuatim
ad loci uel regionis unius alluionem ſpectare
potuiſſe,

potuisse, ideo non esse, limi, legendum. Cum autem, si alibi usquam, fiant maximæ iuxta Nilum alluviones, terraq; immodica accretione, meritò, de huius fluminis alluvionibus verba facta esse, potest intelligi. Quod autem maiores quàm alibi, fiant circa Nilum alluviones, testatur Aristoteles, qui libro primo Meteor. ait, videri Aegypti regionem in dies singulos magis, magisque exaruisse, à Niloque annuatim adaggeratam aduectamque esse. Quod ipsum & Seneca Naturalium questionum lib. 6. cap. 25. existimavit. quo loco etiam sic loquitur, Tantum enim (si Homero fides est) ierant à continenti Phæos, quantum naves dædalio cursu metiri plenis lata velis potest. sed continenti adnot. est &c. Strabo lib. 1. Itaque Aegyptus universa sub Herodoto, fiant manus appellari iure potuit, & si non universa, ea saltem, quæ sub agro est inferiore, qui Delta nuncupatur, &c. Nilus enim (hinc Gellius lib. 10. cap. 7. Arminum, quæ ultra imperium Romanum fluere, primam esse magnitudinem dixit) et tunc magno quotannis, ut Herodot. lib. 2. Diodorus primo, & alij testantur, per Aegyptum spatiat, limum trahit, alluvionesque, ut par est, magnas, agrorum limites confundens, facit; unde excogitatam primo ab Aegyptijs geome-

Hieronymi Magii

triam, cum apud Herodotum libro citato, tum apud Iamblichum, Strabonemq; lib. 17. Geograph. legimus. Cicero lib. 2. de Natura Deorum, de eiusdem Nili alluione, Aegyptum, inquit, Nilus irrigat, & cum tota aestate, obrutam opplutamq; tenuerit, tum recedit, molitosq; & oblimatos agros ad serendum relinquit, &c. Plinianus quoque. l. 1. §. Ripa. ff. De fluminibus, Nilum incremento suo Aegyptum operire testatur. Ex alluione flumen hoc nomen esse sortitum, nonnulli dixere, ut Nilum antiqui, quasi νεὸν ἰλόν, hoc est nouum limum uocauerint, quod nouum lutum quotannis aduehat. Cum uerò inundatio Nili, quædam sit stercoreatio, præsertim cum amplissima est, meritò Aegyptij Isidis sacra celebrantes, Nili irrigationem fletibus solebant implorare. Quò respexisse Statius uidetur, cum inquit,

» melius notis Mareotica fumat

» Coptos, & ærisoni lugentia flumina Nili. Nisi potius, lucentia, legendum sit. Ad quem locum Laëtantius, siue, ut alij malunt, Luëtantius enarrator, sic inquit, Coptos ciuitas Mareotica Aegypti, in qua Io uersa in Isidem colitur, cui sacris Sifiro celebratis Nilus exæstuat. Lugentia.] De sacris Isidis tractum, quia prouentum frugum querunt Aegyptij usque ad

ad ueros planctus, nam irrigatio Nili, supra dictorum fletibus imploratur. hæc ille. Ex incrementi autem mensura, Aegyptij frugum copiam, aut penuriam prouident: siquidem, ut Plinius lib. 5. cap. 11. posteritati prodidit, cum Nilus ad duodecim cubitos intumuerit, prouincia famem sentit, in 13. etiam num esurit. 14. cubiti hilaritatem afferunt: 15. securitatem: 16. delicias, & hoc iustum dictum esse ex observatione incrementum. Quæ res in Nili statua antiquitate uisenda, quæ Romæ in Vaticano conseruitur, puerilis sexdecim eam quæ sistenditionis, supremoq; copie cornu manu praeferente, significata est ab antiquis. Plinius lib. 35. cap. 7. Inuenit eadem Aegyptus in Aethiopia, quem uocant Basaltem, ferrei coloris, atque duritie, unde & nomen ei dedit. Nunquam hic marmor repertus est, quàm in templo Pacis, ab Imperatore Vespasiano Augusto dicatus. argumento Nili sexdecim libris circa ludentibus, per quos totidem cubiti summi incrementi augentis se amnis eius intelliguntur. hæc ille. Propter uim autem latè se effundentium Nili aquarum, magnis præmunire Aegyptum molibus, & exaggerationibus oportuit, quæ ff. de Extraordinarijs criminibus. l. Saccularij. chomata appellantur, idq; ideo ut terra scri posset. Iustinus lib. 2. Sic in-

Hieronymi Magii

quit, *Aegyptum autem, quæ tot Regum, tot sæculorum cura, impensaq; munita sit, & aduersus uim decurrentium aquarum, tantis instructa molibus, tot fossis concisa, ut cum his arceantur, illis recipiantur aquæ, nihilominus coli, nisi excluso Nilo non potuerit: nec posse uideri hominum uetustate ultimam, quæ siue exaggerationibus Regum, siue Nili trahentis limum, terrarum recentissima uideatur &c. Legere ne pigeat quæ de aggere hyrundinum miro opere constructo iuxta Copton oppidum, Plinius lib. 10. scripta reliquit: de quo & Becichemus Epistolicarum questionum Centuria prima cap. 63. Aquæ Nili stagnantes, apertis admitti molibus, & fossis excludi consueuerant. Plinius lib. 5. cap. 9. Cum steteret aquæ, apertis molibus admittuntur. Vt quæq; liberata est terra, seritur &c. in quem usum erant commata & diacopi, quo Nilus in campos commodè admitteretur, aut intra alueum compefceretur, quarum uocum mentio est in citata. l. Saccularij. de quibus Budæus in Annotationibus, & Beroaldus ante ipsum in Commentarijs in Apuleium de Asino aureo, è quibus multa desumpsit Budæus. Earum fossarum meminit Suetonius in Augusto cap. 18. qui eas longa uetustate oblimatas, fuisse Augusti cura deterfas, quo Aegyptus fecr-*

cior,

cior, & urbiæ annonæ habilior redderetur. Est à non nullis memorie consignatum, Romanos rei frumentariæ gratia, sissas, alucosq; à singulis regionibus Aegypti, ære publico in Nilum perfodiendos curauisse, quibus frumenti uis ingens Alexandriam, ac demum Romam conueheretur, incredibiliq; sumptu alueorum nilorum aggeres ut seruarentur curasse: quo spectasse existimant Impp. Honor. & Theodosium C. de Nili aggeribus non rum pendis, ubi lege lata decernunt, absumendos esse flammis, delicti patrati loco, qui aggeres, et ualla fluctus Nili uiolauerint. Quàmquàm probabilius fortasse ob prædictos potius aggeres eam editam esse sanctionem, dici aliquis existimabit. Et si scio frumentum Alexandriam conuehi consueuisse, unde in libro Codicis undecimo titulus est, De frumento Alexandrino. Et in titulo mox sequenti, qui est, De Alexandria Primatibus, Corporati ciuitatis Alexandrinæ, repurgandi fluminis onere liberantur, quo in loco fumen pro fossis prædictis accipio, quibus aqua excluderetur, uel admitteretur, aut etiam per quas in Nilum, & Alexandriam frumentum, et mox cū in alias regiones, tum Romam conueheretur. Suetor. c. c. c. huiusmodi fossas Augusti cura ad seruitutem regioni conciliandam, & urbiæ

Hieronymi Magii

urbicæ eam annonæ habiliorem reddendam, cum oblimatæ essent, deterfas dicit, ut supra retulimus; à cuius deterfionis, repurgationisque onere, Corporati civitatis Alexandrinæ liberantur. Hegesippus lib. 4. cap. 27. in portum Alexandriae maximum, quæ ad usum totius Orbis proficerent, conuectari, necessariâ fuisse ait; & regionem Aegypti feracem, totum orbem terrarum frumento alere atque instruere necessarijs mercibus, scripsit.

Qua ratione ab Horatio dictû sit, lippis, & crudis pila ludere, inimicum esse. Qualippitudine hic Poëta laboraret, & cur aliquando, cum salubribus a- quis careret, cœnare recusauerit.

C A P. XI.

CUM Gregorio Angelerio Iurisconsulto eruditissimo, mei quæ; amantissimo, animi gratia, Horatii hos versus lib. 1. Sermonum Satyra 4. legebam.

- » Hinc muli Capuæ clitellas tēpore ponunt :*
- » Lulum it Mæcenas, dormitum ego Vergi-*
- lius quæ;*
- » Nanq; pila lippis inimicum & ludere cru-*
- dis.*

Videbatur perspicacis ingenij viro, & à Mu-
sis

sis haudquaquam alieno, non admodum esse re
 Et ab Horatio dictum, crudis mimum esse pi
 la ludere, cum hoc ludi genere corpus pluri
 mum, ut in confesso est, exerceatur, calorq; na
 turalis, ut Galenus testatur in Com. ad A
 phor. 48. particulae 2. Aphorismorum, exer
 citij beneficio commoveatur, ut luxq; fiant
 quae in membris sunt virtutes naturales, ani
 males, & vitales. Unde tantum abesse ut lude
 re crudis sit mimum, ille dicebat, ut potius
 ad cibi concoctionem, cruditatesq; abolendas
 egregie conducere videretur. Qua in re quid
 ego sentirem, ut audacter proferrem, deq; Ho
 ratij lippitudine, si quid scitu dignum haberem,
 subticere nollem, amice rogavit. Cui me olim
 quaedam ad eos versus spectantia subnotasse di
 xi, atque ex hypomnematis haereticuli, quae
 Miscellaneis nostris digna visa sunt. Neuti
 quam est ambigendum, crudis pilae ludum
 exercitiumq;, esse incommodum. cum Gale
 nus lib. 4. cap. 5. De Symptomatum causis, in
 hanc sententiam loquatur, Sic etiam, inquit,
 ex ijs, qui cruditatibus abundant, novimus
 quosdam dum quiescerent, nihil perpeti; dum
 vero vel balneis, vel Soli se exponerent, hor
 rere; idq; multo magis si exercitarentur. Nam
 & Sol, & balneum, & exercitatio, ad mo
 tum excitant excrementa alioqui quiescentia,
 quem-

Hieronymi Magii

quemadmodum & ex animi affectibus ira. Porro a se ipsis ad motum insurgunt excrementa, si uel calefiant, uel extenuentur, uel in spiritum degenerent. Neque mirum uideri debet, ea minus corpus insultare dum qui sunt: dum uerò mouentur & plurius ledere, & concutiendo, horrorem, rigorem, & febrim inducere. E. enim dura corpuscula, quæ oculis extrinsecus incidunt, si clausis genis particula quæue rit, aut parum omnino, aut nihil molestiæ inferunt: si uerò moueatur, intolerabili dolore cruciantur &c. Apud Celsum quoque libro primo cap. 2. legimus, ijs, qui crudis abundant, quietem somnumque, cruditatis præsidia esse optima. siquidem, ut Galeni sententia est lib. 4. de Sanitate tuenda, & Methodi 7. quiete crudi humores concoqui, non irritari solent. Crudis igitur, clarissimorum testimonio medicorum, ac non obscura ratione, pila ludere inimicum est, propter exercitationem ipsis incommodam; præsertim cum in hoc ludo corpus permoueatur atque agitetur. Paulus Aegineta lib. 1. cap. 17. loquens de exercitationum generibus, eam, quæ corico, & parua pila fit, celerem uocat. Galenus in libro de parue pile exercitio, ait hoc ludo omnes ex æquo corporis partes exerceri, si quis uelit; si malimus unam præ ceteris exercere

cere, id etiam licere. Iulius Pollux lib. 9. cap. 7. quod est, De Symposiorum ludis &c. pila ludum laboriosum esse demonstrat. eum adeas, nam ipsius uerbis perlectis, ludum huiusmodi non solum crudis, sed & lippis incommodum inimicumque esse, cognosces. Athenæus quoque libro primo. Dipnos. Cap. 8. multa dicit intentione, multoque labore opus esse ad ludum exercitationemque pilæ, & robore ad resolutiones in caput. Nunc ad Horatium: crudus enim intelligitur Virgilius, cum Horatius supra, se lippum esse fateatur. Lippis quoque pilæ lusum inimicum esse eadem de causa, scilicet propter humorum, qui oculos uexant, agitationem, nemo ibit inficias. Adde quod Aristoteles Problemate 11. Sectionis prima, corpora, quæ uelementer incalescunt, ac humore priuantur, aridis lippitudinibus infestari ait. Talem uerò fuisse Horatii lippitudinem crediderim, cum ipse met non uno in loco se biliosum fuisse arguat. Biliosos autem ob carnis caliditatem, & siccitatem, siccas lippitudines inuadere, testatur Hippocrates manifestè in libro De aqua, locis, & aëre. Cui astipulatur Galenus in explicationibus ad Aphorismum 13. particule 3. dum in hanc sententiam loquitur, In calidis uerò naturaliter, & cholericis sicca ophtalmia erit. Sicca dicitur,

Hieronymi Magii

cum nihil ab oculis mittitur. Et mox, Chole-
ricis autem sicca ophthalmia euenit propter ca-
liditatem capitis, & siccitatem sui. hæc ille.
Satis ergo patet Horatium sicca laborasse lip-
pitudine. Lippitudinis ratione factum est (ut
hic alter huius Poëtæ locus in eadem Saty-
ra. 5. declaratur) ut cœnare, cum aqua esset
insalubris, noluerit. sic enim ait.

» Hic, ego propter aquam, quod erat deter-
rima, uentri

» Indico bellam, cœnantes haud animo æquo

» Expectans comites. &c.

Quam rem Iacobus Taurellus, uir doctissi-
mus, olim in Perusino Gymnasio ad eius sobrie-
tatem indicandam, dum publicè Horatium in-
terpretaretur, adnotandam esse censuit; & si
alioquè de Lyricorum more, hic Poëtæ in uini
potatione suadenda multus sit, seq; bibacem
planè demonstraret, quod antea ab Anacreon-
te in eius, qui typis cusi sunt, uersibus, & ab
Alcæo Poëtæ Mitilencæo, apud Athenæum
lib. 1. Dipnos. cap. 17. & ab alijs alibi fa-
ctum uidemus. Quanquam non me latet Hip-
pocratem, Aphorismo 31. part. 6. dixisse,
meri potionem dolores oculorum soluere; &
Galenum in Com. ad eum Aphorismum testa-
ri, se iuueni cuidam sicca lippitudine malè af-
fectum, cui oculi quasi sicci, uenæ autem tur-
gentes

gentes essent, ut balneo, & modica uini portione uteretur, præcipisse. Quod me tamen de mea non deiecit sententia, cum Hippocrates in libro de Visu, ad lippitudinem annuam & popularem, inter cetera, aquæ potum conducere dicat, idemq; Galenus loco prænotato, dicat sanguinem coagulatum, qui in oculis decumbit, potu uini, quod propriè coagulata dissoluit, suumq; ob motum citissimum à uenis eijcitur, fundi ac depelli, si alia corporis plenitudo non adsit, à qua Horatium immunem, ob literarum studia, desidemq; uitam, cum & biliosus esset, neutiquam fuisse credendum est; alioquin à mero saltem modico, quod citra abstinentiæ iacturam fieri eo casu poterat, non abstinuisset. Illuc spectant hi eiusdem uersus ex Epistola ad Valam lib. 1.

» gelida cum perluor unda

» Per medium frigus.

Et infra,

» Collectos ne bibant imbres, puteos ne perenneis

» Iugis aquæ: nam uina nihil moror illius oræ.

Iam igitur patet ex prædictis qua lippitudine Horatius laborauerit, et cur lippis pilæ ludus sit inimicus. Quibus etiam et hoc accedat, noxium esse id genus ludi lippitudinibus, pro-

Hieronymi Magii

pter oculorum exercitium citumque varias in partes deflexum, quibus rebus oculi nexantur. Hec autem is memine ludentibus inueni est, qui nesciat, & Galenus in libro de Parue pile exortio, loquens in hanc sententiam, demonstrat, Quid vero, inquit, etiam oculos exercere oporteat, huc discere datur, si in memoriam reuocauerimus, quod nisi quis pile momentum, quo feratur, diligenter prauideat, necesse est ut ab eius praecensione aberret, &c.

Quid Latinis Graecisque auctoribus, animae amissio significet, & quid causae sit ut non potius corporis amissio dicatur, cum anima principem locum obtineat. Serui cur corpora appetantur.

CAP. XII.

PUBLICA autem iudicia haec sunt, Lex Iulia maiestatis, quae in eos, qui contra Imperatorem uel Remp. aliquid moliti sunt, suum vigorem extendit: cuius poena, anima amissionem sustinet, &c. Verba haec sunt in Flavianii Imperatoris in Institutionibus sub Rubrica, De publicis iniuriis, quae cum pridem legerem, accipiebam animam cum Accursio nostrisq; iureconsultis, pro animato corpore,

pore, quædæquidem, ut ille ait, anima non in hominis, sed in Dei potestate consistit. Cui continere videbatur hic Iuuenalis ex Satyra 9. versiculus,

» Quorum animas hic farre suo custodit, & ære.

Id est, ut quibusdam placet, animata corpora. Verum cum postea animaduertere Latinos auctores, qui elegantius loquuti sunt, Græcosq; simili loquendi modo usos fuisse, ut Sallustum in Catilina, ubi inquit, Quod si uirtuti uestræ fortuna inuiderit, caute ne inulti animam amittatis. Et Probum in Epaminonda, ubi de eius obitu loquitur; Homerum Iliad lib. 24. Musæum in libello de Herone, & Leandro, & alios; cæpi rem attentius pressiusq; considerare, & animam pro uita accipiendam censui. eamq; rem cum alijs argumentis, tum his Sallustij eiusdem ex Catilina uerbis demonstrari intellexi, sic enim inquit, Nam serè quem quisque uiuus pugnando locum ceperat, cum amissa anima, corpore tangebatur &c. Unde morientes animam cessare dicuntur. Alioquè anima pro animato corpore sumitur. Lucretius lib. 4.

» Nam certè ex uino Centauri non fit imago,

» Nulla fuit quoniam talis natura animæ.

Hieronymi Magii

Atque ita etiam pro homine apud Hebræos non semel hæc vox inserpatur, ut Numer. cap. 19. Act. Apost. cap. 27. & alibi. Quam rem Chrysostomus Homilia 49. in cap. 24. Matthæi, Epiphanius in libro, cui titulus est, ἀνυπόστοτος, alijq; a notarunt. Si Nonio Marcello credimus, anima etiam pro corpore, seu cadauere aliquando accipitur, ut apud Vergil. *Æneid.* xi. ubi ait,

» *Ite, ait, egregias animas, quæ sanguine nobis*

» *Hanc patriam peperere suo, decorate supremis*

» *Muneribus.*

Sed hæc satis aperta. Illud uerò non modica difficultate obstructum uidetur, morientem hominem, animam dici amittere, non è diuerso, corpus. Cum enim anima in hominis compage principem locum obtineat, & à dissolutione supersit; potius dicendum uidetur, hominem, qui morte corripitur, corpus amittere, quàm animam. Aristoteli nanque lib. i. de *Anima*, tex. com. 90. anima magis corpus continere uidetur, quàm corpus animam. ad quem locum Auerroës inquit, animam magis esse dignam, quæ causa sit copulationis corporis, quàm è contra. Idemq; Aristoteles lib. primo *De partibus animalium* cap. ultimo,

corpus

corpus totum, animæ gratia conditum dicit. Quin quancquam homo ex anima & corpore constet, tamen animam ipsam non corpus, hominem est. Cicero in Somnio Scipionis testatus est. Tu uerò (inquit) enitere, & sic habeto, te non esse mortalem, sed corpus hoc. Nec enim tu is es, quem forma ista declarat, sed mens cuiusq; is est quisque, non ea figura, quæ digito monstrari potest. Hæc ille. Plotinus quoque in libro, cui titulum indidit, Quid est animal, quid homo. animam ipsam, uerum esse hominem censuit. in quorum sententiam discessit Macrobius lib. 2. cap. 12. Com. in Somnium prænotatum. Quid ergo dicendum est? censuerim hunc loquendi modum usurpari, quod tunc anima pro spiritu, & uita, non autem pro ipsa anima rationali accipiat, uel quia corpus solum in cernendi contrectandiq; sensum cadit, solumq; nostrum esse uidetur. quam sententiam nobis suadet Seruius in explicationibus ad ea uerba Palinuri libro 6. *Æneidos Verg.*

» Nunc me fluctus habet, uersantq; in litore uenti.

Dum sic inquit, Quia secundum Philosophos corpus solum nostrum est, quod nobiscum oritur, nobiscum perit. Anima enim generalitatis est, & adeò non est nostra, ut etiam in

Hieronymi Magii

alia corpora plerumq; transeat. Ergo, Me, cor-
pus meum, quod est hominis proprium. Is au-
tem Homeri, αὐτοῦς δ' ἐλώρια τεύχε κύνεσσιν.
hæc Servius. Qua fortasse ratione, servi, qui
in nostro sunt dominio, corpora à Græcis ap-
pellantur. Athenæus Dipnos. lib. 5. cap. 8.
ex Moschione, qui De nave Hieronis Syracu-
sij commentaria scripsit, sic habet, Ἀρχιμή-
δης ὁ μηχανικὸς μόνος αὐτὸ κατήγαγε δι' ὀλίγων
σωμάτων, κατακλῆστας γὰρ ἑλικας, τὸ τηλικού-
τον σκάφος εἰς τὴν θάλασσαν κατήγαγε. πρῶτος
δ' Ἀρχιμήδης ἔφε τὴν τῆς ἑλικος κατακλῆσιν.
Idest, Archimedes Mechanicus solus pauco-
rum corporum adiumento (is enim Helicem
comparavit) tantam navim in mare deduxit.
Primus autem Archimedes Helicis usum ex-
cogitavit. Tamen si in Latina Athenæi nescio-
ne, videmus vocem σωμάτων ad instrumenta
referri. Quod à doctissimo interprete non sine
aliqua ratione, aut auctoritate factum esse non
est verisimile. At rem citra controuersiam
manifestam ostendit Epiphanius libro præno-
tato dum in hanc loquitur sententiam. Et con-
suetudo, inquit, solet servos, corpora vocare.
Dominus, inquit, centum corporum: immo
etiam animas habentium. Quandoquidem ve-
rò dominium hominum, corporibus domina-
tur, & non animabus, propterea servos, me-
ritò

ritò corpora uocauerunt cum anima, ut corporum usum ostenderent. hætenus Epiphanius.

Auli Gellii locus emendatur, & quæ esset funebrium tubarum forma, à Cæselio, Capitone, Gellio, Nonio, & cæteris ignorata, itē tibiæ, & quem sonum Sitticines incinerent, declaratur. Quæ de eisdem tubis tibiisq; à nonnullis prodita sunt, improbantur, & cur grauem sonum organa musica, quæ inflantur, emittant, demonstratur.

CAP. XIII.

UT AVIUS Gellius retulit Nælium Atticam lib. 20. cap. 2. Marcus Cato in Oratione, quam scripsit, Ne imperium sit ueteri, ubi nouum uenerit, sic loquutus est, Sitticines, & lituæ, & tubicines. Sed Cæsellus Index, inquit Gellius in Commentarijs lectionum antiquarum, scire quidem se ait, Lituæ lituo cantare, & tubicines tuba; quid istæ autem sit, quod Sitticines cantant, homo ingenue ueritatis, scire se regat. Nos autem in Capite Antei Coni. Etaneis inuenimus, Sitticines appellatos, qui apud Sittos canere soliti essent, hoc est uita fundis, & sepultos. eosq; hæc esse proprium genus tubæ,

Hieronymi Magii

qua canerent, à cæterorum tubicinum proprie-
tate differens, quos Sicinistas uulgus dicit &c.
Eadem ferè habet Nonius Marcellus. Sed in
qua re proprium illud genus tubæ à reliquis
tubis differret, & quid diuersum Siticines à tu-
bicinibus canerent, neuter, nec ullus alius scri-
ptor explicat. Quæ res ne amplius in obscuro
decumbat, aliqua à nobis afferenda sunt in
medium, si tamen prius lectorem monueri-
mus, uideri corruptum esse Cellij contextum
eo loci, ubi inquit, Quod Siticines cantant.
Non enim quod, sed, quo, est legendum, cum
de instrumento, non de modo loquatur. Quam
rem satis intelligimus ex eo, quod Cellius ex
Capitone subiicit, scilicet, Siticines habuisse
proprium genus tubæ, qua canerent, à cæte-
rorum tubicinum proprietate differens. Est
igitur sciendum tubas illas fuisse cæteris la-
tiores, ac longiores, quales in antiquorum se-
pulchris aliquando exculptas uelimus; ipsosq;
Siticines graue canere consueuisse. Longitudi-
nem quidem maiorem, quam in cæteris tubis
esset, demonstrat Ouidius libro 2. Amorum,
Elegia 6. ubi loquens de morte Psitaci, aliasq;
aues, ut defuncti funus faciant, alloquens, sic
canit,

» Horrida pro mæstis lanietur pluma capillis,
» Pro longa resonent carmina uestra tuba.

Vides

Vides tubæ longitudinem signari. Latiores uerò cæteris eas fuisse, ostendit Galenus lib. 3. De Symptomatum causis, eo loci ubi de flatibus loquitur, qui in uentre inferiore fieri solent. Porro, requit, sunt alij bombi, bombis latissimarum tibiarum non absimiles, quales habere solent ij, qui Tympanæ, id est, Siticines nominantur: quæ ob materiam, ex qua constant, purum sonum reddere non possunt, & uia quâ spiritus transit, latitudo, sonum efficit grauiorem. Atqui huiusmodi situs in crassis intestinis consistunt, ubi natura fuerint ab excrementis. Quod si humor, qui in his continetur, accedit hinc quoque Bombo forma quedam; vocantq; omnes eiusmodi sonum, uel potius murmur, Græcè borbor lygmon, etc. Licet uerò de tuba non quatur, quia tamen & tubis Siticines utebantur, nullo pacto ambigendum est, eos sicut tibias, ita etiam tubas latiores habere consueuisse: quo grauior, nempe lugubris, sonus emitteretur. Siticines autem grauiorem incinere sonum consueuisse, demonstrat etiam Aristoteles lib. 5. de generatione animalium, dum in hanc loquitur sententiam, Spiritus enim calidus, crassitudine sua, grauitatem efficit uocis. Frigidus præ sua tenuitate contrarium facit, quod uel in tibijs patet. qui enim calido utun-

Hieronymi Magii

tur spiritu, & talem emittunt qualem Sitici-
nes & lamentantes, grauiorem sonum inspi-
rant t'bis, &c. Siticines uerò lamentantesq;
αἱ λυγρὲς ab Aristotele ibi nuncupantur, quos
Apul'ias lib. 1. Floridorum, Monumentarios
dictos, si tem facit his uerbis, Is igitur Anti-
genidas cum esset in tibicinio adprimè nobi-
lis, nihil æquè se laborare, & animo angi &
mente dicebat, quàm quòd monumentarij Co-
raule, tibicines diceretur, &c. Quo loco ex iti-
nere adnotandum est, non conuenire Dio-
nem, Chrysostomum in nomine, huius enim
sententie uerba habet in 9. Oratione, Dixit au-
tem paulo ante hæc tempora Philosophorum
quidam non malus, Ismenum ob hoc maxime
indignari solitum, quòd Siticines appella-
rentur tibicines. At nequaquam res est in-
dignatione digna, ut mihi quidem uidetur. ni-
hil enim mortuis detrimenti afferunt Sitici-
nes, neque illis sunt molesti. hæc Dio. Nunc
ad rem. Verum & si in uniuersum grauis so-
nus feralis lugubrisq; erat; fuit nihilominus
in usu Lydia harmonia acuta stridulaq;. Re-
fert Plutarchus in lib. De Musica, Platonem
Lydiam harmoniam deprecari, quòd acuta,
uehemens, & stridens sit, aptiq; complora-
tionibus. Primaq;, inquit Plutarchus, eius
constitutio, lugubris quædam res traditur fuisse,
se, ac

se, ac primum Olympum funebre tibia carmen
in funere Pythonis, Lydio ritu cecinisse, in
primo Musica scripsit Aristoxenus, etc. Idem
Plutarchus in *Periclit.* ex Platone eodem, modu-
lationem, et cantum Lydium, luctuosum, con-
que stitiosumq; esse testatus est. Accedit eò Tol-
lucis quoque testimonium, qui libro 4. loquens
de tibijs, sic ait, si Latine eius verba exprimas,
Paratretæ luctui conveniant, acutè & len-
tè inflatæ, &c. At tibijs lugubres quod at-
tinet, non est ignorandum, scriptum eodem li-
bro reliquisse Polluxem, Thryges lugubrem ti-
biam invenisse, quæ ab ipsis accepta Cares usi
sint. Laetantius sine Lucilius Grammaticus
ait, Sitinias idos Thrygio modo, invento à
Pelope Thrygio, apto ad evocationem anima-
rum. γίγγας tibijs, Phœnicum inventum, lu-
gubres fuisse, ostendit Iulius Pollux libro cita-
to (de his & Athenæus lib. 4. cap. 24.) sic
& Dydimus dum ita scribit, οἱ πρὸς τὸν αὐλὸν
ἀδόμενοι θρήνοι, ὃ γὰρ αὐλὸς πένθιμος. Funebres
tibijs Flammæ audire, illicitum fuisse Festus
ait lib 6. nil domitius ex Massurio Sabino a-
pud Cellum lib. 10. cap. 15. patet, sumus exe-
qui Flammam, religione nummè fuisse impe-
ditum, in quo citra dubium hæ tibiæ audie-
bantur. Tales autem erant adumbræ, quod satis
indicat Papinius libro 6. Thebaidos, dum sic
canit,

Hieronymi Magii

canit ,

» Cum signum luctus cornu graue mugit a-
dunco Tibia.

Hæ tibiæ ex ebore fiabant, Propertius ,

» Tibia Mygdoniis luget eburna sonis.

Quæret hîc fortasse aliquis, cur Galenus, Ari-
stotelesque Suicium mentionem facientes,
tibias duntaxat, non tubas nominauerint? ac
cur etiã Cicero in Miloniana oratione loquens
de funere Clodij, tibiæ non tubæ memine-
rit, ubi inquit, Sine cantu, sine tibijs &c. &
Alex. Ap. rod. Probl. 76. libri primi, lugeti-
bus tibiæ cur adhiberentur cû quærat, nullam
tubæ mentionem faciat? Quantum spectat ad
Aristotelim, Galenum, & Aphrodiseum, re-
spondeo eos tibiæ solùm meminisse uideri,
quòd hæ essent frequentiores, cû minoribus
funeribus popularium, aut si libet etiam nobi-
liorum hominum, puerorumq; adhiberentur;
tubæ contrà rarius conspicerentur, quòd in
maioribus funeribus nobiliorum usurparen-
tur. Singulis hæc auctoritatibus probasse sit
satis. Ouidius Tristium lib. 5. Elegia prima,
» Interea nostri quid agant nisi triste libelli,
» Tibia funeribus conuenit ista meis.
Suam enim extenuans fortunam Ouidius, ti-
biam sibi non tubam, conuenire dixit. nam ut
inquit Propertius,

Tibia

» Tibia funesta tristior illa tuba.

Et ipsemet lib. 3. Fastorum,

» Cantabat mœstis tibia funeribus.

Matthæus Euangelij cap. 9. Cùm, inquit, uenisset Iesus in ædes primatis, uidissetq; Tibicines, & turbam tumultuantem, dicit illis, Sedcedite, non enim mortua est adolescentula. Vides, licet puella primatis esset filia, tamen tibicines, non tubicines funeri fuisse adhibitos, nimirum, quantum coniectura assequi licet, ratione ætatis defunctæ. Persius Satyra 3. funus describens patricij uiri, tubicinem non tibicinem facit adesse. inquit enim,

» Hinc tuba, candelæ, tandem beatulus alto

» Compositus lætulo, crassisq; lutatus amomis

» In portam rigidos calces extendit.

Quod pertinet ad Ciceronis locum, facere ille uideri potest tiliarum, non tubæ mentionem, ut Deorum ira Clodio etiam mortuo illatam infelicitatem, augeat: quasi dicat, nec tibiæ quidem, quæ minoribus populariumq; hominum funeribus adhibentur, adfuerunt. Verùm quanquam, quæ dicta sunt, uera esse in faciem, ac subsistere uidentur, est nihilominus animaduertendum non solum maiorum natu populariumq; funeribus tibiae esse adhibitas, sed etiam nobiliorum. Cicero enim lib. 2. de Legibus sic inquit, Honoratorum uirorum lau
des

Hieronymi Magii

des in concione memoranto, easque etiam ad
cantus, ad tibicinem prosequuntor: cui nomen
Nenia. quo vocabulo etiam Græci, cantus lu-
gubres nominant. Hæc ille. Testantur quoque
Festus lib. 12. & Nonius ubi de Præficis, &
Nania (hic quidem verbis Varronis ex li-
bro 4. de Vita Pop. Rom.) nenas in funere
ad tibiā canī consuevisse. Communes autem
funeribus omnibus nenas fuisse, est existiman-
dum. Vnde in Miloniana oratione, quem can-
tum et quas tibiās Cicero significare voluerit,
iam manifestè intelligis. Putauerim itaque
tibicines funeribus quibuscumque adhibitos o-
lim fuisse, eamque ob rem frequentem fu-
nebrum tibiārum inueniri mentionem, tu-
be non item. Ex quibus patet Franciscum
Aligerum Florentinum, Gregorium Giral-
dum Ferrariensem, multosque alios errare
(horum opinionem refert eruditissimus Ma-
nutius in lib. de Legibus Romanis, nec impro-
bat) qui aiunt, tubicines adhiberi consuevisse
funeribus hominum ætatis prouectioris, pue-
rorum uerò tibicines; & eorum, quæ relata
sunt, nullam habent rationem. Verū quid
de Atteio Capitone dicemus, qui de Siticini-
bus scribens, tube duntaxat facit mentionem?
Putauerim idem fecisse, non quòd frequen-
tiores tubis tibiās esse, Siticinesque ipsis uti
ignora-

ignoraret, sed quo diversitatem tubæ adnota-
ret, & si cum diversæ etiam horum à reliquis
tibiæ essent, eorum etiam meminisse debuit.
Illi satis proq; ingenij nostri capiti explica-
tis, reliquum esse videtur, ut aliquid de causa
gravitatis cantus tibiarum, tubarumq;, bre-
viter tamen, dicamus. Aristoteles quidem, ut
videtur, crassum infantis aërem, eam esse affir-
mat: Galenus vero instrumenti latitudinem;
qui etiam Artis medicinalis cap. 69. sic in-
quit, Eo, inquit, modo, neq; acuta natura vox
sine angustia faucium, neq; e gravis sine lati-
tudine fieri potest. Idem Com. 23. in lib. 3.
Hippocratis de Morbis vulgaribus, ad part.
32. nocem sonoram, & acutam, à siccitate ef-
fici organorum testatur: quæ res etiam causam
præbere mihi videtur acutæ echtricorum voci,
licet Aristoteles Problemate 37. sectionis 19.
paucitati aëris velociter lati id tribuat, qui
fortasse et siccitatem tracheæ, talē nocem si-
mul in echtriciis efficere non negasset. Sanè gra-
vitatem vocis sonique, cum latitudine organi
crassus aër unā, parere videtur. Cum vero ar-
ella aër permeat uia, tenuis prodit, quod per-
spicere potes hinc. Si enim aperto ore exuf-
flaveris, spiritum cernes in nebula aut fumi-
morem satis crassum: si vero compressis labijs;
adeo idem spiritus tenuis erit, ut oculorum sen-
sum

Hieronymi Magii

sum effugiat . Idemq; usuuenit in musicis organis, quæ uel solibus, uel ore instantur : nam si os, quod flatum primò accipit, nimis sit contractum, acutum sonant, tenui nimirum, & cito aëre, fractoq; ingrediente. Si uerò patens latumq; sit, grauem mittunt sonum, ob crassum, lenteq; latum. Pariter cùm eadem organa incaluerint maruerintq;, acutum sonant. Sed hæc hætenus .

Librorum inscriptiones, cur tituli appellentur . Becichemi, Alciati, aliorumq; sententia reiecta . Vnde factū sit, ut libri permulti nullos, uel adulterinos titulos habeāt. CAP. XIII.

CUM olim Alciati commentaria legerem ad Titulum Pandectarum De Rebus creditis si certum petatur, animaduerti doctum cæteroquē hominem censere, Titulum inde dictum, quòd factum, nomen, & memoriam tueatur auctoris . quam ille nominis notationem mutatus est à Marino Becichemo Scodrensi, qui Epistolicarum questionum Centuria prima, Cap. 49. sic inquit, Titulus autem dictus est, quasi tutulus, eo quòd factum, nomen, & memoriam tueatur auctoris . Sic Becibemus . Quæ sententia passim recepta est, uideturq;

deturque his Varronis uerbis ex lib. 6. de
 Lingua Latina posse comprobari, Tutulati, in-
 quit, dicti sunt, qui in sacris capitibus habere
 solent ut metam. Id tutulus appellatur, ab eo
 quod matres familiars, crines conuolutos, ad
 uerticem capitis quos habent uti uelatos, di-
 cunt tutulos; siue ab eo quod tuendi causa ca-
 pilli fiebat; siue ab eo quod altissimum in ur-
 be, quod est arx, eares tutissima, tutulus uo-
 catur. Hec Varro. Cui ad stipulatur Festus
 lib. 18. qui titulos, milites esse dictos scriptum
 reliquit, quasi tutuli essent, dum patriam tue-
 rentur. Verum ego librorum inscriptiones, ti-
 tulos dictas existimo, à Flamnicarum capi-
 tis ornamento, quod uitta purpurea innexa cri-
 nibus fiebat. Idem Festus lib. 17. Tutulum uo-
 cari aunt Flamnicarum capitis ornamen-
 tum, quod fiat uitta purpurea innexa crini-
 bus, & extructum in altitudinem, &c. Quan-
 quam mucio apud Iulium Pollucem lib. 4.
 ubi loquitur de calceamentis uestibusq; Tragi-
 cis, & Comicis, leas etiam, meretricumq;
 matres uittam quandam purpuream capiti in-
 duere consueuisse. Quia ergo inscriptiones in li-
 brorum capitibus fiebant non sine ornamen-
 tis, & rubro colore, dictæ sunt tituli, quasi tu-
 tuli, à similitudine uidelicet ornamenti capi-
 tis Flamnicarum. Quod autem librorum ti-

Hieronymi Magii

tuli rubro colore scriberentur, satis est ex Martiale, & Ouidio manifestum. Ita enim hic ait in principio lib. Tristium,

» Nec titulus minio, nec cedro carta notetur.

Ille uerò Epigrammate 146. ad Luperum de libro,

» Rasum pumice, purpuraq; cultum.

Legum quoque tituli eodem exarabantur colore, & ut quidam uolunt, etiam earundem initia seu primæ literæ, quam breuiter rubricæ dictæ sunt. Vnde Iuuenalis Satyra. 14. maiorem leges rubras dixit, et Terentius Satyra 5. M. s. sury rubricam. Non solum autem librorum legumq; tituli rubro scribebantur colore, sed etiam sepulchrorum. T. Iulius lib. 33. Naturalis historie Cap. 7. ait minium in uoluminum scriptura usurpatum, clarioresq; literas uel in auro, uel in marmore, uel etiam in sepulchris fecisse. Quia uerò librorum tituli minio conscribebantur, plurimumque exornabantur antiquitus, dum scribæ librariq; spaciū & tituli & ornamenta ab ijs, quos uulgò à minio, Miniatores appellamus, scribendi, relinquunt, factum est, ut antiquorum libri non pauci, ad nostram ætatem, uel absque titulis, uel cum suis inscriptionibus, perueniant. Multos ego manuscriptos mem-
brana-

branceosq; libros, & reuerendæ uetustatis tales conſpexi, ſuperioribusq; annis Ferrariæ apud Ioannembapt. Giralduum, uirum eruditiffimum & amicum meum, Hieronis librum περὶ πολεμικῶν ὀργάνων, ulli absque titulo legi: cumq; ille cuius eſſet auctoris, ſe prorsus niſcari diceret, ego qui eundem librum Bononiæ in Bibliotheca Dni Saluatoris ui. à cum Corrado meo, & Ioanne Andrea Sartorio legiſſem, Hieronis eſſe indicavi.

Cur dies ab antiquis in duodecim horas diſtributus ſit, & Romani hæreditatem omnem, ac pondera, menſurasq; plurimas in duodecim partes diuiderint, ex Galeno declaratum.

CAP. XV.

SE M E L tædium lectionis auctorum omnium ei, qui uelit inter doctos haberi, denotandum eſſe, non ſine cauſa eruditiffimi uiri cenſuerunt. multa enim, quæ aliquando uſui eſſe poſſunt, in iſis libris deliteſcunt, quos à ſacultate, quàm conſectamur, longè uidemus eſſe ſepoſitos. Quod cum uerum eſſe mihi compertum ſit, legeremq; ideò Galeni lib. De cuiusque animi peccatorum notitia atque medella, in eum mundi locum, in quo ſcitè atque cle-

Hieronymi Magii

ganter, cur dies in duodecim horas ab antiquis, à Romanis uerò hæreditas (quam rem nemo Iurconsultorum neſtorum obſeruauit) cum pluribus & menſuris & ponderibus, in duodecim partes ſecitur, declarauit. Loquitur autem in hanc ſententiam, agens de dici horarum numero duodenario, Porrò, inquit, numerum hunc tanquam omnium utiliſſimum delegerunt. dimidium enim continet, & duplum, & quartum, & ſextum, & duodecimum, quæ nullus alius poſt ipſum numerus, uſq; ad uigeſimum quartum, continere uidetur. Hunc etenim tanquam longiorem repudiarunt, & duodenarium numerum ueluti commodatum iudicantes, in tot particulas totius diei tempus diuiferunt. Hanc autem partitionem ex uſu eſſe alij multi, & Romani ipſi experientia comprobantes, atque utentes, oſtendunt: ſiquidem hæreditatem omnem, cum teſtamentum condunt, in dodecim portiones diſtribunt, & ponderum, ac menſurarum, quibus in uita opus eſt, plurimas, in duodecim partes diuidunt. Hæc Galenus. Vides quàm bene rem auctor hic doctiſſimus explicet. Sanè quod de miſtu duodenario animalis cuiusdam in Aegypto Serapidi dicati, ab Hermete Triſinegiſto obſeruato traditur, unde dies in duodecim horas ſit diuiſa, horæq; ab

urina

urina sint dictæ, fabulam olet. Spectant ad ea, quæ de diuisione hereditatis dicta sunt, allata à Iustiniano Instit. de heredibus institutendis. §. Hereditas et. §. Et si plures. cū his, quæ tum ab alijs interpretibus, tum à nobis in nostris Annotationibus scribuntur, quæ cū cuius obuia sint, consultò hic missa facimus.

Iustiniani locus in Institutionibus, Ciceronis uerbis declaratus. CAP. XVI.

NON exilem continere difficultatem uide-
ri potest Iustiniani locus Instit. De iure
naturali, gentium, & ciuili. §. Sed ius qui-
dem. Verba Triboniani, Theophili, & Doro-
thei Græcorum Iureconsultorum, qui Institu-
tiones hasce composuerunt, semperq; sub Iu-
stiniani personale quuntur, hæc sunt, Sed quo-
ties non addimus nomen cuius sit ciuitatis, no-
strum ius significamus. Sicuti cū Poëtam di-
cimus, nec addimus nomen, subauditur apud
Græcos egregius Homerus, apud nos Vergi-
lius. Nullo pacto hæc uerba Imperatoris per-
sonæ, aut etiam Græcis Iureconsultis, quadra-
re uidentur, si quidem Græcus fuit Iustinianus,
semperq; in Græcia uixit, ut non ol scuris scri-
ptorum monumentis est manifestum. Cur in-
quit, Apud Græcos egregius Homerus, apud

Hieronymi Magii

nos Vergilius? At dices idē hęc uerba proferri quod Romanorum esset Imperator, unde sub initium Proœmij, seu potius Epistolę, quę eisdem Institutionibus præfixa est, se Principem Romanum, non autem Constantinopolitanum, aut Græcorum appellat. Quę ratio & si plausibilis est; potest tamen & inscriptis Ciceronis uerbis, quę mihi prima capessenti iuris clementia, et hoc loco hæsitanti, lectio obtulit, huiusmodi exturbari difficultas. Sic enim inquit lib. 2. De natura Deorum, Mutuemur hoc quoque uerbum, dicaturque tam æther Latine, quam dicitur aer: et si interpretatur Pacuuius,

» Hoc, quod memoro, nostri cælum, Græci perhibent æthera.

Quasi uerò non Græci hoc dicat. At Latine loquitur, siquidem nos non quasi Græcè loquentem audiamus. Docet idem alio loco,

» Græuigena de isto aperit ipsa oratio.

Hęc Cicero. Sic ergo hoc loco dicere possumus, Iustinianum quia Latine loquitur, quasi Latinum illis uti uerbis, par esse.

Quem imitatus Vergilius, frigus penetrabile dixerit. Qua ratione frigus urere dicatur. Aristotelis, Seruii, & Galcoti Martii sententiæ reiectæ.

CAP. XVII.

VERGILIUS libro primo Georgicorum, docens, ad conciliandam terræ pinguedinem, quo pacto & cur steriles agros incendere profit, inter cetera sic inquit,

- » Sen plures calor ille vias, & cæca relaxat
- » Spiramenta, novas ueniat quæ succus in
herbas,
- » Sen durat magis, & uenas astringit hiantes;
- » Ne tennes pluuie, rapidius potentia Solis
- » Acrior, aut Eoræ penetrabile frigus adurat.

Cum, teste Aristotele in Meteor. & Galeno lib. 3. de Simplic. med. fac. cap. 5. frigus densandi consipandiq; vim facultatemq; habeat, uidebitur fortasse semidocto alicui, malè fuisse à Vergilio frigus dictum penetrabile, cum magis epithetus calori conuenire uideatur, qui, eodem attestante Philosopho, aperiendi raraque faciendi corpora, facultatem uirtutemque continet. Verùm non ita rem habere

Hieronymi Magii

cùm experimentum, tū Lucretij uersus (hinc imitatus esse Vergilius haud dub. è uidetur, cùm frigus penetrabile dixit) satis demonstrant. sic enim cecinit ostendere uolens difficile admodum esse creditu, quidquam in rebus solidi reperiri:

» Permanat calor argentum, penetrabileque
frigus

» Quando utrunque manu retinentes pocula
rite

» Sensimus infuso lympharum rore supernè.
Infr. à uerò idem Philosophus (non enim est cur eum Poëtam appellemus, quando nihil præter uersus, poëticum habet) frigus manale appellat, ignem uerò penetralem, ut perspicuum esse possit, pari penetrandi ui & frigus & calorem pollere, recte q; à Vergilio frigus dictum esse penetrabile. Illud uerò non aequè perspicuum est, cur frigus adurere Vergilius dicat, cùm nihil magis igni, cuius propriè munus exustio est, frigore sit inimicum? Nec uerò solus hic Poëta huiusmodi uim frigori tribuit, sed etiam Lucanus, qui sic ait,

» Vrebant montana nives.

Et Cornelius Tacitus lib. 13. Ambusti multorum artus ui frigoris, & quidam inter excubias exanimati sunt, &c. Multi etiam alij, quos breuitati consulens silentio inuoluo, talem

lem in frigore nimis agnoscunt, ex qua ratione, si Pomponio lib. 14. credimus, prima no-men accepit, quod fructus scilicet, ac uirgulta per-urat. Seruius quidem locum his uerbis de-clarat, Hoc ad Solem, & ad frigus pertinet; nam uno sermone duo diuersa conclusit, quae tamen unum effectum habent. nam & frigoris finis, est caloris initium; et summus calor, frigoris est principium. unde quasi unus effectus est et frigoris et caloris. haec Seruius frigide nimis, & insipide. Aristoteles uero libro 4. Meteor. ad rem quod attinet, et hanc loquitur sententiam, At, inquit, frigus agens est, uelut cor-rumperendi et laberandi uim obtinens, uel ut ex accid. si cup. iam molitur, quemadmo- dum supra docuimus. Siquidem frigus aliquo- ties & calefacere, & comburere dicitur, non more quidem caloris, sed quod calor in unum conducatur, aut certe aduerso teneatur cona- tu. haec Aristoteles. Hunc sequutus Galeo- tus Martinus, eius tamen suppresso nomine, sic loquitur sub fine cap. 3. lib. de Doctrina pro- misua, Sed frigus nunquam urit, licet uterq; Poeta (loquitur autem de Virgilio, & Luca- no) dixerit: ueruntamen causam praebet in- cendij: nam adueniente frigore uebementi, id caloris, quod sparsim in folijs & herbis, & alijs huiusmodi, natura locauit, adueniente

contra-

Hieronimi Magii

contrario colligitur in unum, & fortius iam, quæ prius fovebat, exurit. Exustio ergo à calore fit, causam præbente frigore, &c. Sed hi, ut Lucretij verbis utar,

» Magnopere à vera lapsi ratione videntur. Non eo inficias, calore innato præditas esse plantas herbasq; omnes, testantibus Aristotele ipso lib. 2. de Part. animal. cap. 3. et Galeno lib. 3. de Simplic. medic. facul. cap. 5. et ratione ipsa suadente: siquidem alimentum è terra attrahunt, alterant, concoquuntq; , cresciunt, germinant, fructusque generant, quæ munera caloris esse, nemo negat: sed tantum ipsis inesse, quantus, si in unum à frigore compellatur, ad exurendum satis sit, mihi non fieri ullo pacto verisimile, audacter assumo. minor enim hic est quàm qui nedum exurere, sed & sensu percipi possit: siquidem plantæ non multo indigent calore ad alimentum conficiendum, cum, ut Aristoteles inquit citato cap. 3. suis radicibus alimentum iam confectum è terra hauriant, non ipse conficiant: quocirca excrementum neutiquam contrahunt, cum terra caloreque eius perinde ac ventre utantur. Modicus ergo ille calor omnino, quànquàm per ἀντιπερισσῶν unitus, exurendo est ineptus. Idq; verum esse inde facile intelligitur, quòd licet homo calore maximè affluat, quem

quem tactu statim sentimus, cutimq; frigori peruiam habeat, non tamen dum manus aut pedes frigore corripuntur, calorem adaugeri sentit, aut exustionem se pati intelligit. Cum, si res, ut Aristoteles Martiusq; arbitrantur, haberet, & calorem intra manus pedesq; in algoribus adaugeri maxime, sensuque exustionem percipi oporteat. Adhuc in maximis caloribus, cum adeò Solis aestu incalescunt herbe arboresq;, ut is sensu percipiatur, non tamen hæc exaruitur, si radicibus humoris copia suppetat. Est ergo dicendum, ob restrictum caloris innati in herbis plantisque, nullam amplius uividi humoris fieri attractionem, humoremq; insitum à frigore depelli, unde necessario evenit, ut hæc tanquam ignis calore adustæ inarescant, & ideò adustæ dicantur. Quod uerum esse, hæc Ecclesiastici uerba cap. 43. fidem faciunt, eo loci, ubi de Aquilone sermo est, Et deuorabit montes, et exuret desertum, & estinguet herbam sicut ignis. Ita enim legendum est, si Græci contextus fidem sequi uelimus, non autem, Viride sicut ignem. ut habet uulgata uersio. Huc accedit Varro lib. 4. De Lingua Latina, qui sic ait, Virgultum dicitur à uiridi: id à ui quadam humoris, quæ si exaruit, moritur. Quod autem frigesacta siccantur inq; plus æquo frigesactis, calor, qui pro-

Hieronymi Magii

propriam rei naturam tuebatur, commoriatur, unde corruptioni locus sit, est admodum manifestum, si quis Aristotelem lib. 4. Meteor. & Galenum lib. 3. De Simplic. med. facul. cap. 13. legat. Huc etiam spectant è Damocratis Clinico uersus infra scripti, qui ab eodem Galeno lib. 10. de Compositione phar. sec. loc. cap. 4. referuntur, de herba Iberide uocata, & Latine ita sonant,

- » Aestate pendent folia, donec multa hyems
- » Sarmentitiâ deducat hæc ad imaginem, &
- » Deiecta, & exiccata depereant gelu.

Cum igitur frigus calorem plantis innatum extinguat, omnemque euocet humorem, penitusque inartescendi causam præbeat (quod & calor efficere alia ratione solet) meritò ex quadam similitudine, comburere dicitur; non autem quòd per ἀντιπερισσῶν à frigore calor insitus in unum compulsus, adeò exardescat, ut partes, quibus obducitur, in ignis morem exurat.

Musæum Poëtam antiquissimum, dum uentos ex diametro pugnantes induxit, parum Philosophorum regulas obseruasse uideri. CAP. XVIII.

ANTIQUISSIMVS, pariter atq; elegantissi-

gantissimus Poëta Musæus, in libello De Herone, & Leandro, sic scriptum reliquit,

» μαρμαίρων ἀνέμων, Ζεφύρω δ' ἀντέπνεεν
 ἄρ' ὅς

» καὶ νότος ἐς βορέην μεγάλας ἐπέθηκεν ἀπειλάς.
 Id est, Pugnantis uentis, Zephyro autem contra spirabat Eurus,

» Et Notus in Boream magnas immisit minas.

Cum hi uenti ex diametro inuicem opponantur, haud rectè factum à Musæo uidetur, dum eos uno eodemq; tempore unà flantes, quasi pugnam conferentes, magnamque idcò cientes tempestatem, inducit. siquidem qui Philosophicas res diligentius pertrahant, id fieri non posse affirmant; ipseque Philosophorum princeps Aristoteles lib. 2. Meteor. ubi latè de uentis agit, huiusmodi insimul flatus fieri posse negat, dum in hanc loquitur sententiam, Sic autem ordinatis uentis, manifestum est quòd simul flare contrarios quidem non est possibile: secundum enim diametrum. Alter igitur cessabit uolentiam passus. Non sic autem positos ad inuicem nihil prohibet. Hæc ille. Sed huiusmodi non pauca apud antiquos reperiuntur, temporum culpa, quibus omnes naturæ recessus non erant perlustrati. Huic Musæi errato simile & illud uideri potest Alcæi Poë-

Hieronymi Magii

te Mitilenæi, qui potum per asperam arteriam ferri, pulmonemque eo perfundi existimavit. in hanc enim sententiam cecinit, ut legere est apud Athenæum libro 1. *Dipnos. cap. 17. & lib. 10. cap. 9. ex Comitiij uersione.*

» *Vino pulmonem irriga,*
» *Flammata surgat astra perfide Canis,*
» *Situunt calore cuncta, tempus est graue.*
Per asperam nanque arteriam non potus dilabitur, sed spiritus ulro citroque commeat, ut ex humanorum corporum dissectione tam apertum est, quàm quod apertissimum. οἷον γὰρ γος uerò poculentis (sculentisq; destimatur, quam gulam Latini appellant. Verùm, ut apud Gellium lib. 17. cap. xi. relatum legimus, non solum Alcæus, sed Plato, Hippocrates, Philistio Locrus, & Dioxippus Hippocraticus, commentum de potus in arteriam pulmonemque influxu, crediderunt, ipseque Plutarchus, quanquam Erasistrato iurè reclamante, in eorundem sententiam partim discessit.

Carnes assas elixis humidiores esse, an sit existimandum. Aristotelis, & Galeni sententiæ, quæ pugnantes uidebantur, nullo negotio conciliatæ.

CAP. XIX.

ARISTOTELES Meteor. lib. 4. de Hesi, id est elixatione; ac optesi, id est assatione agens, assas carnes elixis humidiores esse affirmat; quod nimirum quæ assantur crusta quadam obducantur, unde meatus porique obstruuntur, insitusque humor uicari nequit: cum contra in his, quæ elixantur, humor ab aqua elixantis calore erocetur, & quasi exurgatur. Quod uerum esse experimenta satis ostendere uidentur. Si quis enim assas carnes, non tamen admodum excoctas, scindat, humorem quendam planè aqueum statim abundè effluere animaduertet; quod tamen elixis scindendis non insauent, cum humor insitus in elixantem aquam, ac in uis abierit: cuius rei haud obscurum præbet argumentum uis ipsa, quod carnem sapit, idque magis uel minus, quo magis aut minus caro hepsissima fuerit passa. Verùm quanquàm citra controuersiam, Aristotelis sententia uera esse uidetur, super ea tamen ambigere fluctuareque semidoctus fortasse lector cogetur, cum Galenum contrarium

Hieronymi Magii

rium planè sentire uiderit . in eam enim lo-
quitur sententiam lib. 3 . de Alimentorum
facultatibus, cap. 1 . Quæ nanque, inquit, as-
santes, aut in sartagine frigentes mandunt, ea
corpori siccus dant alimentum : quæ uerò in
aqua præcoquant, humidius : quæ in patinis
condiuntur, inter hæc media sunt &c. Sed dis-
sidium aboleri posse uidetur, si dicamus Ari-
stotelem de insito proprioque carniū cocta-
rum humore esse loquutum, Galenum uerò de
adscititio, extrinsecusque illapso . Cum enim
rem medicam pertractet, coctas ipsas carnes
non absolutè quales ex se sint (qui Philoso-
phorū mos esse consuevit) considerat, sed dun-
taxat pro ut se habent ad corpus humanum,
quod medico faciendum esse ipse met demon-
strat De simplic. med. facul. lib. 1 . cap. nouis-
simo ; lib. 2 . cap. 20 . & lib. 3 . cap. 4 . & 5 .
Ad hæc dicendum etiam uidetur Galenum lo-
qui de carnibus perfectè assatis, ac planè exac-
tis (artem nanque parandorum obsoniorum,
quæ medico plurimum conuenit, & de qua
nonnulli medicorum libros etiam antiquitus,
ut apud Athenæum patet lib. 12 . cap. 4 . edi-
derunt, melius Galenus ipse callebat) quæ iu-
cundiores & gratiores quàm humidiores, ac
aqua illi manantes, esse solent, quanquàm
non ita concoctioni expositæ . Illud uerò pror-
sus

sus indubitabile est, aquam dulcem potabilemque; non solum alimenta humidiora reddere; sed etiam ulcera squalida, & quæ supra modum maruerint, emollire, udaque efficere, ut citato lib. I. de Simplic. med. fac. cap. 7. idem testatur: qui capite mox sequenti & hoc literis prodidit, ab aqua feruenti corporibus exussis, siccitatem uti ijs, quæ ab igne sunt assa, nentiquam conciliari.

Quàm uerè Iustinianus Hippocentaurum esse non posse dixerit. De Centauris monstrorumque ortu multa, nec passim obuia. Vlpiani sententia reiecta.

C A P. XX.

CUM in uillam agri Anglarensis, cui Campana nomen est, montanam quidem, at aucupijs, uenationibusque & lucorum umbra ingentium æstate gratissimam, concessissem; essetque mecum Paulus Liguus, iuuenis legalis Philosophiæ studiosissimus, inclinato in postmeridianum tempus die, ut obrepentem somnum amoliretur depelleretque, anagnostis ille cœpit fungi munere. Anglare nanque digrediens, mutos quosdam magistros in enchiridij formam contractos, sibi comites ascieuerat, inter quos Iustiniani erant Institutiones.

H In

Hieronymi Magii

In his sub titulo De inutilibus stipulationibus, quæ adscribimus, tunc uerba legebat, At si quis rem, quæ in rerum natura non est, aut esse non potest, stipulatus fuerit, ueluti Stichum, qui mortuus sit, quem uiuere credebatur, aut Hippocentaurum, qui esse non possit; inutilis erit stipulatio. Hic cœpit ille subdubitare, & in eam facili ad huius sententiam, ut Iustinianum, seu potius ueros harum institutionum auctores, lapsus crederet, dum ideo stipulationem subsistere negant, quod Hippocentaurus esse non possit. Cuiq; enim, qui literas nosset, satis constare, Claudium Caserem, ut est à Plinio lib. 7. Naturalis historiæ cap. 3. relatum, scriptum reliquisse, Hippocentaurum olim in Thessalia esse natum, eodemq; die interuisse: eundemq; Plinium, eius Principatu illi ex Aegypto in melle allatum, se uidisse testari. Esse igitur posse Hippocentaurum, atque ideo stipulationis robori locum esse, dicendum uideri, ille discendi studio contendebat, et ecquid ego hac de re sentirem sciscitabatur. Respondi Institutionum auctores receptam scriptorum multorum sententiam sequutos, qui Hippocenturos, seu Centauros conficta esse monstra, nunquamq; in rerum natura fuisse, censuerunt; eaq; etiam ratione non ualere stipulationem fuisse, quia, et si huiusmodi monstra

stranascuntur (similia namq; aliquando monstra diversiq; etiam generis fieri, illis minime absurden fuisse, nemo negabit) non tamen illo pacto vivere possunt; statim namque edita emoriuntur. Quia ratione verba hæc à Vergilio 6. *Aeneidos* prolata Servius affirmat,

» Centauri in foribus stabulant, Scyllæque
biformes.

Sic enim scriptum reliquit, *Eene in foribus*, quia, & quæ contra naturam possunt creari, statim pereunt, &c. Verùm quæ tunc memorie lapsi omisi de Hippocentauris monstrisq;, & ad hunc locum spectare videntur, refero. *Lucretius lib. 4. commentitia monstra hæc esse affirmat*, sic enim canit,

» Sed neque Centauri fuerunt, nec tempore
in ullo

» Iffe queunt duplici natura, & corpore bi-
no.

» Ex alienigenis membris compacta pote-
stas:

» Hinc illhinc par vis, ut non par esse potis
sit,

» Id licet hinc quamvis hebeti cognoscere
corde.

» Principio circū tribus ætatis impiger annis

» Floret equus: puer haud quaquam, sed sæ-

Hieronymi Magii

pe etiam nunc

- » *Vbera mammarum in somnis lactantia
quærit.*
- » *Post ubi equum ualida uires ætate senectæ*
- » *Membræq; deficiunt fugienti lægida uita,*
- » *Tunc demum puerili æuo florente iuuentus*
- » *Occipit, & molli uestit lanugine malas.*
- » *Nec fortè ex homine, & uterino semine e-
quarum*
- » *Confieri credas Centauros posse, nec esse*
- » *Aut canibus rapidis succinctas semima-
rinas*
- » *Corporibus Scyllas, & cætera de genere
horum,*
- » *Inter se quoniam discordia membra uide-
mus.*

*Idem hoc ipsum citato libro affirmat, his uer-
sibus,*

- » *Omne genus quoniam passim simulachra
feruntur,*
- » *Partim sponte sua, quæ fiunt aëre in ipso,*
- » *Partim quæ uarijs ab rebus cunque rece-
dunt,*
- » *Et quæ conficiunt ex harum facta figuris.*
- » *Nam certè ex uino Centauri nō fit imago,*
- » *Nulla fuit quoniam talis natura animæ.*
- » *Verùm ubi equi atque hominis casu conuē-
nit imago*

Hære-

„ Hærescit facile extemplo quod diximus
ante,

„ Propter subtilem naturam, & tenuia te-
sta.

Cicero lib. 1. Trisculanarum Quæst. Is pla-
ne, inquit, perspicit, inter Hippocentaurum,
qui nunquam fuerit, & Regem Agamemno-
nem nihil interesse, &c. Idem lib. 1. de Na-
tura Deorum, Quis enim Hippocentaurum fuis-
se, aut Chimæram putat? Sic Cicero. Cui ad-
stipulatur Cuius lib. 4. Tristium, Elegia 7.
sic canens,

Quod precor esse liquet: credam prius ora Me-
dusæ

Gorgonis angumeis cinctæ fuisse comis.

Esse canes utero sub uirginis, esse Chimæram,

At truce quæ flammis si parat angue Leam:

Quadrupedesq; homines cum pectore pecto-
ra iunctos,

Tergeminumque uirum, tergeminumque
canem.

Hammonius in lib. πρὸ ἐπανειάας, Quod, in-
quit, possibile est, & contingit aliquando es-
se; ridiculum fuerit si quis dicat esse impossi-
bile: repugnantia enim loquetur. Quod au-
tem non possibile est esse, neque esse contingit,
ut non possibile est, neque contingit Centau-
ros esse, ergo impossibile est esse, &c. Ioannes

Hieronimi Magii

quoque Chrysostomus Homilia 7. ad cap. 3. Epistolæ ad Colossenses, Hippocentaurus, non sra esse hēta refutatur. August. lib. 2. Tris. ait quòd a quē admodum non inuenitur planta, quæ ex uite & olea composita, uinū ac oleum producat, ita nō inuenitur animal ex homine, & tauro conflatum. Palephatus in lib. De non credendis Poëtarum fabulis, & Lucanus in Phar. pariter negant Centauros esse. Orosius lib. 1. cap. 14. hæc, quæ ad rem nostram pertinent, scripta reliquit, Sed, inquit, Thessalos Palephatus in libro primo incredibilium, prodit ipsos à Lapithis creditos, dictosq; fuisse Centauros, eo quòd discurrētes in bello equites, ueluti unum corpus equorum, & hominum uiderentur, &c. De Centauris Diodorus Sic. lib. 5. & Seruus ad illud Georgicorum 3.

» Frena Pelotronij Lapithæ girosq; dedere. Plutarchus tamen in libro, cui titulus Latinis uerbis inditur, An brutis ratio insit, excludere uidetur, Minotauros, Argipanes, Sphinges, Centaurosque ex promiscuo hominum cum brutis coitu nasci. Thales etiā idem usuuēire demonstrauit; traditum nanque est, cum in Teriandri armento monstrum ex equa natum, quod pectore terius humana præditum esset effigie uidisset, surridēte monuisse, ne pa
floribus

floribus, quibus uxores deessent, uteretur.
 Rabbi Eleazer, vir impendio delirus, in expli-
 cationibus suis ad cap. 2. Genes. ait ex pro-
 misso Prothoplasti cum brutis, inmentisque
 omnibus coitu, morstrosos homines editos es-
 se. quam rem reclusisse, mali erat religio, nisi
 prius ab Hispano quodam pio uico, ex Franci-
 scanorum familia, lib. 3. Fortitudo fidei (hunc
 enim ille titulum operi suo adscripsit) rela-
 tam animaduertissem. Eadem obsequia & a
 priorum mentibus arcenda opinio, nugacibus
 quoque Theologis nascitur, ut ex his, quæ ipsi
 in libro Hyebanad, in citatum cap. 2. Genes.
 ad ea uerba, *Hæc nunc es ex ossibus meis,
 & caro ex carne mea*] literis prodiderunt,
 persuetur. Sed ad Centauros atque ad rem ro-
 stram redeo. Galenus lib. 3. de Usu partium
 corporis humani, cap. 1. optimis demonstrat
 argumentis, absurdam, atque impossibilem es-
 se Centaurorem procreationem; cui illud in-
 possum non habetur, si lstantiam hominis,
 & equa permisceri non posse. Lius prolixum
 nimis sermonem, breuitati studens omitto.
 Aristoteles libro 8. de Historia animalium
 cap. 28. ea animalia, quæ diuersi generis sunt,
 si coierint, tunc generare affirmat, cum eadem
 ferendi uteri tempora habuerint, et corporum
 magnitudinibus non multum discrepauerint.

Hieronymi Magii

Atque idem testatur lib. 2. de Gener. anim. cap. 5. illud etiam addens, prolificam fieri admissuram, si animalia natura non multum distant. Et infra lib. 4. cap. 3. ouem ex homine uel canem, & è conuerso, progigni posse negat, quòd uteri gestationis tempora non congruant. Quanquam autem monstra quasi ex homine, & bruto conflata uisuntur aliquando, talem tamen affirmat uerè non esse mistionem; Iam, inquit, puerum capite arictis, aut bouis referunt, idemq; in cæteris membrum nominant animalis diuersi, uitulura capite pueri, & ouem capite bouis natam asseruerant. Quæ omnia accidunt quidem causis supradictis, sed nihil ex his, quæ nominant est, quanuis similitudo quædam generetur, &c. Cur mulieres nonnunquam bruta pariant, legere ne pigeat apud Theod. cum Flor. in explicat. in Ioannitiij Isagogas ad cap. 18. Verum res non fictæ sed factæ his, quæ relata sunt, maximopere aduersari uidentur. Scriptum enim Volaterranus in Commentarijs urbanis reliquit, sub Pio huius nominis IIII. Pont. Maximo, in nostra Hethruria puellam quandam quòd cum cane adamato stupri consuetudinem habuisset, grauidam esse factam, ac semicanem fætum edidisse, hoc est pedibus manibus, ac auribus caninis, cætera uerò hominem;

nem; remq; expiationis gratia ad Pontificem fuisse delatam. Memoriae proditum est, Auenione anno salutis humane 1543. ex simili concubitu eductum esse monstrum humano quidem capite præditum, sed auriculis, collo, brachijs, manibus, ueretro, partibusq; alijs quibusdam caninis; puerperam uerò tassam esse, se à cane imitam, ideoq; mox Prædie Cal. Aug. iussu Francisci Gallorum Regis unà cum cane amasio, uindicibus flammis facinus expiasse. Multa etiam alia non absimilia feruntur. Ego ut monstra huiusmodi interdum enasci non nego, ita Aristotelis, Lucretij, Galeniq; sententiam non desero. Fieri autem talia, non ex bruti, sed hominis permixtione, cum Accursio, doctisq; uiris existimo, causam discordis formæ præbentæ muliere, quæ dum iniretur, animal, cuius formæ fœtus conciliata sit, cogitatione menteq; cõplectebatur. Vm autem fœtum intra uterum effigiandi, fœminæ concipientis cogitationi inesse, testatus est Hippocrates, qui ut Diuus Hieronymus in Quæstionibus super Genesim refert, mulierem adulterij suspitione laborantem, eo quòd infantem enixa esset, qui nullo pacto eius uirum facie referret, hac liberauit ratione, quia pictura infanti non absimilis, eius cubiculo inesset. Quo argumẽto Quintilianus, quod & ab Alciato obseruatum uidimus,

Hieronymi Magii

dimus, matronam defendit, quæ Acthiopem enixa erat, cum eius coloris iunculam in thalamo haberet. Meminitq; Augustinus rei non dissimilis lib. 10. de Civitate Dei, ubi rem à Jacob excogitatam approbat, qui quemadmodum Gen. 30. cap. 30. scriptum legimus, ut in grege uicolore, sætis uersicolores ederentur, uarij coloris iurgas in canalibus, ad quos potus gratia oues arietesq; accedebant, ponebat, ut in ipso calore coitus & admissura, oues ex earum intuitu fœtibus, quos conciperent, diuersos colores conciliarent. Adde quòd non sine ratione mulierum cogitationi adscribuntur pomorum nonnullorum, carniū quoque & uini formæ & colores, quibus infantum quorundam cutem respersam uidemus. quo fit ut in eandem cogitationem humana monstra, brutorum membris prædita, reuocare possimus. Ex uocata nanque imaginatione, propter motum in spiritu naturali, & uitali, ac humoribus, consequitur multifariam mutatio in humano corpore. Quin si Auicenna lib. 6. de Naturalib. part. 4. & Algazeli credimus, humana anima nobilior, & semota à corporis passionibus, cogitationibus maxime affixa, cum principiorum superiorum, quibus materiæ obtemperant inferiores, oleat naturam, quippe quæ ab illis ortum ducat, eò excellen-

excellentie processit, ut ad eius nutum impe-
 rumq; exterior etiam materia permutetur.
 Quam tamen nim in anima Peripateticos non
 agnoscere nonimus, quibus agentia et patien-
 tia communicare debent in materia; quod ani-
 ma mundi extra corpus exercente, non usue-
 nit: ut etiam censuit Thomas Garbus lib. 2.
 Summæ medic. scien. Tract. 4. Quæst. xi. ne
 alios commemorem. Sanè ipse Avicennas
 lib. 18. de Animalibus, ait mulieres aliquan-
 do ex cælesti (ut voce protulit utar) impres-
 sione, monstra gignere. Astrologi quoque mon-
 strorum ortum astris tribuunt, præsertim ijs,
 quæ Autem constituent. Domitius I'lipia-
 nus, ut cernere est in. l. Quæret aliquis. ff. de
 Verborum significatione, monstra Fato fieri
 opinatus est, ut mihi quidem uidetur non sine
 errore, primum quia facti committunt iam mul-
 torum, non, imò uero Iulii Surenj uiri erudi-
 tissimi scriptis sublatum est: deinde quia Ari-
 stoteles libro 2. Thyseorum, monstra casu fie-
 ri, explosæ eorum sententia, qui à fortuna ea
 prouenire putabant, contendit. Quanquàm,
 si propriè loquamur, nec casu quidem monstra
 fieri dicendum uidetur: si pàdem, ut Philoso-
 phorum consensus est, esset cæus à casu proma-
 nantis propriè sumpti causa, externus habe-
 tur, monstrorum uerò interius, cum si cogita-
 tionis,

Hieronimi Magii

tionis, de qua supra loquebamur, causam re-
flectere excipiamus, monstra fiant ex materia lu-
xurie nimia, uel (ut eorum, è quibus hæc deli-
bamus, uerbis utamur) ex suis qualitatibus,
& quantitatis dispositionibus. Idem Aristoteles libro posteriore de Ortu, et interitu cap.
6. quæ nec semper, nec magna ex parte gi-
gnuntur, ea sponte & fortuito prodire ait.

Quærent Aristotelis interpretes in explica-
tionibus ad finem libri 2. Physicorum, Vtrum
monstra à natura, uel à casu profluant: Et non-
nulli bifidam monstrorum distinctionem asse-
runt: alia enim esse dicunt aggregata ex indi-
uiduo alicuius speciei & monstruositate: alia
uerò indiuidua, quibus illa euenit monstruosi-
tas. Posteriora, à natura proficisci, priora
non item. Nonnulli monstra quidem à natura
particulari nuncupata edicunt; alij contra ab uni-
uersali. Peripatetici turmatim in eam sece-
dunt sententiam, ut affirmant, monstra à natu-
ra effici, enutrirì, augmentumq; accipere, ue-
rùm non secundum naturam; latius nanq; pa-
tet uerborum sententia cum dicimus, aliquid
esse à natura, quàm cum secundum naturam:
siquidem non solum habitus, dispositiones, &
formæ à natura dimanant, uerùm etiam pri-
uationes, monstra, & corruptiones, ut probe
ac lepidè à Themistio, & Simplicio in Expli-
cationi-

cationibus in prænnotatū Physicorum librum, est adnotatum. Averroës monstrorum causam, alium naturæ modum appellat. Monstrosos partus rarius in homine quàm in animalibus, quæ uno nixu plures edunt catulos, conspici ait Aristoteles lib. 4. de Gener. anim. cap. 4. quia singulare, perfectumq; fœtum edat: eamq; ob rem in regionibus, quibus mulieres perfœcundæ sunt, ut in Aegypto, plura edi monstrosa. Illud hic non fuit silentio involuendum, quod ad Iustiniani locū prænnotatum maxime pertinet; è monstris ipsis nonnulla vivere, nonnulla statim in lucem edita emori: quandoquidem, ut Aristoteles scriptum reliquit, si monstra parum à sua natura secesserint, vivere solent, alioquin intereunt, videlicet cum quod præter naturam, partibus vivendi principibus accidit. Id autem Hippocentauris evenire, suprâ ex Plinio, & Servio didicimus. Vndè meritò hos esse in rerum natura non posse, dixit Iustinianus, et si quis Hippocentaurum dari stipuletur, stipulationem neutiquam subsistere affirmavit, cum huiusmodi monstra usquam vixisse, veris ullius sermonibus, aut scriptiōibus compertum non sit, quin multi, ut suprâ ostendimus, gigni non posse contendunt. Alexander Aphrodis. Probl. 44. libro 2. ob inopiam vel exuperantem materię

Hieronimi Magii

materie modum, monstrare non posse scriptum reliquit.

Ciceronis locus illustratus. Animantium multiugam esse distributionem.

CAP. XXI.

CICERO lib. 2. de Natura Deorum, sic scriptum reliquit, Cùm igitur aliorum animantium ortus in terra sit, aliorum in aqua, in aëre aliorum: absurdum esse Aristoteli videtur, in ea parte, quæ sit ad gignenda animalia aptissima, animal gigni nullum putare. Sidera autem æthereum locum obtinent, qui quoniam tenuissimus est, et semper agitur, & uiget, necesse est quòd animal in eo gignatur, idem quoque sensu acerrimo, & mobilitate celerrima esse. Quare cum in æthere astra gignantur, consentaneum est in ijs sensum inesse, & intelligentiam. hæc Cicero. Quod hic de Aristotele dicitur, haudquaquam uerum uidetur: præter nanque duo animalium genera duobus in elementis, terra scilicet & aqua, nullum aliud hic Philosophus uspiam agnoscere animal uidetur. Quin Meteor. lib. 4. apertè inquit, in terra & aqua duntaxat animalia reperiri, in aëre autem et igne non item. quod ipsum eius Paraphrastes (siue is Ale-

Alexander Aphrodis. ut vulgò creditum est, fuerit; siue alius innominatus, ut *Victorius* censuit lib. 25. *Variarum lect.* cap. 22.) arbitratus est. in hanc enim loquitur sententiam, Quòd autem uolatilia in terra fiant, cognoscere non est difficile. Sic *Paraph.* Quamquam sibi ipsi *Aristoteles* constare non uideatur, qui lib. 3. de *Gener. anim.* cap. 21. sic loquitur, si nobis is utatur uerbis, Plantas enim terras incolas quissiam esse statuerit, atque aquatile animalium genus, acribus pedibus, &c. Verum hac partitione non ex suo usum esse sententia, inconfesso est. Cum ergo ex *Aristotele*, eiusq; enarratore pateat manifestè, animalia solùm terræ, & aquæ uernacula reperiri; & præterea nullam, *Ciceronem*, qui talia de *Aristotele* proferat, quadrugamque ei animalium sectionem tribuat, parùm in *Aristotelis* librorum lectione uersatum, aut memoria non admodum fidelis usum, suspicari aliquis posset. Verùm ego dixim *Ciceronem* quæ attulit hausisse ex eo *Aristotelis* Tractatu, cuius meminit *Plutarchus* lib. 5. de *Placitis Philosophorum.* cap. 20. dum in hanc loquitur sententiam, Est, inquit, *Aristotelis* Tractatus quidam, in quo animalium genera, quadripertita esse dicit, Terrestria, Aquatilia, Volatilia, Cœlestia.

Etenim

Hieronymi Magii

Etenim cœlestium quoque orbium dici animalia, non secus atque terræ. Hæc Plutarchus. Vides quàm manifestè clareq; Plutarchus Ciceronis loco affulgeat, eumq; notæ eximat. Hanc Aristotelis distributionem sequutus videtur Ovidius libro 1. Metamor. cum sic caneret,

» *Neu regio foret illa suis animalibus orba,*
» *Æstra tenent cœleste solum, formeq; Deorum;*

» *Cesserunt nitidis habitandæ piscibus undæ;*
» *Terra feras cepit, volucres agitabilis ær.*
Tametsi Iacobus Cruceus Bononiensis in suis Annotationibus uclit, Ovidium in his uersibus,

» *Quæsitisq; diu terris ubi sistere posset,*
» *In mare lassatis uolucris uaga decidit alis.*
inuere, aues terestria potius, quàm aërea esse animalia, id suadente Apulcio, qui in hæc uerba loquitur, Immo si sedulò animaduer- tas, ipsæ quoq; aues terrestre animal non aë- rium rectius perhibeantur. Semper enim illis uictus omnis in terra, ibidem pabulum, ibi- dem cubile: tantumq; aëra proximum terræ uolando transuerberant. Cæterùm cùm illis fessa sunt remigia pennarum, terra ceu portus est. Varro lib. 4. de Lingua Latina tripli- cem animalium facit diuisionem, ea locans in
aëre

aëre, aqua, & terra. Cui Moses, atq; Evangelistæ adstipulantur, dum aues cælo, idest, aëri tribuunt. Ex cuius etiam partitionis ratione Iustinianus (cùm Iustinianum laudo autorem, ueros Institutionum scriptores mente complector) Institutionibus sub Titulo De Iure naturali gent. & ciu. §. 1. & infra De Rerum diuisione. §. Fera. aues in Cælo nasci dixit. cum tamen Iureconsulti in Pandectis ubi similia proferunt, pro, Nascuntur, habeant, Capiuntur, ut. l. 1. De Acquir. rer. dom. & in. l. Si apes. sub Titulo de Furtis, perspicitur. Quod consultius ab his factum uidetur, dum multas aues ac fortasse maiorem earum partem, in terra nidificare animaduertent; quarum nullam habuit rationem Iustinianus, ut cognoscere etiam licet ex §. Apum. eodem Titulo de Rerum diuisione, in quo sic ait, Itaque apes, quæ in arbore tua consederint, antequàm à te alueo includantur, non magis tuæ intelliguntur esse, quàm uolucres, quæ in arbore tua nidum fecerint etc. Sanè Platonici, siue etiam Socratici, aëri tribuunt demones, animalia corpore aerea, animo passiva. à quorum sententia non longè abest Martianus Capella, qui à medio aëris limite ad montium usq; terræq; confinia, Hemitheos, Heroës, Manesq;, quos Agatos, & Cacodæmonas uocat Graia discre-

Hieronymi Magii

tio, uersari scriptum reliquit. Sed Diuus Thomas Materia 16. De Malo. Quaestione 1. nullum aëreum animatum esse contendit ; cum corpus organicum esse nequeat, nisi terminum, figuramque adipisci possit, quod in aëre fieri non uidemus ; ex quo fit, ut Daemones naturà nullo praeditos esse corpore dicendum sit. Verùm hæc alterius loci sunt.

Libri primi Miscellaneorum

F I N I S.

HIERONYMI

M A G I I

MISCELLANEORVM,

seu Variarum Lectionum,

LIBER SECVNDVS.

Qua de causa uis quædam famis non tolerabilis, quam Græci βούλιμον καὶ βούπειραν dicunt, in diebus frigidissimis multò facilius, quàm cum mite est cælum, uentriculum obsidere cōsueuerit. Erasistrati, & Gellii incuria, atque oscitatio demonstratur. Vocis εὐδία, quæ sit significatio. Gellii uersio reiecta, Manardus reprehensus, & Hippocratis locus illustratus. CAP. I.

ERASISTRATVS medicus apud antiquos non incelebris, libro διαίτησεων primo, uis quædam famis, quam Græci βούλιμον καὶ βούπειραν appellant, in diebus frigidissimis facili-

lius multò, quàm lenibus mædiorum, fieri, me-

Hieronymi Magii

moris prodidit : atque eius rei causas, cur is morbus eo plerunque tempore corpora invadat, nondum sibi cognitas esse fassus est. Erasistrati autem verba ab Aulo Gellio Nocturni Atticarum l. b. 16. cap. 3. relata, super hac re sunt infraf. ἰπία, Ἄπορον δὲ καὶ δέομενον ἐπισκέψασθαι, καὶ ἐπὶ τούτου, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν βουλευμιῶντων, διατὶ ἐν τοῖς ψύχεσι μᾶλλον τὸ σύμπτωμα τοῦτο γίγεται, ἢ ἐν ταῖς ἐυδαίαις. Idest, Dubium est, indigensq, considerationis, tum in hoc, tum in cæteris famelicis, quare in frigoribus magis huiusmodi casus accidat, quam serenis temporibus. Sic enim Erasistrati verba interpretatur Gaza, qui, ut Iacobus Constantinus, & Andreas Alciatus testantur, Græca omnia, quæ apud Gellium leguntur, Latinitate donavit. Licet autem causas non afferat Erasistratus, nec Gellius in hac re suum exacuere voluit ingenium; ut qui non admodum esset eruditus, et, si nonnullis credimus, grammaticum non excussit. Poterat tamen uterque hac de re aliquid apud Aristotelem cognoscere, qui Problematè 4. sectionis 8. in hanc loquitur sententiam, Cur tempore, inquit, frigido maxime vis illa famis intolerabilis incidat, qui caninus appetitus vocatus est, & hyberno potius quàm æstivo? An quòd utrum hoc ob inopiã siccæ alimenti solet acci-

accidere? Tempore autem frigido, & hyber-
no, cum calor in angusta se contrahit, ocius
interdum deficit alimentum. quod cum defue-
rit, vitium id esuriendi accidere consentaneum
est. At si in ea cibi vitiosa cupiditate resolu-
tio imbecillitasque; sicut a est, materia statim
interna corporis à collecto calore colliquescit:
que si ad locum cibo à natura destinatum in-
fluxerit, pro cibo seipsam corpori applicabit.
Hæc ille. Qui locus licet omnino rem non ape-
riat, non sine tamen mercede atque oscitatio-
nis nota cum ab Erasistrate, tum ab A. Gellio
fuit omissus. Nos autem licet rem medicam
non profiteamur, aliqua asserere conabimur,
quibus res ipsa penitus explicetur. Trium
igitur de cibi appetentia nonnulla prescriben-
da sunt. Natura, ut Galenus lib. 4. de *Vsu*
partium corporis humani, cap. 7. scriptum re-
liquit, omnibus alijs animalis particulis, ven-
triculo excepto, nullum eorum, que desunt,
sensum largita est, sed eas in plantarum mo-
rem, dum assidue ex venis alimoniam sibi de-
sumerent, nutrirı voluit. Soli verò ventricu-
lo, præsertim eius partibus, que ad orificium
pertinent, sensum indigentie ad cibum animal
excitantem, conciliavit. Quod non sine ratio-
ne fuit comparatum. Siquidem cum, eodem
Galeno attestante, totius corporis particule,

Hieronymi Magii

nutrimentum ex uenis à caua prognatis trahant, ipsi autem rursus caua, ex uenis epatis, hæc rursus ex his, quæ sursum ad portas feruntur, illæ rursus ex uentriculo & intestinis; cum autem nulla iam amplius particula supersit, à qua uentriculum capere oporteat, hunc ipsum extrinsecus desumpta alimonia replere, fuit animali necessarium. Quamobrem cibi facta est appetentia animalis; in alijs uerò partibus, idest uenis, succilio, & quæ naturalis nuncupatur appetentia; quæ haud aliter, ut Galenus auctor est lib. 3. de Symptomatum causis, cap. 7. quàm in plantis perficitur. Quæ res maximè fuit necessaria. Cum enim, teste eodem, loco citato, & in libro de Dissolutione continui sub principium, ac in libro de Marasmo, siue de tabe, à quolibet animali melior, & tenuior pars per cutem effluat, atque in aërem abeat, cogente ad id imati in nobis calor perpetua in humorem actione, quo fit ut corporis substantia, partesq; inaniantur, atque imminuantur, ex qua sine inaniatione imminutioneque, ad mortem citra dubium uia sterneretur, idcirco nutrimenta à partibus, uenisq; & à uentriculo, qui circa os (ut idem Galenus ait prænotato cap. 7. & lib. 4. et itè 6. et 9. de Usu par. corp. hum.) abundantiori præ cæteris partibus, ob nervos ed

à cerebro pertingentes sensu praeditus est, maximopere exigatur. Quinque igitur motibus cibi naturalis fit appetentia, Actio S. m. 9. cap. 20. & Galeno eodem cap. 7. articulis, qui se invicem comitantur, scilicet per motum in mitione, ventriculi partium naturalis appetentia, ventriculi siictione, siictionis sensu, demum omnium nominum animalis appetentia. Atque haec quidem ex natura praescripto.

DE PRAVATA vero appetentia sit, si vehementiae modus excedatur, ac tunc, ut Galenus ait, à nullis canina appetentia vocatur, cum vel acidi humoris vitium ventriculus mordens infestatur, vel ubi totum corpus immodice deperitum, effusa indiget nutritione. Quippe frigidi humoris vitium corrosivum, quae sictioni proportionem respondeat, inducit: ac appetentiam band aliter quam naturale patibema excitat; atque cibi magis quam potionis desiderium affert, nam, propter refrigerationem. Quo fit ut ad firmam excitandam frigus in ventriculo non parum cooperatur, nam & vacua reddit corpora, ac ipsorum tunicas cogens, confringensque ipsam infestat. At inter potissimas causas, quibus, quibus fames impeditur, est vitium naturae, quippe solidiora corpora ex natura infestat, atque ad contractionis functionem addat tunc ciliiora: hu-

Hieronymi Magii

mida uerò fundendo, supra modum extendit. Igitur caninæ appetentiæ causa una est acidorum humorum uitium, altera uerò, ut dictum est, plurima per totum corpus inanitio. Hæc Galenus, qui Com. 21. sect. 2. Aphor. caninæ famis causam dicit esse, uentriculi intemperiem frigidam, & acidos humores, os ipsius irritantes, cui Aëtius concinit Serm. 9. cap. 21.

FIT præterea in uentriculo βούλιμος, id est ingens fames, de qua Galenus citato cap. 7. lib. 3. de Sympt. causis, in hanc loquitur sententiam, Accidit adhuc βούλιμος, id est uemens fames, ita enim uocant; estq; huius particulæ symptoma, cum simul & penuria, imbecillitate, & refrigeratione afficitur, &c. Loquitur autem de uentriculi ore, cui Aëtius probè aslipulatur Sermone prænotato, cap. 16. inquit βούλιμον ex uentriculi frigiditate oriri, indigentia, ac uirium imbecillitate; huiusq; symptomatis sæpenumero causam præbere longas per nubes peregrinationes, totum corpus uentriculumq; luculenter refrigerantes. Idem Galenus Com. 21. in lib. 2. Aphor. bulimi meminit, inquit, si Latino sermone utatur, Passio βούλιμος nominata, est casus potentiæ ex frigiditate exteriori, qui à fame quidem inchoauit, sed non habet eam amplius adiun-

adiunctam, &c. Eadem ferè habet Avicenna lib. 1. Fen 1. Doct. 3. cap. 3. & lib. 3. Fen 13. Tract. 1. cap. 19. & Tract. 2. cap. 12. Quamobrem Franciscus Valeriola Physicus eruditissimus & Galeni nobilis explanator, miratur quid Alexandrum Trallianum impulerit, ut diceret lib. 2. cap. 23. βούλιμον à nimio calore enasci, cum reliqui omnes & Arabes & Græci, à frigilitate proficisci, quod et res ipsa docet, affirmaverint. Minime autem est ignorandum, βούλιμον à Canina appetentia differre; quod perpetuò in canina appetentia fames urgeat, in bulimo non item; quanquam à fame inchoavit, sed prostrata tandem ventriculi facultate perit, à friguitate exteriori, deleta sentiendi potestate; tum etiam quod illa ab acidis succis ortum ducit, hæc sine his consistere potest, ut Galenus citato Com. 21. in 2. Aphor. testatum reliquit. Est igitur satis manifestum βούλιμον de quo Erasistratus agebat, à frigore proficisci. unde non mirum si in diebus frigidis hoc symptoma multò facilis accidat, quam cum mite, clemens tepidūq; est cæum. Tamen si et calorem etiam huic symptomati, sed propter frigoris ἀντιπερίστασις, causam parte aliqua præbere dicendum est, cum Galenus, & Aëtius, ut supr. perspicere licet, ventriculi etiā inopia βούλιμον ascribant, quæ

Hieronimi Magii

non nisi à nimio calore, ut prænotato Aristotelis loco, ex q; Galeni ipsius dictis de animali appetentia, & ex iis, quæ scripta reliquit Aetietius in libro de Natura hominis, satis liquet, efficitur. Quam rem & Avicenna suadet, sic inquit lib. 3. Gen. 13. Tract. 2. cap. 12. Fames autem secundum plurimum est à superfluitate caloris in corpore toto, & in extremitatibus eius — Caliditas enim cum dominatur corpori, resoluit, & cogit uenas in suctione post suctionem, donec perueniat ad os Stomachi capiendo quod aggregatum est &c. Qua ratione crediderim Alexandrum Tralianum adductum, ut βούλιμον à calore nimio ortum habere diceret, præsertim cum hoc eodem loco Avicenna, in causa canini appetitus, agnoscat calorem superfluum in ore ventriculi resoluentem, & instauracionem exposcentem. Ut idem Tralianus senserit, βούλιμον à calore quidem nimio ex frigoris antiperistasi adaueto, ortum ducere, perfici autem mox à nimio frigore ventriculum obsidente, sentiendiq; potestatem abolente. Quod si uerum sit, quantum ad ortum spectat, calorem communem habebit βούλιμος cum canina appetentia (et si ab acidis etiam succis hæc enascitur) nec iure mirari uidebitur Valeriola.

NON est ergo in obscuro bulimi causa, nec

res

res consideratione multa indiget, ut Erasistratus censuit.

His pro ingenij nostri ceptu explicatis, proximum uidetur, ut aliqua de uoce ἀδία, quae usus est Erasistratus, scribamus. Cuius, ut uides, uerba Erasistrate, ἢ ἐν τοῖς ἐυδαίς, uertit, Quam in serenis temporibus. qui tamen apud Hippocratem Aphor. 12. part. 3. uocem ἐυδαίς, ad teporem in sua uersione reuoluit. Gellius ipse in uocis eiusdem interpretatione, serenitatem placiditati iunxit, inquit, Quam cum placidum serenumq; est. sed male uterque, ut mihi uidetur: siquidem nullam habuit Erasistratus rationem serenitatis, quia opposuit uerba ἐν τοῖς ἐυδαίς, uerbis illis ἐν τοῖς ψύχει. quorum significatio est, In frigore. Frigora autem, ut neminem latet, serenitatem sepius non excludunt, & calidibus temporibusque opponuntur. Sanè Aristoteles lib. 2. Meteor. Apantian frigidissimum niuosumq; serenum esse dicit, serenos etiam esse affirmans Thrasica et Argestem uentos, ut quotidie experimur, nentiquam tepidos, & qui locum inter Septentrionarium, Zephyrumq; medium occupant. Sunt autem hi decepti à uocis etymo. cum enim ex ἐυ, quod est bonum, & δαίς, id est Iouis, hoc est aeris, confectur; serenitasq; ipsa, & placiditas bonum aërem

Hieronymi Magii

aërem efficiant, ideò serenitatem placiditatemq; significari existimauerunt. Eustathius Constantinopolitanus in Com. in 4. Odys. ad rem quod attinet, in hanc sententiam loquitur, Respondet igitur proportionē εὐδίας, idest meridianus, ad εὐδίας, idest εὐαίριος [hoc est boni aëris] cuius scemininum εὐδία, idest εὐαίρια, idest bona aëris constitutio. Idem in 16. Iliad. εὐδίαν, & αἰθρίαν, idest serenitatem, idem significare ait. Cum igitur uox bonum aërem significet, & non simplici de causa aërem bonum appellemus, factum est ut una eademq; uox εὐδίας, & εὐδία uariè ac multipliciter ab auctoribus usurpetur, ut pro bona die, pro serenitate nonnunquam, aliquando pro tranquillitate, & aëris malacia, uentorumq; carentia: interdum pro tempore: item pro miti, leniq; aëre: præterea pro tempore lento, ut est à quibusdam non indoctè obseruatum. Hippocrates loco superius citato hac uoce temporem significauit cum inquit, ἢν δὲ νότιος ὁ χειμὼν καὶ ἔπομπρος, καὶ εὐδίας γέννηται; τὸ δὲ ἔαρ αὐχμηρὸν καὶ ῥόρειον, αἱ μὲν γυναῖκες &c. hoc est, Si uero hyems Austrina, pluuialis, & tepida fuerit; uer autem siccum, & Aquilonium, mulieres quidem &c. De qua uoce notum satis est quanta exorta fuerit lis & digladiatio inter Manardum & Leonicensem;

existi-

existimâre Mianardo eam ex Aphorismo expungendam cum alijs de causis, quanquam non satis urgentibus, tum quia Galenus ipse in Com. nocem non agnoscat. Sed fallitur Mianardus uir alioqui eruditissimus, & qui etiam quandam medendi artem multa cum elegantia primus ostendisse uidetur; nam ut cætera eius argumenta missa faciam, ad Galenum quod attinet, non satis oculatus uidetur, siquidem in eius Com. tepiditatis seu caloris fit mentio, & ὁχρὸς εὐδίου agnoscitur. sic enim ait, ζωὴ δὲ ὅτι τοῦ χειμῶνος μὲν ὑγροῦ, καὶ θερμοῦ γενομένου, τοῦ δ' ἡρὸς ξηροῦ, καὶ ψυχροῦ, ποιεῖν αἰαχυμῶν ἐς τοὺς ἀνθρώπους, ἐν αὐτῷ τῷ ἡρὶ ἐκτέον ἐστίν.

Et infra.;

Υἰαυὰ γὰρ τὰ σώματα καὶ μαλακὰ, καὶ ἀραιὰ γεγονότα, κατὰ τὸν εὐδίων χειμῶνα, ῥαδίως εἰς τὸ βάθος αὐτῆν διαδίδωσι τὴν ἐκ τοῦ περιέχοντος ψύξιν. Præter autem Galenum, ratio ipsa suadet, nocem hoc significatu esse accipendam; quia hæc uerba ἡν δὲ ἕαρ νότιος ὁ χειμῶν καὶ ετοίμερος, καὶ εὐδίου γέινται. opponuntur illis, τὸ δὲ ἕαρ αὐχμηρὸν καὶ βόρειον. sunt enim contrariæ acris constitutiones, hyemis quidem tepens, & humida; ueris autem frigida, & sicca. Aquilo enim, qui & Boreas dicitur, frigidus est, ut testatur Galenus in Com. in pri-

Hieronimi Magii

mum Epidim. Unde iure optimo Ovidius libro 1. Metamor. horriferum vocavit, sic enim canit,

» Scythiana septemq; triones
» Horrifer inuasit Boreas, contraria tellus
» Nubibus assiduus, pluvioque madescit ab
Austro.

Auster autem calidus est, ut idem Galenus ait, nisi si quando, raro valde in ueris initio frigidus, aut alia hora exiguo tempore similis spirauerit. Eam ob rem Ovidius infra lib. 7. inquit,

» Lethiferis calidi spirarunt flatibus Austri.
Idem lib. 4. de Ponto, Eleg. 10. eundem uentum tepidum uocat. Atqui res non eget testimonio, sensu enim uentos hosce tales esse depræhendimus. Sed dices, si Auster calidus est, cur addita est uox euodios? superfluum enim uidetur, cum Hippocrates hyemem Austrinam dicens, calidam (ut etiam Thadæus Florentinus in Com. suo scriptum reliquit) dicat, seu intelligat. Respondeo factum id esse ab Hippocrate, ne quis procellosam hyemem intelligeret: haud enim obscurum est, Austrium esse procellosam aliquando, attestantibus Aristotele libro 2. Meteor. & Galeno in Com. ad part. 3. lib. 3. de Morbis uulg. qualem non uult appingere nobis Hippocrates (solet

let enim hic esse siccus, ut ibidem Galenus affirmat) sed lenem alium & clementem, pluvium tamen. Siquidem ver duntaxat tempestuosum intelligit, ut ipse met sui ipsius interpretes demonstrat in libro de Aëre aquis & locis, de eisdem constitutionibus in hanc sententiam scribens, Si verò hyems Australis fiat, & pluviosa & clemens; ver autem Boreale & siccum & tempestuosum [sive, hyemale] primum quidem mulieres, quæ uterum gestant, &c. Iis autem verba hæc sunt ἢν δὲ ὁ μὲν χειμῶν νότιος γίνηται, καὶ ἐπιεικής, καὶ εὐδίας: τὸ δὲ ἢν βορραιοί τε, καὶ σὺ χειρὸν, καὶ χειμῆριον, πρῶτον μὲν τὰς γυναῖκας, ὁκόσας αὖν τύχῃσι ἐν γαστρὶ ἐχρυσται, &c. Ex quo loco etiam patet Manardi sententiam erroris neutiquam esse exortem, dum vocem εὐδίας, ex Aphorismo delendam putat: nam hic ubi eadem repetuntur ab Hippocrate, posita est.

Quæ fuerint apud antiquos Divisiones: quibus, & quando dari consueverint. Declarata hæc vox in Pandectis, Accursii, Bartholi, Romani, & Tiraquelii error demonstratus. CAP. II.

MARCELLI Iuriconsulti doctissimi, hæc verba in Pandectis sub Rubrica de Annis

Hieronymi Magii

*Annuis legatis, & fideicommissis, leguntur, Cùm quidam Decurionibus diuisiones dari uoluisset die natalis sui: Diui Verus, & Antoninus rescripserunt, non esse uerisimile testatorem de uno anno sensisse, sed de perpetuo legato.] Quid per Diuisiones sit à Marcello significatum, nullus ad hanc usque diem explicauit; uox enim Latinis auctoribus est insolens, usque adeò ut obscura omninò sit. Vnde non mirum esse debet, si Eudæus, Alciatus, aliq; ex Iureconsultis nostris non pauci, nec indocti, qui Pandectarum libros librariorum culpa deprauatos, tenebrisq; obsitos repurgarunt, scriptisque & annotationibus illustrare contendunt, eam taciti, ut alias uoces præteruolarunt. Equidem dum olim Perusie, mox Pisis, ac demum Bononiæ agerem, et inter doctos homines còmunium studiorum gratia uersarer, ad eos, qui ex his nomine erant non obscuro, de re & uocis significatione retuli, ac neminem inuēni, qui quidquam, quod uerum, aut saltem uerisimile uideretur, asserret. Cumq; ex diutina sententiarum exquisi-
tione iam essem defatigatus, uiresque ingenij omnino considerent, & flaccescerent, re penitus deplorata, forte euēnit, ut in quædam aduersaria mea inciderem, quibus elogia epitaphiaque, quæ in antiquis lapidibus passim in
Italia,*

Italia, & prouincijs leguntur, subnotaram. Harum inscriptionum tribus perlēctis, quæ fuerint apud antiquos Diuisiones, et quo tempore, ac quibus dari consueuissent, planè intellexi. Inscriptiones sunt quæ apponuntur, Comi hæc uisitur sæculorum iniuria mutilata detritaquæ.

—— DIVID. OLEVM, & propin. ꝥC. DCC L. præbeant. Item lecti slernum tempore parentaliorum ex ꝥC. CC. memorijs eiusdem Valeriane, & Appi Valeria. fil. eius per offic. Tesserarior. quodannis ponatur, & parentetur. Item coronæ myrt. ternæ & tempore rosæ lul. ternæ eis ponantur micatæ de silitis ex ꝥC. I. profundantur. Item Appius Eutyechianus maritus eiusdē Valeriane sibi hōle Vexillariorum largitus est HS. XXX. N. I. cuius summæ redditu quodannis die ss. natalis eius ante statuam lecti ex ꝥC. DCC L. ponant. Sport. ꝥC. DCC L. inter præsent. sibi diuid. oleum & propin. per rosam PRAEBEANT.

Quæ sequitur, Rauennæ legitur, & à Volaterrano etiam lib. 16. Com. urbanorum, à Blondo Forol. libro 2. Romæ triumphantis, & ab alijs refertur, sed non admodum emendatè.

Hieronymi Magii

D.

M.

FLAVIAE Q. F. Salut. coniugi carissimæ
L. Publicius Italicus Dec. orn. et sibi v. Po-
suit. Hic Coll. Fabr. $\overline{\text{M.}}$ $\overline{\text{R.}}$ HS. XXX. VIV. ded.
Ex quo redditu quotannis Dec. Coll. Fabr. $\overline{\text{M.}}$
 $\overline{\text{R.}}$ in æde Nep. quā ipse extruxit die Neptuna-
liorū præsentibus Spor. >|< . bini divideretur.
Et Dec. XXVIII. siue >|< . centeni quinquageni
quotannis darentur. Vt ex ea summa fi-
ent soliti arcam Publiciorum Flavianī, et Ita-
lici filiorum, & arcam in qua posita est Fla-
via Salutaris uxor eius, rosis exornent de
 >|< . sacrificentq; ex XXII. & de reliquo
ibi epulentur. Ob quam liberalitatem Col.
Fabr. $\overline{\text{M.}}$ $\overline{\text{R.}}$ inter benemeritos quotannis
rosas Publicijs supra se & Flavia Salut. uxo-
re eius mittendas ex >|< . XXXV. sacrifi-
ciumq. faciundum de XX. HS. per MAGI-
STROS DECREVIT.

Tertia Reate conspicitur, estq; in hæc uerba.
T. FUNDILIO Geminio VI. uir. Aug.
Mag. Iuu. Augustales patrono & Quinq.
perpetuo optime merito. Hic arcæ Augusta-
lium se uino HS. XX. dedit. ut ex redditu e-
ius summæ die natali suo IIII. K. Febr.
præsentes uescerentur. Et ob dedicationem sta-
tuæ Decurionibus & Seniris & Iuuenibus
Sportulas, & populo epulum et oleum eadem

DIE DEDIT.

Vides quàm bene ex harum inscriptionũ tanquam commentariorum quorundam lectioe, Iureconsulti verba explicentur, et Diuisionum significatio, & consuetudo sub obtutum ponatur. Fuerunt igitur hæ Diuisiones, scilicet sportule, pecunie, oleum, crustum, uinum, aliaq; id genus nec absimilia, quæ testatores Collegijs, & sodalitatibus, militib; negotiatorum & artificum, item Decurionibus, populoq; interdum, die natalis, quæ uiuentibus fuerat celeberrima atque honorata, parentaliorumq; tempore singulis annis dari testamento cauebant. Harum Diuisionum meminit etiam Paulus Iuriconsultus in eisdem Pandectis sub titulo De Legatis, his uerbis, Ciuitatibus legari potest, etiam quod ad honorem ornatumq; ciuitatis pertinet. Ad ornatum puta quod ad instruendum forum Theatrum, stadium legatum fuerit. Ad honorem puta, quod ad munus edendum, uenationem, uel ludos Scænicos, ludos Circenses relictum fuerit: aut quod ad Diuisionem singulorum ciuium uel epulum relictum fuerit, &c. Huiusmodi Diuisiones à uiuentibus etiam lætitiæ gratia dari consueuisse, non est ambigendum. Dabant antiqui Diuisiones nedũ Decurionibus, ut cognoscitur ex pridem relata inscriptione, sed etiam

Hieronymi Magii

eorum liberis . inter cætera Diuisiones panis
& uini . Fulginie in lapide peructusto in hor-
tis Alexandri Elmi sic legitur,

—— PATRONO Ciant. Foro Flam. Fulgi-
nia. Itemq. Igguinorum splendidissimus ordo
Floro Flami. Cuius dedicat. Decurionibus, et
liberis eorum panem et unum, et ꝓꝓ. xx.
N̄. Itē municipibus ꝓꝓ. iiii. N̄. DEDIT.
Qui integram inscriptionem legere auct, eam
perquirat in Emendationibus, iussuionibusq;
Malæspinæ in Epistolæ Ciceronis ad Atti-
cum. Perusiæ in templo Diui Angeli in perue-
tusto lapide, qui aræ adstructus est, huiusmodi
legimus inscriptionem,

C. VIBIO. C. F. L. N̄. TRO. GALLO.
PROCVLEIANO PATRONO PERV-
SINORVM. PATRONO ET CVRATO-
RI R. P. VEETONENSIVM. IVDICI.
DE. V. DEC. AEDILI. PATRONO COL-
LEGI CENTON. VIBIVS VELDV-
MNIANVS AVO KARISSIMO. OB CY-
IVS DEDICATIONEM DEDIT DE-
CVRIONIBVS. $\frac{V}{\Lambda}$ II. PLEBI $\frac{V}{\Lambda}$ I.

D. D. D. D.

Inuenio aliquando, latitiæ gratia datas ab Im-
peratore Romano Diuisiones Senatui, Equiti-
bus et plebi, ut apud Suetonium in Flauio Do-
mitiano,

mitiano, Senatui quidem & Equiti distribu-
ta esse panaria; Sportellas uero cum obsonio
plebi. Adhuc apud eundem Suetonium in Ne-
rone Claudio, & apud Tacitum lib. 14. in de-
dicatione Thermarum & Gymnasii, ab Impe-
ratore præbitum fuisse oleum Senatui & E-
quitibus. Multiplices igitur erant diuisiones
priuatimq; & publicè, et non una de causa, ut
ex his, quæ relata sunt perspicere licet, daban-
tur. Quod spectat ad Decuriones, Alciatus in
Comment. ad l. Pupillus. ff. de Verb. signific.
solum obseruauit, eos, uirum binos denarios,
uel huiusmodi certam quantitatem, ab ijs, qui
in ordinem cooptarentur, recipere consueuisse,
item quoties aliqua statua ædículaue dedica-
retur, aliquid eo nomine ipsis dari, fuisse in mo-
re positum; quæ pecunia Sportula quoque ap-
pellari solet, ut in l. Spuriij. ff. de Decurioni-
bus. Idem Dissunctionum lib. 3. cap. 17. sic
inquit, Cæterum cum aliquis magistratum no-
uum inibat, uel alicuius latitiæ causa, per li-
beralitatem pecunias Decurionibus distribue-
bat; quod singulis dabat, sportula dici cœptum
est. Sic Alciatus. Sed aliæ etiam res, ut ex
suprà relatis patet, Decurionibus dabantur,
quod non fuit ab Alciato animaduersum. Sa-
nè aliæ sunt Sportulæ, aliæq; Diuisiones, qua-
rum meminit Diuus Cyprianus lib. 3. Episto-

Hieronymi Magii

larum Epistola 5. ex harum tamen, ut opinor, similitudine quadam dictæ. eius uerba sunt hæc, Cæterum Presbyterij honorem designasse nos illis iam sciatis, ut & Sportulis iudicium cum Presbyteris honorentur, & diuisiones mensuræ æquatis quantitatibus partiantur &c. Reliqua, quæ de Sportulis ab Alcizato locis citatis, à Ferrario in Annot. ad §. Sportularum. sub Rubr. de Actionibus, in Instit. ab Augustino Dabho lib. 2. Epistolarum in Epistola ad Franciscum Cardinalem Senensem, & ab alijs scribuntur, notiora sunt quàm quæ hic referri debeant. Quod pertinet ad superius relata Marcelli uerba, Accursius & post Accursium Bartholus, ita contextum accipiunt, ut Iureconsultus loquatur de quodam, qui suo testamento Decurionibus Diuisiones (quæ essent hæ non declarant) dari iussisset die natalis sui, idest mortis die, quasi tunc natus ille esset ad gloriam, ut sit inquit Accursius, de natiuitate Sanctorum. Quod glossima, tametsi nihil eo sit insulsius, commédât non sine manifesto errore Romanus Sing. 33. cuius hoc est initium, Quia cras est festum. retulitq; aliquando & secutus est eruditissimus Andreas Tiraquellus. Diem uerò natalis pro die mortis, nõ esse apud Marcellum sumendum, aperte demonstrant inscriptiones suprâ relatæ, pri

ma scilicet et tertia. Defunctorum natales apud Græcos etiam celebrari, honorariq; cōsueuisse demonstrat Lucianus in Demosthenis encomio. Adde quod nullibi reperies apud auctores, si excipias Christianos, de quibus non loquitur Marcellus, diē mortis, diem natalis appellari. Diem autem natalem celebrem apud antiquos fuisse, magnaq; hilaritate agi cōsueuisse, neminem latet, & cognoscere licet apud Ovidium lib. 4. Tristium Elegia 13. & lib. 5. Eleg. 5. Item ex illo Vergilij versiculo

» Phyllida mitte mihi, meus est natalis Iolla.

Alijs testimonijs in re satis manifesta supersedeo.

Inter catamitos meritoriosque pueros ponendum esse discrimen. Mendum, quod Vallæ libris infederat, demitur, & etymologia huius vocis, Catamitus, passim recepta, relucitur, ac cur pueri concubini, Catamiti sint dicti, demonstratur.

CAP. III.

LAURENTIUS Vallæ homo doctus, qui Latini sermonis elegantiam à barbarie, in qua planè obruta iacebat, magno labore vindicauit, libro 4. suarum Elegantiarum cap. 90. ita habet, Scorta mascula, pueri meritorij vo-

Hieronymi Magii

cantur. quidam aiunt hos pueros dici Catamitos, quod mihi non uidetur, sed potius concubinos. meritorij nanque ut meretrices precio merent. Cicero in *Ant.* Ingenui pueri cum meritorijs, scorta cum matribus familijs uersabantur. Hæc *Valla*. Voluit autem reprehendere *Seruium Vergilij* enarratorem, qui in *Com. in Eclogam* 8. sic ait, Modò tamen ideò ait, Sparge marite nuces. ut cum culparet infamiae. Nam meritorij pueri, idest Catamiti, quibus licenter abutebantur antiqui, recedentes à turpi seruitio, nuces spargebant, idest ludum pueritiæ, ut significarent se puerilia cuncta iã spernere. Hætenus *Seruius*. Negat *Valla* pueros meritorios, Catamitos posse appellari, & concubinos potius dicendos esse existimat, quòd meritorij in meretricum morem prostarèt, corpusq; precij gratia inuulgarent. Sed animaduvertere potuit *Valla*, Catamitum, cōcubinum significare. *Festus lib. 3.* Catamitum, inquit, pro *Ganymede* dixerunt, qui fuit *Iouis* concubinus. Quamobrem adaucor ut credam, corruptum esse *Vallæ* contextum, atq; ideò ita esse legendum, Quidam aiunt hos pueros dici Catamitos, seu potius cōcubinos; quod mihi non uidetur, &c. Et eo facilius, quia ipse inter meritorios pueros, & concubinos (de his autem loquutus est *Seruius*, ut indicant illa eius uerba,

uerba, Recedentes à turpi seruitutē) ponit discrimen, ut uelit, meritorios esse, qui meretricum instar, sui passim mercedis gratia, copiam omnibus facerent: concubinos uerò, qui pro concubinis haberentur. Contra quam differentiam esset itum, si meritorios pueros, concubinos appellandos esse diceret. quod de docto uiro arbitrari, non est rationi consentaneum.

Sanè quantum spectat ad uocem, Scortum, fortasse citra errorem dici possit, hanc concubinum puerum etiam significare. *Liuius Dec. 4. lib. 9.* Inter cetera, inquit, Cato obsecit ei Philippum Pœnum charum, ac nobile scortum, ab Roma in Galliam prouinciā spe ingentium donorum percutum. *Tranquillus* quoque in *Vitellio*, *Tiberij Catamitos*, scorta appellat, *Tueritiamq;*, ait, primamq; adolescentiam *Capreis* egit inter *Tiberiana scorta*, & ipse perpetuò *Spintrix* cognomine notatus, existimatusq; corporis gratia, in ciuium et causa incrementorum patri fuisse. Hæc ille. *Tiberius* enim, ut idem *Suetonius* in eius uita testatur, conquisiuit *Capreis* in successu illo, puellarum, & exoletorum greges, et monstrosi concubitus repertoires, quos *Spintrias* appellabat. *Catamitos*, pueros esse meritorios, & sic dictos, quasi κατὰ μισθόν, idest pro precio, cum *Græci μισθόν* mercedem uocent, passim creditum

Hieronymi Magii

tum est. Hunc errorem non solum in Callepi-
ni Lexico à doctissimis uiris emendato ma-
gnaq; accessione locupletato, sed etiam in Scop-
pæ Græmatici non contemnendi Spicilegio, at-
que apud alios inuenies. Fuit aliquando cum à
uoce *μῆζις*, quæ concubitus coitusq; signi-
ficat, & *κατὰ*, dictos augurarer; quasi quis
dicat, pro concubitu. Deinde à uerbo *κατα-
μύω*, quod est inclino & incuruo, pueros mu-
liebria patientes, Catamitos nuncupatos pu-
tabam, ut cum littera, Ψpsilon in tertia nō per,
I, uox scribenda esset. Satis enim constare a-
pud Latinos uidebam, uerbum Inclino, et In-
curuo, obscenitatem, quæ in huiusmodi pueris
peragitur, significare. Martialis,

» Incuruabat Hylā posito Tyrinthius arcu,

» Tu Megaram putas non habuisse nates?
Iuuenalis Satyra decima,

» — quot discipulos inclinet Amillus.

Antiqui de his Ocquiniscere dicebant, No-
nius, Ocquiniscere, inquit, est propriè inclina-
re. Pomponius Prostibulo, Vt nullum ciuem
pædicaui per dolum, nisi ipsius orans ultrò
qui ocquinisceret. Demum uerò Festi li-
brum primum, tertiumq; legens, omnia hæc
nugas esse intellexi; cum ex ijs, quæ ille scri-
pta reliquit, facile cognoscatur, Catamitos,
quasi Ganymedes nuncupatos, ut hac uoce, so-

Im con... non reliqui muliebria patien-
tes, significatur, quòd Ganymedem ab anti-
quis Catamitum dictum, referant. hic enim
piscorum fabulis, Iouis concubinus dicitur,
unde Martialis,

» Dixit idem quoties lascivo Iuno Tonanti,

» Ille tamen gracili cum Ganyra de iacet.

Fest. libro primo verba hæc sunt, Alcedo, in-

quit, dicebatur ab antiquis pro Hilecyone, ut

pro Ganymede Catamitus, pro Nilo, Melo.

Et infra, Alumento pro Larmedonte à vete-

ribus Romanis, nec dum assuetis Græcæ lin-

guæ, dictum est. Sic Melo pro Nilo, Cata-

mitus pro Ganymede, Alphius pro Alphico

dicebatur. Libro vero 3. Catamitum pro Ga-

nymede dixerunt, qui fuit Iouis concubinus.

Quæ verba supra etiam citauimus. Hoc nomi-

ne Ganymedem appellauit antiquorum more

Plautus. quem non adeò antiqui auctores se-

quuti sunt, Macrobius enim libro 5. Saturn.

cap. 16. mentionem faciens de Ganymedis ra-

ptu, Catamiti pellicatum dixit. Ausonius au-

tem Gallus,

» Aut Iouis Elysi qui Catamitus eris.

Hieronymi Magii

Spinthriæ, unde sic dicti, Pii Bononien-
sis, & Sabellici sententiæ improba-
tæ, emendatæque hæc uox in Tran-
quilli, & Lampridii codicibus.

CAP. IIII.

PRÆCEDENTIS capituli nonnullis ne-
cessariò referendis cum semel erubueri-
mus, ante quàm rubor depellitur, de Spin-
thrijs quorum Tranquillus in Tiberio, &
Lampridius in Heliogabalo meminerunt, non
nulla, quantum ad uocem pertinet, scribenda
uidentur. Quæsiuerunt eruditi uiri unde nam
à Tiberio monstrosi concubitus repertores, qui
triplici serie connexi, ut ait Tranquillus, inui-
cem incestarent se coram ipso, Spinthriæ sint
appellati. Sabellicus in explicationibus suis
in Tranquillum, à fauillis dictos arbitratur;
Pius uerò Bononiensis à Spynthurnice. sic e-
nim inquit cap. 16. suarum Annotationum,
Est & auis inauspicata, quam nostri Incendia-
riam, Græci Spynthurnicem dicunt, Plautus
per diminutionē Spynthurnicium, de qua Pli-
nius, & Aristoteles meminerunt: à qua diræ
& inauspicatæ, idest execrandæ libidinis in-
uentores, & artifices, uocati sunt Spynthriæ,
non autem à fauillis, ut quidam coniectant.
Hæc Pius. Sed quid monstrosi concubitus ar-
chitectis

ebiteētis cum fauillis? Non sunt etiam ab aue
 illa inauspicata Spynthrie nuncupati, siqui-
 dem non alij hoc nomen nequissimis illis exo-
 letis indiderunt, sed, ut Tranquillus ait, Tibe-
 rius ipse, qui eos in delitijs habebat, eorumq;
 aspectu deficientes libidines excitabat, sic eos
 appellare solebat. est uerò maximè absurdum
 putare, hunc ab aue inauspicata infamiq; eos
 nominasse, alioqui suas delitias, libidinesque,
 quāquam immanes, quibus mirum in modum
 delectabatur, suosq; mores, execratus uideri
 potest, seq; obscenitatis reum planè agere.
 Censui aliquādo sic dixisse à Græca uoce Σπυ-
 κτήρ, quæ ani (honor sit auribus) musculum
 significat. Galenus in libello De Uteri disse-
 ctione, Podicem autem, inquit, dico totum re-
 ctum intestinum: laxiorem uerò podicis par-
 tem infernam, recti intestini partem, ubi e-
 tiam maximè dilatatum est, & ad cuius fi-
 nem adstrictior podicis pars Σφιγκτήρ à Græ-
 cis appellata, existit, &c. Idem lib. 4. de Usu
 partium corporis humani. Recti uerò intesti-
 ni ora inferior à musculis in orbem circumfus-
 sis σφιγγεται, id est constringitur: quapropter
 nomen ei σφιγκτήρ, id est compressorem, pu-
 to quosdam imposuisse. Hæc Galenus. Cui pro-
 bè concinit Meletius in libro De Natura ho-
 minis, ubi de eodem musculo agit. Cùm au-

Hieronymi Magii

*tem Venus illa in hac corporis parte exerceretur, meritò eos Tiberius Sphincticos, appel-
lasse uidetur, uel potius Sphincteras, quasi Cò-
pressores, à comprimendis natibus; ex quara-
tione à Lucillio Poëta antiquissimo, pædico-
nes, pullopremones dicti sunt, à premendis id
est comprimendis, et scabiglandis pullis, idest
pueris adamatis, secundum priscam uocem.*

*Anserius Gallus in Epig. ad Pythagoram de
Marco, qui dicebatur Pullaria,*

» *Quid Marcus felices nuper Pullaria di-
ctus,*

» *Corrupit totum qui puerile decus:*

» *Perverse Veneris postico uulnere fossor,*

» *Lucilli uatis subulo, pullopremon.*

*Matthæus Doëtorius uir Græcè & Latinè be-
ne doctus, diuinique & humani iuris apprimè
consultus, ut hæc non improbabat cum eadem
de re cum eo, ut sit inter amicos eisdem studiis
addictos, differerem, ita etiam suspicabatur
dictos Sphincteros, à Græcis ducta appella-
tione, apud quos, teste Suida, molles, & hu-
iusmodi obscenitate infames Sphinctæ (quod
& Rhodiginus lib. 8. cap. 8. attestatur) nun-
cupantur: ibatque in eius sententiam Guido
Morgalantus Philosophus & Medicus eru-
ditissimus, & à studiis humaniorum litera-
rum non abhorrens. Verùm mox ego rem
mecum*

mecum permolens, uerbaque illa Tranquilli,
 Triplici serie connexi inuicem incestarent se.]
 anxie considerans, arbitror Tiberium eos mon-
 strosi concubitus inuectores, Spinthrias appel-
 lasse ab armillarum genere, quod spinther di-
 cebatur, quo, ut Pompeius lib. 17. testatur,
 mulieres utebantur summo brachio sinistro;
 quæ armillæ annulis quibusdam inter se conne-
 xis, ut in peruetustis statuis non semel uidi-
 mus, constabant. Vnde cum illi connexi tri-
 plici serie hæere consueuissent, ex quadam si-
 militudine sunt Spinthriæ, idest armillæ dicti.
 Quo fit ut apud Tranquillum Lampridiumq;
 non Spyntrias, uel Spynthrias, sed Spinthri-
 as sine litera, y, sit legendum. Legere etiam
 possemus Sphincteros, ab eodem armille gene-
 re, ut illud non Spinther, ut ab omnibus scri-
 bitur (σπινθήρ nanque Græcè cum θ, nota-
 tur) sed Sphincter, à confringendo brachio
 dicatur. Quod tamen sine auctore, aut re-
 uerendæ uetustatis codicum fide, affirmare
 non ausim.

Hieronymi Magii

Francisci Connani, & Ioannis Ferrarii
non leue erratum demonstratur. cur
Spadones adoptare posse Iustinia-
nus uoluerit, castratos non item,
quodq; sit horum spadonum impe-
dimētum, explicatur, & nonnulla de
eunuchis afferuntur. CAP. V.

HUMANIORVM literarum studium Iu-
reconsultis, si intra certos fines colibea-
tur, utilitatis nonnihil, atque ornamenti plu-
rimūm afferre; sin immodicum tanquam Si-
renarum cantus sensus, mentemque oblectet,
diutiusq; detineat, damnis eos non leuibus, et
quibusdam ueluti ingenij cladibus afficere, fa-
cilè ex his, quæ indies usu ueniunt, intelligi po-
test, egoq; aliquando læsus didici. Quòd nisi
maturè Græcis Latinisq; Sirenis, Budæisque
etiam & Alciatis, huiusque farine auctori-
bus, quos in delicijs ab ineunte adolēcentia ha-
bere cœperam, longum ualere renunciaſsem,
meque ad bonam frugem, ad eos nimirum le-
gum interpretes, quos nostræ ætatis nonnulli
tanquam ἀμώτους Barbarosque, non sine da-
mno auersantur, recipiſsem, uix me Iurecon-
sulti nomine dignum existimarem. Dictu e-
nim incredibile est quantū bonarum initio-
rumq; literarum cultu, iuris prudentiæ campi
syluescant,

sylvescant, filicibus tribulisq; obsideantur, & sterilescent. Cuius rei tunc admonemur, cum uel Aduocati militauerimus, uel ad rerum notiones, iudicandamq; & ad respondendum de iure, accesserimus. Tunc enim aliorum omnium praesidio destituti, Barbaros duntaxat nobis usui adiumentoque esse; Barbaros nos communire; Barbaros solida prudentia nobis praestò esse, manusque labantibus admouere, cognoscimus. A musis politioreq; disciplina omnino fuit Bartholus alienus, infans & incultus Alexander; arcem illi tamen iurisprudentiae tenent, nemoq; ad eorum eruditionem saeculo hoc nostro unde quaque expulso, adhuc propius accessit. In maximos hi Iureconsultos euaserunt, quòd una semper re distinebantur, in unam nervos omnes intendeabant, atque toti incumbabant, nec multiplicibus studiis huc atque illuc distrahebantur.

VERVM non eò hac dicta esse uolumus, ut cuiusquam existimationi, & famae quicquam deteratur, aut quòd omnem à Iureconsultis nostris ablegandam esse elegantiam censeamus, unde ad auitam barbaricam deuoluamur; sed ut modus adhibeatur, multiq; non in humanorum literarum, sed Iurisprudentiae studiis simus; alioquin oleum & operam perdemus, ac scèdè, ut aliquando Ioanni Ferrario,

Hieronymi Magii

Et Francisco Connano doctis alioquē Iureconsultis, in una eademq; re usu venit, labimur, inq; manifestos scopulos impingemus. Cum enim hi Iustiniani uerba infrascripta Institutionibus sub titulo de Adoptionibus legissent, rem planē obuiam ignorantes, fuitiles omnino discriminis rationes attulerunt. Sed et illud, inquit Iustinianus, utriusque adoptionis commune est, quòd et ii, qui generare non possunt, quales sunt spadones, adoptare possunt, castrati autem non possunt. Ferrarius ad l. inc locum sic in Annotationibus scriptū reliquit, Cateriā spadonibus, quia humano inuento impotentes mulierum sunt facti, et fortassis progenerare olim, atque prolem adsequi potuerē, permissum est utraque adoptione uti. est etiam in. l. 2. §. Illud. Et. l. Adrogato. §. Spado. ff. eodem titulo. Hæc ille. Connanus uerò lib. 2. Commentariorum iurisciulis cap. 15. Rationem, inquit, huius distinctionis inuenire difficile est, quòd nulla causa esse uideatur, cur in spadonibus aliud, quàm in castratis statuatur. Et mox, Itaq; spado, cui solū testes desunt, aut euulsi ipsi, aut attriti, uxorem ducere, hæredem scribere, uel adoptare potest. Castratis aut nihil horum permittitur. Nam spado non omnino ineptus est ad res Venereas, quibus operam dare pōt, sed nulla sobolis spe &c.

Profe-

Profectò si satis hi perpendissent in Pande-
 ctis .l. Si quis posthumos . De liberis & post-
 humis . l. Si serua . §. Spadoni . De Iure do-
 num. & .l. Si quis ita spado. De Aedilitio edi-
 cto; aut saltem legissent commentaria Soccini
 ad.l. Sed est quæsitum. De liberis & posthu-
 mis . rem omni prorsus carere dubio animad-
 uertissent, germanamq; ad Instiniani locum
 explicationem attulissent. Est igitur sciendum,
 ut ex his legibus colligitur, spadonum alios
 nunquam generare posse: alios uerò & si in
 presentia generare non possunt, spem tamen
 haud dubiam corporis habitu præbere, si impe-
 dimenta, quæ eos non sinunt esse parentes, ab-
 scedant, se ipsos ad conferendos feminarum
 agros non fore ineptos. Atq; idcò ob accessu-
 ram generandi potestatem, his posterioribus
 adoptionem permitti, prioribus ob contrarias
 causas, non item. Spadones igitur, quibus ado-
 ptio permittitur, temporali laborant sterilita-
 te, uel propter frigiditatem, ut Theophilus
 censuit, uel quia uas seminis obstruētas ha-
 bent; tales namq; inueniri Spadones demon-
 strat Aristoteles Problemate 27. Sectionis 4.
 sic inquit, si Latino ore loquatur, Quibus ita
 que meatus habitu suo naturali priuantur, uel
 quia obcæcati sunt qui ad penem tēdunt, quod
 spadonibus, hisq; similibus euenit, uel etiam

Hieronymi Magii

alijs de causis, hic talis humor in sedem confluit &c. Si his igitur aut similibus utijs, quæ depelli possint, spadones laborent, adoptare poterunt. Plura de spadonibus adduci possent ex Iureconsulto in. l. Spadonum. ff. de Verb. sign. cui primus affulsit Beroaldus in commentarijs in Tranquillum, & in Apuleium: Item ex Theophilo, ex Suida, Luciano, Paulo Aegineta, Matthæo Euang. cap. 19. et alijs; sed quia illa sunt protrita, & si alicubi implexa, à me omittuntur. Illud tamen nequaquam omittendum duximus, antiquos nedum eunuchos facere consuevisse, sed & eunuchas. Ut enim Xantus Lydus Rerum Lydarum lib. 2. scriptum reliquit (quod est ab Athenæo lib. 12. Dipnos. cap. 4. relatum) Andramitus Lydorum Rex, primus eunuchas mulieres fecit hisq; loco uirorum eunuchorum usus est. Quis usus esset apud antiquos eunuchorum, optime declarat Gregorius Nazianzenus in Monodia in Basilij uitâ, loquens in hanc sententiam, Interdum Eunuchos suos ad leniendum misit. Hi cubicularij ipsius erant, genus admodum molle, tamen impictate aduersus Deum fortes, dum sectam & ipsi Arianam tuentur. Viri nanq; sunt inter mulieres, ad eas custodiendas oblectandasq; ; mulieres uerò inter uiros ad omnia obscœna patiendâ. Quamob-

rem quando genitalibus stuprum admittere nequeunt, lingua fornicaria, et adultera utuntur. Hæc Nazianzenus. Eunuchorum naturam optime appinxit Polemon Atheniensis in definitionibus humanarum effigierum, inquiens ipsos maiori ex parte immiti esse ingenio, dolosos, facinorosos, multisque in sceleribus se exercere consuevisse.

Statuæ porphyreticæ, quæ angulo cui-dam templi Diui Marci affixæ uisuntur Venetiis, quibus dicatæ fuerint, ex coniecturis non leuibus indicatum.

CAP. VI.

CUM Tridento Venetias uisenda Inclytæ Urbis gratia aduenisset Michaël Iterus Nauarus, nostræ ætatis Iureconsultorum Coryphæis meritò à doctis adnumeratus, mihiq; amicitie, communiumq; studiorum iure con-iunctissimus, memorabilia cuncta in priuatis publicisq; locis, atque admiratione digna unà lustrabamus, me enim ille tanquam mystagoga utebatur, quòd multa antea præclara obser-uassem, ac à patritijs uiris percunctationibus edidicissem. Cùm quadam die propè ad por-tam, quæ è platea aduenientibus in Palatij a-trium patet, accederemus, obtulerunt se no-

Hieronimi Magii

bis leua in angulo templi Dini Marci, è porphyretico marmore statuæ quatuor, hærentes binæ. Tunc iterum quorumdam essent illæ, & cur angulo illi ab antiquis, qui ædem consecraverunt, affixæ essent, ut solebat, perennari cæpit. Dixi rem antiquariis omnibus, Venetisq; eruditis uiris esse penitus obscuram, solumq; è Grecia statuas hasc esse aduectas constare, & nihil prætere. Me uerò, si coniecturis locus sit, suspicari, statuas illas Harmodij esse & Aristogitonis, qui Atheniensium Tyrannum Hipparchum peremerunt; quorum historia ex his, quæ Thucydides libro 6. scripsit, satis est nota, & cuius meminerunt Plato in Symposio, Aristoteles lib. 2. Rhetoricorum, Athenæus lib. 13. cap. 27. et alij. Cū. n. ob patriam à tyrannide liberatam magnis honoribus hos prosecuti fuerint Athenienses, statuis etiam, ut fieri solebat, eos honorasse constat. Sic enim inquit Demosthenes in oratione πρὸς λεπτίνην de Conone loquens, Διόπερ οὐ μόνον αὐτῷ τὴν ἀτέλειαν ἔδωκαν οἱ τότε, ἀλλὰ καὶ χαλκὴν εἰκόνα, μετὰ τὸν Ἀριόδιον, καὶ Ἀριστογείτονα ἔστησαν πρῶτον. ἤγοῦντο γὰρ οὐ μικρὰν τυραννίδα καὶ τοῦτον τὴν λακεδαιμονίων ἀρχὴν καταλύσαντα πεπαυκέναι. Id est, Quapropter illi [scilicet Cononi] tum non tantum immunitas decreta est, sed primus fuit, cui quem-

admo-

admodum Harmodio, & Aristogitoni aenea
 statua decerneretur. putabant enim eum, qui
 Lacedaemoniori imperium evertisset, non
 parvum tyrannum esse. Quamquam
 aeneas hominum statuas Demosthenes fuisse de-
 monstrat. Cuius Chrysollos in Oratione XI.
 cui titulus est, Troia. sic inquit, si Lati-
 nis utatur verbis, Harmodiam autem, &
 Aristogitonem praefatio is maxime Athe-
 nienses honorant, ut qui civitatem in liberta-
 tem asservierint, tyrannumque interfecerint.
 haec ille. Pollux quoque, & si temporis in ve-
 ria lacuosus, idem demonstrat lib. 8. in qua
 de Imperatore Atheniensium in haec verba,
 Ordinatur quoque certamen sumbre eorum, qui
 bello ceciderunt, & Harmodio * suisque
 parentalia celebrat &c. Ora quoque opinio-
 nem meam adiuvere; in utroque enim pari al-
 terum habitum esse, scilicet Aristogitonem;
 alterum vero, nempe Harmodum, imberbem.
 Cultum corporis amantque à Graecorum ritu non
 abhorre. Utriusque utrobique complexum, eo-
 rum amoris sedique, & conurbationi maxi-
 me congruere. Locum id in angulo has statuas
 esse locatas, ut Venetres quotidie in atrium pa-
 latiumque convenientes, tyrannidem esse abo-
 lendam, tyrannorumque interfectores honoran-
 dos esse, admonerent. Hac cum eruditissimo

Hieronymi Magii

*uiro arriderent, digna esse putavi, quæ Miscel-
laneis nostris adscriberentur.*

*Hians Laurentii Vallæ contextus, uer-
bo, quod scribarum typographo-
rumq; culpa deerat, restituto, exple-
tur, & clypeus, quo ille contra non-
nullas calumnias tegi possit, demon-
stratur.*

CAP. VII.

DE Gerundijs scribens Laurentius Valla,
sic loquitur lib. 1. cap. 29. Soluendo non
sum, nunquam patitur secum substantiuum,
ideò dubitari potest, datiuus sit, an abla-
tiuus. Significat autem satisfacere pro eo,
quo obligatus sum, siue pecunia, siue remu-
neratione: ut Quintilianus, Placeamus li-
cèt nobis fortuna nostra pater; pauperi soluen-
do non sumus. Vult autem semper post se da-
tiuus, licèt non semper apponatur, inter-
dum etiam alium casum. Apud eundem, Ma-
ximum uirorum, & quibus artis suæ sol-
uendo non sit humanitas. Sic Valla. Cùm
hæc olim legeremus, duplici hic auctor impli-
citus errore uidebatur, altero quòd non rectè
uerborum sententiam explicaret, altero,
quòd perperam de constructione pronuncia-
ret. Quod spectat ad priorem errorem, hunc
esse

esse lapsum demonstrari satis censebam his
Iureconsulti verbis, quæ leguntur in .l. Sol-
uendo ff. de Verborum significatione, Soluen-
do esse, inquit Iabolenus, dicitur istantum-
modò, qui solulum potest solvere. Vides sol-
uendi potestatem non autem actum, ut Val-
leuisum est, significari. Quantum uerò per-
tinet ad posteriorem, pariter hallucinari ille
uidebatur inquit, uerba hæc, Soluendo esse,
nunquã pati sicum substantiuum, ideoq; ambi-
gi posse utrũ soluendo, in datiuo esset, an in ab-
latiuo: quandoquidẽ non obscuriorinis scri-
ptorum auctoritatibus, & non ab similibus lo-
quendi formulis obsisti posset. Sunt autem ille
infra relatæ. Liuius, Si Resp. soluendo æri a-
lieno esset. Iureconsultus. ff. de Pollicitationi-
bus, Si bona liberalitati soluendo non fuerint.
Licet Budæus, soluendæ, legat. Idem Liuius
(quod ad similitudinem locutionis facit) ali-
bi sic inquit, Talia quærentes, æqua orare,
seq; ea relatuos ad Scipionem Tribuni respon-
derunt; & P. Scipionem Deum benignitate,
& Remp. esse gratiæ referendæ &c. Idem a-
lio in loco, Ut diuites conferrent, qui oneri fe-
rendo essent &c. Ouidius lib. 15. Metamor-
de Phœnice aue loquens,

» Cum dedit huic ætas uires onerique feren-
do est.

Hieronymi Magii

Cicero in Oratione pro L. Flacco, Illud, inquit, quero, Sunt'ne ista prædia censui censendo? &c.

VERVM nulla erroris nōta Vallæ inuenda est, Nam quod pertinet ad gerundy huius significationem, non adeò literarum ille uideri possit ignarus, & eorum, quæ legerat immemor, ut eo soluendi actum significari existimaret, & Iaboleni declarationis non meminisset, uel eam abiiciendam putaret. Eamq; ob rem dixerim contextum mancum esse, uerbumq; deesse, quo potestas significetur, ut sic legamus, Significat autem satisfacere posse ei, cui obligatus sum. Quæ recepta lectione, optimè Vallæ significationem appingit. Quantum autem attinet ad alterum erratum, nōtæ identidem est eximendus: quia licet unam atque alteram inueniamus reclamantem obstantemq; auctoritatem, non ideò improbanda Vallæ est observatio, qui elegatias scribit, ut titulus, quem ille operi præfixit, pollicetur, & de usu non autem de ab usu loquitur, ut ipse met testatur in calce capitis primi lib. 1. quem clypeum, qui uirum hunc de literis benemeritum tueri student, Vallæ hostibus literatoribus quibusdam obijcere poterunt.

Quo pacto depuretur ferrum, acriusq;
ad incidendum fodiendumq; red-
datur. Stomoma, quod uulgò aciarium
dicitur, qua arte efficiatur. Videri
chalybem, nō stomoma, sed ferrum,
tanquam genericam uocem, signifi-
care, Latinosq; uocabulo, quo stomo-
ma significant, carere, Hebræos non
item. De multis stomomatis gene-
ribus à Daimacho enumeratis.

CAP. VIII.

MEMINI me olim apud Diodorum Sicu-
lum legere, Hispanos, ferri laminas ter-
ra operire consueuisse, quo ille ferruginem ru-
biginemq; contraherent, & purgarentur, in-
deq; ex his gladios atque arma procudere.
Huius autem rei rationē ferriq; alias purga-
tiones, item temperamenta tunc perquirenti
mei, hæc comperta sunt. Ferri substantia
cū impura sæculentaq; sit, ac habeat terræ
indigestam portionem non modicam, humo
quodammodo macerata, marcescentia ex re-
mentis exudat, indeq; rubigine tanquam scabie
quadam obducitur. Quo fit, ut ferrum ru-
bigine obfissum, purum reddatur esse dicen-
dum sit. Quamobrem uidemus esse peruetu-
stos rubigine scabros, cū expoliti fuerint,
miramur

Hieronymi Magii

miram cum in incidendo tum in fodiendo vim
obtineret; quanquam sint qui id temperamen-
to tribuunt. Rubiginem ferro ex prædicta cau-
sa nasci, fidem facit Plato in Timæo, in hac
scribens sententiam cum æris meminisset, At
quando terrena pars huic inniuita, propter ue-
rustatem à cæteris partibus eius secernitur,
ad extremamq; emissâ superficiem per se ipsa
aspectui patet, rubigo iam nascitur. Hæc Pla-
to. Coniucuerunt nostra ætate ferrarij fabri,
gladios, forfices, aliaq; instrumenta incisoria,
fimo equino operire; cum uerò iam satis rubi-
ginis contraxerint, expolire, & cote subige-
re atque exacuere; et hac ratione ipsis robur,
vimq; acrem conciliari testantur. Alius de-
purandi modus legitur in Volaterrani Para-
lipom. ad Comment. Urbana. Eius uerba hæc
sunt, Rursus stannum, æs, ferrum hoc modo
purgabis. Sumito salis alcali, cineris, cate-
næ (id genus est pompholicis) æquas partes,
& ex aceto uehementi supra marmor diligen-
ter mollito; deinde acetum colato, & in hoc
postea stannum quinquies fustum lauato, æ-
ris autem, aut ferri laminas ignitas extin-
guito; optimè purgabuntur. Hæc ille. Est &
tertia purgandi ratio, si uera sunt, quæ ex
Asianorum quorundam Thurcarumq; sermo-
nibus percepinus. Stomoma fabri ferrarij li-
mis

mis atterunt, & in scobem penitus ac pulve-
rem redigunt; mox pulverem illam farinae
admiscunt, & aqua emollunt, indeq; turun-
das atque offas ducunt, quas ansaribus uoran-
das praebent. Postea ex earum simo scobem
secerant, eamque fornacibus liquefcere fa-
ciunt, quoad in massam rursus coërit; atq; hoc
esse omnium purgatissimam Stomoma dicunt,
ex quo ducunt nonnulli gladios ensesq;, qui-
bus ferrum non secus ac lignum perferunt,
qualem esse Georgy Castriotæ ensiam, quem
nos superioribus annis Pisauri in Urbanaum
Ducis armamentario vidimus, memoriae pro-
ditum est. Alio pacto non Stomoma, sed fer-
rum purgatur, scilicet cum in laminas iam du-
ctum malleis, iterum fornacibus redditur, ac
quo ad fluat excoquitur. Idq; saepius fit quo
maior scoriae copia subsidat, atque ita ferrum
quasi purum putum efficiatur, quod Graeci σό-
μωμα vocant (quanquam & temperamentum
vox significat, σόμεω enim idem est quod tem-
pero, induro, & exacuo) nos uerò quasi pro-
prio nomine carentes, ferri nucleum. Sto-
momatis non absimilem confectiōnem edocet
Aristoteles lib. 4. Meteor. his uerbis, Τή-
κεται δὲ καὶ ὁ εἰργασμένος σίδηρος, ὥς ἐϋγρὸς γί-
γνεται, καὶ πάλιν πήγνυται, καὶ τὰ σωμα-
τα ποιοῦσιν οὕτως, ὑφίσταται γὰρ, καὶ ἀποκαθαί-
ρεται

Hieronymi Magii

ρεται κάτω ἡ σκωρία. ἔταν δὲ πολλάκις πάθη, καὶ
 καθαρὸς γένηται, τοῦτο σόμωμα γίγνεται. οὐ
 ποιοῦσι δὲ πολλάκις αὐτὸ, διὰ τὸ ἀπουσίαν γέ
 γρεσθαι πολλὴν, καὶ τὸν σαθρὸν ἐλάττω, ἀποκα-
 θαιρομένου. ἐσι δὲ αἰμαίνων σίδηρος ὁ ἐλάττω ἔ-
 χων ἀποκάθαρσιν. Id est, Ferrum arte domi-
 tum, ita liquefit, ut liquidum reddatur, &
 iterum densetur. atque in hunc sanè modum il-
 lud defæcationem reddunt. recrementum enim
 sidit & in imum secernitur. Quæ quidem res
 postquam frequenter acta est, & purum eva-
 sit, defæcatum redditur. Nec uerò artifices,
 eodem modo illud frequenter præparant, quòd
 attenuetur, & imminuatur, quodq; ita repur-
 gatum, pondere minus sit. Illud etiam magis
 laudatur, quod minus excrementi agit. Vides
 quàm bellè Philosophus doceat ferri purga-
 tionem, & stomomatis elaborationem. Qui-
 bus etiam uerbis satis demonstratur, ut ab a-
 lijs quoq; fuit observatum, σόμωμα longè di-
 versum esse ab ære, & non esse genus squame
 æris, ut falsò censuit Tlinius Naturalis histo-
 riæ lib. 34. cap. xi. Quòd uerò suprà dixi-
 mus uideri nos propria uoce carere, quia σόμω-
 μα significemus, suadent hæc Plinij eiusdem
 uerba libro prænotato, cap. 14. Et forma-
 cium, inquit, maxima differentia est. in ijs
 quidem nucleus ferri excoquitur ad indura-
 dam

dam aciem, &c. Vides, uerborum ambitu magis illum uti uoluisse, quàm uoce hac, calybs, quod fortè ea non ferri speciem, sed genus significet, & si suprà lib. 22. cap. 22. contrarium innuere uideatur his uerbis, Si enim caligatis clauus, si ferri, uel calybis aliqua rubigo &c. Calybs uerò ferrum significat, propter Calybi finitimos populos, quos ferri gloria, præ cæteris, qui ferri metallis insignes habebantur, nobilitant. quamobrem Virgilius lib. 1. Georgicorum inquit,

At Calybes nudi ferrum, uirosa;q; Pontus
Castorca; Eliadum palmas Ipeiros equarum.

Iustinus lib. 43. de Gallecie portione, Præcipua his quidem ferri materia, sed aqua ipsa ferro uolentior: quippe temperamento eius ferrum acrius redditur, nec ullum apud eos telum probatur, quod non aut Bilbili flumio, aut Calybe tingatur. Vnde etiam Calybes, fluij huius finitimi appellati, ferroq; cæteris præstare dicuntur, &c. Stomoniatis apud antiquos plura fuisse genera, quæ uarijs usibus deservirent, testatur Daimachus in Commentarijs obsidionalibus, quæ nos manuscripta ex Creta Venetias aduecta uidimus, ex quibus hæc apud Eustathium leguntur in comment. in lib. 2. Iliad. in Catalogum.

Hieronymi Magii

τῶν γὰρ, inquit ille, σωμαμάτων φασί, τὸ μὲν,
 χαλυβδικόν. τὸ δὲ σινωπικόν. τὸ δὲ, λύδιον.
 τὸ δὲ, λακωνικόν. καὶ σινωπικόν μὲν καὶ χα-
 λυβδικόν, χηίτιμον εἰς τὰ τεκτονικά. λακωνικόν
 δὲ εἰς ῥίνας, καὶ σιδηροτρυπανα, καὶ χαρακτῆρας,
 καὶ λιθουργικά. τὸ δὲ λύδιον, εἰς ῥίνας καὶ αὐτὸ
 καὶ μαχαίρας, καὶ ξύρια ξυστῆρας. οὗτω Δαίμα-
 χος ἐν πολιορκητικοῖς ὑπομνήμασι, κατὰ τὸν τὰ
 ἔθνικα γράψαντα. Id est, *Sinomatum autem,*
aiunt Calybdicum quidem aliud, aliud autem
Sinopicum, Lydium aliud, Laconicum aliud.
Et Sinopicum quidem, et Calybdicum utile ad
fabrilia, Laconicum uero ad limas, & tere-
bra, quibus ferrum perforatur, & ad chara-
cteres, & lapidicinariam. Lydium autem &
ipsam ad limas, & ad machæras, & ad noua-
culas. Sic Daimachus in obsidionalibus cōmen-
tarijs, secundum eum, qui scripsit gentilia. He-
bræis σόωμα dicitur װװן chalamsc, ut
fuit pridem adnotatum à Francisco Forrerio
Vlyssiponenſi Theologo præclarissimo, in do-
ctissimis suis Commētarijs in Iesaiam ad cap.
50. Cuius uocis etymum esse dicit à uerbo
װן chalásc inserta litera ם Mem, idest do-
mit, cūm omnia domet sua duritie. Quan-
quā uideo Hebræos quadratum nomen esse
dixisse, cuius radix sit װװן chalamásc.
 Hoc idem ferri genus propter insignem duri-
 tiem,

tiem, adamantem Græci nonnunquam appel-
larunt, ut apud Isacium Tzetza Lycophro-
nus Com. apudque alios observavit eruditissi-
mus uir, & antiquitatum omnium diligentis-
simus observator Quintinus Acanthius Spo-
letinus, quem ob pietatem in Deum non me-
diocre, & quod in amicos, præsertim uerò
erga me semper fuerit officiosus, non uulgari
amore prosequor, & plurimi facio. Stomo-
mati autem præter depurationē, robur etiam
maximum aquæ uis quædam arcana, ut de Ca-
lybis Bilbilisq; aqua ex Iuliano didicimus, con-
ciliat. tametsi in uniuersam aquæ frigori, quo
temperando, obduratur, accedens robur fabri
ferrarij acceptum ferant. Fit enim eo quædam
antiperistasis, ex qua candentis ferri calor in-
trorsum compulsus, fortiorq; redditus, humo-
rem absunt, qua re illud duritiem adipisci-
tur. Quidam tamen persuasum habent, medi-
catis aquis, nonnullisq; humoribus demersum
temperatumq; ferrum, acrius reddi. Alij enim
salita aqua, alij aceto permista, alij oleo, uri-
na nonnulli, quidam diuersis herbarum succis
utuntur. Albertus cognomento Magnus, lib.
2. de Lapidibus Tract. 3. auctor est ex ferri
nucleo sæpius colliquato perpurgatoq;, adeò
ut ad argenti albedinem quasi accedat, ductis
instrumentis incisorijs, temperamento succi

Hieronymi Magii

ex raphano lumbricisq; expressi, tantam concilian duritiem, ut ipsis ferrum non secus ac plumbum persicetur. Sequi, id uerum esse, experimento didicisse testatur. Sanè Homeri aetate sola frigida aqua, ut posterioribus sæculis factum esse credimus, incisoria ferramenta obdurari consueuisse, manifestè ostenditur his uerbis lib. 9. Odyss.

» ὥς δ' ὅτ' ἀνὴρ χαλκῶς πέλεκυν μέγαν ἢ ἐσκέπαρον

» Εἰν ὕδατι ψυχρῷ βάπτει μεγάλα ἰάχοντα

» φαρμάσων, τὸ, γὰρ αὐτὲ σιδήρου γέ κράτος ἐστίν.

Idest. Sicut autem quando faber ferrarius securum magnam uel asciam

» In aquam frigidam demergit ualde resonantem,

» Obdurans, hoc enim ferri robur est.

Sed de his hæc dixisse sufficiat.

Quid sit garum, & qui sint Lacerti apud Iureconsultum in. l. Qui penum. ff. de Penu leg. Accursius reprehensus, & eiusdem legis contextus emendatus.

CAP. IX.

SED Aristot notat etiam quæ esui potuique non sunt, contineri legato: ut putà ea, in quibus

quibus esse solemus, oleum forte, garum, amurca, mel, ceteraq; similia. Hæc sunt *Vlpiani* uerb. in. l. Qui penum. ff. de Penu legata. in quorum explicatione *Accursius* sic inquit, Garum genera salsamenti. &c. Sed tu dicas, garum esse liquamen illud salitū, quod olim ex pisce garo conficiebatur; de quo sic scribit *Plinius* lib. 31. Nat. hist. cap. 7. Aliud etiam nunc liquoris exquisiti genus, quod Garū uocauere, intestinis piscium, ceterisq;, quæ abiicienda essent, sale maceratis, ut sit illa putrescentium sanies. Hoc olim conficiebatur ex pisce, quem *Græci* γάρον uocabant. Et libro eodem, capite sequenti, de garo loquens, Nunc, inquit, è Scombroy pisce laudatissimum in finibus Carthaginiis Spartariæ, et cetarijs; Sociorum appellatur, &c. Idem lib. 9. cap. 17. de piscibus loquens, M. Apitius ad omnem luxum ingenio mirus, in Sociorum garo (nam ea quoque res cognomen inuenit) necari eos præcellens putauit. Hæc *Plinius*. De garo ex Scombroy pisce, mentionem facit & *Strabo* lib. 3. Enumerat *Athenæus* lib. 2. Dipnos. Cap. 30. antiquos, qui gari meminerunt. Testatur *Iulius Pollux* lib. 6. antiquos aceti speciem quandam, garum appellasse. quod fortasse factum est ob gari præstantiam, à quo cetera condimenta liquida sic diceren-

Hieronymi Magii

tur. *Acetum* autem inter condimenta referebatur, ut etiam hodie refertur, quoniam ut citato capite scriptum *Athenæus* reliquit, *Attici acetum solum, condimentum appellabant.*

Lucianus garo atque oleo pisces perfundi consuevisse demonstrat. *Pædaci* *Dioscorides* libro. 2. cap. 31. de gari medicinis scribit, appellatq; garum, salsum liquamen tam ex piscibus, quam ex omnium animalium carnibus effluens, quod quidem *Salamuriam* *Anglarenses* nostri uernacula uoce dicunt. *Gari* sic meminit *Horatius* *Serm. lib. 2. Saty. 8.*

» Illis mistum ius est oleo, quod prima *Venafri*

» Pressit cella garo de succis piscis *Iberi*.
Martialis uerò,

Expirantis adhuc scombri de sanguine primo

Accipe Fastorum munera chara garum.
Idem oua garo condiri consuevisse demonstrat inquit,

» Candida si croceos circumfluit unda uitellos

» *Hesperius scombri temperet oua liquor.*
Garum efficacius *Græci αἷματιον* dicunt, idest sanguiculum: nam ex sanguine scombri, ut ex suprâ relatis patet, conficiebatur; de quo *Constantinus Cæsar* lib. ultimo de *Agricultura*,
capite

capite ultimo. Patet igitur quid sit garum, quibus rebus, & in quos usus conficeretur. In eadem lege hæc quoque uerba leguntur, LACERTOS quoque cum muria sua contineri, nec Labeo negat.] Accursius ad hunc locum perperam & barbarè, inquit, Lacertas, idest brisca mellis, intelligens pro brisca fauos. Tu uerò dicas Lacertos ibi significare pisces sic uocatos, è quibus, teste Celsò atque alijs, salsamenta conficiebantur; quorum Plinius lib. 22. capite nouissimo his uerbis meminit, Colias, siue Parianus, siue Sexetanus, à patria Eæthica, Lacertorum minima &c. καλίας etiam hic piscis nuncupatur ab Aristotele, apud quem Theodorus Gaza uir aliquò eruditissimus, malè monedulam uertit. Lacerti piscis mentio est apud Athenæum Dipn. lib. 7. cap. 23. legiturq; in si à apud eundem cap. 35. lacerti condimentum non iniucundum ex Alexide. De Lacerto Martialis,

» Cum Sexitani fertur tibi cauda lacerti.
Licet deprauatè apud eum, Saxetani, legatur. Iuuenalis uerò Satyræ 14. de eodem sic inquit,

» Alterius conchen æstui cū parte Lacerti.
Vbi partem pro cauda accipe, monente Martiale. sola enim in precio fuisse uidetur. In horum fortasse effigiem, uel magis terrestrium

Hieronymi Magii

lacertorum, formatos dulciarios panes, lacertulos uocat Apuleius libro 10. de Asino aureo, sic inuens, Crustula, iunculos, hamos, lacertulos, plura scitamenta mellita &c. Muria, cuius meminit Iurecōsultus in relatis uerbis (ex hac uoce discere poterat Accursius, ab eo piscium genus, non fauos significari) liquamen quoddam salsum erat, quod ex piscibus sale maceratis effluebat, palato non ingratum, de quo Plinius Natur. hist. lib. 31. cap. 8. & lib. 32. cap. 12. Non me latet apud Columellam pro sale durato, siccatoq; poni, quod neoterici, ut Aqueus ait, pro sale et aqua accipiunt, ac pro liquamento, quod è suis carnibus sale aspersis defluit. Veteribus duplex muria fuit, altera, qua in condimentis uini utebantur, cuius consuetudinem, usumq; edocet Columella lib. 13. cap. 16. Altera uerò, quæ dura dicebatur, cuius usum idem auctor demonstrat libro eodem, cap. 6. & 7. de qua quibusdam locutus uidetur Plinius libro 14. Nat. hist. cap. 19.

ANTE quàm huic capiti coronidem appingamus, illud non uidetur silentio inuolendum, in relatis Iurecosulti uerbis, corruptè in multis exemplaribus etiam uetustioribus, amurcam, pro muria, uel murina legi. Amurcam enim, siue olei fæcem & sedimentum, quod

quod Græci ἀρσύνον vocant, ciborum condi-
mentis nunquam legi adhibitum fuisse (quan-
quàm obseruauit apud Athenæum lib. 4. Vi-
pnos. cap. 3. in Nicandri verbis ex libro eius
Georgicorum secundo, aceti secum pro con-
dimentis raparum ad non lautas mensas fas-
se usum patam) Iulius Tollux libro 6. condi-
menta ciborum enumerans, inter ea non re-
censet amurcam: & Antiphanes apud Athe-
næum Dipn. lib. 2. cap. 3. in multis, quæ af-
fert condimentis, amurcam non agnoscit.

Amurca tamen propter medicas vires, qui-
bus prædita est, medicamentis admisceri con-
suevit; præter quæ medicamenta, pluribus re-
bus usui est, ut ex Catone, Varrone, Columel-
la, Palladio, & alijs cognoscitur. Quod ad
murinam attinet, eam inter dulcia numerat
Plautus in Tſcudo'o sic inquit,

- » Quid si opus sit ut dulce promat indidem,
ecquid habet?
- » Rogas? murinam, passum, de frutum, me-
linam.

Legere igitur debemus, muriā, uel murinam.

Hieronymi Magii

Quænam illa fuerit machina, qua Archimedes memorabilem Hieronis nauem in mare deduxit, & quid sit
ἐκείνη apud Athenæum. CAP. X.

AT H E N A E I Dipnosophistarum libros a doctissimo uiro Natale Comitio amico meo, quem Mediolano anno salutis 1550. in patriam reuersum, primum allocutus sum, Latinitate donatos, pomeridianis horis cum ligerem, incidi in caput 8. libri quinti, ubi ille ex Moschione de Hieronis celebri naue loquitur: quo loco sic habet Latinus contextus, Sed cum quo pacto in mare trahenda esset, magno studio quæreretur, solus Archimedes mechanicus ipsam paucis instrumentis deduxit. nam primus Archimedes uitis usum reperit, quam cum fecisset, tantam nauim traxit in mare. Quibus lectis quanquam coelestis perpetuæ uocata, maximarum inter tractoria organa uirum haud essem ignarus, ut qui eam etiam libris meis de Militaribus technis appinxeram; tamen quia eius auctorem fuisse Archimedem, me legisse non meminisssem, deque deductione nauis, Archimedis inuento, loquentem Plutarchum in Marcelli uita, animaduverterem, machinam, qua ille usus est, Poly-spastum appellare, quasi tu dicas multitrabam; suspicari

suspicari capere lapsum esse eruditissimum in-
 terpretem dum fortasse codicis manuscripti
 fidem siqueretur. Mox vero cum Græcum
 Athenæi exemplar vulgatum consuluissem,
 sic scriptum, quantum ad rem attinet, inueni,
 Ἀρχιμήδης ὁ μηχανικὸς μόνος αὐτὸ κατήγαγε
 δι' ὀλιγων σωμάτων. κατασκάδας γὰρ ἑλικά,
 τὸ τηλικούτον σκάρις εἰς τὴν θάλασσαν κατή-
 γαγε. ὧς τοις δὲ Ἀρχιμήδης ἔρε τὴν τῆς ἑλι-
 κος κατασκάδην. Quorum uerborum hæc est
 sententia, Archimedes mechanicus solus pauc
 corum corporum adiumento ipsam deduxit. is
 enim Helicem comparans, tantam nauem in
 mare traxit. Primus autem Archimedes He-
 licis usum excogitauit. Vt autem Plutarchus
 ait, Archimedes nauim ex regijs onerariam
 unam mercatus est, in quam ἐμβαλὼν ἀνθρώ-
 πους τε πολλοὺς καὶ τὸν συνήθει φόρτον, αὐτὸς
 ἄνωθεν καθήμενος, οὐ μετὰ σπουδῆς, ἀλλὰ ἡ-
 ρέμα τῇ χειρὶ σείων, ἀρχὴν τινὰ πολυσπάσου μη-
 χανήματος ἐροτηγέγετο. λείως καὶ ἀπ' αἰσως καὶ
 ὥσπερ διὰ θαλάσσης ἐπιθίουσαν. id est Impositis
 multis hominibus, et solito onere, ipse impel-
 lebat assidens, non cum festinatione, sed sen-
 sim manu pellens, principium quoddam indu-
 cebat machinamenti polyspasti, leuiter, &
 sine offensione, tanquam perlabentem per
 mare, &c.

Hieronymi Magii

VIDES pro Helice, Polyssastum dici. Adde quòd Oribasius Græcus auctor in libro De Machinamentis, cap. 6. quod est De Machinamentis ex Galeno, ad Archimedem Polyssasti inuentum fuisse relatum demonstrat, dum in hanc loquitur sententiam, Si quis autem uelit alijs quoque uti, est Polyssaston, ita appellatum, quoniam multis orbiculorum circuitionibus facilitatem præstat; quod iter facientibus maximè idoneum est. refertur autem ad Archimedem auctorem &c. Infrà uerò cap. 24. rem melius aperit, eandem machinam speciei uoce Trissastum nuncupatam describens, deliniansq; , ac illi non cochleam, quam uitem uulgò dicimus, tribuens, sed orbiculos quatuor siue rotas. Quin & ad deducendas naues ab Archimede siue Apellide Trissastum fuisse excogitatum, testatur his uerbis, Vidio eruditissimo uiro interprete, Illud in primis scire conuenit, quòd neque Apelides, neque Archimedes medici fuerunt, sed architecti, qui machinamentum hoc excogitarunt (quemadmodum nos accepimus de historia) ad naues deducendas funibus, non per manus, sed per Ergatam attractis, &c. Huius generis machinamētum Vitruuius lib. 10. cap. 5. est artemon, idest trochlea, quam Græci ἐπ' ἀγῶντα uocant. Diciturq; eodem teste Polyssaston,

lyssagon, Hoc, inquit, genus machine Poly-
 spaston appellatur, quod multis orbiculorum
 circuitionibus & facilitatem summam præ-
 stat, & celeritatem, &c. Quam loco ubiter
 adnotandum est, uideri ex Vitruvio petendum
 fuisse etymon Polyssasti, quod Oribasii præno-
 tato cap. 6. legitur: quanquam in Trissasto no-
 tatione Oribasius cap. 4. & 24. discrepat,
 inquiens, Trissastum à tribus suribus, qui cir-
 cumuoluunt, aguntque, esse dictum, è quibus
 unus extra duceretur, duo uerò includeren-
 tur. Idem in orbiculorum numero non conue-
 nit, quatuor adscribens, cum Vitruuius loco
 citato, & cap. 3. tres duntaxat in Trissasto
 agnoscat. Plutarchi senior interpres Poly-
 spastum male uertit, machinam multifidam,
 cum potius multitrabam (si Latine diceretur)
 uox sonare uideatur. αἰώ enim Græcis,
 nobis est auello, & traho. Unde & Neuro-
 spasti, quorum meminit Gellius lib. 14. cap. 1.
 & de quibus Cælius Rhodig. lib. 4. cap. 6. ac
 eruditissimus elegantissimisque uir Muretus
 in Annot. in Horatium. Quæ tamen ludicra
 orbiculis carere uidemus. Iam igitur patet,
 Helicem apud Athenæum non cochleam, ui-
 temque uernaculo sermone dictam significare,
 sed Polyssastum, peculiari uoce Trissastum
 nuncupatum. τριῶς autem à circumuolutione
 orbi-

Hieronymi Magii

orbiculorum quorundam, qui ipsi machinae, ut supra cognoscitur, indebantur, dicta est, uel à uerbo ἔλκω, idest traho. Phanorinus de Helice ab Archimede excogitata, λέγειν, inquit, δὲ ἑλῖξ καὶ τὴ μηχανῆς εἶδος ὁ πρῶτος δὲ πρὸν Ἀρχιμήδους εὐδοκίμησε παρὶ διὰ αὐτό. idest, Dicitur autem Helix & quoddam machinamenti genus, quod primus inueniens Archimedes, præclarus habitus est, ut aiunt, propter ipsum. Diligens lector dispiciat, an Helicis uoce, significetur cochlea lentis speciem referens, qualis in Nymphodori organo quadrato tractorio, cui Glossocomo nomen est, uisitur (nostris Mechanicis hæc est perpetua cochlea) de qua idem Oribasius cap. 4. item 5. & 22. Ab hoc enim auctore, cochleæ huiusmodi, & quadratæ, atque etiam fœminæ cochleæ, quod & ab alijs quibusdam Græcis auctoribus, qui de machinis scripserunt, factum uidemus, ἑλῖξ, idest capreoli tribuuntur, qui clanicularum uitium, speciem referunt. Quod tamen quantum ad Comitij nostri uersionem astruendam faciat, nescio, cum de hac cochlea loquens Oribasius, qui machinamentorum inuentores baudquaquam silentio inuoluit, nihil de Archimede dicat.

De argenteæ urnæ, qua Aemilii Pauli Papiniani cineres continebantur, inscriptione, quam Bartholomæus Socinus mendosam, quasi leguleis fucum facere uellet, in suis commentariis posuit. Et de honore, quo Romani Imp̃p. eundē Papinianum prosequuntur.

CAP. XI.

E REVERENDAE uetustatis monumentorum lectione promanātem uoluptatem, tota interdum mente contrēctare solco, eamq; ob rem non minus anxie antiquas uenor inscriptiones, quā leguleorum nostrorū ignarum & audax uulgus lites & diuitias. Quoties uerò in doctorum uirorum sepulchra, urnas & elogia incido, incredibili uoluptate afficior, et tanquam lapides ἐλαυσικὲν quiddam (quod de mulieribus Varro apud Nonium inquit) habeant, mecum præclare agi puto, si à lectione obtutuq; , à socijs aut à negocijs non abducar. Videor enim quodam mentis abscessu uidere priscos illos mortales, eosq; loquentes audire. Quod mihi pridem usu uenit cum legerem inscriptionem urnæ argenteæ, in qua Aemilij Pauli Papiniani Iurisperdētis præclarissimi cineres conditos fuisse multi dicunt. Ea est huiusmodi,

AEMI-

Hieronymi Magii

AEMILIO PAVLO PAPINIANO PRAE-
FECTO PRAETORIO IURISCON-
SULTO. QVI VIXIT ANNOS XX-
XVI. DIES X. MEN. III.

PAPINIANVS HOSTILIVS EVGE-
NIA GRACILII TURBATO OR-
DINE IN SENIO HEV PAREN-
TES FECERVNT.

*Bartholomæus Soccinus eruditissimus quidem
Iuriscōsultus, sed infans et semibarbarus, qua-
si literarum ignaro, rudiq; lēctōri fucum face-
re uellet, quandam aliam confarcinauit inscri-
ptionem, proq; uera genuinaq; obtrusit in
Commentarijs suis in. l. Cūm auus. ff. de Con-
ditionibus, & demonstrationibus. sic enim de
eiusdem Papiniani urna loquens, scriptum re-
liquit, Cuius urna tempore genitoris mei, ut
ipse referebat, argentea Romæ reperta à quo-
dam rustico fuit, in qua erant uerba infra scri-
pta, AEMILII Papiniani Iurisconsulti, &
Præfeli Prætorio requiescunt hīc ossa. Cui in-
felix pater & mater sacrum fecerunt mortuo
anno AET. XXXVIII. Referebat etiam
maledictum rusticum dixisse, se tanti uiri reli-
quias in Tyberim proiecisse. Sic Soccinus.
Quàm hæc inscriptio mendosa & adulterina
sit, nemo non uidere potest. Sed non est mirum
hominē ab elegātia sermonisq; cultu omnino
alie-*

alienum, uel ex suo uel ex patris penore talia protulisse. Quod ad Papinianum attinet, eum non uulgari honore prosequitur Iustinianus Imperator, siquidem in Digestorum Proœmio. §. Vobis autem. eum pulcherrimum, maximum, & subtilissimum uirum appellat, & iuris studiosos, tertio anno à Papiniano Papinianistas uocari uult, & festum diem peragere, quem etiam antea statim atq; Papiniani leges accipiebant, habere, & celebrare consueuissent. Maximum etiam appellat in Auth. de Fideiussoribus. §. 1. In Institutionibus uerò sub titulo de Fideicō. hæred. §. Sed quia. excelsi ingenij hominem uocat. sic etiam appellatur C. de Inst. et subst. In. l. Cūm acutissimi. C. de Fideic. acutissimi ingenij uir, et meritò ante alios excellēs. In lege uerò priore §. Omnibus. C. de Veteri iure enucleādo, splendidissimus, et summi ingenij uir. In C. Theodosiano sub titulo de Resposis prudentū ab Impp. Theodosio, et Valentiniano excellentis ingenij uir dicitur, et paribus Iurisprudentū hinc inde numero partibus existentibus, eā auctoritatis nomine præponderare decernitur, in qua Papinianus emineat. De huius uiri uice perlepidè Aelius Spartianus in Ant. Caracalla.

Hieronymi Magii

Cur Horatius, & Cicero Ianum medium uocent, declaratur, & Chiliadum auctoris sententia reiicitur. C A P. XII.

APUD Horatium Sermorum lib. 2. Saty-
ra 6. Damasippus factus ex negotiatore
Philosophus Stoicus, sic loquitur,

„ ————— postquam omnis res mea Ianum
„ Ad medium fracta est, aliena negotia curo,
Excussus proprijs, &c.

Cicero quoq; in 6. Anton. Ita'ne, inquit, Ianus
medius in L. Antonij clientela est? quis unquam
in illo Iano inuentus est, qui L. Antonio mille
nummum ferret expensum? Libro uero 2. de Offi-
cij, Sed toto hoc de genere, de quarēda, de collo-
canda pecunia, etiā de utenda, comodius à qui-
busdam optimis uiris ad mediū Ianum seden-
tibus, quam ab ullis Philosophis in ulla schola
disputatur. Hæc Cicero. Quæsitum est à doctis
cur Ianus, medius sit nuncupatus. Quibusdam
placet Acronis Horatiani interpretis senten-
tia, scilicet, Ianum dici medium, quod tres
essent Iani statuæ, ad quarum mediam sole-
rent fœneratores, & creditores conuenire.
Porphyrio eos ad Ianum in Basilica stetisse di-
cit. Chiliadum auctor in suis annotationibus
in libros Ciceronis de Officijs, tres illas Iani
statuas, uel etiam, ut Landinus ex quorun-
dam

dam sententia dicebat, tria Iani in Foro tēpla,
commenta esse suspicatur; probabiliusq; esse
ait, medium Ianiū vocari, quod in medio Foro
basilicam haberet, nihilq; ad hanc opinionem
astruendam allegat. Ego à Procopio lib. 1. de
Bell. Goth. scriptum quidem inuenio, Iani sa-
cellum arcum, ex quo belli pacisq; argumen-
ta peterentur, in Fori medio fuisse, è regione
Capitolij, paululum supra eum locum, quem
Romani sua ætate, Tres Parcas nuncuparent:
tantaq; fuisse amplitudine, quanta ad Iani æ-
reum idolum longum pedes quinque, excipien-
dum satis esset. Linius lib. 1. Dec. 1. ad infi-
mum Argiletum locat, sic enim ait loquens de
Numa, Ianum ad infimum Argiletum, indi-
cem pacis, belliq; fecit: apertus, ut in armis
esse ciuitatem, clausus, pacatos circà omnes po-
pulos, significaret, &c. M. Varro literis con-
signauit, duodecim aras Iano fuisse in Vrbe di-
catas, ut singulas singule haberent regiones,
duas uerò præ cæteris cultas, alteram in foro
boario, in Romano foro alteram ad arcum Fa-
bianum. Linius lib. 1. Dec. 5. trium meminit
Ianorum, Et Forum, inquit, porticibus, taber-
nisq; claudendū, et Ianos tris faciendos, &c.
Ego in tanta uetustatis caligine, censuerim Ia-
num ab Horatio, & Ciccone medium dici,
quod inter duo fora sacratus staret, ad quem

Hieronimi Magii

tanquam celebriorem, ac loci ratione commo-
diorem, & fœneratores & mercatores conue-
nire solerent. Ad quod existimandum me im-
pellunt subiecti ex libro primo Fastorum Qui
dij uersus de Iano,

» Cum tot sint Iani, cur stas sacratus in uno
» Hic ubi iuncta foris templa duobus habes?
Est autem credendum circa Iani templum il-
lud porticus, tabernasq; fuisse, in quibus illi de-
gerent, locoq; uidetur nomen fuisse, Sub uete-
ribus, sic dicente Plauto,

Sub ueteribus ibi sunt qui dant, quiq; acci-
piunt fœnore.

Alioquē, si Chiliadum auctorem audiamus,
quo pacto circa paruulam Iani ædiculam in
medio Fori locatam, maximæ urbis mercato-
rum fœneratorumq;, & aliorum ciuium uis
ingens, commodè citraq; cæli iniuriam hye-
me atque æstate cōuenire, excipiq; sedilibus po-
tuit? sedilia enim ad medium Ianum in huius
modi hominum usum fuisse, demonstrat Cice-
ro inquiring, A quibusdam optimis uiris ad
medium Ianum sedentibus. Ac profectò neu-
tiquam dicendum uidetur, ædiculam illam bel-
li pacisq;, portis binis nunc ad apertis, nunc
clausis indicem, tabernis, porticibusq;, unde
ciuibz prospectus adimeretur, Forumq; ædi-
ficis medium occuparetur, fuisse obseptam.

Quin

Quin eam parvulam, qualem Procopius delineat, non alia ratione extructam existimo, quàm ut Fori portio minor occuparetur, & si materiæ etiam gratia, talem factam uideri posse, non eo inficias.

Iudices qua ratione olim, leuato uelo causas cognoscere dicerentur.

CRP. XIII.

HONORIVS & Theodosius Imperatores C. lib. XI. sub tit. De Naufragiis, sic loquuntur, De submersis nauibus decernimus ut leuato uelo istæ causæ cognoscantur, &c. Horum uerborum sensum nostri Iureconsulti satis assecuti uidentur, quando ea & in prouerbum traxerunt, ut Alciatus lib. 4. De uerborum significatione adnotauit. Sed qua rōne leuato uelo causæ cognosci dicatur, nemo, quòd equidem sciam, ad hanc usq; diem declarauit. Ego arbitror ab eo, quod à Iudicibus in causarum cognitionibus fieri soleret, hunc loquendi morem profluxisse. Vt enim apud Ecclesiasticos scriptores à me fuit obseruatum, cùm res altiore indagine, & examine indigeret, Iudices uelut quoddam tribunali prætendere solebant, quæ res, non liquere, iustamq; causæ cognitionem adhibendam, questionem'ue, si iudicium

Hieronymi Magii

criminale fuisset, per plures dies exercendam esse, argumento erat. Ex his scriptoribus, Clementis Romani solius, quem præ manibus habemus, cum alij memoria exciderint, testimonium adduxisse in presentia sufficiat. Eius lib. 2. Apostolicarum constitutionum Cap. 56. verba sunt hæc, θεάταδε δὲ καὶ τὰ κοσμικὰ δικάζήρια. ὧν τῇ ἐξουσίᾳ ὁρῶμεν ἀγομένοις φοιῆς. μίχους. φαρμακούς. θυμωφύχους. ληστές. ἢ τὰς ἀνακρίσεις αὐτῶν λαβόντες οἱ ἡγούμενοι ὑπὸ τῶν προσαγόντων, λέγουσι τῷ κακούργῳ, εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει. καὶ κείνου συγκαταθεμένου, οὐκ ἀθέως ἐπὶ τὴν κόλασιν αὐτὸν ἐκπέμπουσιν, ἀλλὰ πλείοσιν ἡμέραις ποιουῶται αὐτοῦ τὴν ἐξέτασιν μετὰ συμβουλίου πολλοῦ, καὶ παραπετάσματος μέσου, &c.

Idest, ut Bonius interpretatus est, Aspicite mundana iudicia, quorum potestati videmus tradi homicidas, adulteros, veneficos, sepulchrorum perfossores, latrones. De quibus cum quæsiuerunt præfæcti iudicio ab ijs, qui illos in iudicium adduxerunt, demum interrogant reos, An illa ita se habeant? Quibus affirmantibus, non continuo eos ad supplicium mittunt, sed per plures dies quæstiones exercent cum multo consilio, & uelo intericelo. Hætenus Clemens. Verùm cum lenior esset causa, & quæ indagine huiusmodiq; notione minime

nimè indigeret, tūc eo amoto uelo negocij notio habebatur, sententiaq; ferebatur. Ex hac igitur consuetudine iam tum tempore Clementis Romani, qui Apostolorum ætate uixit, recepta, Honorius & Theodosius Imperatores, leuiore causas, leuato uelo cognosci scriptum in prenotata lege reliquerunt. Hac de re plura fortasse leges in scholis ad hunc locum, pij et eruditissimi Theologi Francisci Turriani, qui nullis laboribus, nullis sumptibus parcens, Clementis libros cum blattis luctantes, ab interitu uindicauit, primusq; Græcos Iordano Zileto Bibliopola solerti inuulgandos dedit, mox & Latinos ac cū scholis multis, ut mihi dixit, editurus.

An antiqui, & quo tempore stapiis sint usi : Galeoti Martii error imposturaq; demonstratur, & Tortellius defenditur.

CAP. XIII.

IOANNES Tortellius Arretinus, uir non indoctus, qui Laurentij Vallæ coætanei, amiciq; sui exemplo permotus, pro uiribus cum barbarie manus conseruit, remq; literarum, cum qua malè agebatur, promouere lexico, ac alijs scriptionibus conatus est, stapias apud antiquos nō fuisse in usu, literis pro-

N 3 didit.

Hieronymi Magii

didit. Eius sententia eruditorum omnium calculis, si Galeotum Martium Narniensem excipias, comprobata fuit, atq; hodie comprobatur. Hic enim in libro de Doctrina promiscua, cap. 28. eum malè eo nomine alijsq; de causis accipit, quantum ad rem nostram spectat, his uerbis, Sed miser Tortellius merus recitator, nihil considerans, quæ non aduertit, putauit nusquam extare. digna enim risu sunt, quæ ibi recitat. Negat nanque clostrum, quo equum ascendimus, Latmos habuisse. Lucretius quinto.

» Et prius est armatum in equo conscendere clostris.

Klostra enim scala est, & id, quod ab ephippijs ad uentrem usque equorum pendet, ascensuro in equum, ut scala facilitatem præbet. Hæc ille. Sed dicat Martius quo'nam Lucretij codice, clostris, legerit, & apud quem auctorem Klostrum, scalam significare inuenerit. Tam manuscripta enim, quæ uiderim, exemplaria, quam typis representata, costas, habent; & Græcis non Klostra, sed κρόστρα, ut omnes norunt, scalam significat. Mira est hoc loco) quod cū multo eius honore dictū sit) impostura, qui ut Tortellium coarguat, nec à contextuum de prauatione abstineat, quasi myopibus lusciosisq; fucum facere uelit. Nam quotus quisq;

uel

vel semidoctus literator fuerit, qui non uideat
 Lucretium equestris artis incrementa asse-
 rentem, & à simplici equorum usu exorsum,
 non potuisse statim Stapiarum meminisse?
 Poëtæ uerba, ne quis me Tortellij causam
 mendacijs agere suspicetur, adscribam,

» Et prius est armatum in equi conscendere
 costas,

» Et moderarier hunc frenis, dextraq; ciere,

» Quàm biugo curru belli tentare pericla:

» Et biugo prius est, quàm bis coniungere
 binos,

» Et quàm falciferos inuentum ascendere
 currus.

Stapiarum usum apud antiquos nullum fuisse,
 præter equestres antiquorum statuas, præter-
 que uetusta numismata, & in antiquis mar-
 moribus à sculptoribus equites equis uehentes
 expressos, hæc etiam manifestè demonstrant.
 Xenophon in lib. de Arte equestri, dum quo
 pacto equus conscendi debeat, edocere nititur,
 Stapiarum usum non agnoscit. Hippocrates
 quoque in libro de Aëre, aquis & locis, lo-
 quens de Scythiis, innuere uidetur, sua ætate
 nec Scythiis, nec alijs nationibus cognitas fuis-
 se Stapias. in hanc enim loquitur sententiam,
 Ab equitatione ipsa diuturni eos corripiunt ar-
 ticulorum dolores, nimirum propendensibus

Hieronymi Magii

semper ex equis eorum cruribus. Deinde clauduntur, contrahunturque; coxendices cum inaruerit morbus, &c. Et post multa, simili autem modo & reliquis hominibus euenit. Vbi enim frequenter, & continue homines equitant, ibi plurimi à diuturnis doloribus, articulorum coxendicumque; maxime, & pedum corripuntur, ad coitumque; sunt impotentes, quæ omnia mala Scytharum genti adsunt. Hæc ille. Vt minus idem nobis aduersetur dum Nomades (sunt hi Scythæ) inter equitandum, quomodocunque equis insideant, non adhibere animum dicit, quando & quæ Scythis, equitatio ipsa conciliabat mala, reliquis etiam, equis inuolentibus, eandem ob causam, conciliari consueuisse scribit. Huc accedit Suetonius in Caligulae uita (ut quæ de alijs nationibus fateari cogimur, de Latinis quoque uera esse, nemini negare sit integrum) qui equitum crura, nullibi conquescentibus pedibus, propendere consueuisse demonstrat, dum Germanicum Caligulae patrem, ad crurum gracilitatem, quæ forme minus congruebat, replendum, assidua ab equi uectatione post cibum, adiumenta petiisse dicit. Nouimus enim statim pransorum crura, si assidue equis stapys carentibus illi uebant, quod propendeant, atque huc et illuc agantur, sanguine plurimo atque humoribus

in ea decumbentibus, insignem adipisci crassitiam. Præterea Iulius Pollux libro 10. cap. 10. et 12. in quibus agit de uehiculis eorumq; partibus, ac de equestribus instrumentis, & alibi, reliqua omnia executus, stapiæ, aut instrummenti similis nullam habet mentionem. Quam autem uerum est antiquos stapias nullas habuisse, non est tamen negandum, adeo non uetustis, nec etiam nobis uicinis temporibus, harum usum agnoscere. Memini enim me in Diui Hieronymi epistolis non stapiæ, sed bi-stapiæ uicem mentionem, inquit enim, si memoria non labat, se cum quassiam accepit literas, iumentum conscensurum, iam pedem habuisse in bi-stapia. Romæ quoque in uetusto lapide, stapiæ haud dubie mentio fit, ita enim habet inscriptio,

D. M.

QVISQVIS LECTVRVS ACCEDIS
CAVE SI AMAS. AT SI NON
AMAS PENSICVLA MISER QVI
SINE AMORE VIVIT DVLCI EXIT
NIHIL. AST EGO TAM DVLCI
ANHELANS ME INCAVTE PER-
DIDI ET AMOR FVIT.

IN QVO DVM ASPECTVI FORMO-
SISS. DVMIONIAE PVELLAE
VIRGVNCVLAE SVMMI POLVO-
RIA

Hieronymi Magii

RIA PLACERE CVPEREM CASV
DESILIENS PLS HAESIT STA-
PIAE TRACTVS INTERII.

IN REM TVAM MATVRE PROPERA
VALE.

*Inscriptionem autem monumentumque homi-
nis non fuisse Christiani, ex interpunctis literis
D. M. cognoscitur, quæ, ut neminem anti-
quitatum peritum latet, Dijs Manibus defun-
cti, sepulchrum esse dicatum significant (ta-
met si multi nostra ac ætate ad inferorum
Deos, ut ad Platonem Per serpinaque, non
sine manifesto errore, in uniuersum refe-
runt) ut ex his Gellij uerbis lib. 10. cap. 18.
satis liquet, Id, inquit, monumentum Arte-
misia cum Dijs Manibus sacris Mausoli dica-
ret, ἀγῶνα, idest certamen, laudibus eius di-
cundis facit, &c. Vt alia ad hanc rem spectan-
tia nunc mittam, quæ in libris de Sepulchris et
sepeliendi ritu sunt à me collecta argumenta.
Hanc ego inscriptionem paululum supra Diui
Hieronimi ætatem, factam esse existimo.*

*Foro Cornelij (si quæ mihi narrantur uera
sunt) abhinc non multos annos, tumulto quo-
dam peruetusto collabente, qui ante annos octia-
gentos fuerat, ut ex epitaphij notis numera-
libus deprehendebatur, constructus, equitis
inuenta sunt ossa uetustate exesa, cum equi
marcido*

marcido ephippio, cui stapia ijs, quibus hodie utimur, non absimiles inessent. Vides ergo stapia inuentum nec per uetuslum nec recens esse. Sed hæc hætenus, breui enim Robortellum meum, uirum eruditissimum deq; rep. literaria optimè meritum, huiusmodi antiquitatem in Com. suis in libros, quos iam de Vita & ui Etu pop. Romani edidit, illustraturum spero.

Discrepare auctores in primi diuortii, quod Romæ factum est, anno assignando. Gellii locum non esse ut quidam uolunt emendandum. Plutarchi Tertullianiq; in hac re auctoritas eleuatur, & Gellii sententia comprobatur. à Caio Iurisconsulto diuortii alata etymologia reiicitur. De Viri- placæ Deæ sacello, & magistratu, qui de repudiis ius dicebat. Quæ uerba in repudiis diuortiisq; solennia antiqui usurparent. CAP. XV.

SUPER anno, quo primum Romæ diuortium factum est, non consentitur. Aulus Gellius lib. 17. Noctium Atticarum cap. ultimo Sp. Caruilius Rugam, primum Romæ de amicorum sententia diuortium cum uxore fecisse dicit, anno post Romam conditam quin- gente-

Hieronymi Magii

gentesimo undeuicesimo. Suprà uerò lib. 4. cap. 3. factum hoc fuisse dicit M. Attilio, & P. Valerio Coss. anno ab urbe condita quingentesimo uigesimo tertio. Quo loco cum annorum numerus notis scribatur, non uerbis, ut prenotato cap. ultimo, contextum deprauatum maculosumq; esse, ne sibi ipsi contraria prodere auctor uideatur, affirmauerim. Procliuiores autem esse librarios, scribasque ad errorem, numerorum notis, quam integris uocibus describendis, cum Eusebij aliorumque Chronica passim mendosa, tum quæ quotidie usu ueniunt, satis demonstrant. Quod etiam ex Galeno cognoscimus, qui libro 1. de Antidotis sic ex interprete loquitur, Quoniã uerò, ut dixi, multa exemplaria, medicinarum pondus mendosum habent, idcirco ipsum non notis, sed integris uocabulis primum apposui, Menecratis iudicium in hac parte sequutus, &c. Plutarchus in Numæ, & Lycurgi comparatione, Romanos dicit memorie tradidisse, primum Sp. Caruilium extitisse, qui ab urbe condita anno ducentesimo & trigesimo, cū uxore diuortium fecerit. Qui mendosè in Latina uersione pro Caruilio Coruinium habet, sicuti suprà in Romuli uita Scruilium. Dionysius Halicarnassens lib. 2. literis prodidit, id factum esse Olympiade 137. M. Pompo-

Pomponio, C. Papyrio Coss. idest urbis con-
 dita anno 523. cuius auctoritatem sequutus
 est Lortus in sua Temporum supputatione,
 quam in omnem Romanam historiam edidit.
 Tertullianus uerò de Monogamia, et in Apo-
 logetico, diuertisse ait ab uxore Caruliū sex-
 centesimo prope anno ab urbe condita. Auctor
 librorum, qui De Inuitoribus rerum inscribun-
 tur, Lortito adstipulatur, nullamq; Gellij men-
 tionem facit. Quia ad probandum consula-
 tum, & annum, præter Dionysium, Plutar-
 chum duntaxat laudat auctorem in Romuli ui-
 ta, ubi nihil de Consulibus et anno, quibus Car-
 uilianum diuortium factum est, scriptum inue-
 nias; nec ex Numæ, et Lycurgi collatione pe-
 tit testimonium. Iacobus Cuiacius uir supra
 ueri fidem doctus, quiq; ad leges bonasq; lite-
 ras illustrandas quodam Prouidentie dono no-
 stræ ætati datus uidetur, Observationum sua-
 rum lib. 1. cap. 39. ex his, quæ Tertullianus
 dicit, & ex annorum ratione, Gellij locum ci-
 tato cap. nouissimo, mendosum esse existimat,
 et ideò non quingentesimo undeciesimo. legen-
 dum esse, sed sexcentesimo ferè. A quo nec cu-
 sorum codicum, nec calamo exaratorum fidẽ
 unquam stare uidimus. Quin Valerius Maxi-
 mus homo Romanus, uno solùm dissidens an-
 no, Gellij lectionem cõfirmat, quòd quenquam
 animad-

Hieronymi Magii

animaduertisse non uideo ; lib. enim 2. cap. 1. loquitur in hæc uerba, Repudium, inquit, inter uxorem, & uirum, à condita urbe, usq; ad uicesimum, & quingentesimum annum, nullum intercessit. Primus autem Spurius Caruilius uxorem sterilitatis causa dimisit, &c. Quamobrem, si quis me arbitro utatur, dixerim, Gellio magis, quàm Tertulliano, aut Plutarcho fidem esse adhibendam, tum quia concinat illi alter Latinus auctor, et (quod magis est) homo Romanus, et uetustioris grauiorisq; quàm Tertullianus, aut Plutarchus auctoritatis; tum quia Dionysii supputatio, si ei quatuor annos exemeris, Gellianæ maximè congruat. Verùm nec si Dionysius Plutarchusq; cū Tertulliano facerent, Gellij et Valerij quicquam auctoritati demeretur, cū in Latino- rum rebus, magis Latinis auctoribus, quàm Græcis fidendum sit, Græcosq; in huiusmodi rebus maximè hallucinatos esse uideamus. E quibus, ut de Plutarcho et alijs minimè in præsentia loquamur, unum profero Epiphanium, Christianum doctumque auctore, qui in libris, quos contra hæreses conscripsit, & ad hæresim ex eius ordine 50. Consules permultos post Octauiani Augusti, & M. Plautij Syluani Consulatum recensens, & nominibus, & annis adeò à nostrorum historijs et Chronologijs

(si

(si modò mendis uacat eius contextus) discrepat, ut nihil minus temporum illorum suppurationi, atque historiæ conveniat. Atq; hæc quidem de tempore, quo ab uxore diuertit Carilius. Quod spectat ad diuortij etymologiam, non minor uidetur esse inter auctores dissensio, existimante Paulo Iurisconsulto in l. Inter diuortium. ff. de Verborum significatione, dictum idcirco, quòd in diuersas partes eant, qui discedunt; Caio in l. 2. ff. de Diuortijs. à diuersitate mentium; alijs à diuertendo; quibusdam uerò per translationem à diuortio aquarum, rerumq; similium, cum propria uoce rem hanc exprimente careamus. quæ fuit Ciceronis sententia lib. 3. de Oratore, qui cum sit testis omni exceptione maior, ut alios refellam me maxime cogit, præsertim Caium, cum diuortio non admodum structura & sono diuersitas affinis sit, & longius quàm par sit etymon petatur. Idem Cicero libro citato, doctrinarum diuortia dixit; in Epistolis uerò ad Atticum, aquarum diuortia. Iul. Frontinus in cap. de Qualitate agrorum, aquarum diuergia. Virgilius similiter aquarum diuortia, & uiarum, Lucanus fluminum, & maris; Gratius uerò Poëta in libello de Venatione, morborum incanibus diuortia. Vnde non immeritò Nonius diuortium, rerum omnium separationem dixisse

Hieronymi Magii

dixisse uideri possit. Hebræi, penès quos uetustissima diuortium habet initia, ut Deuteronomij cap. 24. perspicitur, nomen Diuortij à uerbo, quod scindere sonat, deducunt; libellumque absolutionis dant (Marcus Euang. cap. 10. ἡ ἀποσάσις, Matthæi uerò interpretēs ἀποσάσις quasi abscissionale, nuncupant) quæd uiri, & uxoris nexum coniugationemque in perpetuum abscondat, ac dirimat. Plato Dialogo xi. de Legibus, diuortium permittit, si Latino ore loquatur, his uerbis, Si uir, inquit, & uxor propter morum acerbitatem inuicem non conueniant, decem uiri de legum custodibus, qui medij sint, & decem mulieres de curatricibus connubiorum, provideant. Quorum sententia, si ita conciliati fuerint, ualida & stabilis habeatur. Sin autem illorum animi uehementius etiam iracundia fluctuent, factò diuortio, illos pro uiribus quærant, qui utrisque conueniant. Hæc Plato. Quantum uerò spectat ad uiri & uxoris conciliationem, haudquaquam est ignorandum, quod Valerius Maximus lib. 2. cap. 1. scriptum reliquit, Romæ olim fuisse sacellum Deæ Viriplacæ, in quod uir, & uxor, quoties aliquid intercesserat iurgij, & simularis, ueniebant, atque ibi uerbis, quæ uoluerant, ultrò citroq; habitis, animorum contentione

tione hac ratione sedata, deposita q; , domum
concordes remigrabant. Athenis quoque, ut
Plutarchus in Alcibiade testatur, magistra-
tus erat, qui de repudijs diuortijs q; huiusmo-
di ius diceret, & contentionibus discordijs q;
sublatis, uxorem uiro, publica adhibita aucto-
ritate, & uirum uxori conciliaret. Illud quo-
que hic reticendum non uidetur, in diuortijs so-
lennia fuisse uerba, quibus antiqui uterentur.
Caius. l. 2. ff. de Diuor. In repudijs autem, idest
renunciatione, comprobata sunt hæc uerba,
TVAS RES TIBI HABETO. Item hæc,
TVAS RES TIBI AGITO. In sponsali-
bus quoque discutiendis, placuit renunciatio-
nem interuenire oportere, in qua re hæc uer-
ba probata sunt, CONDITIONE TVA
NON VTAR. Hæc Caius. Quo in loco scien-
dum est priora illa renunciationis uerba, fuis-
se magis in usu, cum Cicero, Plautus, Mar-
tialis, atque Apuleius in eadem formula uer-
bum habendi, non autem agendi ponant. Cice-
ro Philip. 2. Mimam illam suam, suas res si-
bi habere iussit ex duodecim Tabulis. Apud
Plautum matrona à marito diuertens ait, Ti-
bi habeto res tuas. Martialis,
» Mense nono Iani ueterem Proculeia mari-
tum
» Deseris, atq; iubes res sibi habere suas.

Hieronymi Magii

Apuleius lib. 5. de Asino aureo, Confestim inquit thoro meo diuorte, tibiq; res tuas habeto. &c.

Claudii Quadrigarii, Taciti, & Liuii loca, quæ pugnare uidebantur, conciliata, Ant. Iulianus reprehensius.

CAP. XVI.

Ex undeuicesimo Annali Q. Claudij Quadrigarii apud Gellium lib. 9. cap. 1. Notitium Atticarum, hæc uerba referuntur. Sagittarius cum funditore utrinq; summo studio spargunt fortissime. Sed sagittam atq; lapidem deorsum an sursum mittas, hoc interest. Nam neutrum potest deorsum uersum recte mitti, sed sursum utrunq; optime. Quare milites Metelli sauciabantur multò minus, & quod maxime opus erat, à pinnis hostes defendebant facillime. Hæc Quadrigarius; Quod autem de sagitta & lapide est ab eo scriptum, hoc de omni serè missili telo dici posse, Antonius Iulianus Rhetor Gellio olim affirmavit. Sed Cornelius Tacitus lib. 17. loquens de Placentia à Vitellianis oppugnata, ab Othonianis uerò defensa, contrarium usuuenire demonstrauit his uerbis, Ingerunt, inquit, desuper Othoniani pila, librato magis ac certo ictu, aduersus

sus temerè subeuntes, &c. Liuius quoque ali
 quo pacto aduersari uidetur inquiring libro 7.
 Dec. 1. Præter uirtutem, locus quoq; superior
 adiuuit, ut pila omnia hastæq; , non tanquam
 ex æquo missa uana , quod plerunq; fit, cade-
 rent, sed omnia librata ponderibus figerentur.
 Et lib. 10. Dec. 3. Pœni uana pleraq; , ut po-
 tè supino iactu, tela in locum superiorem mit-
 tebant. Crauior, ac pondere libratior supernè
 ex onerarijs iclus erat, &c. Vides inter hos
 auctores non leuem suboriri similitatem. Ve-
 rùm non adeò incaluerunt , ut sedari ea paruo
 negotio non possit. Non est igitur ignorandum,
 quod de sagittæ, & lapidis iactu à Quadri-
 gario dicitur, non ad pila hastasq; , quæ citra
 arcum aut ballistam fundamq; iaciuntur, esse,
 ut Iulianus facere uidetur, trahendum; siqui-
 dem, ut experimento docemur, si quis ex infe-
 riore loco certum superiorem saxo citra ma-
 chinæ aut fundæ adiumentum, petere ac ferire,
 aut in eundem hastâ torquere uelit, segnius te-
 lum ferri, à scopo multum aberrare, uanumq;
 decidere animaduertet, quod humani corporis
 tormentiq; non eadem sit ratio. Tormenta e-
 nim quo magis eleuantur, dummodò lineam
 quadragesimi quarti, aut quadragesimi quin-
 ti gradus Quadrantis non supergrediantur,
 semper grauiores, longiores, directiores, certio-
 resq;

Hieronymi Magii

resq; emissiones atq; iectus habent : quod non fieri animaduertes , si ex supernis in inferna sit eiaculatio , nimirum teli quia in præceps tendentis , atq; ad centrū sedemq; suam properantis pondus , impedimento sit . Verū cū manu quis lapidem aut hastam ex muro alio'ue edito loco demittit , si scopus , quem ferire velit , non longè a perpendiculi linea absit , quammodò ratio , atq; ratio mittentis , teli pondere aboletur , nihilominus quia brevis est eius procurfus , faciliorq; iectus , raro varius à scopo aberratur . Et de hac iectus specie intellexisse Tacitum existimo ; milites enim temerè muris succedentes , non eos , qui longius aberant , pilis , quibus Romanos iaculorum uice usos esse constat , non ballistis aut scorpiionibus arcubus'ue missis telis , librato magis , et certo iectu confixos dicit . Liuius quoque de pilis hastisq; duntaxat , ut uidet loquitur , in quorum telorum iectu , quod hi dixerunt , usu uenit , & si Liuius non de iectu directiore , sed grauiore libratioreq; ex supernis locis in ima ; ex imis uerò in superna , aut in aqua , magis irritò citraq; offensam , loquitur . Alioquē minime inter hos conueniret .

Joannem Babt. Pium Bononiensem male interpretari quosdam Tibulli, & Vergilii uersiculos, magnoq; errore tumulos pasim apio coronari solitos, scriptū reliquisse. De uariis coronarum sepulchralium generibus.

CAP. XVII.

IN Antiquitatibus exquirendis, pernoscentisq; , & bonis auctoribus illustrandis, ne-utiquam sua ætate postremus fuit Ioannes Baptista Pius Bononiensis. Is inter cætera ingenij sui monumenta Adnotationes in uarios auctores non planè infrugiferas, posteritati legendas reliquit, quarum cap. 15. ait, se cum olim esset eloquentiæ candidatus, existimasse, ab antiquis omnibus promiscuè floribus, uiolis & lilijs, & huiusmodi alijs, exornari tumulos consueuisse, eamq; ob rem in hoc Albiij Tibulli uersiculo lib. 2.

» *Annua constructoserta dabit tumulo.*

Serta annua pro coronis florum uariorum accepisse. Cæterum cum Plutarchi Timoleonem legisset, sententiam inuenitasse, quòd ille tumulos apio coronari scribat, et præsertim quia Plinius lib. 20. Nat. hist. cap. xi. testatur, æpium defunctorum epulis feralibus esse dictum: atque ideò non solum apud Tibullum la-

Hieronymi Magii

co citato, sed etiam apud Virgilium in Copa,
ubi inquit,

» Quid cineri ingrato seruas malè olentia
serta

» An'ne coronato uis lapide ista tegi?

sepulchrorumserta, pro sertis duntaxat ex
apio textis, esse accipienda. Quæ cum ego le-
gerem, luculento non carere errore intellexi.

Primum enim quantum spectat ad Plutarchi
locum, uidere nescio quo pacto hic auctor Pium
in huiusmodi deliramentum protraxerit: hæc
enim est uerborum, quæ ad rem facere un-
quam potuerunt, sententia, Cæteros milites
postquam Timoleo persuasionibus exortatio-
nibusq; firmiter ad prælium induxit, ad Crime-
sium fluvium, quo Carthaginenses uenturos
audiuerat, adduxit. Qui cum castra supera-
ret, unde inimicorum castra uidendi potestas
erat; mulis apium ferentibus obuiant: quod
infaustum milites augurium putauere, quo-
niam apij coronas, sepulchris imponere, usur-
patum est. Vnde prouerbiū hoc natum est,
Apio egere, qui periculose agrotet. Hæc Plu-
tarchus. Nunc quis dixerit, modò mentis com-
pos sit, quoniam scribat Plutarchus, apud
Græcos consueuisse coronas ex apio sepulchris
imponi, idem de Latinis esse affirmandum, quin
ex alijs floribus textaserta, sepulchris non
fuisse

fuisse imposita, demonstrari? Polyænus lib. 5. apud Amolconis milites coronarum apud sepulchrorum morem fuisse ait. Diodorus in Philippo, ad extruendos thoros, eadem loquens de re, sui fuisse dicit. tametsi Cicero in epistola ad Cælium, inquit, Togam prætextam texi apio.] Latinis etiam ferale fuisse apium, innuere uideatur. Quis unquam contendet Græcorum moribus, institutisq; , Latinorum scriptorum mentes exquirendas introspectendasq; esse? Quod uerò ad Plinij locum attinet, quous quisque crit, qui Plinium ex auctoribus non Latinis illud de defunctorum epulis feralibus referentem, si præclares coronas ex apio fieri, demonstrasse suspicet? Atqui et uerum abest ut Plinij locus prænotatus Plinij sentiat opinionem, ut eam potius demoliri uideat. : quandoquidem si apio ad coronanda sepulbra usi fuissent Latini, Plinius, qui in historia usus rerum non reticet, et qui lib. 21. cap. 3. coronarum sepulchralium meminit, hunc eius Libæ usum silentio non inuoluisset. Verum, si Dii placet, hac à Pio stare concedamus: sed quânam ratione huius uiri sententiam tuebimur, quæ coronarum reliquarum, & florum usus excluditur atq; ablegatur? In uetustis inscriptionibus, quas supra hoc eodem libro, cap. 2. retulimus, resis

Hieronimi Magii

exornari consueuisse sepulchra aperte liquet.
nec solum rosis, sed & myrteis coronis, ut in
ea, quæ Comi uisitur. Torcelli quoque ita in
ueto lapide scriptum legitur,

LONGIVS PATROCLVS SECVTVS
PIETATEM COL. CENT. HORTOS
CVM AEDIFICIO HVIC SEPULT.
IVNCTO VIVVS DONAVIT. VTEX
REDDITV EORVM ROSAE ET E-
STAE PATRONO SVO. ET QUAN-
DOQ. SIBI PONERENTVR.

Et si Plinius lib. 21. cap. 4. rosæ in coronis
usum propè minimum esse dicit. Apud Græcos
quoque sepulchra rosis decorari consueuisse,
subinnuit Anacreon in Ode Eis πόδον, idest in
rosam, his uersiculis,

» Τόδε καὶ νοσοῦσιν ἀρκεῖ,

» Τόδε καὶ νεκροῖς ἀμύνει.

Idest, Quid dicam, & illa multis,

» Medicina certa malis,

» Nec inutilis si pultis.

Quid? nonne apud Virgilium Aeneid. lib. 5.
ubi Aeneam purpureis floribus patris tumulū
aspergentem, & lib. 6. cum Octau. Augusto,
& eius sorori in Marcello adulatus, lilia &
purpureos flores, quibus pueri manes hono-
ret, poscentem eundem facit, animaduertere
potuit Pius flores à parentationibus tumulo-
rumq;

rumq; ornamentis non esse excludendos. Erroris eundem commonefacere potuit Varro libro 6. de Lingua Latina eo loco, ubi sic scriptum legimus, Insulas dictas apparet, quod uelamenta hostijs è lana, quæ adduntur, dicuntur insulæ: intra hostiarum cornua uelamenta erant. Itaque nunc cum ad sepulchrum ferunt frondes, ac flores, addunt lanas. hæc ille. Ad hæc Plinius ipse lib. 10. cap. 43. corui funus, quod innumeris exequijs tanquam mortui hominis, Romæ celebratæ fuit, coronis omnium generum honoratum dum dicit, eum labentem subleuasset. Illud hic non est omittendum, myrteas coronas non solam à Latinis, sed etiam à Græcis, si pulchris imponi solitas, ut apud Euripidem in Electra manifestè perspicitur. Plutarchus quoq; in Aristide, myrtum à Græcis, funcribus olim esse adhibitum, docere nos potest. Theophrastus lib. 6. de Historia plantarum Pothi floris specie altera, quæ de color, subalbidaque est (Plinius lib. 21. cap. x1. florem hunc tumultis ait innasce) sepulchra exornari sua ætate fuisse in more positum, testatur. Philostratus quoq; in eam rem amaranthum usurpatum scribit, orto à Thesalis initio, qui Achillis sepulchrum huiusmodi coronis redimirent. Sed omnibus quotquot sunt floribus etiam coronari consuevit hæc tumultos,

Hieronymi Magii

los, ostendit Sophocles in Electra sic scribens,

- » *χρῦ. καὶ δὴ λέγω σοι πᾶν, ὅσον κατειδίμην.*
- » *ἐπὶ γὰρ ἦλθον πατρὸς ἀρχαῖον τάρον,*
- » *ὁρῶ κολώνης ἐξ ἄκρας νεφρύτους*
- » *πηγὰς γάλακτος. καὶ περισεφῆ κύκλω*
- » *πάντων ὅς' ἐστὶν ἀνδρῶν θήκην πατρὸς.*

Idest, si uerbum uerbo reddas,

- » *Chry. Et iam dico tibi omne, quodcunq; con-*
spxi.
- » *Postquam enim ueni patris ad anti-*
quum sepulchrum,
- » *Video iugo ex alto nuper fusos*
- » *Fontes lactis, et circumcoronatum cir-*
culo
- » *Omniū quotquot sunt florum tumu-*
lum patris.

Sed hac de re plura in libris nostris de Sepul-
chris, et sepeliendi ritu, quos cum ocium, quod
ad eos elambendum, satis sit, nacti erimus, su-
mus cum alijs multis edituri. Ideo finem fa-
cio, si tamen prius dixero, apud Latinos ferta
tenijs olim laneis colorisq; adornari consuevis-
se, quas in fertis urnarum sepulchrorumq; an-
tiquorum insculptas uidemus. quæ teniæ ob id
lanisci, ut reor, appellatæ sunt. Festus libro
10. Lanisci [sic enim apud Festum, & apud
Plin. lib. 21. cap. 3. ubi teniarum huiusmodi
mentio habetur, legendum, non Lemnisci] id-

est fasceolæ colorisæ dependentes ex coronis, propterea dicuntur, quod antiquissimum fuit genus coronarum lanearum. Sic Festus. ut l. os laniscos significare Varro loco supra citato, lanarum uoce uoluisse uideatur, & Cæcilius apud eundem Festum lib. 18. tenijs, quibus sepulchrum plenum dixit. Plinius laniscos aureos factos postea dicit, eosq; diu puros fuisse, demum & cæleri ceptos. Nos in sepulchrorum sertis striatos uidimus. Idem libro 18. cap. 2. uitta alba antiquitus ab Acca Laurentia spiceam coronam fuisse colligatam auctor est. Plutar. in Philopœmene tenijs, defunctorum urnas redimiri consueuisse demonstrat.

De more Pythagorico in condendis sepulchro cadaueribus seruato. Locus in Plinii Naturali historia emendatur.

CAP. XVIII.

Pythagoricum dogma, superstitionibus multis non solum in his, quæ ad uitam pertinebant, sed & in his, quæ in funere seruanda essent, scatebat; è quibus illam præ cæteris insignem legimus, qua defunctos in myrti, oleæ, & populi nigrae folijs sepeliendos esse præcipiebatur. Pythagoricum morem hunc, Marcum Varronem secutum esse, Plinius

Hieronymi Magii

nus Naturalis historiae lib. 35. cap. 12. testatur his uerbis, Quin & defunctos se se multifidilibus dolijs condi maluere, sicut M. Varro Pythagorico modo, in myrti, & olea, atq; populi nigrae folijs, &c. Sic legitur in uulgatis multis Plinij codicibus, atque aded in eo, quem Gelenius à mendis se repurgasse dicit. Cùm mihi absurdum, minimeq; rationi cōsentaneum uidcretur, dicere, quosdam dolijs, quæ uino continendo asseruandoq; , et liquidis huiusmodi rebus dicarentur, & in quibus, ut in sepulchris, corpora porrecta iacere non possent, condi uoluisse, manuscripta, & multos ab hinc annos excusa consului exemplaria, & non dolijs, sed folijs scriptum inueni, atq; ita etiam Blondum Forol. atque alios legere, postea animaduerti. Quo fit ut folijs, reponendum esse affirmem. Solum enim pro sepulchro accipi, minime est apud auctores insolens. unū atque alterum exemplum in tenuioris literaturæ hominum gratiam, adduxisse sit satis. Florus lib. 4. de Cleopatra, Incantio rem nata custodem, in Mausoleum sc (sepulchra Regum sic uocant) recipit: ubi maximo, ut solebat, induta cultu, in differto odoribus folio, iuxta suum se collocauit Antonium, admotisq; ad uenas serpentibus, sic morte, quasi somno soluta est. Tranquillus in Nerone Claudio,

In eo monumento solium porphyretici mar-
 moris, superstante Lucensi ara, circumseptum
 est lapide Thasio. Quod pertinet ad oliuæ fo-
 lia, Plutarchus in Institutis Laconicis, & in
 Lycurgo auctor est, ex Lycurgi quoque san-
 ctione Spartæ cadauera in oliuæ folijs fuisse
 condita; in hanc enim de Lycurgo loquitur sen-
 tentiam, Sed piacula quoque sustulit, ac ne
 quid unà cum cadaueribus sepelirent, manda-
 uit, præter puniceam uestem, et oliuæ folia, in
 quibus æquè omnes cadauera cõponerent, etc.
 Hinc partim Pythagoricæ sepulturæ morem
 fluxisse siquis dicat, non errabit. constat enim
 Tythagoram Lacedæmonem concessisse ut Ly-
 curgi leges agnosceret.

Laëtantii Firmiani locus quidam in di-
 squisitionem uocatur, eiusque causa
 agitur. De pietate in defunctos, &
 cœmeteriis, quæ inopum funeribus
 destinabantur.

CAP. XIX.

DIVINARVM Institutionum lib. 6. cap.
 12. Laëtantius Firmianus pietate, atq;
 eloquentia uir sanè non obscura, ita scriptum
 reliquit, Vltimum illud, et maximum pieta-
 tis officium est, peregrinorum, & pauperum
 sepultura, quod illi uirtutis, iustitiæq; docto-
 res

Hieronymi Magii

res prorsus non attigerunt. Nec enim poterant id uidere, qui utilitate omnia officia sua meruebantur &c. Dum hæc olim legeremus, parum absuit, quin Laſtancio erroris notam inureremus. Nam tametsi Cicero in libris de Officijs aliq; nonnulli nihil omnino de pauperum peregrinorumq; sepultura præceperunt: tamen quidam apud Lthnicos, qui eam pietatis speciem neutiquam posthabuerint, fuisse uidetur. Seruius enim in explicationibus suis in librum *Acneid.* 6. sic ait, Qui enim de pietatis generibus scripserunt, primum locum in sepultura esse uoluerunt. Vnde cum Pontificibus, nefas esset cadauer uidere, magis tamen nefas fuerat, si uisum insepultum relinquerent. hæc ille. Plato quoque de iustitiæ generibus agens, quod ad defunctos pertinet non omisit, quin *Dialogo* 5. de *Rep.* uirorum, qui præcipua probitate pollere fuerint iudicati, cadauera condi, & honorari præcipit. Ad hæc *Aristoteles* in libro de *Virtutibus* (si modò hic *Aristotelis* est fœtus) postremam iustitiæ speciem in defunctos agnoscit: dicit enim Primam iustitiam esse, qua Deo, proximam, qua demonibus, tertiam deinde, qua patriæ, parentibusque; postremam, qua iuta iam functis, debitum, suumq; officium præstamus. Idem *problemate* 9. *Sect.* 30. defunctis opitulari,

lari, magis iustum esse dicit, quàm uiuis hominibus, Cur, inquit, iustius habitum est, hominibus uita functis opem ferre, quàm uiuis? an quia uiui præsidio esse possunt; illi defuncti nihil præterea possunt. Sic Aristoteles. Cicero in Top. aquitatem, idest pietatem, tripartitam esse dicit, unam ad superos deos, alteram ad manes (in his defunctorum animas comprehendi puto) tertiam ad homines pertinentem. Quia uerò pietate uti erga defunctos, unum etià Ethnicis erat iustitiæ genus, et, ut ex Seruio, & posteriore Aristotelis loco cognoscitur, præcellens, factum est ut parentalibus, sacrificiis, & funerandi sollemnitas, quæ in defunctorum honorem fiebant, iusta dicerentur. Vnde iusta facere, iusta soluere, iusta peragere.

Huc accedit, quòd Vergilius Aeneam piū uirum appingens, etiam circa sepulturam sordida officia non aspernari facit, quod & Seruius adnotauit. Plutarchus in Numa, apud Romanos cultam dicit Libitinam Deam, quæ inspectrix esset eorum, quæ mortuis iusta præstabantur. Hinc quia in defunctos etiam pauperes, antiqui pietatem colerent, ipsorum funeribus loca destinauerunt, quibus Tuticulis nomen erat, de quibus Pompeius lib. 14. & Varro de Lingua Latina lib. 4. Horatius Ser. lib.

Hieronymi Magii

lib. 1. Saty. 8.

» Hic miserae plebi stabat commune sepulchrum.

» Pantolabo scurrae, Nomentanoq; nepoti.

» Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum

» Hic dabat; haeredes monumentum ne sequerentur.

Loca non absimilia Aggenus Urbicus in Commentario in Iulium Frontinum, Culinas dicta testatur, his uerbis, Sunt, inquit, in suburbanis loca publicè inopum destinata funeribus, quæ loca Culinas appellant. Sic Urbicus.

Quinquam Festus lib. 3. sub finem ait, Culinam dictum fuisse locum, in quo epulae in sinere comburerentur. Quæ loca hodiè nos Christiani cœmeteria, idest dormitoria appellamus, quasi mors nostra somnus quidam sit, à quo nouissima simus die excitandi. ut maxime errent Iuris nostri Pontificij interpretes Geminianus, Abbas, & alij, qui inde sic dicta existimant, quòd cinis in eis mortuorum tegatur. Sed redeo ad rem. Adde quòd milites, quibus Lucanus nullam inesse pietatem dicit, & quos Chrysostomus Homil. 19. ad Matthæi cap. 18. pessimos hominum esse testatur, sepulturae contubernalium curâ atq; hoc pietatis genus non abiiciebant; quod uerum esse demon-

mon-

monstrat Vegetius lib. 2. de Re militari Cap. 20. loquens de parte dimidia donatiur à militibus apud signa sequestrandi, his uerbis, Addebatur etiam saccus undecimus, in quem tota Legio particulam aliquam conferebat, sepulturæ scilicet causa, ut si quis ex contubernalibus defecisset, de illo undecimo sacco, ad sepulturam ipsius promeretur expensa. Hæc ille.

Præterea apud Athenienses capitis pœna duobus infligebatur, qui milites in prælio casos nō humassent: eamq; ob rem, ut Valerius Maximus lib. 9. Cap. 8. in fine memoriæ prodidit, decem olim Imperatores à pulcherrima redeuntes uictoria, capitali iudicio exceptos necauerunt, quòd militum corpora, maris scuitia interpellante, sepulturæ mandare non potuissent. Quid ergo ait Lactatius? An Plato, Aristoteles, Cicero, & alij, quorum meminit Seruius, pietatem in defunctos nō attigerunt? An cum ab Ethnicis prædicta sint facta, nulla apud ipsos iustitiæ erga defunctos pauperes præcepta, quæ ad sepulturam etiam pertinerent, extitisse putandum est? An ab ijs, quibus Manium iura ad Duodecim etiam Tabularum præscriptum, sancta erant, lethoq; dati pro Diuis habebantur, de humatione pauperum peregrinorumq;, à quibus nihil capi possit utilitatis, nihil præceptum fuisse affirmabimus?

Hieronimi Magii

Profectò hæc non parùm Lactantijs dictis infensa esse videntur. Sed ne indifensum doctissimum auctorem, qui mortuus, siui superesse nequit, relinquamus, ita eum tueri posse videmur. Qui de pietatis generibus scripserunt, nihil præter ea, quæ à Platone, Aristotele, et Cicerone primarijs doctioribus scripta legimus, attulisse videntur. At hi tametsi iniuste in defunctos meminuerunt, non tamen pauperes, peregrinosq; humanandos esse præceperunt; quin Cicero ipse agens de officijs, hac de re ne verbum quidem protulit. De parentibus cognatisq; tumulandis, & extremo honore prosequendis, magis quàm de pauperum sepultura sensisse illi videntur. Parentum enim, et cognatorum manes non pauperum, & peregrinorum, pro deis coluerunt antiqui. Pauperes nullo sunt honore prosequuti; nam & si loca eorum funeribus necessitate compulsi (amouenda enim erat ex urbibus, vijs, & domicilijs cadauerum fæditas) destinauerunt, non tamen ut in reliquis fiebat, exurenda, & iustis honoranda curauerunt. Cuius rei illud est argumentum, quòd in communibus illis sepulchris cadauera compitrescerent, unde puticulorum nomen accersitum esse, non obscuri nominis auctores Pompeius lib. 14. & Varro de Lingua Latina 4. scriptum reliquerunt. Plato de Rep. bello bene-

meritorum

meritorum, eorumq; , qui præcipua probitate pollere fuerint iudicati, cadauera & con-
 di & iustis funebribusq; iubet honorari, ni-
 mirum ut & mortuis gratia à ciuibus refera-
 tur. at non ideò his pauperes peregrinosque
 afficiendos esse præcipit, aut præcepisse potest
 intelligi. Aristoteles de functis quàm iunius o-
 pem ferre magis iustum habitum esse, at non
 præcepto declaratum dicit. Parentibus igi-
 tur, ac iure sanguinis coniunctis, adde etiam
 & de Rep. bene meritis (his enim & publico
 sumptu funus factum esse, cum pauperes es-
 sent, legimus) proq; ea militantibus, illa tan-
 quam commeritis, & ex beneficij memoria
 præstabantur, non miseræ plebi, non paupe-
 ribus, non peregrinis, quorum nulla extabant
 in Remp. beneficia ac merita, unde iure quo-
 dam suo talia exposcere, atque exigere posse
 uiderentur. Pontificum aliorumque, qui ia-
 cēs cadauer offendissent quænam erat pietas?
 Tobiam'ne illi, qui passim iacentia cadauera,
 furtim etiam, & non sine uitæ suæ discrimine
 sepeliebat, imitabantur? Sepultura nihil aliud
 erat, quàm pulueris iniectio, quod & Serui-
 us ipse dicit. sic enim scriptum reliquit loco
 superius citato, Genus autem fuerat sepultu-
 ræ, iniectio pulueris, unde,

» Aut tu mihi terram

Iniice.

Hieronymi Magii

Horat.

» Non est mora longa, licebit,

» Iniecito ter pulvere curras.

Hæc Seruus. Quæ de re latius in libris nostris de Sepulchris, & sepeliendi ritu. Leuior hæc erat in defunctos pietas, quàm cuius ratio habenda sit. Sed si contra differenti demus, non sine ingenti pietate cadauera pauperum, et peregrinorum, ab Ethnicis esse tumultata; nõ tamen inde Lactantium lapsum esse iure colligi poterit, nam, non negat huiusmodi hominum cadauera non fuisse ab Ethnicis sepulta, sed duntaxat apud virtutis, & iustitiæ doctores illos, ulla extare præcepta, aut eos hanc, quæ ex charitate, humanæq; sortis commiseratione profuit, pietatem attingisse. Quibus hæc plausibilia non sunt, aliam illi ineant defendendi Lactantij viam. Nos, quæ tumultuaria opera potuimus, sedulò præstulimus, et in Christiani ac bencuoli lectoris gratiâ attulimus.

Capiti non parcere, quid apud eundem Lactantium significet, & quæ sit apud obsecrati carminis auctorem tertia poena, declaratur.

C A P. XX.

ANTEQUA'M Lactantium dimittimus, declarare libet eius locum lib. 6. Diuin. Instit.

Instit. cap. 23. non difficilem illum quidem ad intelligendum, eiusmodi tamen, qui imperito negotium lectori facessere possit, & quem Augustinum interpretem, hominem doctum in enarratum reliquisse audio. Habet quidem ille hæc uerba, De istis loquor, quorum teterrima libido, et execrabilis furor, ne capiti quidem parcat. Quibus hoc uerbis, & qua indignatione tantum nefas prosequar? uicit officium linguae, sceleris magnitudo, &c. Quod nefas hic Lactantius significare uoluerit, tenuis is literaturæ homines ignorant, quem a modo et apud obscæni carminis auctorem quæ sit tertia pœna, in hoc uersiculo,

» *Labatam furem tertia pœna manet.*

Sunt hæc quidem relata turpia, & ut Plinij uerbo utar, præfanda, id est non sine præfatione honoris aurium lectoris proferenda; sed, si à lectore non intelligantur, turpitudinem etiam afferunt. Est igitur sciendum utrobique turpitudinem, quæ per os peragitur, significari, quod Galenus in exordio libri XI. Simplicium medicamentorum, Lesbiari dixit, nimirum à Lesbys, apud quas primum obscœnitas illa exorta traditur. Quia uerò in ore hæc exerceatur immanitas, meritò, capiti non parci dixit Lactantius. At, inquires, cur non magis ori? Respondeo receptam antiquiorum auctorum

Hieronimi Magii

loquendi consuetudinem eum eleganter esse sequutum, qui scelus hoc significare uolentes, capitis non oris meminere. Suetonius in Tiberio Cæsare, Fæminarum quoque, et quidem illustrium capitibus quantopere solitus sit illudere, euidentissimè apparuit, Malloniæ cuiusdam exitu, &c. Auctor obscæni carminis prænotatus,

» Træbeat hic nates, præbeat ille caput.

Idest os ad irrumationem, non autem caput falce, aut securi amputandum, ut quendam olim literatorem interpretari audiui. Epigrammatum non tam elegans quàm inhonestus scriptor,

» Corne saluator, quare fellator haberis,

» Cum caput intrarit mentula nulla tuum?
Cornos enim ore coire, non sine errore, cuius nos & Aristoteles, & Plinius admonent, fuit olim existimatum. Qui irrumanti parent, eamq; ferunt obscænitatem, ore morigerari dicuntur. Suetonius de eodem Tiberio, Pueros, inquit, instituit, quos quasi infantes firmiores, nec dum tamen lacte depulsos, inguini, cen papille admoneret: promior sanè ad id genus libidinis & natura, et ætate. Quare Parrhasi quoque tabulam, in qua Meleagro Atlanta morigerabatur, in cubiculo dedicauit. Hæc ille.

Videri

Videri scriptores aliquot, Tragicos Poëtas imitari, dum morituros, ut honestè caderent, curauisse dicunt. De proprii corporis post mortem, etiā ubi nullus sit sensus, hominibus infesto pudore atque amore. CAP. XXI.

TRAGICOS Poëtas imitati uidentur scriptores, qui & mulieres & uiros insignes, cum moriendum esset, ut honestè caderent studuisse, literarum monumentis prodiderunt. Trogus Pompeius, ut ex Iustini lib. 14. cognoscitur, Olympiadem Alexandri matrem cum Cassandri iussu interficeretur, morientem, ne quid posset in corpore eius indecorum uideri, capillis & ueste crura contexisse retulit. Plutarchus in Cleomene, uxore Páthei, iuuenis Cleomeni gratissimi, nō solum se ipsam quo mori uolebat habitu composuisse, sed etiam ne quedam mulieres trucidatæ, turpiter iacerēt compositis circa corpus uestibus, curasse ait. Idem in libro de Claris mulieribus cap. 15. Niciam Aristodemi Eleorum Tyranni filiam laudat, quæ moritura, Megasthenem orauit, ut se mortuam, proijci nudam, non ferret. Et in Lysandro Philoclem refert Atheniensem, lotum, & splendida sumpta lena se ingulandum prabuisse. Florus lib. 4. auctor est Cleo-

Hieronymi Magii

patram, cum sibi mortem conscire uellet, maximo, ut solebat, indutam cultu, in differto odoribus folio se iuxta Antonium collocasse, mox uerò serpentibus uenis admotis sic morte quasi somno solutam. Galenus uerò in libro de Theriaca ad Tisonem, de eiusdem Cleopatrae morte, Etenim aiunt, ipsam manu dextra capiti admota, & diadema sicut est consentaneum tenente, fuisse inuentam, ut uel eo usq; spectatoribus regina esse uideretur: quemadmodum & Thragicus Poëta describit nobis Polyxenam & ipsam morientem, quæ tamen accuratè operam dedit ut cum decoro caderet. Hæc Galenus. Suetonius quoque Iulium Casarè, dum iam occisores imminerent, ut honestè caderet quæsiuisse, his uerbis testatur, *Utq; animaduertit undique se strictis pugionibus peti, toga caput obuoluit; simul sinistra manu sinum ad ima crura deduxit, quo honestius caderet, etiam inferiore corporis parte uelata.* Ouidius lib. 2. Fastorum de Lucretia loquens,
» Tunc quoque iam moriens, ne non procumbat honestè
» Respicit, hæc etiam cura cadentis erat.
Cum hæc de morientibus audire, ad ciendam commiserationem maximè spectet, Tragici Poëtæ, quibus lectorum animos permouere, adq; misericordiam deflectere consilium studium-

diumq; est, à morientibus scæminis facta esse dixerunt. Euripides in Hecuba loquens de Polyxena,

» Η δὲ καὶ θνήσκουσ' ἴμας

» Πολλὴν φρόνεια ἔχεν εὐσχήμως περὶν.

Idest. Ast illa iam moriens tamen

» Sollicita multum est concitè ut cadat.

Quem locum Ovidius libro 13. Metamor. de eadem loquens, sic expressit,

» Tunc quoque cura fuit partes uelare pudendas

» Cum caderet, castique decus servare pudoris.

Cuius Tragicæ sententiæ mentionem habent Plinius lib. 4. epistolarum, in epistola ad Minutianum, Lucianus in Demosthenis encom. et Clemens Alexan. lib. secundo Strom. Tragicos igitur Poëtas hac in re æmulari videntur scriptores; aut fortasse facta esse à morientibus, quæ illi produnt, est existimandum, cum corporis nostri amore, etiam tum cum illud sensu destitutum iri intelligimus, amore te neamur. hinc illa multis amplissimi funeris, sepulchriq; cura nimis anxia, et in cadauere futuri dilacerationis timor, quem Lucretius ille impius, qui nihil hominis à morte superesse putaret, sic libro tertio uridet,

Hieronymi Magii

- » Proinde ubi se uideas hominem indigna-
rier ipsum
- » Post mortem fore ut, aut putrescat corpo-
re posito
- » Aut flammis interfiat, malis'ue ferarum:
- » Scire licet non sincerum sonare, atque sub-
esse
- » Cæcum aliquem cordi stimulum quamuis
neget ipse
- » Credere se quenquam sibi sensum in morte
futurum:
- » Non ut opinor enim dat, quod promittit
abundè,
- » Nec radicitus è uita se tollit, & icit,
- » Sed facit esse sui quiddam super inscius ipsi.
- » Viuis enim sibi cum proponit quisque fu-
turum
- » Corpus uti uolucres lacerent in morte se-
reque,
- » Ipse sui miseret, neque enim se diuidit bi-
lum,
- » Nec remouet satis à proiecto corpore &
illum
- » Se fingit, sensuq; suo contaminat astans.
- » Hinc indignatur se mortalem esse creatum,
- » Nec uidet in uera nullum fore morte a-
lium se,
- » Qui possit uiuis sibi se lugere peremptum,

Et quæ sequuntur. Hoc corporis sui amore impulsus Nero Claudius, ut est à Suetonio scriptum, cùm mortem sibi instare animaduertet, nihil prius ac magis à comitibus exēgit, quàm ne potestas cuiquam capitis sui fieret. Othone etiam Tacitus lib. 17. ambitiosis precibus petuisse dicit, ne caput sibi mortuo amputaretur, ludibrio futurum. Unde sapienter, ut multa, Homerus Heclorem ab Achille prostratum atque confodiendum, inducit precibus maximis comēdentem, ne ille se mortuum, canibus Achivorum deuorandum relinquat, sed ut corpus parentibus auro atque are redemptum det. Ajax quoque Sophoclis gladio incubiturus, Iouem deprecatur, ne corpus suum canibus auibusque lacerandum exponi patiatur. Plinius Naturalis hist. lib. 36. cap. 15. literis consignauit, Romanam plebem sub Tarquinio Prisco tadium laboris cloacarum ut deuitaret, sibi passim necem consciscentem, fuisse nouo & antea, posteaq; inexcogitato remedio seruata, cùm omni.ū ita defunctorum corpora crucibus, spectanda cuiusque, simul & feris uolueribusque laceranda figerentur. Quamobrem, inquit, pudor Romani nominis proprius, qui sæpe res perditas seruauit in pralijs, tunc quoque subuēnit: sed illo tempore imposuit, tum erubescens cura pu-
deret

Hieronymi Magii

deret uiuos, tanquàm puditurum esset extin-
ctos. Hæc ille. Sed non solum pudore, ue-
rùm etiam proprii corporis amore cōfrecti ui-
dentur. Plutarchus libro περὶ Φυχῆς primo
(ut Gellius refert lib. 15. Noct. Attic. cap.
10.) et in libro de Claris mulieribus cap. 11.
Milesias uirgines, quæ uesania quadam cor-
reptæ, seu magis à demone malo impulsæ, re-
pentinæ mortis libidine mira per strangula-
tionem incessabantur, nec ulla ratione ab ea
seuitia poterant abstrahi; pudore identidem
seruatas ait incolumes. Spectatæ nanque pri-
dentie uiri cuiusdam ad Populum rogatione
perlata, decretum fuisse, ut uirginum, quæ si-
bi ipsis mortem conscissint, per medium fo-
rum nuda cadauera cfferrentur. Quo turpitu-
dinis atque ignominie metu illas deterritas,
à uesania abstinuisse dicit. Sed quantum ad ho-
nestum morientium habitum pertinet, nec
quæ memoria nostra facta sunt, uidentur trans-
mittenda silentio. Romæ cū Curtius Pa-
lonus securi esset percutiendus, quia carce-
ris situ obsideretur, tonsorem accersiri iussit,
caputq; & barbam totumque corpus abluen-
dum curauit, sericeisq; se uestibus splendidis
induit, non quidem ut moriturus, sed quasi ad
nuptias aut ad triumphum deducendus. quod
non alia, quàm ut honestius caderet, ratione,
factum

factum est. Florentiæ post Montemurlensem
victoriam, cum capitali pœna in captivos pa-
tricios viros arimaduverteretur, ferunt quen-
dam promissa ac pulcherrima barba prædi-
tum, cum cernicem intrepidus ferro suppose-
ret, carnificem orasse ut barbam à gula abdu-
ceret, ne ea abscissa, vultus à ciuibus spectandus
deformaretur. Nouissimè Carolus Carassus
Cardinalis Pauli 1111. Pontificis summi ne-
pos, cum sibi intra horæ curriculū, Pio 1111.
Pontifice Max. iubente, à satellitum urbis
Præfecto moriendum esse nunciaretur, purpu-
reum capitium, cardinei q̃, ordinis insignia po-
poscit, quæ tamen, quòd iam exauguratum
Præfectus diceret, non impetrauit.

Miscellaneorum libri secundi

FINIS.

HIERONYMI

M A G I I

MISCELLANEORVM,
SEV VARIARVM
LECTIONVM,

LIBER TERTIVS.

M. Varronis epigramma obscurissimū,
Homeri imagini ab eo appositum,
quod apud Gellium deprauatè legi-
tur, à mendo purgatur, & genuina ex-
plicatione illustratur. CAP. I.

VLTI⁹ obduētum tene-
bris, longēque difficili-
mum illud est epigram-
ma, quod M. Varro li-
bro de imaginibus primo
Homeri imagini appo-
suit. Hoc Gellius lib. 3.

Noct. Attic. cap. x i. dum super Homerī pa-
tria dissensum esse demonstrat, retulit. sic enim
ille habet, De patria quoque Homerī multò
maximè

maximè differsum est: alij Colophonium, alij Smirnaeum, sunt qui Atheniensem, sunt qui Aegyptium dicant fuisse. Aristoteles tradit ex insula Ionatum. M. Varro libro de Imaginibus primo Homeri imagini hoc epigramma apposuit,

» Capella Homeri candida, hoc tumulum indicat,

» Quòd ariete mortuo faciunt sacra.

» Εἴπετ' ἄ πόλεις διερίζουσιν περὶ ῥίζαν ὀμήρου,

» Σμύρνα, ῥόδος, κολοφῶν, σαλαμῖν, χίος, ἄργος, αἰθῆραι.

Hæc Gellius. Diu multumq; insudavi, meq; ipsum torsi querendo, quònam pacto ad Homeri patriam indicandam, Varronis dislicon faceret. non enim temere à Gellio loco ubi de ea agitur, adscriptum uidebatur. Demum in magna Cymmeriarum tenebrarum obscuritate suspicari cæpi, ideò dictum esse, mortuo ariete fieri Homeri manibus sacrum, uti agà Homeri natura, & patriæ ipsius obscuritas ac incertitudo indicaretur, quòd hoc animal rei plurimum congruere uideretur. Siquidem Ariès, seu stellæ in Zodiaco Arietem constituentes atque efformantes, ut Mathematicorum, Astrologorumq; sententia est, et Galeotus Martius in libro de Doctrina promiscua, cap. 35. scriptum reliquit, inter cætera, quæ efficere creduntur,

Hieronymi Magii

duntur, reddunt hominem uagum, mobilem,
& nunquam diutius aliquo in loco per-
manentem, pro ut fert Arietis natura. est e-
nim uagum animal & errans. Argumento
sit, quod Hermippus tradit, legiturq; apud
Higinum, olim enim, cum Liber Afri-
cani oppugnaret, in eum peruénit locum, qui
Hamnodes à puluere est nuncupatus. Et cum
aquarum penuria exercitus laboraret, atque
ideò defectionem moliretur, aries quidam er-
rans ad milites deuénit; quos statim atque ui-
dit, ad fugam conuersus est: quem illi prædæ
gratia insequuti, aquam ex insperato natli
sunt. Hæc seu non absimilia apud Higinum le-
guntur. Cum aries hac sit præditus natura, op-
tima ratione Poëta finxisse uidentur, Phri-
xum & Hellem in exilium euictos, ut uaga-
rentur, à Nephelæ eorum matre fuisse arieti
impositos. Ouidius lib. 3. Fastorum,

» Utque fugam capiant, aries nitidissimus
auro.

» Traditur, ille uehit per freta longa duos.
Adhæc Arietis signum obscurum esse tradi-
tur, ex qua ratione Aratus inquit, Cicerone
interprete,

» Quis comes est Aries obscuro lumine la-
bens.

Eamq; ob rem, ut Higinus refert, dicitur
Mercurius

Mercurius Deltotum sidus deltæ literæ trian-
guliq; forma præditum, supra caput Arie-
tis posuisse, ut huius splendore quo loco esset
Aries non admodum conspicuus, significaretur.
Vagum autem & peregrinum fuisse Ho-
merum, ex uita eius lectione, satis est mani-
festum. Pausanias quoque in Atticis talem
fuisse Homeri naturam demonstrat, dum in
hanc sententiam loquitur, Homerum uerò, He-
siodumq; uideo, uel Regum consuetudinem na-
tos non esse, uel certo consilio eam contempsis-
se; alterum ingenij rusticitate, ac erroris tæ-
dio; alterum quoniam quàm longissimè pere-
grinari uoluit, pluriq; fecit nominis sui apud
multos existimationem, quàm potentum pecu-
niam. Hæc Pausanias. Hac autem de causa
enatam esse patriæ Homeri incertitudinem,
testatur Epiphanius Episcopus Constantiæ
lib. 1. contra hæreses To. 3. his uerbis ex in-
terprete, de Homeri uarijs patrijs loquutus,
Verum, inquit, propterea quòd in multis fue-
rat urbibus, & patrijs, ideò multos ad diuer-
sam narrationē impulit. Sic Epiphanius. Præ-
ter autem patriam, eius quoque parentes, ut
testatur Lucianus in Demosthenis encomio,
ignorauit antiquitas, cuius rei causam præ-
buisse paupertatem crediderim, iuxta illud Te-
rentianum,

Hieronymi Magii

» Quia egens relicta est misera, ignoratur
parens,

» Negligitur ipsa.

Tanta autem fuit rei obscuritas, ut Apion Grammaticus Manes euocauerit, ad percontandum Homerum, quæ patria, quibusq; parentibus genitus esset. Qui nihilominus, ut Plinius Natur. hist. lib. 30. cap. 2. scriptum reliquit, non est ausus proficisci quid sibi respondisse diceret. Quanquam enim uiuens Homerus & patriam & parentes ignorauit, unde Apollinis Oraculum ea de re consuluisse dicitur; mortui tamen manes diuinitatem, ut antiqui censebant, adepti (pro dijs enim defunctorum manes habitus sunt) nullo pacto ignorasse credebantur. Illudq; accedit, quòd Homerus pro Deo est habitus, cui & templa dicata sunt à quibusdã, ut apud Strabonem legitur libro 14. Non solùm autem & erroris, & obscuritatis ratione sacro, quod Homero fiebat, quadrare aries uidebatur, sed etiam principis loci, quem inter signa reliqua obtinet cælestis Aries, uel terrestris in grege. quamobrem Columella in libro de Hortis, de Ariete,

» Signorum, et pecorum princeps caput esseret undis.

Princeps enim Poëtarum habitus semper est Homerus, quæ res ariete fortasse à Varrone

non de patria loquente, significari, dici potest. Quod si affirmet quis, *Varronis* disticon post *Græcos uersiculos* nouissimo loco apud *Gellium* adscribendum uidetur. Principatus autem apud Romanos ariete significabatur *Varro* eodem attestante, qui libro 5. de *Lingua Latina* loquitur in hæc uerba, *Dies Agonales*, per quos Rex in regia arietem immolat; dicti ab *Agon*, eo quod interrogatur à Principe ciuitatis, & princeps gregis immolatur. Hæc ille. Ex qua fortasse ratione *Virgilius* in *Bucolicis* sibi placens, se cum *Arijum* euasit, sub ariete significauit, inquit,

» *Aries* sua uellera siccant.

Plutarchus in decem *Rhetorum* uitis, supremum locum ariete significari innuit, inquit, *Isocratis* sepulchro insculptum fuisse arietem cubitorum triginta, in quo esset *Siren* cubitorum septem, ratione symbolica. Non solum autem apud *Latinos Græcosq;* hoc significatus aries accipitur, sed et apud *Hebræos*. *Hilarius* enim in explicationibus suis in *Psalmum* 64. & 65. apud *Dauidem*, *Arietes* exponit & intelligit pro *Sacerdotibus*, *Martyribus*, *Patriarchis*, *Trophetis*, & *Apostolis*, qui tanquam gregis sancti principes, & duces sint.

Quod uerò spectat ad *Capellam*, candidam appellari existimabam quia *marmorea* singa-

Hieronimi Magii

tur; & tumulo insculptam tanquam rei occultæ indicem. Quòd autem pro indice capra acciperetur, fidem facit Ovidius, dum animalia, quæ in Iunonis festo in pompam ducerentur enumerans, de capra sic canit,

» Duxq; gregis cornu per tempora dura recurvo,

» Inuisa est dominæ sola capella Deæ:

» Illius indicio sylvis inuenta sub altis

» Dicitur inceptam continuisse fugam.

» Nunc quoque per pucros iaculis incessitur index,

» Et precium auctoris uulneris ipsa datur.

Vt etiam Diodorus scriptum reliquit, capra Delphici oraculi locum, cui tripas mox fuit impositus, inuenit. Caranus etiam, siue, ut Eusebius habet, Cranus, iussus Oraculi responso, ducibus capris, imperiua querere, gregem caprarum imbrem fugientium magna Græcorum manu sequutus, urbem Edyssam, ut Iustinus lib. 7. testatur, occupauit, quam Aegæam ἀπὸ τῶν αἰγῶν, idest à capris, appellauit. Sunt capræ solertes, ut eo exemplo, quod ex Mutiano Plinius Nat. hist. lib. 8. cap. 50. refert, satis docemur. Aliquando in eam sum adductus sententiam, ut capra, Homeri patriam optime demonstrari censerem. Homerum enim Syrum à quibusdam creditum esse refert

fert Athenæus Dipn. lib. 4. cap. 18. & Syrias capras præcellentes, ac in precio habitas, apud eundem lib. 1. cap. 25. & lib. 12. cap. 9. legimus. Syrium autem fuisse, illud esse argumento, Meleagrum Gadaræum, idem auctor scripsisse refert, quod pro patriæ suæ consuetudine, omnes antiquos à piscibus abstinere fecerit, cum eorum uis ingens esset circa Hells pontum. Syrios ob patrias leges à piscibus abstinnisse, idem testatur lib. 4. cap. 6. cui Porphyrius Philosophus in libris De abstinen- do ab animantibus, ad stipulatur. Quod spectat ad relatum Meleagri argumentum, illud obiter est observandum, aliam longeque plausibiliorem à nonnullis asferri rationem. Dio enim Chrysostomus Oratione 2. quæ de Regno inscribitur, ait hoc esse ab Homero factum fortitudinis causa, quæ ex bubularum carniū, quibus uescentes Heroas inducit, conciliari soleat, quam rem & à Platone adnotatam commemorat. L. Christophorus Eschicus, Antonij Nebrissensis non indoctus auditor, idem Varro- nis epigramma longa commentatione, quæ cum eiusdem Nebrissensis libris excusa legitur, quamque Franciscus Lufinus uir eruditissimus lib. 2. Parergon cap. 17. magni facit, explicare apertumque reddere conatur. Ea est huiusmodi, à me quibus oportuit locis, partim con-

Hieronymi Magii

tracta, partim uerò aucta, & roborata, ut ex collatione depræhendes. Vt Firmicus in Mathes. & Cleonides in signorum momentis auctores sunt, Aries inter signa cæcus est, tametsi signorum omnium sit directissimus dux. Vnde Aratus,

» Quis comes est Aries obscuro lumine labens.

Et Auienus in Phænomenæ de Ariete loquens, Semper, inquit, proprijs caret ignibus. Germanicus etiam in Fragmentis,

» Clara uenon illi est facies, &c.

Cui Arieti similimus fuit Homerus cæcus et ipse, ut Plutarchus, Martianus, & prius Halicarnassæus, literarum monumentis prodiderunt. Vnde nomen adstruclum illi fuit. nam Cumani, & Iones etiam, ut Plutarchus uult, τοὺς τυφλοὺς (inquit Halicarn.) ὁμῆρους λέγουσιν. CAPELLA.] Cleonides, & Firmicus locant Capellam in trigésimo Arietis gradu, mortalibus influentem mentis concussionem, animiq; uertiginem. Quo fit ut quos horoscopo inuadit, rerum ij facile satagant, & machinando sollicitentur, uexenturque. Id quod Homero usuuenit, nam proposito sibi à piscatoribus, uel piscatorum ministris ænigmate, quod in hæc uerba fuit, ἀσ' ἐλομεν λιπόμεθα, ἀδ' οὐχ' ἐλομεν φερόμεθα. cogitando exani-

exanimatus est. Et si Halicarnassens de Homeri morte alter sentit. sic enim inquit, Ἐκ δὲ τῆς ἀδερείας ταύτης σωθέντων διουραν τε-
 λείηται ἐν ἴρ, οὐ παρὰ τὸ μὴ γῶναι τὸ παρὰ
 τοῦ παίδων ῥηθὲν, ὡς οἰονταί τινες, ἀλλὰ τῇ
 μαλακίᾳ. Metellene præterea auctore et Pæ-
 dia, uenq, Dum sacrificium oblecta-
 bat, vel consentaneum uel uisum. Tunc Bac-
 cho caprum, et Dianæ canem immolabant an-
 tiqui. Faciunt igitur Homero sacra a uel tu-
 mulum siue re congrua, & simili, ut Arcte
 cæco, siue re infestâ, ut Capella, canis uerigi-
 ne, ut plerisque placet, perijt Homerus. Con-
 stue ergo, Hoc indicat tumulû Homeri, quod
 faciunt sacra capella candida, ariete mortuo,
 idest mactato. Est autem dialecton figura, &
 oratio coniuñctione destituta. Sed quorsum hi
 uersus, & quo modo ad rerû seriem spectant,
 quæ de Homeri solo natali aliquid ut assera-
 tur requirit? Erosus lib. 8. Antiquitatum,
 uni cadaueri, uno holocausto sacrificasse anti-
 quos testatur. modò uerò rei dubiæ, hoc est Ho-
 mero, cuius stirps dubia est, uel natale solum
 ignoratur, Varro dicit fieri sacrificium re du-
 bia, idest capella & ariete, & sic particula
 Quod, pro Quia, accipitur, ut sensus sit, Hoc
 indicat tumulum esse Homeri, cuius est stirps
 dubia, quia faciunt ei sacra sacrificio ancipi-

Hieronymi Magii

ti. Atq; hæc quidem ex Christophoro illo Eæthico. Cum de huius epigrammatis interpretatione pridem differerem cum eruditissimo viro Quintino Acanthio, cæpit ille contendere, corruptum esse posteriorem uersiculum, ac pro ariete, legendum esse Ietæ. satis enim constare, in Io insula obijisse Homerum, Iensesq; illi tumulum construxisse. Qua ille emendatione, maxime loco illuxit, meq; in suam facile sententiam protraxit. Sed corruptum esse uersiculum, illud me paululum suspicari faciebat, quod uerbum Faciunt, sibi aliquos, qui facerent sacra, deprecere uideretur, nec essent, aut intelligi possent in epigrammate qui nam id, quod fieri diceretur, efficerent. In Io autem obijisse Homerum, & sepultum esse, Halicarnassæi, Strabonis, Plutarchi, & Suidæ testimonio cognoscitur. Quin Suidas ipse epigramma etiam, quod tumulo inscriptum fuit, apposuit: sic enim inquit, ἐπιγέγραπται δὲ ἐν τῷ τάφῳ αὐτοῦ τόδε τὸ ἐλεγείον, ὃ ὑπὸ τῶν Ἰητῶν ἐποιήθη χρόνῳ.

» ἐνθάδε τὴν ἱερὰν κεφαλὴν κατὰ γαῖα καλύπτει,

» ἀνδρῶν ἡρώων κοσμητόρα θεῖον ὄμῃρον.

Idest, Inscripsum est autem eius sepulchro huiusmodi elegium, quod postea ab Iensibus factum est,

Hic terra sacrum caput abscondit,
 Homerum diuinum laudatorem uirorum
 Heroum.

Si ratio carminis constet, possemus sic legere in *Varronis* inscriptione, *Aræ Ietæ*. ut declinior fuerit librarijs lapsus ad errorem extrinsecus diptongo priore, æ, et posteriore in, e, mutata. *Aras* autem prope sepulchra, et in ipsis aliquando sepulchris construi consueuisse, in quibus sacra fierent, res non est inuentu apud auctores difficilis, & nos, cum antiquis inscriptionibus, tum ueterum testimonijs satis probauimus in libris nostris de Sepulchris & sepeliendi ritu. Hac recepta uera lectione, ad *Homeri* tumulum capella alba fieri sacrum ab *Ietis* uel *Iensibus*, quantum coniectura assequor, dixit *Varro*, tanquam *Poëtæ Apollini Musisq;* gratissimo. etenim *Apollini* capris albis auratis sacrum fieri *Græco* ritu consueuisse, demonstrat *Liuius* libro 5. Dec. 3. Quanquam capræ etiam *Ioui* immolabantur, ut *Aristoteles* libro 5. *Ethicorum*, & *Herodotus* in *Euterpe* testantur. Aut fortassè capra, sacra fieri dicit *Varro*, tanquam animante manibus *Homeri* pergrata, cum *Syrius* esset, & *Syrios*, præcellentes capræ, quibus abundabant, nobiles reddidissent. Licet & ortus ratione *Ienses* sibi *Homerum* uendicent,

atte-

Hieronimi Magii

attestantibus Aristotele, & Antipatro in Epigrammate, quod legitur in quarto libro Epigrammatum Græcorum. Quæ res pridem à Christophoro Rufo, iuvene supra ætatis captum Græcarum, Latinarumq; literarum, & honestarum disciplinarum cognitione absolutissima prædito, in Antexegematis suis fuit adnotata. ut erret Iacobus Cruceus Bononiensis, qui in Annot. suis, in Græco Epigrammate apud Gellium non *ios*, ut uetusta habent exemplaria, & Gaza in sua uersione, sed *χios* legendum esse contendit, quàm Lucianus in Demosthenis encomio, & alij, Chium quoque dictum fuisse Homerum retulerunt. Videtur uerò Varronis hoc Epigramma à Gellio loco huic adscriptum, ad asstruendum Aristotelis testimonium, qui ex insula Ios natum Homerum tradidit, ut Ienses Homero tanquàm uati, & ciui suo parentasse, & iusta fecisse, Varronis testimonio demonstret.

Obſervatum quibus in locis haſtas re-
conderent antiqui. Vergilii locus de-
claratur. Milites in armis dormiētes,
terræ haſtas infixas, non iacentes, ha-
bere conſueviſſe, atq; eā conſuetudi-
nem nō ſolūm apud Illyrios, ſed etiā
apud Hebræos eſſe ſervatam. In vo-
cis *συνρωτήρ*, explicatione discrepaſſe
ab Euſtathio Pollucem. CAP. II.

*C*V'M Homerum aliquando animi gratia
legerem, obſervavi antiquos, haſtas non
ut nunc ſit iacentes, aut pendulas, ſed intra
ligneam columnam reconditas, aſſervare con-
ſueviſſe. ſic enim inquit Homerus Odys. libro
primo,

Ως ἀπὸν ἦγεθ', ἥδ' ἔσπετο παλλὰς Ἀθήνη.
οἱ δ' ὅτε δὴ ῥ' ἐντοθεν ἔταν δόμῳ ὑψηλοῖο.
ἔγχεος μὲν ῥ' ἔθηκε φέρων πρὸς κίονα μακρὴν
δαρδόκης ἐντοθεν εὐξία, ἐντά περ ἄλλα
ἔγχε' ὀδυσῆος θαλασίφρονος ἴσατο πολλά.
Ideſt, Sic locutus præibat, & ſequebatur Pal-
las Minerva.

Hi autem cum iam intra erant domum al-
tam,
Haſtam quidem ferens poſuit ad colum-
nam longam
Intra thecam haſtarum, ubi aliæ

Haſtæ

Hieronimi Magii

» Ηλέκτρη Vlyssis in mari ærumnosi stabant
» multa.

Idem Homerus infra libro decimo septimo.

» αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' ἴκανε δόμους δ' ἑταίρους
» ἔγχεος μὲν ῥ' ἔστητε φέροντες πρός κίονα μακρὴν
» αὐτὸς δ' εἶπ' ἰέν, καὶ ὑπέρβη λαΐον ὀυδόν.

Hoc est. Sic postquam pervenit domos bene habitatas,

» Lanceam quidem posuit portans ad columnam longam:

» Ipse autem introiit, & transiit lapideum limen.

Ad quam fortasse consuetudinem alludit Vergilius lib. Aeneidos 12. dum inquit,

» Ex in qua medijs ingenti adnixa columna

» Aedibus astitabat, validam vi corripit hastam,

» Aëtoris Arunci spoliū, quassatq; trementem.

Quem locum Enarratores, ex Homericorum versuum ignoratione, non recte exponunt, & profecto mihi non arridet, quod de columnæ adminiculis dicit Donatus. Non tamen me præterit, antiquos talem servasse in ædificando rationem, ut in medio columnam ædes haberent, quod indicat Iulius Pol. lib. 7. cap. 27. loquens in hanc sententiam, Continetur & hinc columna domus media. Idem Ho-

Merus Iliad. lib. 20. in bello à militibus in armis dormituris, hastas terræ infigi consuevisse demonstrat. dum enim describit Diomedem cum socijs in armis dormientes, dicit eos hastas ita habuisse collocatas, ut rectæ starēt in σαρωτήρι. Ut autem Eustathius Homeri interpretis auctor est, σαρωτήρ à Græcis dicitur, ferramentum quoddam, in quo humi defixo, collocabantur hastarum calces. In qua re tamen discrepat à Polluce, qui lib. 1. Cap. 10. numero 6. sic loquitur ex interprete, Theca uerò hastæ δουροθήκη. Partes uerò, extremum quidem σαρωτήρ, iaculi manubrium, mediū uerò ἀγκύλην. etc. Et lib. 10. cap. 31. Hastæq; pars inferior σαρωτήρ, styrax, styracium: receptaculum uerò, hastæ theca. hæc Pollux. Σαῦρος lacertam Græcis significat, cuius forsasse formam ferramentum illud σαρωτήρ referebat, ut ori, hastæ extremitas indere-tur, cauda terræ infixa. aut uox est deprauata, & non σαρωτήρ, sed σαρωλήρ est scriben-dum, quòd hoc ferramentum σαρπὲν, id est li-gnum illud duplex, quod curru subiicieba-tur, & Latini furcam appellant, forma refer-ret, ut binas hastas humi defixum, non absi-mile candelabris binarum capacium candela-rum, contineret. Lignum autem illud σαρπὲν à Græcis dici, commemorat Plutarchus pro-blemate

Hieronymi Magii

blemate 69. Cur autem hastæ ita haberi consueverint, declarat Dio Chrys. Orat. 2. de Regno, loquens in hanc sententiam, Diomedem uerò ualde durè reclinavit super tergore bonis agrestis, figens in circuitu hastas, non ornatus gratia, sed ut paratæ ad accipiendum essent. Hæc Dio. Hanc de figendarum hastarum consuetudinem observavit Aristoteles, qui in Poët. inquit, sua etiam ætate apud Illyrios fuisse servatam. Illyrijs autem imperavit Diomedes, & Diomedæ insulæ è regione sunt Illyriorum. Quidam eruditissimi uiri hanc consuetudinem apud Illyrios duntaxat fuisse, scriptum reliquerunt: uerum ego & apud Hebræos eandem fuisse, demonstrari arbitror Samuelis lib. 1. cap. 26. Sic enim in eo legitur, Venerunt ergo David & Abisai ad populum nocte, & inuenerunt Saul iacentem, & dormientem in tentorio, & hastam fixam in terram ad caput eius, etc.

Quæ fuerint apud antiquos fasciæ crurales, & pedules; quibusq; illi usi sint calceis. Crepidæ unde dictæ. Feminalia tibialiaq; priscis nulla fuisse.

CAP. III.

QVAEREAT à me Bartholomæus Magius frater meus, bonarum litterarum studiosissi-

studiosissimus, quænam essent fasciæ crinales
 & pedules, quarum *Vlpianus*. l. *Argumento*
.ff. de Auro & argento, &c. legatis, memi-
 nit. Respondi minime sinceram esse in ea lege
 verborum *Vlpiani* lectionem, tametsi *Beroaldus*
 in *Commentarijs* suis in *Apulij Asinum*
 sinceram putauerit, & *Marinus Becichemus*
 cap. 78. *Quæstionum Epistoliarum* legat, *Cri-*
nales pedileæq;, cum legendum sit *Crurules*,
 vel, ut habet *Florentinum* exemplar reueren-
 de uetustatis, *C. urales*, nullo discrimine.
 Quam lectionem *Alciato* lib. 1. *Præter. pro-*
batam, præter antiquorum codicum fidem, ra-
 tio subiectæ materiæ etiam tuitur, quia *Iure-*
consultus subdat pedulium mentionem, & eo
 loci de muliebribus ornamentis non loquatur,
 ad quæ fasciæ crinales spectant. Hac in re cum
 ille mihi assentiretur, hæc ferè tunc in medi-
 um adduxi. Crinales quidem fasciæ siue uit-
 tæ, usui erat ut hodie, mulieribus ad capillos
 colligandos cōpescendosq;. *Varro* lib. 4. de *Lin-*
gua Latina, loquens de muliebribus ornamen-
 tis, sic inquit, *Testa fasciola, qua capillum in*
capite colligarent, &c. *Mulieres autem ca-*
pillos ita colligantes, eos in orbem uoluebant:
quamobrem Iuuenalis Satyra 6.

» — altera læuum

» Extendit, pectusq; comas, et uoluit in orbē.

Quam

Hieronymi Magii

Quam rem etiam nunc antiquæ nobis statuæ ostendunt. Non solum autem crinales fascias mulieres usurpabant, sed & mammillares. Pollux lib. 7. cap. 14. Porro mammillarum muliebrium cingulum, fasciam, uel fasciolam uocarunt, &c. Nunc quod attinet ad fascias crurales, dico has fuisse longas quasdam uittas laneas aut etiam lineas, quibus antiqui ad contegenda conuestiendaque crura utebantur, eas complicando uolumine rotundo et simplici intextoq; nonnunquam, & alterno, quod expressum cōspexi in statua quanquam non admodum uetusta, in quodam angulo Palatii Diui Marci Venetijs: uel etiam quibus tibialia laxiora socculosque comprimerent, retinerentq; ne diffunderent ac dilaberentur. qua figura uisuntur in antiquis statuis, leoninis quibusdam capitibus ad cruris medium serè quousq; pertinebant tibialia, insignita. Huiusmodi fasciarum mentionem non solum apud Ulpianū, sed apud Valerium Maximū, Quintilianum, Ciceronem, & alios auctores reperies. Cicero de Aruspicum responsis, Muliebres inquit soleæ, purpureæq; fasceolæ. Et ad Atticum, Etenim mihi eius caligæ, ut fasceæ cretatæ, non placebant. Fascias non absimiles auro redimitas usurpasse sponsas, demonstrat Seneca in Hippolyto, de sponsa loquens his uerbis,

Crura

- » Crura distincto religavit auro;
» Luteo plantas cohibente socco.

Quo loco illud ἐν παρίδῳ est adnotandum, luteum colorem novis nuptis fuisse in usu, quam obrem Plinius lib. 21. Nat. hist. cap. 8. inquit, Lutei uideo honorem antiquissimum in nuptialibus flammeis, totum sæminis concessum &c. Fascias in calceatu usurpasse priscos, scribit Varro. Plinius lib. 8. cap. 57. mures ait Carboni Imperatori fascias, quibus in calceatu utebatur, arrosisse, quæ res exitium portenderit. Apuleius linteorum calceorum meminit: hos pedulia appellatos esse, docet Cornelius Fronto his uerbis, Pedale, inquit, mensura est pedis, pedule uerò sub pedibus præstat utilitatem. Quo fit ut sufficer apud Ulpianum legendum esse Pedulia, pro eo quod habet Pedules: & si pedales etiam fascias habuerunt antiqui, quarum etiam meminit Iulius Polux lib. 7. cap. 22. loquens de calceorum speciebus. Tibialibus & femoralibus nullis prisci utebantur, ut apud Homerum, Virgilium, & Ovidium fuit à me observatum. Homerus enim Iliad. lib. 2. sic ait loquens de Agamemnone.

» ἔζετο δ' ὀρθωθείς . μαλακὸν δ' εἶδανε χιτῶνα

» καλὸν , νηγότεον περὶ δ' αὖ μέγα βάλλετο .

Hieronymi Magii

φᾶρος . . .

» ποσὶ δ' ὑπὸ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέ-
διλα.

» ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν ἐέλετο ξίφος ἀργυρόηλον.
Idest, . . .

» Sedit autem arrectus . molleni autem in-
duit tunicam,

» Telchram, nouam, circa autem magnum
iecit pallium:

» Pedibus autem sub teneris ligauit pulchra
calceamenta,

» Circum autem posuit ensim argenteis cla-
uis . .

Et Odys. lib. 2. in principio.

» ὄρνυτ' ἄρ' ἐξ Ὀνῆριν ὀδυσῆος εἶλος υἱὸς,

» εἴματα ἐσάμενος . περὶ δὲ ξίφος ὃξ' ὁ θεὸς ὤμων,

» ποσὶ δ' ὑπὸ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέ-
διλα . . .

Hoc est,

» Surrexit ex lecto Ulyssis dilectus filius

» Vestem indutus, ensim autem acutum cir-
cumposuit humero,

» Sub pedibus uerò robustis ligauit pulchra
calceamenta.

Vides nullam femoralium, tibialiumque fie-
ri mentionem. Virgilius quoque Homerum,
ut opinor, imitatus, Aeneidos libro 8. sic ce-
cinit,

» Tandrum interea lecto lux suscitatur alma,
 » Et matutini volucrum sub culmine cantus,
 » Consurgit senior, tunicaq; induitur artus,
 » Et Tyrrhena pedum circumdat uincula
 plantis:

» Tum lateri, atque humeris &c.

Nihil Virgilius etiam, ut uides, de femora-
 libus, siue caligis & tibialibus. Erant tamen
 apud antiquos in usu tibialia siue ocreæ ad mu-
 nimen. Homerus libro 18. Iliad. loquens de
 Achilles armis,

» τὰ δὲ εἰ δὲ οἱ κνημίδας ἑανοῦ κασιγέροιο.

Id est,

» Fecit ei ocreas tenui stanno.

Observare hic libet ἐν παρόδῳ, quòd licet hæc
 vox κασιγέροιο, stannum propriè significet,
 Aristoteles tamen in Poët. pro ferro accipit.
 sed malè, ut mihi uidetur. arma enim antiqui-
 tus non fiebant ferrea, sed ærea, aut etiam
 stannea propter ferri penuriam. Ut maxi-
 mè errat Ioannes Tzetzæus Commentarijs in
 Hesiodi librum, qui inscribitur ἔργα καὶ ἡμέ-
 ραι, existimans ferrum priscis fuisse in usu,
 χαλκεον autem dictum adiectivè παρὰ τὸ χεῖν
 τὴν ἀλκὴν, id est à fundenda sortitudine, eo-
 rum scilicet, qui eo fuerint confossi: quanquàm
 Hesiodo & alijs reclamantibus credendum
 esse non negat. Alceus Poëta æcorum ti-

Hieronymi Magii

bialium & ensium meminit in illis uersibus, qui apud Athenæum leguntur lib. 14. Dipn. cap. xi. & Hesiodus libro citato sic ait loquēs de hominibus areæ ætatis,

» Τοῖς δ' ἦν χάλκεα μὲν τόξα χαλκεοῖ δ' ἐτ' οἴκοι.

» Χαλκῷ δ' ἐργάζοντο. μέλας δ' οὐκ ἔσκε σίδηρος,

Idest,

» *Iis autem erāt areæ quidem arma, areæq; domus.*

» *Aere operabantur. nigrum enim non erat ferrum.*

Vcrūm nemo miretur ex molli metallo præ ipso ferro, rustica instrumenta, et arma facta esse, siquidem temperatura quadam (ut Proclus et post Proclum Zetzes Hesiodi interpretes testantur) æs ipsum dēsabant, quæ per fabrorum ferrariorū incuriam amissa, ad usum ferri deuentum sit. καὶ τῷ χαλκῷ (inquit Proclus) πρὸς τοῦτ' ἔχοντο, ὡς τῷ σιδήρῳ πρὸς γεωργίαν διὰ τινος βαρῆς τὸν χαλκὸν σερρῷ ποιῶντες ὄντα φύσει μαλακὸν, ἐκ λιπούσης δὲ τῆς βαρῆς ἐπὶ τὴν τοῦ σιδήρου καὶ ἐν τοῖς πολέμοις χεῖρσιν ἐλθεῖν. Idest, Et ad hoc [idest ad arma] ære utebantur, tanquàm ferro ad cultum terræ, quadam temperatura æs durantes, quod alioquin naturā molle est. Amissa autem
tempe-

temperatura illa, ad usum ferri etiam in bellis
uenerunt. Hæc ille. Antiquorum armorum
consuetudinem & Virgilius indicauit, Pyr-
rhum luce aliena corruscantem appingens. At
id uerum esse non solùm ex Ethnicorum libris
cognoscimus, sed etiam ex sacris literis. legi-
mus enim Regum lib. 1. cap. 17. Goliath hæc
area arma habuisse, cassidem, ocreas, & cly-
peum. Nunc ad rem. Idem Homerus suprà
libro primo Achiuos bene ocreatos uocat,

» Ἀτρεΐδαι τε, καὶ ἄλλοι εὐκνήμιδες ἀχαιοί.
Id est,

» Atridaeque, & alij bene ocreati Achii.
Sed non nimis uetustis temporibus, inuenio, Ro-
manos usos esse caligis. Iulius Pollux libro 7.
cap. 13. tibialium & subligaculorum memi-
nit. Cicero quoq; in libris de Officijs, in scenam
sine subligaculo neminem ait prodijisse. Sueto-
nius auctor est Augustum hyeme usum esse scæ-
minalibus & tibialibus; idemq; ait eundem
solutum esse sibi crura ardenti nuce suburere,
quo mollior pilus exurgeret. qua re subindica-
tur alijs temporibus, nudis hunc prodire cru-
ribus consueuisse, nullisq; usum tibialibus. Scæ-
minalia non fuisse in u uidem demonstrat in Iu-
lio Cesare, inquit, Cesarem ut aduaduerit
undiq; se strictis pugionibus pecti, toga caput
obuoluisse, simulq; sinistra manu ianum ad ima

Hieronymi Magii

crura deduxisse, quo honestius caderet. Hæc autem usurpabant Scythæ, ob magnam vim frigoris ingruentem. Dio Chrysostomus Oratore 36. Callistratus Eorythreitem sceminalia habuisse dicit, reliquumq; uestitum Scythicum. Virgiliæ etate iussu ocreis, sine tibialibus & peronibus utebantur, quod ille in *Moneto* demonstrat dum de Simulo rusticus sic ait,

» Ambit crura ocreis paribus, tectusque galero

» Sub iuga patentes cogit lorata iuuenos.
Persius Satyra 7. aratorem peronatum appellat. M. Cato, antiquius perones à ciuibus Romanis usurpatos testatur, his verbis lib. 7. *Originum*, Qui magistratum curulem capissent, calceos mulleos alutatos, cæteri perones. Quod pertinet ad calceos, Servius ad eam *Virgilij* versionem,

» Et Tyrrhena pedum circumdat uincula plantis

Sic ait, Tyrrhena uincula, Tusca calceamenta. & dicit crepidas, quas primò habuere Senatores, post Equites Romani, nunc milites. Ioannes Sarius Zamoscius, iuuenis eruditissimus, & amicus meus, in lib. De Senatu Romano, quos pridem edidit, nugari hic Servium dicit. Mihi quidem non fit uerisimile Servium,
qua

que de calceis dixit, commentum esse, & sci-
mus diuersis temporibus diuersa in usu fuisse.
Sanè Pollux inter Græcicos calceos crepi-
das refert, licet h; esse militare gestamen. Ro-
mæ etiam fæuæ aliquæ, quæ Senatoriæ, &
antiquæ creduntur, crepidas habent, quales
apud Gellium lib. 13. cap. 20. depictas uide-
mus, licet Gellij ætate Senatoribus essent inde-
coræ. Gellij autè uerba hæc sunt, Omnia enim
fermè inde genus, quibus plantarū calces tan-
tū infimè teguntur, cætera propè nuda, &
teretibus habenis uincta sunt, soleas dixerunt:
nonnunquam uoce Græca crepidulas. sed, ut
dixi, crepidas, & crepidulas prima syllaba
correpta, id genus calceamētum appellarunt,
quod Græci *κρητῖδας* uocant, &c. Suprà uerò
Pop. Romani Senatores soleatos per urbis
uias ingredi, nequaquam sua ætate decorum
fuisse refert. Quales ergo essent crepidæ, satis
apparet. Hoc uerò calceorum genus uinculo-
rum nomine significatur, quòd multis habenis
& corrigiis inflexis uincitur, adeò ut plan-
tarum calceibus tantū infimè tectis, uincula
solūm loraq; apparerent. Ouidius Fastorum
lib. 2. muliebres calceos uincula appellat, lo-
quens de Hercule,

Fregerat armillas non illa ad brachia fa-
ctas.

Hieronymi Magii

- » Scindebant magni uincula parua pedes.
Viriles etiam infra libro 5. uincula appellat,
inquiens,
- » Ille memor ueteris ritus, timidusque Deo-
rum,
- » Surgit, habent gemini uincula nulla pe-
des.

Vnde apud Dionē Chrysostomum Oratione 6. que Diogenes, uel de Tyranno, inscribitur, pedes obligati, pro calceatis, dicuntur. Iluc fortasse spectat, quod Zonaras Græcus auctor, quanquam non admodum antiquus, ait Patricios in urbe gestasse calceos adornatos corrigiarum inflexione, & formaliter C. uidetur enim ea corrigiarum inflexio ad uincula prænotata pertinere. Præsertim cum Plutarchus Problemate 75. de lunatis his calceis agens eos patricijs in usa fuisse dicat, Arcadibus id genus calceorum lunatorum præcipuum fuisse affirmans. Sed de calceis hæc dixisse sufficiat. qui plura legere auct, hic Pollucē ad-
eat, & Volaterranum in Philologia lib. 27. Ad crepidæ etymum quod attinet, errant, ut etiam Aldus olim adnotauit, in Horat. qui crepidam à crepitu dictam censent, cum, ut est manifestum, & Gallius testatur, uox sit Græca, & ex uoce κρηπίς, quæ Oribasio in libro de Machinamentis cap. 25. basis est, quasi cre-
pida

pidabasis sit pedis. Inquit autem Oribasius ex interprete, Fabri organum ad hunc modum fit. Super basim, quæ κρητὶς nominatur, pro organo dimensam, statuuntur crura duo &c. Magis enim emendatè legi posse uidetur κρητὶς, quæ uox basim & caleamenti genus significat teste Thauorino & alijs, quàm κρητὶς, ut in uulgatis habetur exemplaribus.

De quibusdam, qui prima concubitus nocte, ædium lapsu perierunt, & de Dæmonum amoribus. CAP. IIII.

MEMORIAE præditum est Eupolim Nicæ Atheniensis filium, prima nuptiarum nocte, thalami ruina, unà cum uxore oppressum, extinctumq; fuisse: qua de re extat Græcum epigramma, & Ouidius in opusculo Dirarum, & imprecationum in Ibin sic ait,

» Sit tibi coniugij nox prima nouissima uitæ
» Eupolis ut perijt, & noua nupta modo.

Olim etiam Romæ Q. Sertullius prima nuptiarum nocte ἐν ἑρῳ, domus maritalis lapsu unà cum uxore suffocatus est: uisiturq; adhuc horum sepulchro insculptum epitaphiū, quod in lectoris gratiam referre libuit. est autem huiusmodi,

Hieronymi Magii

ASPICE VIATOR Q. SERTVIII
ET DVLICVLAE SPON. ME. O.
RANCILIAE VIRG. AC POST INDE
QVID FACIAT LICENTIOSA SORS
LEGITO. IN IPSA FLORIDA AE-
TATE CVM ACRIOR VIS AMORIS
INGRVER. MUTVO CAPT. TAND.
SOCERO ET M. SOCR. ANNVEN-
TIE. SOLENN. HYMEN. NVPT. CO-
PVLAMVR. SED O FATVM INFELIX
NOCTE PRIMA CVM IMPORT. VO-
LVPTATIS EX LI. FAC. EXTIN-
GVERE ET D. M. V. VOTA COGE-
REMVR. REDDITIS HEV IPSO IN
ACTV DOM. MARITALIS CORR-
VENS AMEOS IAM EXTRE. CVM DVL
CITVDINE LETISS. COMPLICATOS
OPPRESSIT FVNESTAS. SOROR
NEC NOVI QVID FECISS. PVTA.
NON ERAT IN FATIS TVM NO-
STRA LONGIOR HORA. CARI PA-
RENTES LVCTV NEC LACHRYMIS
MISERA AC LARVATA NOSTRA
DEFLEATIS FVNERA NE REDDATIS
INFELICIORA AT VOS NOSTROS
DIVTVRNIORES VIVITE ANNOS.
OPTIME LECTOR AC VIVE TVOS.

D.

M.

Abhinc tres annos multo quidam Subianensis, Cornix nomine, qui literas etiam, quas ad me Porroia dederat Paulus Liguus meus, per-
 ferebat, cum in agrum Oppidi Divi Ioannis,
 P. His Am advenisset, subito coortum irabrē
 fugiens, duertit ad mulierculam quandam,
 quam cum noctu cognosceret, domus lapsu cū
 ea est exanimatus. Superioribus annis Neapo-
 li, sponsus quidam cum uirginē sponsam, mulie-
 rem redire conaretur, ligneo orbe, à quo co-
 nopem pendebat, in caput eius delapso, occu-
 bit. Dum olim Patzium obsideretur, cum
 tormento, quod mortarium vocant, saxæ & pi-
 læ tricenarum librarum è Maximiliani e-
 xercitu in altum proicerentur, ita tormenti
 commodatâ inclinatione, ut in propugna-
 torum domicilia deciderent, miles quidam
 Marci Mani Anglarensis, qui rem mihi nar-
 rant, contubernalis, una cura scorto sibi sub-
 strato, pilæ impetu incredibili cōprolabente,
 extrusus est. In libro Tobie legimus, Dæmo-
 nem nomine Asmodeam, septem viros Sarre
 Raguelis filie sponso, simulatq; ipsi se misce-
 re uoluissent, eiecisse. Hæc nonnulli non tam
 casu, quàm ex Demonum Zelotyporum ira,
 euerire contendunt. cos enim esse animalia
 aërea, animo passiva, unde & etiam amare.
 Quam apud Philostratum lib. 3. de Vita Apol-
 lonij

Hieronymi Magii

lonij Tyanei, literis proditum esse, Dæmonem
pueri cuiusdam amore captum fuisse. Noui
Anglare Amerinum cucullatum ex Eremitarum
Diui Augustini familia, qui se antequàm
ad sacros ordines promoueretur, à Dæmone
adamatum diceret, & saepe osculis peti-
tum, & ab eodem zelotypo aliquandò malè
habitum. Statim uerò atque sacris donatus est
ordinibus, ait nullas eius se expertum amplius
molestias. Simphorianus Camperius Praxis
lib. 2. cap. 7. de concubitu Dæmonum cum
mulieribus, aut etiam cum uiris sub mulie-
rum imagine, multa refert. Quæ de re &
Theologi, quos Scholasticos appellamus, et au-
ctor Fortilitij fidei lib. 5. nō pauca scripserunt,
quæ hîc referre non uidetur operæ precium.
Ego & si Dæmones, qui, ut Augustinus ait,
lib. 15. de Ciuitate Dei, improbi sæpe mulie-
ribus extitisse feruntur, Succubosq; etiam, qui
uirorum libidinem passi sunt, reperiri non ne-
gauim (multis enim antiquus hostis ut ho-
mines decipiat, trahatq; in ruuinam, technis
uafrauentisq; utitur) ut aliàs testatus sum,
ita cum Diuo Thoma in Quæst. de Malo Ma-
teria 17. quæ est, de Dæmonibus, existimo
nullum aëreum posse esse animatum, eamque
ob rem Dæmones non habere corpora natura-
liter sibi unita, eo quòd corpus organi formam

non queat adipisci, nisi ea sit prædita natura, ut termini figuræq; limitibus possit circumscribi, quod, ut in confesso est, aëri non convenit: Et ut Arist. ait libro 2. de Animal. nullum corpus animalis simplex esse potest. Dæmones uerò non amare, licet aliquando amasit Zelotypiq; uideri uelint, sed uerè *μισεῖσθαι πάντως*, hominibus semper infensos esse, atque eorundem animabus insidians arbitror.

Sanguinem, qui in occiso homine refrixit, planeq; fluere desit, si intra aliquot horas occisor accedat, è uulnere dimanare. Qui huius rei causas perquisiuerunt, uel rei meminerunt, auctores omnes demonstrantur, & Galeoti Martii ac aliorum quorundam sententia exploditur.

C A P. V.

MULTORVM non modò ex Iureconsultis nostris, sed Philosophorum, Medicorum, aliorumq; scriptis posteritati proditum est, occisi hominis corpus, in quo sanguis refrixit planeq; fluere desiit, si mox confector adsit, iterum sanguine manare: quæ res in multa hominum memoria obseruata, expertaq; in cadaueribus plerisque, maximo miraculo sit. Quorsum

Hieronymi Magii

sum pertinere nonnulli censent hæc Lucretij.
carmina lib. 4.

»

libido

» Incitat irritās loca turgida semine multo ,

» Idque petit corpus , mens unde est saucia a-
more .

» Namq; homines plerunque cadunt in uul-
nus, & illam

» Unicat in partem sanguis , unde icimur
ictu ,

» Et si cominus est, hostem ruber occupat his
mor .

Eodem quoque pertinere uolunt quod lib. 17.

Iliad. dicit Homerus de Euphorbi cadauere ,
homicida Menelao presente ,

» ἔκτορα δ' αἰνὸν ἄχος πύκασε φρένας ἀμφὶ με-
λαίνας .

» πάλῃ νεν δ' ἄρ' ἔπειτα κατὰ σίχας . αὐτίκα δ'
ἔγνω

» τὸν μὲν ἀπαινύμενον κλυτὰ τεύχεα , τὸν δ'
ἐπὶ γαίῃ .

» κείμενον . ἔρρει δ' αἷμα , κατ' οὐταμένην ὤ-
τειλήν .

Idest ,

» Hectorē autem grauis dolor cepit men-
tes circa nigras .

» Circūpexit autem postea , statim autem
cognouit ,

Hunc

» Hunc quidem auferentem inclyta arma,
hunc autem in terra

» Iacentem. fluebat autem sanguis in percus-
so vulnere.

Quo in loco loquitur de Menelao, qui Euphor-
bum trucidauerat, eiq; iacenti arma adimere
volebat, quod, Hectore Apollinis monitu, in-
tercedente, quo minus faceret, impeditus est.
Miraculi huius causam perquirat Thadæus
Florentinus in Explicationibus suis in Isagog.
Ioan. III. Eandem pertractant Henricus Can-
daciensis in suis appellatis Quodlibetis, Aegi-
dius Romanus Quæst. 25. quanti Quodlibeti: Io-
annes Maioris in lib. 4. Sententiarum. Dist.
15. Quæst. 14. Auctor libri Peregrinarum
Quæst. Decade 3. Quæst. 6. Ficinus lib. 16. de
Immortalitate animarum cap. 5. Galeotus
Martius in libro De Doctrina promiscua cap.
22. Auctor innominatus Problematum quo-
rundam, quæ falsò Aristoteli adscribuntur:
Ioannes Langius in volumine suo Epistolæ-
rum medicinalium Epistola 40. & Lemnius
Lemnius lib. 2. de Occultis naturæ miraculis,
cap. 7. qui duo, postremi hæc de re scripserunt.
Eiusdem rei meminerunt Gaudentius Merula
Rerum memorabilium lib. 4. cap. 18. qui præ-
sente occifore, sanguinem ex occisi hominis vul-
nere, intra curriculum duntaxat horarum se-
ptem,

Hieronymi Magii

ptem, ab occisi nece, effundi testatur. Petrus
Tomponatius in lib. de Animorum mortali-
tate ad mentem Arist. Paris Puteus in tra-
ctatu De Syndicatu, in uerbo Tortura: dicens
hoc fuisse Romæ observatum eo tempore, quo
occisus fuit Cardinalis Sancti Marci: Hippo-
lytus Marsilius, qui hoc pacto se homicidam
aliquando depræhendisse affirmat, in sua Pra-
xi. §. Diligenter. numero 81. Marcus Anto-
nius Blancus in Comment. in. l. finalem nume-
ro 408. ff. de Questionibus: Lodouicus Care-
rius in principio sue Praxis numero 140. &
Franciscus Casonus Opiterginus in Tract. de
Indicijs et tortura. In quibus auctoribus per-
quirendis penitusq; excutiendis, partim usus
sum opera clarissimi Iureconsulti Ioannis Gal-
li Tifernatis, amici mei, in quo incredibilem
honestarum omnium disciplinarum cognitio-
nem suspicio, & non uulgarem erga me amo-
rem magnifacio. Quæ ab his asseruntur, refer-
re omnia, et in disquisitionem uocare, quod hu-
ius loci spatijs iniquis excludar (iustum enim
res ipsa sibi uolumen deposceret) non est con-
siliium. Dicam tamen nonnulla quàm potero
breuissimè, quorundam opiniones elidendo.
Marius miraculi huius causas adducere sata-
gens, sic inquit, Nonnulli ex occisoris, et qui-
dam ex occisi spiritibus hoc accidere arbitran-
tur;

tur; quod assignatum est. nam ad sanguinis iam frigiditatem motum, non una pars spirituum satis est, sed utraque concurret. Cum enim occisor furore ductus hominem aggreditur, cuncti spiritus, qui sui sunt, opus iuvantes, in occidendam conuolant, sicuti de more eorum est; itidemque hominis trucidandi in occisorem tendunt, quo ira corporis sui proficit, ita ut in occisorem uolent, ibique uiuant. Cùm uero occisus est, sanguis iam frigidatus fluere desijt: sed comparente occisore spiritus utriusque diuerso motu agitantur; quilibet suum corpus repetens, motum facit, unde & hominis occisi spiritus redeuntes, sedemque suam repetentes, & occisoris recedentes ut ad corpus redeant, faciunt motum eius rei, quam habitant, habitant autem sanguinem. Et hoc pacto sanguis iam frigidior, & ad fluxum ineptus, ab occisoris, & occisi spiritibus, ut multiplicata agitata, rursus fluitat. Estque illis tantus proprii corporis affectus, ut plerumque latitantem hominem, sed proximè existentem, intra tempus, quod assignauimus (tot enim horis uiuant) recognouerint, ac repetiuerint. Hoc autem non in omnibus occisis, sed in plerisque euenit: quoniam quorundam natura, ita debilis est, ut eorum spiritus uno momento cessantes. Neesse ergo est corpora ubi hæc fieri

S debent,

Hieronymi Magii

debent, sint calidiora, quoniam calore, spiritus conseruantur. Hactenus Martius, qui hæc se plerunque oculis uidisse, & Græciam de Patroclo hoc idem affirmare ait, Hectore homicida comparente: uolens (ut opinor) significare prenotatum Homeri locum. in qua re memorie uitio laborauit, nam Homerus non de Patrocli, sed Euphorbi corpore loquitur. Sed dicat Martius, quando aliquis incermis ex insidijs subito confossus, trucidatur, qui non tam ferro, quàm timore prosternitur, quo hic pateto spiritus suos in trucidantem, in quo uiui asseruentur, possit ciaculari; idemq; illi usuuenire queat, qui auersus, uel etiam somno demersus, gladio transfoditur; quos tamen presente homicida, sanguine manare compertum est. Præterea, si Martium audiamus, esset dicendum, eum, qui graue uulnus noctu uel etiam interdium ab ignoto hoste accepit, nec occubuit, cum fluere desijt sanguis, mox presente eo, qui uulnus intulit, & si dormiat uulneratus, unde mortuo quodammodo exæquatur, spiritibus hinc inde proprias in sedes commigrantibus, sanguinem uulnere emissurum. quod tamen non uidemus usu uenire. Adde quod tauri in arena, & publicis spectaculis sæpe inter iras ab ijs, qui sua funera uendere solent, petiti, et tandem trucidati, postquam sanguis refri-

refixit, propius accedente confectore, sanguine manarent, cum & bruta, pro eiusdem Marty in citato capite sententia, spiritus suos habeant. Mibi certè hæc spirituum hinc inde, uel ut Thadæus aliq; sentiunt, ex occisore solum in occisum conuolutio, nullo pacto sit uerisimilis. Verùm si eorum fluxum demus, statim è corpore egressi euanescent, uel aëris aut etiã cadaueris frigore abolebuntur; siquidem calore, ut etiam Martius fassus est, conseruantur. Huc accedat, quòd Physicorum plerique, spiritus hos naturales, qui ab epate ortum ducentes, uenas pulsu carentes, & sanguinem incolant, minimè agnoscunt. Duplicem nanq; spiritum esse dicunt, alterum uitalem, qui à corde per arterias fertur, animale alterum, qui à cerebro per neruos com meat. Tametsi seniores Galeni, Hippocratis, & Auicennæ interpretes, triplicem spiritum ponant. Atquì si & naturalibus spiritibus locum concedamus, erunt hi segniores (nò enim ut uitales mouentur) crassioresq; , quàm qui munia, quæ Martius, atque aliij comminiscuntur, obire possint. Aliorum sententia, cuius Pomponatius meminit, habet, hunc sanguinis fluxum inde prouenire, quòd anima occisi interfectori indignetur infensaq; sit. Sanè Plato Dialogo 9. de Legibus, in hanc loquitur sententiam, Fertur enim

Hieronymi Magii

interfectum ui hominem, qui liberè uixit, interfectori proximo statim post mortem tempore irasci, ac propter uolentam mortem, terrore, turbationeque plenum, maximè si uiderit interfectorem inter suos more solito uiuere, interfectorem ipsum, eiusque actiones, nim ad hoc suppeditante memoria, cunctis uiribus terrore atque turbare, &c. Hinc Ouidius lib. 5. *Fastorum*, Remi à Celere occisi, umbram sic dicentem inducit,

» Saue Celer crudelera animam per uulnera reddas,

» Utque ego sub terras sanguinolentus eas.
Et Virgilius Deiphobum apud inferos, necis suae uindictam precantem facit,

» ————— Dij talia Graijs

» Instaurate, pio si pœnas ore reposco.

Suetonius, Neronem saepe confessum ait, exagitari se matris suae, quam occidendam curauerat, specie, & uerberibus furiarum ac tedis ardentibus, eamque ob rem facto per magos sacro, euocare maternos manes, eosque exorare tentasse. *Linus* lib. 3. Dec. 1. *Virginiae* manes per domos ad petendas pœnas uagatos scribit. *Marianorum* animas *Syllam* sollicitasse legimus. *Tragœdiæ* *Orestem* à matris umbra & *furijs* agitatum agunt. *Plutarchus* in libro de *Sera* numinis uindicta, & in *Cimone*,

Cleo-

Cleonices à Pausania trucidatæ phasma, Pausaniam assiduis terroribus perturbasse, ac vexasse, memorie consignavit. Adnotat eruditione summa ac probitate inclytus praeceptor meus Franciscus Robortellus, lib. 8. de Vita & uictu Populi Rom. sub Imperatoribus Cæsaribus Aug. creditos olim manes cæorum, pauorem iniicere noctu peremptoribus, si per uim, & insidias perempti essent; ideo piacula ad placandos manes adhiberi solita; qua de re nos nonnulla in libris de Sepulchris & sepe liendi ritu. Hæc autem sunt ab antiquis credita, quia corporeis affectibus animas à corpore seiunctas, penitus destitui non putabant, quamobrem Vergil. lib. 6. Aeneid. inquit,

» Quia et supremo cum lumine uita reliquit,
 » Non tamen omne malum miseris, nec sumditus omnes

» Corporeæ excedunt pestes, penitusq; necessesse est

» Multa diu concretæ modis inolescere miris. Et quæ sequuntur. Sed hæc quoque sententia est improbanda. nam, Theologi prodiderunt, & Scholasticorum antesignanus Thomas, Quæst. 19. de Anima. & mat. 2. de Virtutibus, Quæst. 4. atque alibi, existimat, post mortem anima à corpore seiuncta, potestates sensitivas aboleri, superesse, uerò in anima

Hieronymi Magii

duntaxat tanquam in principio, aut radice (essentiam namque anime, potentiarum esse radicem) ideoq; eam irasci, & concupisci posse si uerum corpori indatur. Si ergo iam à corpore anima sit secreta, interfectori non succenscbit, nec irascetur, quòd corpore crearet, corde, & sanguine, in quibus inest officina, cum ira, teste Aristotele, sit accensio, uel feruor sanguinis circa cor. Nisi uolumus animam postlimini quodam iure in corpus redire, ut de Harmotimi Clazomenii anima Plinius Nat. hist. lib. 7. cap. 52. se inter exempla reperisse dicit, quæ relicto corpore erraret, mox uero in corpus relaberetur. quæ res solo diuino miraculo fieri potest. Homerus quoq; Iliad. lib. 9. animam postquam efflata est, redire non posse testatur, inquit,

» ἀνδρὸς δὲ ψυχὴν, πάλιν ἐλθεῖν οὔτε ληϊσὴν,
» οὔθ' ἐλετὴν, ἐπεὶ ἄρκεν ἀμείψεται ἔρκος ὀδόντων.

Idest;

- » Viri autem anima, rursus uenire neq; prædabilis,
- » Neque acceptabilis, postquam transiit septum dentium.

Huc accedat quòd idem Thomas Quæst. 18. & 20. de Anima, animam postquam à corpore semel digressa sit, in uniuersali (ut eius ut ar
uer-

uerbis) omnia naturalia cognoscere posse censet, specialiter uerò unumquodq; , non item. Cui Augustinus adstipulatur in lib. de Spiritu et anima, et de Cura pro mortuis agenda, dum inquit, mortuorū spiritus eo loci esse, ubi quæ in hac uita aguntur, eueniuntq; mortalibus, conspicere uel audire non possunt. Quo fit, ut perempti anima peremptorem præsentem cadueri, uidere, aut cognoscere nequeat. At dicet sanguine scatere uulnera, quòd anima, quæ abesse creditur, penitus in præcordijs, quò sanguis se recepit, delitescat. Sed si abdita eo latitat loco, qua ratione corporis sensibus iam abolitis, præsentem esse homicidam intelligere potest? Cùm hominem, qui bene habet, somnus complexus est, cur anima, hostium rerumque noxiarum in corpus ingruentium præsentiam non sentit? Cur etiam, eo uigilante, nisi sensuum corporis adminicula præstò sint, hostes, & quæ sint nocitura non uidet? Profectò ea de anima asserere, non est rationi consentaneum. Arbitrabar aliquando, miraculum quo de agimus, accidere ex motrice quadam uirtute ex occisoris anima uel corpore prodeunte, quæ sympathiæ ceca ui sanguinem elicere possit: huius enim causa multæ etiam in anima trahi afficiq; , auctores grauissimi affirmant. Quin non pauca, quæ à corpo-

Hieronymi Magii

re nostro absint, in nobis mutationes parere videmus, oscitationem alterius, nos ad oscitandum impellere, fascinantium oculos pueris, quin pecori (ut quidam censent) etiam obesse; luporum aspectum uel praesentiam, raucos nos reddere, stridorem lunæ ferrum terentis, acrimoniam caparum, quas sodalis comedat, dentibus molestiæ non modicum conciliare, rubrum colorem conspectum, seuocare è naribus sanguinem; uulnerum ingentium aspectum, oculis tenebras offundere, animique deliquium quoddam quibusdam parere, huiusq; generis alia multa, quæ breuitatis gratia missa facio. *Auicenna Can. 1. cap. de Animæ accidentibus, & lib. 6. de Naturalib. part. 4. pro robore imaginatiuæ uirtutis, multa, quæ supra ueri fidem sint, cōtingere ait, ideoq; animam unius, alterius corpus transmutare aliquando, quòd anima (ut etiam Algazel scriptum reliquit) constans ex nobilibus principijs, ditioni suæ subiectam habeat materiā. Sed hæc Auicennæ eiusq; assiclarum opinio, à Peripateticis exploditur, quòd anima unius nullam cum alieno corpore habeat communionem, ex communionem autem materiæ actionem passionemq; admitti. Lege quæ scripta reliquit infans uir, at bene doctus Thomas Garbus lib. 2. Summæ med. scientiæ, Tract. 4. Quæst. xi.*

& lib. 1. Tract. 5. Quæst. 31. quæ enim & nobis in mentem uenerunt, parùm ad rem facere intelliges. Quamobrem nisi ad miracula confugiamus, certi quicquam quod asseram, me non habere ingenuè fateor.

Aristotelem super Austri, qui ad nos peruenit, origine, discrepare à cæteris omnibus auctoribus, quin etiam sibi ipsi parùm constare. CAP. VI.

ARISTOTELES libro 2. Meteor. Austrum, qui nostras perstat regiones, à locis Antartico polo subiectis flare negat; uentos enim, qui à regionibus illis oriuntur, nostra in loca penetrare non posse contendit. Contrarium tamen, quasi sibi ipsi parùm constans, eodem libro (ut alij etiam animaduertunt) demonstrat, & Problemate decimo, undecimo, duodecimo 17. & 21. Sectionis 26. idem manifestius ostendit. Auctor quoque libri, qui de Mundo ad Alexandrum, inscribitur, Austrum ex occulto nobis uertice illatum, cum Septentrionario quasi colluctari ait. Indidem Austrum oriri uetustissima fuit Hippocratis sententia in libro de Aëre, aquis & locis, & lib. 2. de Diata, siue uictus ratione; quem Macrobius lib. 2. in Somnium Scipionis

Hieronimi Magii

nis cap. 5. & Cellius lib. 2. Noët. Atticarum cap. 30. et alij sequuti sunt. Ab ea etiam non abest Ouidius lib. 4. de Ponto. Eleg. 10. sic inquit,

» *Hinc oritur Eoreas, oræq; domesticus huic est,*

» *Et sumit vires à propiore loco.*

» *At Notus aduerso, tepidus qui spirat ab axe*

» *Est procul, & rarus, languidiorq; uenit. Quo nouissimo uersiculo maxime Hippocrati astipulatur, qui uentos à calidis adspirantes regionibus, ad Riphæos montes, ualde penetrare negat, nisi parumper, et debiles. Quamobrem uidere nescio, quæ Aristotelem causa impulerit, ut iam tum Hippocratis ætate receptam de primordijs Austri, qui aërem nostrum perflat, sententiam, abijciendam putaret: nisi fortasse à montibus altissimis, qui mediam aëris regionem, ex qua uenti spirare incipiunt, superare dicuntur, impediri existimauit. Libronique primo Meteor. uentos non supergredi altos montes affirmat. Quod argumentum tanto Philosopho mihi indignum uidetur, cum & si ipse, alijq; auctores prodant, montes aliquot tam altè uertices exernisse, nō idcō quominus uenti quā pergebant, impetu magno procurrere possint, illi sint impedimento.*

Sunt

Sunt enim montium illorum uertices instar arborum, aut scopulorum, qui fluminibus interiecti sunt, qui tametsi aquas dum immoti persistunt, parumper abscindant, nullo tamen pacto earum defluxum sistunt. Veterum opinionem maximè fulcit Solomon, qui Ecclesiastis cap. 1. uentos à diuersis mundi plagis surgentes meare, & in suos circulos reuerti dicit.

Pellium, quibus frigora propulsari solent, quis usus, & quo tempore fuerit apud antiquos. CAP. VII.

PELLICEARVM uestium, quibus frigora arcentur, si sæculum aureum excipiamus, plerique nullum fuisse usum existimant, eo quòd Plinius diligens homo, & doctus qui, ut Raphaël Volaterranus inquit, omnia exequitur, atque alij, nullam prorsus de his mentionem faciant. Accedit eo quòd Suetonius literis prodidit, Augustum se præmunire solitum aduersus uim frigoris, tunicis quaternis, cum pingui toga, & subucula, thorace laneo, fæminalibus & tibialibus. quod hic Imperator neutiquam fecisset, si indumenta expellibus, quæ & melius, & commodius nos à frigore tuentur, fuissent in usu apud nobiliores ac principes uiros. Concinit quoque

Hieronymi Magii

quoque Martialis, his versiculis, loquens de diuite bene uestito,

» Optat & obscuras luces, uentosq; niuemq;

» Propter sexcentas Baccara gausapinas.

Et alibi,

» Mense uel Augusto sumere gausapinas.

Lucretius lib. 5. de priscis hominibus,

» Tunc igitur pelles, nunc aurum & purpura curis

» Exercet hominum uitam belloq; fatigant.

Quanquam Liuius lib. 5. Dec. 1. Romanos in

Veiorum obsidione, pellibus teetos, hyemare

cœpisse ait. hi enim pellibus quibusdam rudio-

ribus, priscorum, uel Getarū Sarmatarumq;

more usi uidentur, quas nulli in urbe usurpa-

rent. Vsum tamen pellium, in uestitum postea

irrepisse, satis liquet: siquidem Seneca in E-

pistolis, pellicularum uulpium, muriumq;

(has Zibellinos atque Armellinos uulgò num-

cupatos, Volaterranus fuisse putat, & si Zi-

bellini maiores sunt, quàm quibus murium no-

men conuenire potuisse uideatur) que ad fri-

gus arcendum compararentur, mentionem fa-

cit, Pelliculas, inquit, uulpium ac murium,

frigoris causa, etc. Vlpianus quoq;, & Paulus

Iureconsulti, pellicearum uestium usum agno-

scunt. Vlpianus enim. l. Vestis. ff. de Auro, &

argento leg. de uestimentis agens, sic loqui-

tur, Familiaria sunt, quæ ad familiam uestiendam parata sunt, sicuti saga, tunica, ponula, lintea uestimenta, stragula, & cætera similia: uestis ex pellibus constabit. Item pelles caprinæ, & agninæ uestis erunt. Paulus uerò in lege subiecta, Cum, inquit, & tunicam & stragulam, & pelliceam nonnulli habeant. hæc ille. Iulius pollux lib. 7. cap. 15. pellicearum uestium usum demonstrat dum loquitur in hanc sententiam, Erant, inquit, & uestes coriaceæ, & tunica ex pelle — Sysira autem tunica coriacea pilosa, manicata, & habitus Scythicus. hæc ille. Pellicearum autem uestium usum non admodum frequentem fuisse arbitror, magisq; ad tenuis fortunæ homines, ad seruos, & agricolas, quàm ad patricos pertinuisse. Nullæ enim statuæ, quas ego unquam uiderim huiusmodi uestitum præseferunt, raraq; eius apud auctores mentio uisitur, præter quàm cum de priscis mortalibus, aut Scythis, reliquisq; Septentrionalibus hominibus agunt, qui maxime frigoribus urgentur: aut de his, qui agrestes mores penitus non abdicauerant. Talibus enim uestibus primi homines uti cæperunt, quòd cuique essent obuiæ, & nulla arte nulloq; labore pararentur. Scriptum Moyses reliquit Gen. cap. 3. Deum fecisse Adam, & uxori tunicas pelliceas. Quanquàm Origenes,

Hieronymi Magii

nes, ut Epiphanius in libro *Ancyroto* testatur, allegoricòs & non sine errore, has tunicas pro Adam & Eux carne accepit. Priscos, huiusmodi usus uestibus, aiunt Lucretius lib. citato, & Iuuenalis Saty. 6. Pellitos fuisse Aquilonares, non semel testatur Ovidius. Vlpianus quoque in. l. *Argumento. ff. de Auro & argento leg.* Varro lib. 2. de *Re rustica* cap. x1. Virg. *Georg.* lib. 3. Iustinus hist. lib. 2. adstipulantur. Iustinus quidem sic inquit de Scythis, Et quanquam continuis frigoribus uruntur, pellibus tamen felinis, aut murinis uestiuntur, etc. Cæsar lib. 6. de *Bel. Gal.* Germanos pellibus, aut parvis rhenonum tegumentis usos, fidem facit. Varro Sardos quoque, & Græcos antiquos, caprarum pellibus, Dio Chrysostomus in fabula *Lybica*, Lybyssas rhenonibus integri consueuisse, demonstrant. Miron Prieneus apud Athenæum lib. 14. *Dipnos. cap. 29.* Helotas Lacedæmoniorum seruos, pileos ex canina pelle gestare, & rhenonibus indui, per contumeliam fuisse coactos, prodidit. Clio & Beroë Nymphæ, pellibus incinctæ inducuntur à Virgilio *Georg.* lib. 4. *Aeneidos* lib. 1. Romulus lupæ pelle, lib. 5. Acestes pelle *Lybistidis* ursæ uestiuntur. Idem lib. 8. *Aeneam* strato locauit effulsum pelle *Lybistidis* ursæ; & antea in Hercu-

lis

lis sacris, mensæ super leonis pelle (Hercules nanq; ex Leon. na. pelle usus indumēto dicitur, talisq; fingitur, inquit Fest. lib. 14. ut homines cultus antiqui admoneantur) accubantem fecit. Pellem caprinam, Iunonis amiculum dicit Festus lib. 6. Plutarchus in Problem. Lare s, canum pellibus apud Romanos indutos testatur. Prodiunt Mauros Leonum Elephantum, ursorumq; pellibus se in bello præmunire solitos. Ist quoque à me in antiquorum monumentis marmoreis, æreisq; observatum, quod nonnulli nostræ ætatis scriptores, de rebus bellicis agētes non omiserunt, quosdam in Romanorum exercitu milites, ferarum capitibus detractas pelles, pro galeis ad terrorem hostibus incutiendum gestasse.

Pellium usum in capitijis pileisq; inuenio. Plato in Symposio agninas pelles pileis tribuit, cuius rei meminit Pollux lib. 7. ubi de pileifico agit. Athenæus quoque lib. 6. Dipnos. cap. 8. mentionem facit pileorum villosorum ex ouium pellibus. Festus lib. 14. retulit capitia ex pellibus agninis facta, pescia in Saliari carmine ab Aelio Stilone dicta esse, affirmari, quòd Græci uocent pelles pesce neutro genere plurali. Vegetius lib. 1. de Re militari cap. 20. usque ad suam propè ætatem consuetudinem permansisse ait, ut omnes milites

Hieronymi Magii

lites pileis, quos Pannonicos uocabant, ex pel-
libus uterentur: idq; fuisse seruatum, ne gra-
uis galea uideretur homini in praelio, qui ge-
stabat aliquid semper in capite. Fuerunt pel-
les & antiquis lucentibus in usu, Festus libro
prænotato, lucentes, diebus luctus in pellibus
esse consueuisse scriptum reliquit. Pelles etiam
sponsis, quas introducebant, sternere solebant
Romani, ut ait Plutar. Problemate 29. Pellium
usum in rusticorum stratis, ut Odys. lib. 14.
non uno in loco, atque etiam in lectis diuorum
Homerus agnoscit, sic enim de Telemacho lo-
quitur Odys. lib. 1.

» ἐνθ' ὅγε παννύχιος κεκαλυμμένος ὁ ἰὸς ἀ-
ώτῳ,

» βούλῃ φρετὴν ἥτιν ὁδὸν, τὴν πέφραδ' ἀθήνη.
Idest,

» Tunc hic per totam noctem coopertus ouis
pelle,

» Voluebat animo iter, quod dixit Minerva.
Infrà quoque lib. 4. & 7. et Iliad. lib. ultimo,
quanuis non modicum lectorum luxum ap-
pingat, pilosas tamen uestes iniici consueuis-
se lecto cubantibus demonstrat. Sedes etiam
pellibus æterni solitas ostendit Odys. 17. his
uerbis,

» κῶεα κασορνύτα θρόνοις ἐνὶ δαιδαλέοισι.

» Pelles sternens sedibus in uarijs.

Et

Et lib. 19.

καὶ ὑπὸ θρήνου ποτὶν ἦκε,
 ὅρτυξ' ἐξ αὐτῆς ὅθ' ἐπὶ μέγα βάλλετο
 κῶας,

ἔνθα καθίζετ' ἔπειτα περίφρων πηνελόπεια.
 Hoc est,

Et sub scabellum pedibus misit
 Aptum ex ipsa, ubi magnam iniecit pel-
 lem.

Illic sedit postea prudens Penelope.
 Et infra,

ἄρτυξ, φέρε δὴ δίφρον, καὶ κῶας ἐπ' αὐτῇ
 ὅρα καθιζόμενος εἶπη ἔπος, ἠδ' ἐπακούσῃ
 ὁ ξείνος ἐμέθεν.

Id est,
 Eurynome porta iam sedem, Et pellem in
 ipsa,

Vt sedens dicat uerbum, Et audiat
 Hospes me.

Quamquam Et tapetes inijci sedibus consue-
 uisse, idem satis demonstrat infra lib. 20. dum
 precorum aduentui domus Penelopes para-
 tur, Et instruitur.

Hieronymi Magii

Emaculata Constitutio in tribus posterioribus Codicis Iustiniani libris.

Azonis error demonstratur. Declaratur quæ sint in eadem constitutione Deliciae, & apud Catonem tegulae Deliciares.

CAP. VIII.

LIBRO undecimo Codicis Iustiniani Imperatoris sub titulo de *Aquæductu*, legitur Constitutio Imperatorum *Archadij & Honorij*, his uerbis, *Usus aquæ ueterem, longoque dominio constitutum, singulis ciuibus manere censemus, nec ulla nouatione turbari: ita tamen, ut quantitatem singuli, quam ueteri licentia percipiunt, more usque in præsentem diem perdurante, percipiant: mansura pœna in eos, qui ad irrigationes agrorum, uel hortorum delicias, furtiuis aquarum meatibus abutuntur. Huius constitutionis nouissima parti mendum insedit, scribarum incuria, deliciae enim hortis maximè quadrare cum uideantur, uocem ad hortorum irrigationes retulerunt, ac locum deprauarunt, quod ante Azonis ætatem factum esse constat, Ita enim ille non sine errore, mendosum sequutus codicem inquit in *Summa*, Et sic habeant aquæ quantitatem, ut consuetudo fuit; non contra cōsuetudinem furtiuis aquæ meatibus abutendo.*

do. Sic quidem *Azo*. *Alciatus*, qui alias Constitutiones sub eodem titulo in suis Annotationibus repurgat, atque non parum illustrat, de hac tanquam uitij exorte ne uerbum quidem. *Iacobus* quoque *Cuiacius* omnium concessu Iurisconsultus maximus, cuius ego suspicio multa cum elegantia, honestarumq; disciplinarum scientia coniunctam iurisprudentiam, eandem etiam corruptè habet in Com. suis ad tres posteriores libros C. nisi si typographi mendum sit. sic & *L. Russardus* homo doctus et diligens in C. quem admodum emendatè ab hinc biennium edidit. Ego ullo absque dubio, errore expuncto, ita legendum existimo, *Mansura* pœna in eos, qui ad irrigationes agrorum, uel hortorum, delicijs furtiuis, aquarum meatibus abutuntur. Innotor uerò *Theodosiani Codicis* fide lib. 15. ubi sub titulo de *Aquæductu*, eadem constitutio hanc habet lectionem, & ratione non leui. siquidem, qui deducunt à publicis tubis aquam, non abutuntur furtiuis meatibus, cum *Aquæductus*, furtiui meatus à nemine appellentur, sed bene clandestinis, furtiuisq; delicijs, hoc est deriuationibus, uel sulcis aquarijs, malè & contra legum præscriptum utuntur publicis aquarum meatibus. *Iulius Frontinus* in lib. de *Aquæductibus*, senatusconsulto, quod *Q. Aelio Tube*

Hieronymi Magii

rone, et Q. Fabio Maximo Coss. editum fuit, aquam non nisi ex castello ducere licuisse scribit, ea ratione, ne aut riui, aut fistulæ publicæ, frequenter persoderentur. Idē ait lege cautum fuisse, ne quis priuatus aliam duceret aquam, quàm quæ ex lacu humum accederet, idest quæ ex lacu abundaret, quam, inquit, nos caducam uocamus. Agros uerò, qui aqua publica fuissent contra legem irrigati, publicatos esse. Quod attinet ad uocem; Delicijs, eam, quanquàm insolēs sit auctoribus, à uerbo Delicio ductam arbitror, etymo tam hominum delicijs, quàm huiusmodi deriuationibus congruente, à quo uerbo & Deliciares tegulas dictas puto, quarum sic meminit Cato in lib. de Re rustica cap. 14. Id tectum sic numerabitur, tegula, integra quæ erit : quæ non erit, unde quarta pars abierit, duæ pro una. Deliciares quæ erunt, pro binis putabuntur, &c. Deliciares enim tegulæ à Catone uidentur appellari, tegulæ quædam maiores in canaliculorum formam (has enim pro binis, ob magnitudinem æstimat) quæ in tectis, influentem aquam excipiunt, deorsumq; licunt, & perducunt, eumq; præstant deducendis pluuijs in tectis usu, quem in agro elices, quos Columella lib. 2. Collicias, uel, ut alij legunt, Colliquias uocat; & maiores esse sulcos dicit, in quibus

aqua,

aqua, si redundat, excolatur. Has tegulas Collicias etiam dictas Festus testatur, & canaliculorum formam habuisse, demonstrare uide-
tur his uerbis, Colliciae, inquit, tegulae, per
quas aqua in uas defluere potest. Et si non me
latet eundem Festum testari, tegulas Delicia-
res, pro ut etiam tectum deliciatum, dici à de-
licia tigno, quod à culmine ad tegulas angula-
res infimas uersus fastigium collocatur, un-
de coniecturae locus detur, tegulas illas Deli-
ciarum Catonis, ideò maiores fuisse, atque am-
pliores duplo ceteris, quod ipsis Delicia tignū
esset tegendum. In qua tamen re suum cuique
iudicium liberum esto.

Tertium'ne Cōsul, an Tertiò dici oporteat. M. Varronis sententia impro-
bata. CAP. IX.

TERTIVM'NE Consul, an tertiò dici oporteat, quaerit Gellius lib. 10. Noct. Attic. cap. 1. sed fluctuat, & si M. Varronis sententiam approbare uidetur. Varronis uerba ex libro Disciplinarum quinto haec sunt, Aliud est Quartò Praetorem fieri, & Quartum: quòd Quartò, locum adsignificat, ac tres ante factos: Quartum tempus adsignificat, & ter ante factum. Igitur Euius rectè conscripsit,

Hieronymi Magii

» Quintus pater, quartum fit Consul.

Et Pompeius timide, quod in Theatro ne adscriberet, Consul tertium, aut tertio. extremas literas non conscripsit. Hæc Varro. Quare rememini me aliquid legere apud Vallam lib. 3. Elegan. cap. 58. Sed mihi Varronis, eiusq; assæclarum sententia non usquequaq; vera uidetur, quandoquidem antiquissima lapidis inscriptio, quæ Romæ uisitur, illi maxime obstat, est enim in hæc uerba,

P. DECIVS DECII F. PRIMO COS.
DE SAMNITIBVS TRIVMPHANS
SPOLIA EX HIS CAERERI CON-
SECRAVIT ITERVM ET TERTIO
COS.

Quem loquendi morem Romæ doctum quendam uirum Cælium, et Q. Claudium, Gellius sequutus refert. Hos uerò leuibus ductos coniecturis, mihi non fit uerisimile. Adde quod tertium & tertio indifferenter, quemadmodum primum & primo, dici uidentur. Terentius in Adel.

» Næ ego sum infelix, primum fratrem nusquam inuenio gentium.

In Phor. uerò. Cæpi aduersari primo, &c.

Veteris fuisse instituti apud Romanos, cremare hominum cadauera: Plinius, qui hoc negat, reprehensus.

CAP. X.

EST à Plinio scriptum in septimo librorum, Equos de Naturali historia posteris legendos reliquit, cap. 54. ipsum cremari non fuisse apud Romanos uetustiores in usu, Ipsum, inquit, cremari, apud Romanos non fuit ueteris instituti: terra condebantur. At postquam longinquis bellis obrutos erui cognouere, tunc institutum; & tamen multe familie priscos seruauere ritus: sicut in Cornelia nemo ante Syllam Dictatorem traditur crematus; idque uoluisse, ueritum talionem, eruto C. Marij cadauere. Hæc Plinius. Idem de Sylla scriptum Cicero in lib. 2. de Legibus reliquit. Plinij sententiam nullus hodie ferè est, qui non approbet. Ego lapsum esse Plinium existimo, primum quia Duodecim tabule cadauerum con cremationis faciunt mentionem. Cicero libro prænotato, Hominem mortuum, inquit lex in Duodecim tabulis, in urbe ne sepelito, ne ue irito. Credo uel propter ignis periculum. Quod autem addit, Ne ue irito. indicat non qui uratur sepeliri, sed qui laetetur. Hæc Cicero. Constat autem Gellio attestante lib. 20.

Hieronymi Magii

Noët. Attic. cap. 1. trecentesimo anno post
Romam conditam, Duodecim tabulas compo-
sitas, scriptasq, esse. Quamobrem meritò, com-
burcitorum cadaverum consuetudinem, quæ
ante Decemvirale ius extiterit, Plinio vetu-
stam non videri, miratur eruditissimus pari-
ter atque elegantissimus vir Paulus Manu-
tius in libro de Legibus Romanis. Præterea
quia Plutarchus in Numæ vita demonstrat,
antiquissimis temporibus Romæ fuisse in more
positum ut corpora flammis absumerentur. ait
enim causse Numam, ne corpus suum exure-
retur, Atqui, inquit, cadauer igni haud dedê-
re, quoniam is cauisset, ut dicitur: sed duabus
arcis lapideis factis, eum sub Ianiculo condi-
derunt, quarum altera habebat corpus, altera
libros sacros, quos ipse scripserat, &c. Fuit
namque Numæ secundus Romanorum Rex, et
cum ab urbe condita anno trigesimonono re-
gnare cœpisset, regni sui anno 43. obiit. Quan-
quàm non me latet Ciceronem libro citato, ad
priscum sepeliendi morem demonstrandum (quæ
me res in admirationem abducit) Numæ se-
pulturam alligare. Huc accedat quòd suo se
Plinius gladio ingulat, Posthumiam namque
Numæ legem, uno rogi affergi uetuisse di-
cit. eius libro 14. cap. 12. hæc sunt uerba,
Numæ Regis posthumia lex est, VINO RO-

QV M NE ASPERGITO. quod sanxisse illum propter inopiam rei nemo dubitet, &c. ut credi etiam fortasse possit, Romuli quoque temporibus, aut etiam uetustioribus, cremandorum cadauerum ritum in Italia fuisse, quem Virgilius lib. xi. Aeneidos, & Ouidius Fastorum lib. 4. agnoscant. Sic enim cecinit Ouidius de Remi nece, & funere loquens,

» Dat tamen exequias, nec iam suspendere fletum,

» Sustinet, & pietas dissimulata patet.

» Osculaque applicuit posito suprema feretro,

» Atque ait, Inuito frater adempte uale.

» Arsurosque artus unxit; fecere quod ille

» Faustus, et mæstas Acca soluta comas.

» Tunc iuuenes nondum facti fleuere Quirites,

» Ultima plorato subdita flamma rogo est.

Nisi fortasse quis dicat, hoc κατὰ πρόληψιν moris ab Ouidio, & ea etiam, quæ de concrematione Virgilius dixit, esse prolata, cuius rei illud sit argumentum, quod Ouidius dicat unctum fuisse Remi cadauer, cum tamen nullus tunc penès homines postea Romanos nuncupatos, unguentorum usus fuerit cognitus, præsertim ad ungenda cadauera. Quandoquidem Plinius lib. 13. cap. 1. sic scribit, Primum, quod equidem inueniam, castris Darij

Hieronymi Magii

*Regis expugnatis , in reliquo eius apparatus
Alexander cepit scrinium unguentorum. Po-
stea uoluptas eius à nostris quoque inter lau-
datissima, atque etiam honestissima uita bona
admissa est. Honosq; is & ad defunctos per-
tinere cæpit, &c. Vnde & illud Ennianum
κατὰ πρόληψιν moris dictum uidetur existi-
mandum, cum inquit,*

» *Tarquini corpus bona scæmina lauit, &
unxit.*

*Blondus Forol. lib. 2. Romæ triumph. ex Ver-
giliij auctoritate libro citato, & Terentij in
Andria, consuetudinem concremandi cadaue-
ra adstruit, nec anticipationis aut regionum di-
uersitatis habet rationem. Idemq; quod est à
Plinio de hac re scriptum, uerum fuisse in Pa-
tricijs contendit.*

*Dissidium, quod inter Tacitum, & sa-
cras literas esse uidebatur, sublatum.*

CAP. XI.

*SUPERIORA me admonent, ut pugnan-
tiam quandam, quæ inter Tacitum, & sa-
cras literas super cadauerum concrematione
esse uidetur, componam. Inquit Tacitus lib.
21. de Iudæis loquens, Corpora condere, quàm
cremare, more Aegyptio, etc. Sed uideo apud
He-*

Hebræos quoq; cadauera fuisse combusta, hæc
 enim uerba leguntur Ieremiæ cap. 34. Atta-
 men audi uerbum Domini, Sedecia Rex Iuda,
 Non morieris in gladio, sed in pace morieris,
 & secundum cōbustiones patrum tuorum Re-
 gum priorum, qui fuerunt ante te, sic combu-
 rent te, & Væ domine, plangent te, quia uer-
 bum hoc ego locutus sum, dicit Dominus. Re-
 gum uerò lib. 1. cap. 31. proditum est, Saul,
 & filiorum eius cadauera exusta fuisse. Sur-
 rexerunt omnes uiri fortissimi, et ambulau-
 runt tota nocte, & tulerunt cadauer Saul, &
 cadauera filiorum eius de muro Bethsan, uene-
 runt q; uiri Iabesgalaad, & combusserunt ea
 ibi igni, & tulerunt ossa eorum, & sepelierunt
 in nemore Iabes, et ieiunauerunt septem die-
 bus. Hæc ibi. Vides sacras literas Tacito ad-
 uersari. Cùm hæc aliquid mihi negocij faceffe-
 rent, consului cap. 16. libri 2. Paralip. in quo
 nescio quid hac de re me legisse memineram,
 si forte ex locorum, ut sit collatione, quid es-
 set existimandum, intelligerem. sic autem in
 capitis calce de Asa Rege scriptum inueni, Et
 sepelierunt eum in sepulchro suo, quod fode-
 rat sibi in ciuitate David: posuerunt q; eum su-
 per lectum suum plenum aromatibus, & un-
 guentis meretricijs, quæ erant pigmentario-
 rum arte confecta, et combusserunt super eum
 ambi-

Hieronymi Magii

ambitione nimia. Quibus ego uerbis in eam
statim sum adductus sententiam, ut existima-
rem, exustionem Sedeciae, cuius meminit Iere-
mias, non huic absimilem fuisse, scilicet citra
cadaueris concremationem, Hebræorumque
Rabinos consentire animaduerti. Siquidem Ra-
bi David Chimchi ad prænotatum cap. 31. re-
tulit Rabinus prodere, cõsueuisse exuri lectos,
uestes, aliaq; utensilia Regum. quo suspicatur
respexisse Rabinum Ionadan, dum ait, super
Saulis cadauere eam factam esse exustionem,
quæ super alijs regibus fieri consueuerat.
Idemq; Chimchi ad citatum cap. 34. Ieremiæ
in hanc loquitur sententiam, Comburent te, sci-
licet ut comburebantur super lectis Regum ip-
sorum aromata, & unguenta aromatibus mi-
sta, ut dictum est in Rege Asa: nostriq; Rabini
declarant, has res super ipsis fuisse exustas,
scilicet lectos, uestimenta, aliaque utensilia.
Hæc ille. Idem interpres ad cap. 16. lib. 2. Pa-
ralip. suprâ citatum, sic ait, Combusserrunt su-
per ipso aromata in cinere bona, eumq; cine-
rem super ipsam sparserunt. Ibidem ait, præ-
ter aromata, comburi etiam solita super Re-
gibus supellestilia. Id ea de causa, quantum
ad lectos supellestiliaq; attinet, fieri consue-
uit, ut ait Isaac Abaruanellus in Com. in cap.
15. libri 1. Regum, ne in usum cuiusquam,
qui

qui ex regia prosapia non esset, adsumerentur; atque hanc exustionem in omnium Regum funere factam esse. Sed mihi præterquam in Regibus, qui ex stirpe erant Davidica, id factum esse, non constat. Vides de cadauerum exustione nihil omnino dici. Quod autem spectat ad Saulis eiusque filiorum cadauera, idem Rabi David Chimchi in Com. in idem cap. 31. lib. 1. Regum, literis consignavit, cadauera illa fuisse cremata quod iam computrassent, uermibusque scaterent, essetque indecorum ea ita visu et odore fœda, sepulchro inferre; ideo ossa carnibus exuta, fuisse condita sepulchro. Iam igitur patet nullum inter sacras literas & Tacitum hac in re esse dissidium.

Cauisse scriptores, ne Gallos, frugum uinique dulcedine captos, alpes superasse, sequique Italiæ superfudisse affirmarent. Valerius Probus reprehenditur, & constitutio quædam Valent. & Grat. Impp. illustratur. CAP. XII.

GALLOS gentem fuisse olim, esseque etiam hodie bellicosissimam honorisque appetentissimam, tum grauissimorum auctorum testimonia, tum eorum res gestæ præclarissimæ declarant. Hos uini frugumque delitijs, & dulcedine

Hieronymi Magii

dine pellectos, alpium impedita asperaq; iuga
superasse, seq; in Italiam effudisse, fama olim
increbuerat. Verum cum hac belli illati causa
indignior esse uideretur, quæ ad eam suscipien-
dam prouinciam populos nobilissimos ac belli
câ virtute florentes impelleret, religiosè scrip-
tores uitauerunt, ne id affirmarent: eamq; ob
rem infamam, quæ mendacio carere non so-
let, historiam retulerunt. Linius lib. 5. Deca-
dis 1. Eam, inquit, gentem traditur fama dul-
cedine frugum, maximeq; uini noua tunc uo-
luptate captam, alpes transisse, agrosq; ab He-
thruscis ante cultos possedisse: & inuexisse in
Galliam uinum illiciendæ gentis causa, A-
runtem Clusinum, etc. Vt mirer doctissimos
uiros Liuius, nihil præterea affirmanti, hoc
nomine iniqui, & exulcerati animi notam
inurere. Plutarchus in Camilli uita de Gallis
loquens ita ex interprete inquit, Tunc, ut sa-
ma est, primum gustantes uinum ex Ita-
lia delatum, sic illius admiratione ac noui-
tate suauitatis amentes facti sunt omnes, ut
collectis armis, sumptisque filiis, ad alpes
concesserint, quæsierintque eam terram, in
qua huiusmodi fructus oriretur: aliam autem
infructuosam, atque immitem arbitrabantur.
Primum, qui ad illos uinum detulit, ac in Ita-
liam eos accersuit, Aruntem Tyrrhenum
fuisse

fuisse ferunt, uirum & splendore, & natura
 præstantem. Hæc Plutarchus. Plinius Na-
 tur. hist. lib. 12. cap. 1. Produnt, inquit, alpi-
 bus coërcitas & tum inexuperabili munimen-
 to Gallias, hanc primùm habuisse causam su-
 persundendi se Italiae, quòd Eliquo ex Helue-
 tijs ciuis earum, fabrilem ob artem Romæ
 commoratus, sicum siccam, & uiam, olei-
 ac uini præmissa, remeans secum tulisset. Qua
 propter hæc uel bello quæsisse uenia sit. Hæc
 Plinius. Vides nullum affirmare quicquam,
 sed duntaxat quæ ferebantur retulisse. Ludo-
 uicus quoque Ariostus, qui inter uernaculos
 Poëtas, seu potius Cantores meritò primas
 obtinet, in Rholando suo furenti, de uino lo-
 quens, hos imitatus sic cecinit,

- » L'almo liquor che à' meditori suoi
- » Fecce Icaro gustar con suo gran danno,
- » Et che si dice che già Celti, e Boi
- » Fe passar l'alpi, & non sentir l'affanno. etc.

Nisi fortè exemplo planè Poëtico, quod incre-
 dibile uidebatur, fama comprobare uoluerunt.
 Aristoteles enim in libro de Poëtica, quod fie-
 ri non posse uidetur, apud Poëtas tribus mo-
 dis, quorum unus fama est, defendi dicit, ὅλως
 δὲ (inquit) τὸ ἀδύνατον μὲν ἢ πρὸς τὴν ποιή-
 σιν, ἢ πρὸς τὸ βέλτιον, ἢ πρὸς τὴν δόξαν δεῖ ἀνά-
 γειν . hoc est, In summa, quod fieri nequit, uel

Hieronymi Magii

ad ipsam poësim, uel ad meliorem eius modum, siue etiam ad famam referendum est.

Quamobrem Virgilius, quæ magna admirabiliaq; sunt, & fidem excedere uidentur, famæ adscribit. Vnde illud,

» Quam Iuno fertur, terris magis omnibus
unam.

» Item, Fama est Enceladi, etc.

» Præterea, Dedalus ut fama est.

Adhæc,

» Nanque ferunt fama Hippolytum.

Vt erret Valerius Probus antiquus, & non indoctus Virgilij explanator, qui in Com. in Acclogam 6. id proprium, et peculiare in Virgilio esse affirmauerit, cum omnibus Poëtis sit cōmune. Quia prædicta de Gallis, quam ex famæ solùm auctoritate, tradebantur, uideri possunt Imperatores Valentinianus, & Gratianus (quod & Alciatus existimat Dissunctionum lib. 4. cap. x 1.) constitutionem infrascriptam promulgasse, ne Barbari, gustu uini, olei, & liquaminis admoniti, Romani Imperij regiones, hostiliter inuaderent. Hæc legitur C. sub titulo, Quæ res exportari non debeant. estq; in hæc uerba, Ad Barbaricum transferendi uini, olei, & liquaminis nullam quisquam habeat facultatem, nec gustus quidem causa, aut commerciorum.

Etsi

Et si hac etiam constitutionis causa fuisse iura-
 ri potest (Aliato licet reclamante) ne gi-
 flus aut commercii vim prætexat, uel quan-
 titate etiam non magna admodum, sæpius ad
 Barbaros conuectanda, fraus legi fieret, aut
 illi gustu admoniti, uitis oleisq; agros, si
 regio ferre posset, conferrent, atq; his liquo-
 ribus, qui plurimum usui atque adiumento
 sunt mortalibus, aucti ac robustiores redditi,
 uel ardentius in limitaneos milites, idest in
 eos, qui in Imperij limitibus iugiter excu-
 babant, irruerent; uel dum Romanorum
 se regionibus superfunderent, eosq; debellare
 uiderentur, acrius resisterent. Vox autem
 Barbaricum, in hac constitutione pro Barba-
 rorum regione uel loco ponitur, ex Græcorum
 imitatione, Βαρβαρικόν, enim, ut Strabo-
 nius ait, locum uel rem Barbarorum signifi-
 cat. Aut fortasse dicitur Barbaricum, quia
 admodum, & hosticum. Liuius lib. 6. De ca-
 dis 1. Romano contra in hostico commorandi
 causa erat ut hostem ad certamen eliceret, etc.
 Vox eadem in Florentinis Tand. Etis legitur,
 quanquam corruptè, pro hostico enim, codex
 ille uetustissimus, hosticolo habet.

Hieronymi Magii

De Urbis à Romulo ædificatæ forma,
M. Varronis contextus corruptissi-
mus emendatur, & declaratur. De
Pomœrio multa, in quibus complu-
rium auctorum errores demonst-
rantur.

CAP. XIII.

ROMULUM urbem Romam quadratam
designasse, atque ædificasse, grauißimi au-
ctores testantur. Fabius Pictor scriptor anti-
quissimus, lib. 2. de Romulo loquens, Adscito
enim ex Iethuriæ uate atq; sacerdote, olym-
pum fecit, pomœriumq; sacravit, & aratro
ab olympe in uico Tusco, per Palatium cir-
cunducens, ab imo collis ad uerticem, quadra-
tam urbem signauit. Sic Pictor. De quo futu-
ræ urbis quasi lineamento hæc habet Tacitus
lib. 12. Igitur, inquit, à foro Boario, ubi æ-
reum tauri simulachrum effpicimus, quia id ge-
nus animalium aratro subditur, sulcus desi-
gnandi oppidi cœptus, ut magnam Herculis
aram amplecteretur. Inde certis spacijs inter-
iecti lapides per ima montis Palatini, ad a-
ram Consi; mox curias ueteres: tum ad sacel-
lum Larium, forumq; Romanum. & Capito-
linum non à Romulo, sed à T. Tatius additum ur-
bi credidere. Mox pro fortuna pomœrium au-
ctum, &c. Cato in fragmentis Originum, Ro-
mulus,

mulus, ait, cum Palatio, in quo quadratam Romam condidit, &c. Pompeius lib. 15. Quadrata, inquit, Roma in Palatio ante templum Apollinis, dicitur locus, ubi reposita sunt quæ solent boni ominis gratia in urbe conderenda adhiberi, quod saxo munitus est initio in specie quadratam. Eius loci Ennius meminit cū ait,
 „ Et quis extiterat Romæ regnare quadra-
 ta?

Romæ in Palatio conditæ ex Antigono Itali-
 cæ historie scriptore, idem Pompeius infra li-
 bro 16. meminit: sic etiam Varro libro 5. de
 Lingua Latina. Plutarchus in Romulo $\rho\acute{o}\mu\alpha\iota\kappa\eta\upsilon\tau\epsilon\rho\acute{\alpha}\gamma\omega\gamma\omicron\nu$ vocavit, idest quadrangulam, qua-
 lem Crinitus lib. 4. de Honestâ disciplina cap.
 9. à Julio Solino significatam existimat, dum
 ille ad æquilibriū eam factam fuisse scriptum
 reliquit. Cum ex his meridiana luce clarius
 conslet, Romam fuisse à Romulo quadrata for-
 ma designatam, & constructam, & cognosca-
 mus prædictorum auctorum testimonijs Ro-
 mulum Hetrusco ritu condidisse Romam, di-
 gnū maxima est admiratione quod apud Var-
 ronem libro 4. de Lingua Latina legitur sci-
 licet oppida Hetruscorum ritu in orbem de-
 scribi consuevisse ante quā conderentur, &
 ab orbe illo urbes dicta fuisse. Quare existi-
 mauim aut corruptum esse Varronis conte-

Hieronimi Magii

xtum, aut eum esse (quod creditu difficile est) hallucinatum, & in cognoscenda antiquitate cœcutire. Eius uerba qualia leguntur in uulgatis exēplaribus, et in manuscriptis, quæ mihi legere contigit, apponam. Oppida, inquit, in Latio condebant Hethruscorum multa, idest, iunētis bobus, lauro & uacca interiore, aratro circumagebant sulcum. Hoc faciebant religionis causa, die auspicato, ut fossa & muro essent iuncta. Terram unde excluderant, fossam uocabant, & intrusum factum murum. Quodq; postea fiebat orbis, & urbis principium. Quod erat post murum Pomœrium dictum, eiusq; auspicia urbana sumuntur. Cippi Pomœrij stant, & circum aræ quædam, et circum Romam. Quare & oppida, quæ prius erant circumducta aratro, ab orbe & uruo, Urbes. Et ideò colonie nostræ omnes in literis antiquis scribuntur in bes, quòd item conditæ ut Roma. Et ideò colonie, & urbes conduntur, quòd intra Pomœrium ponuntur. Hec Varro. His uerbis plures insidere labes uideo, quas Michaël Bentinus, & alij, qui post eum Varronis corruptissimos libros à mendis repurgare nixi sunt, haudquaquam animaduerterunt. Eas, uetuslorum ac spectatæ fidei exemplarium ope destitutus, omnes me eluere non posse doleo, quod tamen cōiectura possum præstabo.

Stabo. Inquit Varro, Quodq; postea fiebat orbis, & urbis principium.] Afferit auctor eorum, quæ fiebant, nomina, quæ sunt, Fossa, Murus, Vibs, Pomærium. Hic sine dubio, urbis nomen cum suo etymo. Sic ergo est legendum, Quodq; posterea fiebat orbis principium, est mûs. Orbis autem, de quo loquitur Varro, est fossa illa in girum excavata, quæ Olympus dicebatur, & ante omnia fiebat, et à qua sulci initium ducebatur, ideò hic orbis, appellatur ab eo principium. Prætor citato lib. 2. Itê, inquit, Herculis ara, ubi Olympus, et initium sacri aratri. Ab hac fossa sulcû duci consuevisse, testatur etiam Ovidius Fastorum libro 4. qui ritum condendarum urbium optime appingit, inquit,

- » Aptæ dies legitur, qua mœnia signet aratro,
- » Sacra Palis suberant, inde mouetur opus.
- » Fossa fit ad solidum, fruges iaciuntur in ima,
- » Et de vicino terra petita solo.
- » Fossa repletur humo, plenæque imponitur ara,
- » Et nouus accenso funditur igne focus.
- » Inde præmês sua iam designat mœnia sulco,
- » Alba iugum nisea cum bone uacca tulit.

Hieronymi Magii

De eadem fossa Plutarchus quoque in Romulo sic ait ex interprete, Accersitis ex Hethruria uiris, qui sacris quibusdam ritibus, & literis singula edocerent, atque exponerent quemadmodum in mysterijs, fossam rotundam effodit in loco, cui nunc Comitio nomen est, primitiasque omnium, quibus lege quidem ut honestis, natura autem ut necessarijs utebantur, in eam deposuerunt. Et ad postremum ex qua quisque profectus erat terra, particulam quendam ferens, eodem conicientes, commiscuerunt. Vocant autem fossam ipsam eodem, quo Olympum nomine, Mundum. Deinde &c. De eadem fossa Xenophon Græcus auctor in libro *Aequiuocorum*, A' Barbaris uerò, inquit, omne spatium circulare ultimum,lympus dictus est, & cum interiori area Olympus, à quo Astrolabium Olympus, & sacrum pomerium Olympus est. Hæc ille. Ioannes Annus Viterbiensis, fossam illam rotundam Hethrulos Mundum appellasse dicit, Græcos uerò Olympum, scilicet ueteri uocabulo Barbaro, Græcis usitato. Verum ego apud Varronem lib. 6. de Lingua Latina, inuenio, Olympum Græcam esse uocem, Cælum, inquit, dicunt Græci Olympum: montem in Macedonia omnes, à quo potius puto dictas Musas Olympiadas. Sic Varro. Cælum autem ab Hethruscis nostris nō Mundum
anti-

antiquitus dictam inuenio, sed Phalandum, Pompeius lib. 6. Phale, inquit, dicta sunt ab altitudine, à Phalando, quod apud Hebruscos significat cælum. Cum ergo Barbaros dicit Xenophon, Latinos in uniuersum significat, qui lymbi uoce & olympia ea significatione utebantur. Siquidem Varro in Dolo Satyra, ut ex eius uersibus a Valerio Probo in Commen. in Virgilium relatis, est manifestum, Zodiacum lymbum appellat, qua de re Crinitus lib. 3. de honesta disciplina cap. 11. Eademq; uocensus est Plinius. Apud eundem Varronem Cossinius sic ait, Capellarum dentes inimici factionis, quas etiam Astrologi ita receperunt in cælum, ut extra lymbum duodecim signorum excluderint. Hæc ille. Barbaros autem Latinos appellat Xenophon Græcorum more, qui omnes nationes præter Græcas, Barbaras uocant, Ammonius in de Simul. et differentiis diætionibus, Βάρβαρον μὲν γὰρ ἔστιν ὅτι οὐκ ἔστιν ἑλληνικόν. De qua uoce nos ex Strabonis auctoritate lib. 14. Geog. et aliorum, multa in Annot. nostris in Proëm. Instit. Iulianiani. Sed redeo ad rem. Fossam prænotatæ persimilem Olympum quoq; dictam, facere & sacrare etiam in templorum dedicatione consueuerant, quod uerum esse demonstrat Cato in Originum fragmētis, inquit de Iano, A' Vagicano pro-

Hieronymi Magii

gressum in tractum Umbriae, fundasse regiam,
& item olympum, fossamq; sacrasse, & Au-
gust. lem T. burrenam non longè à regia dedi-
casse, &c. Iam igitur quis sit orbis, cuius me-
minit Varro, & quomodo locus sit restituen-
dus, intelligis. Eundem intelligit orbem infra
cum inquit, Ab orbe, aut uruo urbes.] Est e-
nim Aut, non Et, legendum, eo quòd duas po-
nat Varro etymologias, quarum posteriorem
elegit Pomponius Iuriscòsultus, ut cernere est
in. l. Pupillus. ff. de Verborum significatione.

NUNC ad Pomærium ueniamus. Quod
erat post murum, Pomærium dictum, ut ui-
des, testatur Varro. Iulius Pollux lib. 9. in-
tra muros solùm Pomærium locat, inquit
ex interprete, Ingressis uerò omne illud dici-
tur Pomæriū, intra muros, intra mœnia.
Interius autem plateæ, &c. Plutarchus e-
tiam in Romulo, quod intra lineam murum dis-
finientem relinquitur, Pomærium esse dictum
ait detractis per syncopam è medio literis,
quasi pone murum. Aggenus Vibicus in
Com. in Iulium Frontinum, in uniuersum Po-
mærium extra muros urbes habuisse dicit, ali-
quas uerò intra. Pomærium autem, inquit, ur-
bis est, quod ante muros spaciū sub certa men-
sura dimissum est. Sed et aliquibus urbibus et
intra muros simili modo est statutum, propter
custo-

custodiam fundamentorum, quod à priuatis operibus obtineri non oportebit. Hic locus est, qui à publico nullo iure poterit amoueri, &c. *Liuius lib. 1. Dec. 1.* & intra & extra urbes *Pomœrium* agnoscit, de q; ipso ita commemorat, *Pomœrium*, inquit, uerbi uim solam intuentes, post *mœnium* interpretantur esse. Est autem magis circa murum locus, quem in condendis urbibus, quondam *Hebraei*, quæ murum ducturi erant, certis circa terminis inauguratò consecrabant, ut neque interiore parte ædificia mœnibus continuarentur, quæ nunc uulgò etiam coniunguntur; et extrinsecus puri aliquid ab humano cultu peteret soli. Hoc spaciū, quod neque habitari, neque arari fas erat, non magis quòd post murum esset, quàm quòd murus post id, *Pomœrium* *Romani* appellarunt: et in urbis incremento, semper quantum mœnia processura erant, tantum termini hi consecrati proferebantur. Hæ *Liuius. Gellius autem lib. 13. cap. 14.* ex libris *Augurum Populi Ro.* *Pomœrium* esse dicit, locum intra agrum effatum per totius urbis circuitum pone muros, regionibus certis determinatum, qui faciebat finem urbani auspicij. Antiquum autem *Pomœrium*, quod à *Romulo* institutum fuit, *Palatini montis* radices terminum habuisse. Cui adstipulatur *Tacitus* in-

quiens,

Hieronymi Magii

quiens certis spatij à Romulo interiectos fuisse lapides per ima montis Palatini, &c. scilicet ad significandos Pomærij terminos, quos Varro cippos appellat, aras quasdam etiam his terminis addens. Terminorum intra muros nulla sit mētio, ea, ut opinor de causa, quòd non sit relictum intra muros Pomærium.

Quanquàm apud eundē Gellium lib. 15. cap. 27. ex uerbis Lælij Felicis infra scriptis, contrarium suspicari quis possit. Centuriata autem comitia, inquit Lælius, intra Pomærium fieri nefas esse, quia exercitum extra urbem imperari oporteat, intra urbem imperari ius non sit, etc. Quæ tamen nihil me mouent, cùm Pomærium urbis appellatione, tametsi extra urbem sit, comprehendatur. Equidem Libris Augurum, Varroni, & Tacito (ut de Urbico Christiano homine nec adeò antiquo auctore nihil loquar) magis quàm Lilio, Plutarcho, & Polluci crediderim; ideoque arbitror unum duntaxat apud priscos fuisse Pomærium, idq; post muros, idest extra muros, eamq; ob rem Plutar. qui de antiquo Pomærio loquatur, errare, item Pollucem, qui exterius Pomærium non agnoscat: postea uerò & intra muros relinqui consueuisse. Quod spectat ad Pomærij etymologiam Varro quasi post murum dictum significare uidetur, inquiens, Quod erat post murum Pomærium dictum

Etum, eiusque [terminis] auspicia urbana finiuntur, &c. Cuius loci lacunam expleo uoce, terminis, ut pro uiribus opem auctori feram. Linus quosdam quasi post mœnium (significat autem, ut opinor, Varronem) interpretari testatur, quasi post mœnia, idest post murum sit Pomœrium, ipse non magis quod post murum esset, quàm quod murus post id.

Sed malè ut mihi uidetur: si quidem cum primum hæc uox exorta inditaq; loco est, unum duntaxat, idq; extra muros erat in usu Pomœrium. Verùm nec Varronem primi nominis in etymologiarum indagine auctorem, Pomœrium, quasi postmœnium, dictum sensisse reor, sed magis quasi postmœrium. muri enim antiqua uoce Latina, qua Lucretius usus est, mœri dicebantur, ita nanque hîc inquit lib. 7.

» Frigus ut à flumîs, calor à Sole, æstus ab undis

» Aequoris excursorum litora propter.
Ut etiam resellenda mihi uideatur & quæ à Pompeio affertur etymologia lib. 14. in his uerbis, Prosmurium, pontificale Pomœrium, ubi Pontifices auspicabantur. Dictum autem Pomœrium, quasi promurum, idest proximum muro. Hæc ille. Primus autem, qui Pomœria dockerit, Ianus fuit, si Fabio Tictori credimus, qui libro priore sic habet, de Iano loquens

Hieronymi Magii

quens, Primus enim aras, & pomœria, & sacra docuit, & ad pudorem & sanctimoniam domorum, primus ualuas, & sacras clauas ex cogitauit, & inuénit, & ab eo dictæ ianuæ. hætenus Pictor . De pomœrij productione Tacitus lib. 12. & Gellius lib. 13. cap. 14. Ex quibus à Ser. Tullio, à Sylla, Augusto, & D. Claudio eam factam discimus. Sanè productionis à Claudio factæ, testis præterea extat etiam num Romæ in peruetusto lapide inscriptio huiusmodi,

T. CLAVDIVS DRVSI F. CAISAR
AVG. GERMANICVS PONT.
MAX. TRIB. POT. VIIII. IMP.
XVI. COS. IIII. CENSOR. PP.
AVCTIS POPVLI ROMANI FINI-
BVS POMOERIVM AMPLIAUIT
TERMINAUITQ.

De Pomœrio illud quoque, antequàm finem facio, non est prætermittendum, Theodosium Imperatorem, ut Zonaras memoriæ consignauit, cura Cyri Præfecti Prætorio Oriëntis, Constantinopoleos protulisse pomœrium. Ad hæc ut testatur Pompeius lib. 16. fuisse olim Hethruscorum libros Rituales dictos, in quibus perscriptum esset, quo ritu conderentur urbes, aræ, ædesq; sacrarentur, qua sanctitate muri, quo iure portæ, quomodo tribus, curia,

rie, centuriae distribuendae essent, exercitus constituerentur, ordinarentur, cetera; eiusmodi ab bellum, & pacem pertinentia.

Quibus olim uestibus in luctu mulieres uterentur: Blondi Foroliuensis, Urbinae uiri non indocti, & aliorum sententia improbatur. CAP. XIII.

QV AERIT in problematibus Plutarchus quid causae esset, ut mulieres in luctu albis uestibus induerentur; & huius instituti non unam afferat causam. Quo, ut arbitror, loco permoti, Blondus Foroliuensis, lib. 2. Romae triumphantis, Urbinae ille, qui libros de Inuentoribus rerum conscripsit, & alij non indocti uiri, nulla temporum distinctione adhibita, in luctu antiquas mulieres, albas semper uestes usurpasse existimant. Quibus Herodianus ad stipulari uidetur, qui in Romanorum Imperatorum apothecosi, funere magnifico, matronas albis indutas adfuisse commemorat. Sed errant hi, ut non una auctoritate ueterum demonstro. Varro de Vita patrum, ut apud Nonium legitur, de muliere, Amiculo, inquit, nigello, capillo dimisso si queretur luctum. Idem, Vt dum supra terram essent, ricinis lugerent, funere ipso pullis pallis amictae. Erat autem ricinum

Hieronymi Magii

*vicinum, ut Nonius ait, quod sua ætate ma-
surtium dicebatur, palliolum fœmineum bre-
ue. cuius formam appingit ipse met Varro
lib. 4. de lingua Latina. Apuleius lib. 2. de
Asino aurco, Umbrosum, inquit, demonstrat
cubiculum, matronam flebilem, fusca ueste
contectam. Hæc ille. Eadem quoque apud Græ-
cos consuetudo fuisse videtur, siquidem Iphige-
nia Euripidis, Clytemnestræ matri iniungit,
ne suam ob mortem comam laniet, idemq; ut
suis renunciet sororibus, scilicet ne quando ni-
gris uestibus membra contegant. Vnde & Ho-
merus Iliad. lib. 24. Thetim, futuram filij ne-
cem desilentem, uelo nigro tectam Iouem adi-
re facit. Niger enim color mortalis est, ut in-
quit Hippocrates, in libro de Morbo sacro, si-
ue quisquis ille fuit, qui librum eum conscrip-
sit, nam Galenus Hippocratis esse negat. Theo-
critus in Epitaphio Adonidis, Venerem cya-
nea stola indutam, ad lugendum Adonidis mor-
tem inuitat, sic enim ait,*

» Αἰάζω τὸν Ἀδωνιν. ἀπώλετο καλὸς Ἀδω-
νις.

» ὦλετο καλὸς Ἀδωνις. ἔταιάζουσιν ἔρωτες
« μηκέτι πορφυρέοις ἐνὶ φάρεσι κύπρι κάθαδε.
» ἔγρεο δειλαία κυανοσόλε, καὶ πλατάγησον
» σῆθεα, καὶ λέγε πᾶσιν, ἀπώλετο καλὸς
Ἀδωνις.

Idest.

Idest.

- » Desleo Adonem, perijt pulcher Adonis
- » Perijt pulcher adonis. plorant insuper Amores.
- » Non ampliùs purpureis in uestimentis ò Venus dormi.
- » Excitare misera cyanea ueste induta, & plange
- » Pectora, & dic omnibus, Perijt pulcher Adonis.

Cianeus enim color & cæruleus puerorum adolescentiumq; funeribus conueniebat. Quàobrem & Virgilius lib. 3. Aeneid. in funere, quod Polydoro instaurabatur, tenias cæruleas aris apposuit,

- » ——— stant manibus aræ
 - » Cæruleis mæstæ vittis, atraq; cupresso.
- Nigrarum uestium mos apud mulieres Romanas mox obsoleuit, ut Plutarch. i testimonio intelligitur. Demù moribus deprauatis & uiros albas uestes in luctu usurpasse, suspicari possumus ex his Iulij Pauli uerbis lib. 1. Sententiarum, sub titulo de Sepulchris, & lugendis. Qui luget, inquit, abstinere debet à conuiujs, ornamentis, et alba ueste. Hæc ille. Floruit uerò Iulius Paulus lógo annorú spacio post Plutarchum: nam ex Lampridio constat, eum Papiniani, L. Septimij Severi affinis, ac amici,
- præ-

Hieronymi Magii

discipulum fuisse: Plutarchum uerò Traiani præceptorem extitisse. Traianus autem anno à CHRISTO nato 100. Septimius uerò Seuerus 196. regnare capere.

Quæ fuerit antiquorum de aquarum ortu sententia. Aristotelem contradi-
cendi studio immodico, Platonis di-
cta quædam luxare, atque in absurda
sensa detorquere. CAP. XV.

CONSTANS priscorum sententia habet,
aquarum omnium è penitissimis terræ par-
tibus originem esse, quas Abyssum Sacra lite-
ræ, Socrates uerò Tartarum, appellant. Ad-
cas Mosem Genescos cap. 8. Isaiam 44. Au-
torem Iob. 38. Dauidem Hymno 33. & 77.
Ezechielem 31. Esdram lib. 4. cap. 4. Abys-
sum hâc uasto biatu compræhensam aquarum
salsarum cumulatis æquoribus, dicit Clemens
Romanus lib. 8. Constitutionum Apo. cap. 16.
Eandem significauit Dauid Hymno 17. cum
inquit, Et apparuerunt fontes aquarum, &
reuelata sunt fundament orbis terrarum. ut
non immeritò idem infra Hymno 23. et 136.
terram fundatam super aquis dixerit, quan-
quàm & alijs sensibus peruia sunt utrobique
Prophætæ uerba. Ex loco autem profundissi-

mo ortum aquarum sacras literas tribuere, manifestius demonstrat Esdras, qui eas diligenter scrutatur. sic enim ait cap. ciato, Et dixit ad me, Si essem interrogans te dicens, Quantæ habitationes sunt in corde maris, aut quantæ uenæ sunt in principio Abyssi, aut quantæ uenæ sunt super firmamentum, aut qui sunt exitus paradisi? diceres mihi fortassis, In Abyssum non descendi, neque in infernum adhuc, neq; in cælum unquam ascendi. Strabus Theologus eruditissimus, exponens uerba illa, Fiat firmamentum in medio aquarum. scriptum reliquit, partem aquarum, quæ firmamento subiecta sit, in matricem aquarum esse redactam, idest in cauita antrofaq; terræ loca, ubi est aquarum matrix, à qua ultro citroque conueniunt aquæ. Licet Basilius in Hexam. Homilia 4. iuxta Solomonis, Ecclesiastus cap. 1. sermonem, contendat, fontem omnis humoris circa terram esse mare, à quo profluant, et in quo relabuntur aquæ, quæ & Lucretij lib. 6. sententia fuit. Sic enim ait Solomon, Omnia flumina intrant in mare, & mare non redendat: ad locum unde exeunt flumina, reuertuntur ut iterum fluant. Hæc enim uerba ita accipienda uidentur ut reliquis sacræ Scripturæ locis non aduersentur, scilicet, ut ille senserit, Abyssum, unde aquæ ortum habeant, mari, ut Clemens

Hieronimi Magii

capite prenotato demonstrat, esse subiectam. Sacra Scriptura auctorum sententiam secutus Socrates (Ethnicis enim hos fuisse antiquiores, cum alij, tum Iosephus contra Apionem, & Lactantius Firmianus lib. 4. Divin. instit. cap. 5. demonstrant) apud Platonem in Phaedone testatur, Tartarum circa centrū, aquarum fluminumque omnium esse principium. Cuius sententiam tanquam præceptoris sui, elidit Aristoteles Meteorol. lib. 2. scribens in hanc sententiā, Quod uerò apud Phædonem de fluminibus, & de mari scriptum reperitur, nullo certè modo esse potest: siquidem affirmatur aquas omnes subterraneis foraminibus inter se concurrere, & coire. Tartarum uerò fontem, originemque aquarum esse omnium, quæ eadem uis est aquarum medio circumfusarum, à quo omnes, quæ fluunt, quæq; stabiles sunt, emanent. Singulis autem riuus affluentem parere copiam, quòd primaria aqua, & origo semper agitetur. Nam stabili certaq; sede non utitur, sed perpetua circum terram uolubilitate fertur. Per motum etiam ultrò citroq; actum, riuus affluentem parere copiam, multisq; locis restagnare; cuiusmodi apud nos mare est: omnesque aquas in orbem initium repectere unde emanare cœperint, multasq; etiam esse, quæ per eundem ferantur locum.

cum. Alias item haberi, quæ per aduersum
 quasi alueum dimanent, ut superiore de loco
 fluant, si ex inferiore affluerint: & usque
 ad medium delapsam lubertatem exfluare:
 atque posthac aquis omnibus concedi ad editio-
 ra perlabi, &c. Hæc ex Platone Aristote-
 les. Postea hæc improbat pluribus rationibus;
 quarum prima & secunda calumniam olent.
 Inquit nanque, secundum rationem Platoni-
 cam usu venire, ut amnes non ad eundem sem-
 per locum fluant; & futurum, quia ad me-
 dium, hoc est centrum, labuntur, à quo mox
 effluunt, ut quocumque tenderit fluctuans Tar-
 tarus, eò & illi per cuniculos meatusq; impel-
 lantur, & nihil magis subtile quàm desuper
 elabantur, unde quiddam ex eorum, quæ fieri
 non possunt, colligatur, scilicet quod adagio
 usurpatur, Fontes in supremâ fluminum par-
 tem profundi. Secundo loco oppugnat Aristote-
 les Socratis Platonisq; sententiâ, inquires,
 Quin etiam aqua, quæ tum oritur, tum iterum
 tollitur, unde prodierit? Illorum enim ratio
 hoc totum necessariò frangit, & debilitat:
 cum præsertim cõtendant, eandem incolumen
 semper circumlabi, quòd quantum effluat, tan-
 tundem ad originem principemque locum af-
 fluat. Quod attinet ad prius obiectum, respon-
 deo Platonem non negare quæ sub principium

Hieronimi Magii

obiicit Aristoteles, quandoquidem de fluuijs ait, Alij per contrariam partem elabuntur, quàm elapsi fuerint, alij uerò per partem eandem, &c. Sed licet hoc dicat, Tartarumq; affirmat eleuari, sursumq; ac deorsum redundare, eaq; ad loca, ad quæ redundat, aquas elidere, unde per terræ cuniculos in lucem prodeant; tamen non ideo sensit Tartari motum ultra medium rectè progredi (probe enim nouit diuinus Philosophus, terram esse sphaericam, et quaq; uersum aquis scatere) sed sursum, & deorsum dicit, ratione loci, in quo consistebat. Intelligit autem Tartarum in orbem cieri ac ferri, quod ipsum & Aristoteles fatetur inquit, Nam stabili certa q; sede non utitur, sed perpetua circum terram uolubilitate fertur, &c. Nam alioquin sibi ipsi non constaret Plato, si Tartarum rectè ultra medium ferri diceret, cum sic loquatur de fluuijs, Licet autem utrinq; ad medium usque defluere; ultra uerò nequaquam. ulterior enim prolapsus, utrinque ascensus foret, &c. Quid apertius dici potuit? Nun quidquam ἀδύνατον protulit Plato? Nun flumina sursum procurrere, aut Tartarum, medium pertransire uult? Inquit igitur aquarum principium esse Tartarum, & aquas per terræ superficiem aliquandiu prolapsas, per cuniculos ad locum unde effluxe-

fluxerant relabi, ad mediumq; deferri, à Tar-
taro uerò circumfluente rapi, cæteris admisce-
ri aquis, & mox circum actas per meatus su-
peris restitui. Quod ad posterius obiectum per-
tinet, Nonne & hæc altera, & longè maxi-
ma calumnia est? nam quando unquam dixit
Plato æqualem aquæ adseruari portionem,
dum aquæ ad Tartarum renecant? Tantum ue-
rò abest ut id senserit, ut contrarium potius te-
stis uideatur. dum enim in Timæo de ele-
mentorum mixture ageret. hæc protulit, Prin-
cipiò id corpus, quod modò aquam nominavi-
mus, quando in solidam concreuit materiam,
lapis & terra fieri uidetur: quando uerò lique-
scit, & diffluit, spiritus atq; aër. Item aër ex-
ustus, ignis efficitur: ignis extinctus, et corpus
lentior factus aërem creat. Rursus crassior fa-
ctus aër, in nebulas, nubesq; concreuit. His
etiam magis compressis, pluuiæ defluunt. Ex
aqua rursus terra, lapidesq; gignuntur. Ha-
tenuis Plato. Qui ortum et mixturen element-
orum quo ad partes docet, quo pacto, aqua-
rum, quæ per terram labuntur æqualem sem-
per asseruari portionem cõsueuisse, dici potest?
Aguas enim tam labentes quàm stagnantes
evaporare, & modò imminui squaloribus,
modò pluuijs augeri nouerat Plato, qui hæc
sensu deprehendebat oculorum, et quæ sub ob-

Hieronymi Magii

tutum non cadunt, multa, ingenij acumine
peruadebat. De reliquis Aristotelis contra
Platonem argumentis, hîc loqui non est con-
siliū, cū hanc de Tartaro opinionem mul-
tæ circumueniant difficultates, & susceptæ
provinciæ ratio longas non serat dissertatio-
nes. Aquarum penitus intra terram, con-
ditam esse originem, Aegyptij quoque opi-
nabantur, è quorum monumentis hæc Vir-
gilij Georg. libro 4. expressa esse, Seruius cen-
suit,

- » Iamq; domum mirans genitricis, & humi
da regna,
- » Speluncisq; lacus clausos, lucosq; so-
nantes
- » Ibat, & ingenti motu stupefactus aqua-
rum,
- » Omnia sub magna labentia flumina terra
- » Spectabat diuersa locis, Thasimq; Ly-
cumq;.

Seruius, Nili, inquit, pueri, de sacris paren-
tibus nati, à sacerdotibus Nymphis dabantur,
qui cum adoleuissent, redditi, narrabant, lu-
cos esse sub terris, & immensam aquam om-
nia continentem, ex qua cuncta procreantur,
&c. De eadem fluuiorum origine & in 6.
Aeneid. Plutarchus in Paulo Aemyljo ijs,
quæ ab Aristotele de fluuiorum ortu tradun-
tur,

tur, aduersari uidetur, dum aquarum uenas, animalium uenis comparat, testimoniumque adfert fluminum, quæ altius actis metallorum gratia cuniculis, sub terra reperiuntur, non paulatim collecta, sed pleno gurgite fluentia. Seneca quoque non pœnitendus inter Latinos Philosophus, lib. 6. Questionum naturalium, annum principium intra terras esse ex collectione aquarum maxima, existimat.

Miscellaneorum libri tertii

F I N I S.

HIERONYMI

MAGI

MISCELLANEORVM,
SEV VARIARVM
LECTIONVM,

LIBER QVARTVS.

Iuris quæ sit uera etymologia demon-
stratur, & quæ ab Vlpiano allata est,
abiicitur. CAP. I.

VM adhuc adolescens elo-
quentiæ candidatus, in
scholis essem, præcepto-
rem habebam Petrum An-
tonium Ghetium Lateri-
nensem, hominem mihi
propter doctrinam mini-
mè uulgarem, eximiamq; probitatem longe
charissimum. Is cùm aliquando iurispruden-
tiæ non pœritendam operam nauasset, mihi
alijsq; compluribus commentonibus, Iustinia-
ni Institutiones sistis diebus interpretari cœ-
perat,

perat, iamq; eò progressus erat, ut de iustitia, & iure non morosa, ut sit à Iureconsultis nostris perplexa; dissertatione, sed leui, & ut hominem humanitatis addiētum studijs decuit, florida ageret. Iuris autem ueriloquium cum afferret, Vlpiani Iurisconsulti sententiam, quæ legitur in. l. 1. ff. de Iustitia & iure, calculo suo approbat. Vlpiani autem uerba hæc sunt, Iuri operam daturum, prius noscere oportet unde nomen iuris descendat. Est autem ius à iustitia appellatum. nam, ut eleganter Celsus diffinit, ius est ars boni & æqui, cuius meritò quis nos sacerdotes appellat. Iustitiani nanque colimus, boni & æqui notitiam profitemur. Hactenus Vlpianus. Ego quia addiscentem credere oportet, et Vlpianum maximè suspicerem, ac postea omnes iuris interpretes in Vlpiani discedere sententiam uiderem, eam semper retinui etymologiam. Nunc autem rem permolens, facile à sententia Vlpiani recedo, & ius non à iustitia, quæ uox non simplicior sit, sed denominatiua, sed à iubendo, dictum existimo. Ius enim siue pro iure natura, à quo tanquàm fonte, iura alia promanarunt, accipiamus, siue pro iurisprudentia, & arte, iubet ac præcipit. Ut meritò antiqui iura, quod Pompeius lib. 9. testatur, iussa appellauerint. Quanquàm & Galeotus Martius in libro

Hieronimi Magii

bro de Doctrina promiscua cap. 28. audien-
das uidetur, qui ius à iuuando dictum testa-
tur: sic enim loquitur, Ius, Iurisconsulti, à iu-
stitia dici autumant: quod mihi risum mouet,
nam quod Grammatici est, lex usurpat. Ius e-
nim, si tantum iustitiæ opus indicaret, hæc de-
riuationis possit tolerari; sed cum ius tam ad pul-
mentaria, quàm ad leges referatur, unde Iu-
uenalis,

„ ————— & eodem iure natantes
„ Mergere sic edulas didicit nebulone pariete.
et Cornelius Celsus iurulentam carnem nomi-
net: necesse est hoc uocabulum ab alio, quàm
à iustitia deriuari. Et licet quædam sint, de
quibus ratio reddi non potest; tamen hoc ha-
bet deriuationis certam figuram; à iuuando
enim dicitur. Nam sicut corpus nostrum iure
iuuatur, & nutritur, ita & ciuitates, quæ ut
corpus coaluerunt, legibus tanquàm iure quo-
dam aluntur, & iuuantur: ita ut ius, corpo-
ris, cum de pulmentarijs, & ciuitatum legi-
bus dicitur, nutrimentum, iuuamentumq; es-
se noscatur. Hactenus Martius. Non est ergo
ius dictum à iustitia, quin è diuerso iustitia à
iure potius, uel à iusto (Chrysippus enim, ut
Plutarchus in lib. de Virtute morum retulit,
à iusto iustitiam, ut à mansueto mansuetudi-
nem, &c. esse dixit) est appellata. productio
enim

enim illa, titia, uocem esse ab alia, nempe à iure aut iusto, inflexam ac deductam, arguit. Eadem ratione Cicero in Tusculanis, de Natura Deorum, & in Lelio, amicitiam ab amando, seu amore, dictam censet: & in Catone maiore, occationem à uerbo, occo: & similiter in lib. de Natura Deorum, uenustatem à Venerare. Huic, nobisque adstipulatur Grammaticorum princeps Triscianus, qui lib. 4. sub finem loquitur in hæc uerba, In s t v s, à nominibus, uel à uerbis nascuntur, extremam partem conuertentibus in s t v s, e, uel, u, antecedentibus, ut Honor Honestus, Mæror Mæstus, Modus Modestus, Scelus Scelestus, Robur, Robustus, Ango Augustus, Augur Augustus. Præterea Venus Venustus, Ius Iustus, &c. Institia igitur à iure dicta est, sicut amicitia ab amore aut amando, occatio ab occando, & relata cætera; & ut etiam à malo malitia, à nequam nequitia, à commento commentitium, à milite militia, & eiusmodi complura. Vt maximè fallatur idem Ulpianus in l. 1. §. Miles. ff. de Militari testamento, existimans militem dictum esse à militia, idest duritia, cum potius à numero millenario milites sint dicti, ut Varro scriptum reliquit libro 4. de Lingua Latina, & productio illa, tia, refragetur, qua denominatio & ab alia simpliciore

Hieronymi Magii

cione deductio demonstratur. Vt non temere posthac & Vlpiano, & cæteris Iureconsultis in eiusmodi etymologijs credendum sit, cum aliud agentes has attulisse uideantur, ac passim cessitent. Possem multa huc asserere, quæ de iuris & iustitiæ etymo literis prodiderunt Alciatus lib. 1. Parerg. cap. 29. & 30. Franciscus Commanus Commentariorum iuris civilis lib. 1. cap. 2. & Antonius Vacca in Com. ad l. 1. ff. de Iustitia, & iure. sed cum illa eiusmodi sint, quæ Vlpianum tueri, & nos de prædicta deijcere sententia nequeant, eorum commemoratione studio breuitatis, supersedere uolui. Illud neutiquam fuerit silentio inuoluendum, censuisse Isidorum libro 5. Etymologiarum (hunc non sine errore sequuntur Iuris Pontificij auctores Distinctione 1. cap. Ius.) dictum esse ius, quia iustum sit, & iustitiam, quòd in ea ius stet, quo nihil potest esse insulsius.

Bartholum iuris interpretum coryphaeum, in opusculis tribus, quæ sunt Tyberias, de Insula, & de Alueo fluminis, falsa, & legibus rationiq; minime consentanea scripsisse. Flumina cur taurinis prædita uultibus, & cornuta fingerentur. Festus reprehensus.

CAP. II.

QUEM AD MODUM probi parentes nescio quo cæco uitio malos aliquando, ac degeneres filios gignunt, ut de Ciccone, Chabria, multisq; alijs legimus; ita nonnunquam nobilissimi scriptores, leues quasdam, ac indignas scriptiones, tanquam ab aliud agentibus confectas, emittunt. Quod Bartholo, quem inter iuris interpretes maxime suspicamus, uenit, dum ipsi Tyberias, de Insula, & Alueo fluminis libelli exciderint. Nisi si (quod aliqui suspicantur) hi non ex Bartholi, sed alterius Iureconsulti officina prodierint, Bartholoque, ut uendibiliores essent (quæ bibliopolarum quorundam impostura esse solet) adscripti sunt. Nos uulgatas editiones sequuti, tanquam Bartholi factus legimus, & modò improbamus.

Divisionis alluionum, insularum in fluminibus enascentium, & alueorum, quos flumina,

Hicronymi Magii

na, ex altero latere prorumpentia & aliorum diuertentia, siccos destituunt, Bartholus hanc existimat incundā esse rationem, ut ab agrorū, qui ripis adiacent, modo, hoc est mensura, et longitudine (ita dicam) frontali, binæ lineæ sint hoc pacto instruendæ, ut super ea, si recta existat, ita decumbant, ut hinc inde angulos inuicem æquales & rectos, qui catheti nuncupantur, efforment; & in rem diuidendam rectā procurrant. Ac tunc quæ lineis hisce terræ portio comprehensa fuerit, domino fundi, à quo lineæ protrahebantur, debeat assignari. Si uerò non recta fundi sit frons, sed sinuosa, ac semicirculum introrsum tendentem efficiat, ouali, ut uocant, figura, alijs'ue modis huius semicirculi centrum est perquirendum. Quo ad inuento, quicquid lineis à semicirculo ductis, & in centro concurrentibus conumq; referentibus, intercipietur, fundi illius sinuosi domino accedit. Varias uerò pro uario riparum lineari termino, insularumq;, alueorum, & alluionum natura, figuras, ut certas regiones constituat, delinuat, quæ nihil faciunt ad rem. Sed priora sunt prosequenda. Verùm ante omnia, quibus fundamētis suam Bartholus superstruxerit sententiam, dispiciamus. Et nulla alia esse constat quàm quæ subiunguntur. Inquit Iureconsultus in . l. Adeo. ff. de

de *Acquirendo rerum dominio*. loquens de in-
 sula alluvionum adaggeratione in medio flu-
 mine enata, Communis sit eorum, qui ab u-
 traque parte fluminis, prope ripam prædia
 possident, pro modo latitudinis cuiusque præ-
 dii, quæ latitudo prope ripam sit, etc. Quod
 de *Alveo à flumine derelicto* etiam dicitur,
 scilicet ut inter ripæ vicinos, pro latitudini-
 bus, quas agrorum frontes sortitæ sunt, sit di-
 videndus. Eadem quoque leguntur Institutio-
 nibus Iustiniani, sub rubrica, de *Rerum di-
 vis.* §. *Insula*, & sequenti. Præterea Iuriscon-
 sultus. ff. sub eodem titulo de *Acquirendo re-
 rum dominio*. l. *Inter eos*. loquitur in hæc ver-
 ba, *Inter eos, qui secundum unam ripam præ-
 dia habent, insula in flumine nata, nõ pro indi-
 viso cõmunis sit, sed regionibus quoq; divisis.*
*Quantum enim ante cuiusque eorum iuxta ri-
 pam est, tantum veluti linea in directum per
 insulam transducta, quisque eorum in ea habe-
 bit certis regionibus.* Hæc lenus Iurisconsul-
 tus. Modò si quis relata verba diligentius
 perpendat, atque introspiciat, profectò Bar-
 tholi infirma esse fundamenta intelliget; im-
 mo ipsum absque legis rationisq; adminicu-
 lis, quod neutiquam est faciendum, esse loquu-
 tum. Quandoquidem Iurisperdentes, ut in con-
 fesso est, loquuntur de fluminum ripis mini-
 me

Hieronymi Magii

mè sinuosis , & de prædijs non attritis, sed integris frontibus ripas pertingentibus. Quamquam ea est fluminum natura ut angues lapsu imitentur, obliquasque reddant ripas.

Quamobrem egregiè, ut planè omnia, Ovidius lib. 1. Metamor. inquit,

» Fluminaq; obliquis cunxit declivia ripis.

Vnde qui præcesse fluminibus existimati sunt dii, cornuti fingebantur, propter riparum alveorumq; curuitates, flexusq; ad cornuum taurorum bouumque similitudinem. Eamque ob rem Eridano Virgilius lib. 4. Georgicorum cornua, & taurinum uultum tribuit,

» Et gemina auratus taurino cornua uultu

» Eridanus, quo non alius per pingua culta

» In mare purpureum uolentior influit undis.

Ad què locū Probus inquit, Padus] Et ideo taurino uultu, quòd eius sonus ut tauri mugitus, et ripæ flexuosæ sunt ut cornu. Sic ille. Vnde figmentum de Acheloi cornu ab Hercule auulso. Et Horatius lib. 2. Carminum in Ode ad Augustum, Ausidum fluvium tauriformem uocat, inquiens,

» Sic tauriformis uoluitur Ausidus,

» Qui regna Dauni præfuit Appuli

» Cum scuit.

Vt maximè hallucinatus sit Feslus, qui lib. 18 scriptum

scriptum reliquit, taurorum specie simulachra
 fluminum formari, quòd sint flumina ut tauri
 atrocitas. Aut si Iureconsultos dicimus intelli-
 gere ripas pro earum natura esse exesas, pa-
 rumq; ad rigorem accedere, non tamen cen-
 sendum est eos existimasse eadem forma præ-
 diorum esse frontes: siquidem ripa à prædio
 separatur, quod ex his Pauli verbis. l. penulti-
 ma. ff. de Fluminibus, cognoscitur, Ripa, in-
 quit, ea putatur esse, quæ plenissimum flumen
 continet. Secundum ripas fluminum, loca non
 omnia publica sunt, cum ripæ cedant, ex quo
 primum à plano uergere incipiunt, usq; ad a-
 quam. Hæc Paulus. Ulpianus quoque eodem
 titulo. l. prima. §. Ripa, de ripa sic inquit, Ri-
 pa autem eius ita rectè definitur, id, quod flu-
 men continet, naturalem rigorem cursus sui
 tenens, &c. Adde, quòd multis locis secus
 ripas fiebant aggeres ad coercendum flumen,
 cum imbribus nimodis intumisset, & niæ
 etiam reliquebantur in publicos & priuatos
 usus, quibus à ripa discriminantur agri. Et si
 non me latet quibusdam locis flumina præru-
 ptis compesci ripis, quas non facile illa licet
 imbribus hybernis adacta, supergrediantur
 (de quibus ripis minime locutus est Paulus)
 ut passim propè Tyberim uidemus. Quod fuit
 in causa ut Bartholus huiusmodi riparum, non

Hieronimi Magii

etiam quarum meminit Paulus, habens rationem, laberetur. Quas tamen culturis adiacentium agrorum pertingi consueuisse, non putauerim, cum in publicos priuatosque usus iter agentium, piscatorum, uicinorumque inculti aliquid, ut etiam hodie fit, relinqueretur soli. Quo fit ut quauis sinuosas esse ripas intellexerint Iurisperdentes, ac Nomothetæ, non tamen tales prædiorum esse frontes censuerint, aut si à consimili forma non abesse putauerunt, tamen, rectis tensis lineis in frontibus illis, ad rigorem esse reducendas senserint.

Nam alioquì lineæ ab his frontibus in insulas locaq; diuidenda, in directum, ut Paulus uult, non transducerentur, sed sæpius in obliquum, ut à Bartholo non sine errore passim fit. Si enim ripæ agrorumque frontes semicirculum, aut semicirculo figurâ minorem, maioremue imitentur (ut de angulosis nihil dicamus) non transducuntur Bartholo lineæ, sed ad sinus centrum protrahuntur, eoque loci terminum accipiunt, ut ex decima octaua, & decima nona ab ipso in Tyberiade delineatis figuris, & alijs eorum opusculorum locis facile cognoscitur. Quæ res longè est absurdissima, & rationi naturali, ipsique legi minime consentanea. Cui nanque decessio obfuit, accessio debet prodesse, & lineas directas ac parallelas in insu-

lam

lam diuidendam lex duci iubet : nam inquit
 Iurisconsultus, Quantum enim ante cuiusque
 eorum iuxta ripam est, tantum ueluti linea
 in directum per insulam transducta, quisque eo-
 rum in ea habebit certis regionibus. Habetur
 autem ratio latitudinis, quæ in fronte iuxta ri-
 pam sit, non quæ in agro, quia flumen quod ab-
 sulerat, reddidisse uidetur, ac ne, si pro modo
 latitudinis fortasse in agro maioris aut mino-
 ris, diuisio fiat, uicinis maior, aut minor quàm
 par sit, portio accedat. Adhæc, si ad Bartho-
 li præscriptum diuisio fiat, illud usu ueniet, ut
 eam aluci, alluionis, aut insulæ portionē, quæ
 è regione, & ante fundi mei frontem fuerit,
 quamque mihi Iureconsultus in prænotata. l.
 Inter eos. adiudicat, non omnino consequar.
 Quod enim extra conum linearum, à sinu in
 rem differtiendam ductarum, reliquum erit
 (siquidem conum quendam efformant lineæ à
 sinu, et circuli portione in centrum productæ)
 licet ante fundum meum existat, exclusum, ui-
 cinis hinc inde accedet: aut si uicinorum agro-
 rum frontes, mei agri fronti persimiles erunt,
 unde ex obliquis lineis coni alij fiant, nulli ad-
 scribitur. Adde quod is aliquando erit fron-
 tis flexus, ut si super eo ad circinum designato
 lineæ, quæ in centrum concurrant, instruan-
 tur, nihil insulæ quanuis vicinæ intercipiatur.

Hieronymi Magii

Præterea cum ripæ frontesq; agrorum ripis
adiacentium, nunquam ad circinum sinuosæ
sint, quid causæ est, ut magis ad circinum ea-
rum flexus, aut ad angulum alicubi, unde quæ
demonstratæ sunt absurda sequantur, quàm
ad rigorem rectamq; lineam, ut naturalis ra-
tio, & lex iubent, redigere velit? Iluc accedat
postremo, quòd si ea diuisionis ratio & uia,
quam Bartholus tam artificiosè, ut multis ui-
detur, edocuit, tanquàm ex legis mente inuen-
da esset, geometricaq; schemata, linearũq; du-
ctus res tã uarios requireret, Iulius Frōtinus,
maximus Geometra, quiq; sub Diuo Nerua
Imperatore, mensurarum rationem (ut ipse
met in præfatione operis sui ad Celsum Pene-
sum demonstrat) ac opera exercebat, in libel-
lo de lure, & controuersys limitum, quæ ad
hanc rem pertinebant, non omnino omisisset;
præsertim cum de alluione dicat fieri contro-
uersiam, & de Alueo fluminis ueteri, ac insu-
la fluuiali aliquid scripserit. Quin Aggenus
Urbicus in Commentario in Iulij Frontini li-
brum, cum agat pluribus de Alluione, eorũ,
quæ Bartholus comminiscitur, saltem particu-
lam (nam ad huiusmodi res cuius etiam pau-
lulum geometriæ initiato facilis datur adi-
tus) attigisset, aut ad hasce dirimendas con-
trouersias, Agrimensoris diligētiam accersen-
dam

dam esse cēseret, quòd aliquando in rebus alijs
Frontini sententiam si quis, faciendum es-
se testatur. Hæc eadem planè, quæ anno à
CHRISTO nato 1552, literis consignave-
ram editurus, in mentem etiam uenerunt eru-
ditissimo, & multis nominibus clarissimo viro
Ioanni Buteoni Delphinatico, qui libro De Flu-
uiticis insulis secundum ius civile diuidendis,
à Bertello 1554. primum Lugduni edito, in
quo diligentissimi hac de re agit, antecertit.
Mea autem hæc Miscellanea, in quibus hoc
idem caput contineretur, legerunt Bononiæ
anno 1553. quos aduoco testes omni exceptio-
ne maiores, præter illustrissimum Principem
Iulium Vitellium, Sebastianus Regulus, qui
adhuc in eius urbis Gymnasio leuioribus literas
docet, Albertus Floralius, Franciscus Spata-
rius, & Petrus Paccius, Iurisperiti opti-
mi, magnæque Arretinorum ornamenta: ut
Pompeium Nutum, Ioannemque Nicolaum
Iustum eruditissimos iuuenes mittam, quorum
hortatu hæc scripsi, qui quæ hos libros sæ-
pius ante quàm Bononiam proficiscerer, uer-
sarunt.

Hieronymi Magii

Quas res emendis uendendisq; pecore,
& iumentis stipularentur antiqui, &
quas uerborum formulas usurparēt.
Varronis uerba quædam declarata.

CAP. III.

ANIMALIUM quoque uenditor cauere
debet, ea sana præstari. Et qui iumenta
uendit, solet ita promittere, ESSE, BIBE-
RE UT OPORTET. Sunt hæc Domitij Vl-
piani uerba, quæ leguntur in .l. Ex empto. §.
Redhibitionem. ff. De Actionibus empti. Quæ
cum olim obseruasset Nicolaus Antonius Gra-
uatius, doctissimus Iurijconsultus, quo cum Ve-
netijs aliquandiu coniunctissimè, atque aman-
tissimè uixi, ex me percontabatur, an ego, qui
non sine rei familiaris detrimento scriptores
multos excussissem, præter hanc loquendi for-
mulam, qua uenditor dum emptori caueret,
uteretur, in huiusmodi contractibus alia uer-
ba consueuisse usurpari animaduertissem.
Quem ego monui, ut Varronem lib. 2. Rei ru-
sticæ cap. 2. consuleret, apud quem de re quæ-
dam legerentur, quæ cum à me in hypomne-
matis essent adnotata, memoriæ tunc minimè
adessent. Varronis autem uerba, ad rem per-
tinentia sunt infra scripta, quæ in lectoris gra-
tiam referre libuit, In emptionibus iure uti-
mur

mur eo, quod lex praescripsit. In ea enim alij
 plura, alij pauciora excipiunt. Quidam enim
 precio facto, in singulas oves, ut agni chordi
 duo pro una ove adnumerentur, & si qui vetu
 state dentes absint, item binæ pro singulis ut
 procedant. De reliquo antiqua ferè formula
 utuntur cum emptor dixit, TANTI SVNT
 MII FMP TAE. & ille respondet, SVNT.
 & prompsit nummos. Emptor stipulatur pri
 sta formula sic, ILLAS'QVE OVES, QVA
 dere agitur, sanas rectè esse, uti pecus ouillum,
 quod rectè sanum est: extra luscum, surdam,
 minam, idest ventre glabro: neque de pecore
 morbofo: etiam habereq; rectè licere? HAEC
 SIC RECTE' FIERI SPONDES? Nec
 cum id factum est, tamen grex dominum mu
 tant, nisi si est adnumeratum. Et eodem libro
 cap. 5. Eos cum emimus domitos sic stipula
 mur, ILLOSCE BOVES SANOS ES
 SE, NOXIS'Q. PRAESTARI? Cum e
 minus indomitos sic, ILLOSCE IUVEN
 COS SANOS RECTE', DE'Q. SANO
 PECORE ESSE, NOXIS'Q. PRAE
 STARI SPONDES'NE? Paulò verbosius
 hoc qui Manlij actiones sequuntur. Lanij, qui
 ad cultrum boues emunt, & qui ad altaria, bo
 flae sanitatem non solent stipulari. Idem ab

Varrone cap. 6. 7. et 8. statuitur in em

Hieronymi Magii

ptionibus uenditionibusque asinorum, equorum, & hinnulorum. V'erum ne omnino illibata uerba hæc reliquamus, sicut semidocti, quantum adtinet ad uerba illa, In emptionibus iure utimur eo, quod lex præscripsit. Legem accipi non pro civili lege, sed pro mancipio, aut mancipij lege, quæ dici in uenditionibus consueuerat. Horatius lib. 2. Epistolarum in Epistola ad Iulium Florum,

» Prudens emisti uitiosam, dicta tibi est lex.

» Insequeris tamen, & lite moraris iniqua.

Cicero lib. 1. de Oratore, Cuius enim Marius

Graditanus ædes Annate uendidisset, neq; ser

uire quandam earum ædium partem, in man-

cipij lege dixisset, & fundebamus, quicquid fuis-

set incommodi in mancipio, id si uenditor scis-

set, &c. Idem lib. 3. de Officijs, de earundem

ædium uenditione, Hæ Sergio seruiebant, sed

hoc in mancipio Marius non dixerat, &c.

Sequitur mox in contextu Varonis, Et si qui

uetuslate dentes absunt, item binæ pro singu-

lis ut procedant.] Adnotandum est uerbum

Procedant, ualere, In utilitatem cedant. Idem

nanq; quod prodesse, significare uidetur. Cato

in lib. De Re rustica cap. 148. Quot, inquit,

dies per dominum mora fuerit, quominus ui-

num degustet, totidem dies emptori procedet,

&c. P. Scipio in Oratione, quam Censor de

moribus

moribus ad populum habuit, ita apud Gellium
 Noct. Attic. lib. 5. cap. 19. inquit, In alia tri-
 bu patrem, in alia filium suffragium ferre.
 Filium adoptivum tam procedere, quam si se-
 natum habeat. Atque ita interpretari videtur
 idem Gellius sic de eiusdem Scipionis rela-
 tis verbis loquens, Id etiam cum culpa esse,
 quod filius adoptivus, patri adoptatori, inter
 præmia patrum prodesse. Ad ea verò ver-
 ba, Nec cum id factum est, tamen grex domi-
 num mutavit, nisi si est adnumeratum.] spe-
 ctant quæ ex Caio Iurisperito leguntur in. l.
 Quod sæpe. §. Si pro numero. ff. De Cõtraben-
 da empt. sunt autem subiecta, Si, inquit, pro
 numero corporum precium fuerit statutum,
 Sabinus, & Cassius tunc perfici emptionem exi-
 stimant, cum adnumerata, admissa, appensa ve-
 sint: quia venditio quasi sub hac conditione vi-
 detur fieri, ut in singulas metretas, aut in sin-
 gulos modios, quos quasve admensus eris, aut
 in singulas libras, quas appenderis, aut in sin-
 gula corpora, quæ adnumeraveris. Ergo & si
 grex venierit, siquidem uniuersaliter uno pre-
 cio, perfecta videtur, postquam de precio con-
 uenerit. Si verò in singula corpora certo pre-
 cio, eadem erunt, quæ proxime tractauimus.
 Hæc Caius.

Hieronimi Magii

Locus in eiusdem Varronis uerbis perplexus declaratur, atq; agitur de animalibus sacrificio ineptis. Cur homines corpore uitiati, à sacerdotio arceantur.

C A P. I I I I.

NON parum mihi negocij facessunt uerba Nilla Varronis suprà relata, Lanij, qui ad cultrum boues emunt, & qui ad altaria, hostiæ sanitatem non solent stipulari.] Satis enim constat, animalium, quæ sana non sint, carnes corporibus humanis morbos perniciemq; conciliare; & Dijs, mutilis & morbosis animalibus, fieri sacra non consueuisse. Vnde illud apud Aristophanem,

» Α'λλ' οὐδὲ θύσιμός ἐστιν, αὐτὴν κέρκον οὐκ ἔχων.

Idest,

» Sed neque sacrificio conuenit, ipsam caudam non habens.

Sanum enim, & perfectum esse debet quod Dijs offertur. Suidas, Κόλυρα. τὰ μὴ ἔχοντα κέρκον ἢ τὰ κολοβὴν ἔχοντα οὐρὰν. ἅπερ ἐν ταῖς ἱερουργίαις ἐθύεται. καθόλου γὰρ εἰ ἦν τέλειον καὶ ὑγιὲς ἐκ ἐθύετο τοῖς θεοῖς. Idest, Colura, Non habentia caudam, uel habentia mutilam caudam, quæ in sacrificijs non mactantur. Vniuersaliter. n. nisi esset perfectum & sa

num, non sacrificabatur Deis. Hæc ille.

Quo pertinent illa Aristotelis apud Athenæum lib. 15. Dipnos. Cap. 5. Aristoteles (inquit ex interprete Athenæus) in Symposio narrat, quòd nihil mutilatum Deis offerre, sed omnia perfectæ ac integra donare consuevimus. Plenum uerò, & perfectum esse videtur corona. Hæc ille. Iulius Pollux lib. 1. Cap. 1. de adductis victimis; ostendit deligi oportere victimas sanas, et rectis membris, ac nò mutilis prædita. Plinius quoque Natur. hist. lib. 8. Cap. 45. demonstrat, in sacrificijs non quoduis animal citra delectum offerri altaribus, fuisse in more positum. sic nanque ait de bobus, Huic tantùm animali omnium, quibus procerior cauda, non statim nato consummata, ut cæteris mensuræ. Crescit uni donec ad uestigia ima perveniat. Quamobrem victimarum probatio in vitulo, ut articulum suffraginis contingat. breviori non litant. Hoc quoque notatum, vitulo ad aras humeris hominis allato non ferè litare, sicut nec claudicante, etc. Plutarchus Problemate 72. victimis non sanis sacrum fieri non consuevisse, nec auibz ulceratis auspiciari solitum dicit. Hermippus verba faciens ad Dionysium Athenæi Dipn. lib. 12. Cap. 29. ad rem quod attinet in hanc loquitur sententiam, Nunc pauperes iam tibi boues

Hieronymi Magii

boues mutilos sacrificant, Leotrephide, ac Thumantide graciliores. Hæc ille, rem indignam, & sacrificandi legi minime consentaneâ demonstrare uolens. Non solum apud Ethnicos, sed etiam apud Hebræos hostiarum delectus habebatur, & mutila, agrotâ, maculisq; deturpata offerre non licebat, ut Leuitici cap. 9. & 22. Deuteronomij 15. & 17. & Malachia 1. aperte cognoscitur. Cum igitur animalia, quæ non erant sana, item mutila, & indecora, sacrificijs essent inepta, & morbosa perniciem comedentibus assrant, quid causæ est ut qui hostias ad altaria, & qui ad cultum boues emebant, sanitatē non stipularentur? Quântū spectat ad hostias, stipulationem huiusmodi adhiberi non consueuisse arbitror, quia maximus haberi consueuisset delectus hostiarum, atq; hæ prius diligentissimè probari solerent, quod paululum indicat Plinius uerbis suprâ relatis dum inquit, Quamobrem uictimarum probatio in utulo ut articulum suffraginis contingat, breuiore non litant. Hoc quoq; notatum, utulo ad aras humeris hominis allato, non ferè litare. sicut nec claudicante, etc. Vnde hostiæ eximie dictæ. Macrobius Saturn. lib. 3. Cap. 5. Eximij quoq; inquit, in sacrificijs uocabulum, non Poeticum ἱπιδετον, sed sacerdotale nomen est. Veratius enim

enim in Pontificalibus quaestionibus docet, eximias dictas hostias, quæ ad sacrificium destinatæ eximantur è grege; uel quòd eximia specie, quasi offerendæ numinibus eligantur. Hinc ait,

» Quatuor eximios præstati corpore tauros. Vbi quòd eximuntur, Eximios. quòd eliguntur, Præstanti corpore monstrauit. Macrobius. Estq; existimandum libris sacerdotalibus, iureq; pontificio cautum fuisse, quales hostias eligere oporteret, & quas reijcere. Linius nãq; lib. 5. Decad. 3. librorũ, in quibus apud Romanos sacrificandi ars conscripta esset, facit mentionem. Est etiam à Cælio Rhodigino relatum *Lectionum antiquarum* lib. 7. Cap. 1. Græci moris fuisse, tauros quidem explorare farina apposita, capras uerò ciceribus. nam si gustare abnuissent, eare haud ualere satis concipiebant. Capras autem etiam frigida aqua.

Quod pertinet ad lanios, qui ad cultrum bones citra sanitatis stipulationem emebant, quantum coniectura assequor, id factum dixerim, quia statim emptum animal essent occisuri, aut quia nullus bobus pecoriq; morbus in esse potest, ex quo carnes usu perniciose aut pestilentes sint, qui oculis, aut manibus non deprehendatur, quandoquidem laniorum soler-

Hieronymi Magii

solertiam tantam esse quotidie uidemus, ut etiā morbos intestinos, et penitioribus pecoris partibus insidentes pluribus argumentis ex longa observatione cognoscant. Quanquā hac de re amplius quærendum esse uidetur.

Verū nedū hostias Dīs offerēdas, sed etiā sacerdotes sanos, non mutilos, minimèq; deformes esse, antiqui uoluerunt. Nam, ut missa faciam, quæ leguntur *Leuitici Cap. 21.* multisq; locis in iure nostro Pontificio, *Seneca lib. 4. Declam.* lege fuisse cautum demonstrat, ut sacerdos corpore uitiato nec integro, à sacris remoueretur; quòd tanquā res mali omnis homo huiusmodi esset deuitandus. Est etiam ab *Aulo Gellio* relatum *lib. 1. Cap. 12.* fas non fuisse capi uirginem *Vestalem*, quæ lingua debili, sensu' ue aurium diminuta, alia'ue quauis corporis labe insignita esset. *Plutarchus* *Problemate 72.* testatur, *Augures* si ulcus habuissent, augurandi causa sedere prohibitos. Cuius rei causam ille ita explicat, *An & hoc signum est non oportere qui * morsum aliquem, aut ulcus, aut perturbationem in animo haberent, res diuinas tractare, sed tum Deorum mentem hominibus proderet, cum et liquido, & integro animo essent? An illud rationem habet, si neque uictimam sanandi ulceris causa quisquam adhiberet, nec acribus ulceratis*

tis

tis ad auspicandum uteretur, ea multò magis
 in se ipsis seruanda existimasse, ut ad ea, quæ
 à Dijs significarentur, puri, & integri accede-
 rent? Vlcus enim diminutio quædam, & cor-
 poris pollutio uidetur. Hæc ille. Adstipulan-
 tur Plutarcho nō parùm sacrarum literarum
 uetustate, & pietate in Deum insignes inter-
 pretes. Hieronymus siquidem Ad Fabiolam
 De ueste sacerdotali, corporis uitia ad ani-
 mum referri ait, ideoq; talibus præditos cor-
 poribus, ad rem diuinam faciendam, esse ine-
 ptos. Gregorius, ut etiam legitur in Decr. cap.
 Hinc etiam. Dist. 49. uitia, maculasq; cor-
 poris, animi uitijs sociari scriptum reliquit.
 At optimè Theodoritus Quæst. 30. in Leuiti-
 cum, qui corpore uitiatos à sacris arceri testa-
 tur, ut per afflictiones non spontè susceptas, ea,
 quæ à uoluntate proficisci solent, prohiberen-
 tur, Verbi gratia, inquit, oculorum occæca-
 tio, mopiam cognoscendi significat; auris am-
 putatio, inobedientiam; naris autem ablatio,
 facultatis discernēdi priuationem; manus ab-
 scissio, in agendo socordiam; hocq; modo reli-
 qua sunt intelligenda. Idcirco uctimas om-
 nibus membris integras offerre, per ea, quæ of-
 feruntur, instruens offerentes, ut habeant ani-
 mæ sinceræ operationes, &c. Idem Quæst.
 14. ad cap. 15. Deuteron. ait ideò præcipi ne
 Deo

Hieronymi Magii

Deo offerantur primogenita ex armentis gregibusq; maculosa, & uel claudicantia, uel cæca, aut aliqua corporis parte deformia infirmaque; ut admoneantur homines, debere nos ad omne opus bonum consummatæ esse sapientiæ.

Roma cur communis patria à Modestino sit appellata, alio pacto quàm Alciatus fecerit declaratum. Romanum imperium, Orbem ex ea causa, quam Hegesippus attulit, non esse dictum.

CAP. V.

ROMAM communem esse patriam, dixit Modestinus Iurisconsultus. l. Rem. ff. Ad municipales. id ei nominis tribuit etiam Cicero Orat. I. contra Rullum, quanquàm fortasse, ut à Modestino factum suspicari licet, non omnium nationum ratione, cum uterque uoce Nostra, utatur. Cur autem hoc nomen Romæ tributum sit, admodum eruditè explicat Alciatus Dispunctionum libro 2. cap. 21. nimirum quòd omnes, qui imperio Romano subditi essent, ciuitatis Romanæ ius haberent, iuxta illud Pauli sub titulo De statu hominum. ff. In Orbe Romano qui sunt, cives Romani ex constitutione diui Antonini effecti sunt. Verum
et si

etsi germana hæc uidetur sententia, nihilominus cum ante constitutionem Antonini sic Roma sit nuncupata, ea etiam de causa communis patria dicta uidetur, quòd totius quasi habitatae esset terræ compendium, in qua omnes planè habitaret nationes. Quod uerum esse, ex Athenæo cognoscere licet, qui Dipnos. lib. 1. cap. 15. sic loquitur, Comitio interprete, Non longè, inquit, aberraret fortasse à scopo, quisquis totius habitatae terræ compedium Romanorum ciuitatem appellauerit, in qua omnes ciuitates commorantes facillè intueri licet, & particulatim & quàm plurimas; ut Alexandrinorum auream, Antiochenorū pulchram, Nicomediorum ornatissimam, omnium præterea splendidissimam quotquot Iupiter detegit Athenas. Deficeret, non unum dicam diē, ad connumerandas ciuitates, quæ in Orbe Romano continentur, sed omnes nix per anni spaciū ob multitudinem connumerarentur. Omnes namque ibi nationes habitant, Cappadoces, Scythæ, Pontici, & alij complures. Hi sunt enim totius habitatae terræ compendium. Hæc ille. Quia ergo totius habitatae terræ compendium Roma uideretur, quòd eam omnes ferè nationes incolebant, communis patria potuit etiam appellari. Imperium autem Romanum, cur Orbis diceretur, scriptum Hegesippus reli-

Hieronymi Magii

quit lib. 2. cap. 9. in hanc sententiam loquens de Romanis, In ipsorum quoq; nomen elementa transierunt, in quas etiam transiit orbis terrarum, qui Romano imperio claudatur, & definitur. Deniq; a plerisq; Orbis Romanus appellatur. Nam si uerum queramus, ut supra diximus, terra ipsa infra Romanum imperium est. Hac Hegesippus. Imperium autem Romanum, Orbem appellat, prater Spartianum, Lampridium, Marcellinumque, & alios eius ætatis scriptores, Optatus Afer lib. 3. de Schismate Donatistarum, Non ergo, inquit, in illius montis Syon Isaias aspicit uallum, sed in montem Syon, qui est Ecclesia: qui per omnem orbem Romanum caput tulit sub toto cælo, etc. Sed orbem pro ditione, & imperio antiquioribus temporibus dictum inuenio. Ouidius in Metamor. sub Minois persona,

- » Certè ego non patiar Iouis incunabula Creten,
- » Qui meus est orbis, tantum contingere monstrum.

Plinius quoq; lib. 12. Nat. hist. cap. 12. pro regione uocem hanc accipit, inquit, In nostro orbe, proximè laudatur Syriacum, &c. Quo fit ut suspicer Hegesippum Latinæ linguæ non admodum gnarum, nec satis in Latinis uersatum auctoribus, unde imperium Romanum, Orbis

effici; ergo, ac hominis comitate incredibili, et doctissimorum sermonum suauitate plectus, inuicere solebam. Cum autem uires adhuc illi imbecilliores essent, ijs de rebus colloquebamur, quæ mentem exhilarare, mirumq; immodum oblectare solerent. Verum morbo sensim remittente, eoq; iam ualentiore reddito, nec à dissertationibus, leuioribus illis quidem, sed quæ fructum mirum carerent, abstinēbamur. Inter ceteras autem dissertationes aliquando quæsiuimus: i. e., De dominio fructibusq; arboris in agrorum confinio uel propè confinium enatæ. In qua multis ultro citroq; intortis argumentis, et tandem deuēimus, ut receptam Iuris interpretum sententiam, amplecteremur. Sed cum eo sim ingenio, ut dum aliquid ocij suppetit, controuersias huiusmodi, atq; etiam grauiorē iam planè obliuione sopitas, in animam renocē, libuit molò ea de re, de qua quidam recentiores postea scripserunt, differere.

C A I U S Iurisconsultus in. l. Adeo. ff. De acquirendo rerum dom. sic habet. Si alienam plantam in meo solo posuero, mea erit. Ex diuerso, si meam plantam in alieno solo posuero, illius erit; si molò utroque casu radices egerit. Antequam enim radices ageret, illius permanet cuius et fuit. His conueniens est, quòd si uicini arbor ita terram presserit, ut in meum fun-

Hieronymi Magii

dum radices egerit, meam effici arborem. Rationem enim non permittere, ut alterius arbor intelligatur, quàm cuius in fundum radices egisset. Et ideò prope consinium arbor posita, si etiam in vicini fundum radices egerit, communis est. Hæc Caus: quæ in Iustiniani Institutiones, ab iis, qui eas composuerunt, in titulum De Rerum diuisione translata sunt. Additq; Marcianus statim his Caus uerbis nouissimis, Pro regione cuiusque prædij. Illis ad stipulatur Paulus in. l. Arbor. ff. De Comuni diuidendo, & in. l. Illud. ff. Pro socio. inquit, arborem in consinio natam, quandiu coheret fundo, ex regione cuiusque finium, pro qua parte in fundo fuerit, utriusq; vicini communem finitis partibus esse, ita ut in comuni diuidendo iudicium non ueriat. Sed his maximè aduersari uidetur Pomponius in. l. Si plures. ff. Arborum furtim cesarum. eo loci, ubi in hæc uerba loquitur, Si arbor in vicini fundum radices porrexerit, recidere eas vicino non licebit, agere autem licebit, Non esse ei ius sicuti tignum aut proiectum, immissum habere. Si radicibus vicini arbor aletur, tamen eius est, in cuius fundo origo eius fuerit. Hactenus Pomponius. Cuius uerbis permotus Iacobus Cuiacius nobilis nostræ ætatis Iurisconsultus, in Notis suis in Iustiniani Institutiones, ad locum

Ioannis Ferrarij in Annot. in Institutiones, ut alios etiam ex nostris Iureconsultis omittam, qui in eandem iuerunt sententiam, uel iam inde ab usque Tiberij Imp. tempore ueterem illum morem rogationum exoleuisse affirmant. Sed hi lapsi uidentur; nam Celly de Arrogatione, quæ sua ætate in usu esset, clariora sunt uerba, quàm ut dubitationi locus relinquatur. Accedit eò quòd curiatæ legis, quæ in comitijs fieret, in arrogationibus usum etiã sub Imperatoribus perdurasse cognoscitur ex Dione libro 39. & 45. & Domitius Ulpianus, ac Appianus Alexandrinus, quos Adriani Imperatoris ætate floruisse constat, per populum Ro. fieri arrogationem scriptum reliquerunt, alter lib. 3. Bel. ciu. alter uerò in suis Instit. Quibus adstipulatur Galba Imp. apud Tacitum lib. 17. his uerbis ad Pisonem, Si te, inquit, priuatus lege curiata apud Pontifices, ut moris est adoptarem. Quare facile assentior eruditissimo uiro Francisco Hotomano, qui in Annot. in Instit. consuetudinem arrogandi per populum, Diocl. & Max. Impp. aut alterius paulò superioris Cæsaris ætate obsoleuisse existimat. Gellius aut horum imperij annum primum (fuit hic ab urbe condita 1038.) quo constitutio illa edita est, non multum præcessit. anno siquidem millesimo ab urbe cõdita, caput

Hieronymi Magii

primum libri ultimi Noct. Att. ut ipsemet testatur, scribebat. Patet igitur quo pacto Gellij locus sit accipendus; et comitorum ius saltem quantum pertinebat ad arrogationes celebrandas, etiā post initum à Tiberio imperiū, et sub posterioribus Imperatoribus, licet nostri reclamant, non penitus esse abolitum. Et si verisimile est illis tēporibus comitia pendere consuevisse ab Imperatoris potestate, et arbitrio.

De fructibus arboris in cōfinio uel prope cōfinium natæ. Cui uerba in Pandectis, & Iustiniani in Institutionibus emendata. Doctissimorum quorundam uirorum sententiæ reiectæ, legibus aliquot declaratis. Agrorum terminos olim fuisse uarios. CAP. VII.

IOANNES Andreas Angelerius, cuius affinisq; meus, multa probitate atque eruditione Iurecōsultus, anicipiti morbo implicitus, redierat ex agro Senensi, in quo apud Ioannem Iacobum Medicē, summum Imperatorem, ius dicebat, totiusq; exercitus militares suborientes controuersias magna cum laude dirimebat. Ille ac, cum morbus inducias quasdam iam concedere cœpisset, ego q; à domesticis curis, & à respondendi cauendiq; militia sollicitudinis ac stomachi plena, interdum uacuis essem; officij

O, bis nuncuparetur, non satis esse assequutum. Nam etsi ditionis Romanæ amplitudo id nominis exigere videtur, nihilominus cum & Cretam insulam præ Romano imperio exiguan, Minois orbem dici conspiciamus, uox huiusmodi ad imperium uidetur aliquo pacto pertinuisse, quod ditio quatenus progredere-
tur, limitibus quasi in orbem circumscribi sole-
ret. Sed intercedant eruditi; hæc nanq; non tam
iudicandi gratia, quàm admonēdi excitandiq;
ingenij lectiorū, à nobis in medium adducuntur.

Auli Gellii locus expenditur, & Alciani, Ferrarii aliorumque Iureconsultorum error demonstratur. CAP. VI.

AVLVS Gellius lib. 5. Noct. Attic. cap. 19. dum de Adoptione atque arrogatione ageret, arrogationem sua ætate per populum fieri consuevisse testatur, & arrogationis, quæ per Principem fieret, non meminisse. Quæ res magna admiratione digna uidetur. Siquidem antiqua lege Regia (hæc & lex Imperij appellatur in. l. Ex imperfecto. C. de Ter. Stam.) omne ius, omnisq; potestas Populi Romani, in Imperatorem migravit, ut testatur Iustinianus. l. 1. §. Cum enim. C. de Veteri iure enucleando. & §. Sed & quod Principi. Inst. de Iure nat. gent. & ciuili. ac legitur in.

Hieronymi Magii

l. 2. ff. de Orig. iuris. l. 1. de Constit. Principum. & l. unica de Offic. Præf. præf. Præterea quia Caius. l. 2. ff. de Adoptionibus. & idem Iustinianus in Instit. sub eodem titulo. §. 1. arrogationem sub Imperatoribus per Principis rescriptum fieri consueuisse demonstrant. Quanquam Caius in suis Institutionibus (nisi hic alter sit Caius ab illo diuersus) ex quibus legem illam in Pandectas translatam esse affirmatur, arrogationis, quæ Principis auctoritate fieret, non facit mentionem, uideturque eius contextus locupletatus additamentis eorum, qui Pandectarum libros composuerunt, ut ab eis alijs in locis esse factum, fuit à me obseruatum. Quin Imperatores Diocletianus, & Maximianus in. l. Impuberem. C. de Adoptionibus, arrogationem, quæ per populum fiebat, iuris esse antiqui aperte affirmant, his uerbis, Arrogatio etiam ex indulgentia principali facta, perinde ualet apud Prætores, uel Præsides intimata, ac si per populum iure antiquo facta esset. Vnde doctissimus uir Andreas Alciatus in Com. ad. l. Derogatur. ff. de Verb. Signif. quæ à Cello de arrogatione afferuntur, iuris esse antiqui existimat. ac postquam Po. Rom. omne imperium in Augustum transtulit, rescripto Principis opus fuisse dicit. Atque eadem fuit sententia

Ioannis

Yetus, inquit Sisenna, atque ingens erat arbor ilex, quæ circum proiectis ramis, maiorem partem loci summi tegebat. Vt enim inquit Iabolenus. l. Malum. ff. De uerb. sign. proiectum est id, quod ita prouehitur, ut nusquam conquiescat, qualia meniana, & subgrundia essent.

Igitur satis constat, radicem, non autem ramorum habendam esse rationem. V E R V M ad antinomiam præmonstratam redeo. Caius, Martianus, Paulus, Iustinianusq; manifestè decernunt, arborem in consinio natam, uel propè consinium positam, si etiam in uicini fundum radices egerit, communem esse. Contra Pomponius, si arbor in uicini fundum radices porrexerit, ait recidere eas uicino non licere, agere autem licere, Non esse ei ius sicuti proiectum aut tignum habere. Hanc contentum litem dirimere uolens eruditissimus Iureconsultus Franciscus Hotomanus lib. i. Observationum cap. 10. ait Pomponium id sequutum, quod in alijs similibus causis spectari solet, scilicet ut id, quod partis accessionis que loco est, ex eo, quod principale est, censeatur, quemadmodum in purpura, cæterisq; omnibus traditur in. l. Sed si meis. ff. De acquirendo rerum dom. l. Cùm aurum. §. Perueniamus. ff. De auro & arg. leg. l. Tigni. ff. De exhib. l. In rem actio. §. 2. & 4. ff. De rei uindic.

Hieronymi Magii

dic. Cum igitur non modò longè maxima pars arboris, sed etiam potissima pars radicum, in meo fundo sit, quanuis in uicini fundum reliqua pars prorepserit radicum, arbor mea nihilominus manere debet, cum & si uicini fundo arbor partim alatur, ex potiore sui parte, ut in cæteris sit, extimanda sit. Vt hac ratione Caij Iustiniàniqu; argumentum neatiquam obsit, quo dicitur, rationem non permittere, ut alterius arbor esse intelligatur, quàm cuius in fundum radices egerit. Cuius iuri sententia non uidetur reiicienda. In eo tamen lapsus uidetur, quòd putat radices non esse excindendas, ne arbori interitus asseratur, sed si quid uicini intersit, negatoria eum actione uti debere, Ius mihi non esse immissum illud in suum fundum habere, ut ei suum damnum uel in pecunia, uel in aliqua fructuum parte resarciam. Est enim sanè quàm manifestum, si radices non multæ admodum, ut potè quarum ratio non habeatur, arbori, quæ magna radicum copia suffulta sit, abscendantur, interitum ipsi non afferri: nec uideri Pomponium demonstrare, non esse radices abscindendas, & si dicat, uicino eas recidere non licere. Siquidem uetat, illas propria auctoritate abscindere, cum uelit ut agat, Non esse mihi ius in suo fundo radices habere, sicuti proiectum, aut ipsum

etiamque incertitudinem nihil morari; modò con-
 fect arborem utrinque radices egisse, cuius rei
 ablaqueatione citra arboris interitum ad-
 moneri possumus. siquidem, terra non admo-
 dum effusa, crassiores radices statim produn-
 tur, & quibus ex locis arbor sibi attrahat ali-
 moniam, intelligitur. Maior autem radicum
 quam aëris habenda fuit ratio: cum ab his
 arboris vita, & feracitas pendeat, nec mo-
 dico detrimento arbores, radicum sectu agros
 efficiant, eos namque ita exhaustos reddunt, ut
 fragilibus, nisi stercoreationis adiumenta accesse-
 rint, non sint idonei. Quamobrem æquum est,
 incommodum damnumque vicini, commo-
 utitate sarciri ac pensari. Et si ramorum ar-
 boris proiectus, umbra aliquid damni infert,
 quod tamen cum parui sit momenti, satis de-
 pulsum uidetur, si à terra ad quindecim usque
 pedes arbor sublucetur, altiusque coercetur,
 ut Vlpiani uerbis constat loco pridem citato,
 ex quo satis intelligitur, aërem fundo super-
 fusum, quantum ad rem attinet, ad quindecim
 duntaxat pedum altitudinem domino fundi
 procedere. Accedat eo, quòd si huius sen-
 tentia uera sit, frustra Prætoris editum esset
 interdictum in. l. 1. ff. De glande legenda, quo
 arboris domino cõceditur, fructus, qui in vicini
 fundum deciderint (nimirum ex ramis in eum
 proie-

Hieronymi Magii

proiectis) tertio quoque die legere atq; auferre. Vnde etiam satis liquet, uerba illa Pauli, Proque ea parte singulorum esse debeat, pro qua parte IN FVND0 FVERAT. non esse, ut ipse uoluit, accipiendā. Quod uel inde cognoscere licet, quia illud, In fundo fuisse, nō solum ad arborem, sed etiam ad lapidem, qui per utrunq; fundum extendebatur, à Paulo refertur. Ac nemini obscurum est, lapides intra terram oriri, ut sensit Marcellus in. l. Pro regione. ff. de Acq. rer. dom. (licet quibusdam locis & in terra superficie, et in aquis ipsis fiant,) & alicubi etiam crescere, ut testatur Iureconsultus in. l. nouissima. ff. De fundo dotali. & in l. Diuortio. ff. Solutio matrim. ut Alberti cognomento Magni in libris de Mineral. Plinij lib. 36. cap. 15. & aliorum hic testimonia consultò omittam. Præterea nullus ueterum Iureconsultorum, quod equidem meminerim, huiusmodi uerbis, patulæ arboris ramorum, aut meniani, tigniue proiectum significat: uerbisque omnino uim asferre uidemur, si fundum, pro aëre fundo supersuso, accipiamus. Sanè Prætor, & Ulpianus. l. priore. ff. De arboribus cædendis, arborem uicini agro uel adibus impendere, non in agro, aut adibus esse dicunt. Sisenna uerò de arbore, projicere dixit, ut legitur apud Macrobiū libro 4. Saturn. Vetus,

cum prenotatum sic inquit, Est igitur uel de radice controuersia, uel de glande legenda. Controuersia radice ita iure nostro definitur, si ex utraq; parte arbor in fine posita radices egerit, communis est. Quæ non est posita in fine, & si utrinque radices egerit, communis non est. l. Si plures. ff. Arborum furtim casa- rum. l. ultima. ff. Quod ui aut clam. &c. Sed miror perspicacis ingenij interpretæ hæc pro- tulisse, cum in uerbis, quæ ipse interpretaba- tur, et in prenotata. l. Adeo manifestè habe- mus, arborem propè consinium positam, si in utrinque fundo radices egerit, communem esse. Idem nanq; est iudicium (quod & erudi- tissimus Ioannes Buteo in tractatu De diuisione fructus arboris in consinio natæ monuit) si uel in consinio, uel prope consinium arbor exi- stat, dummodò utroque fundo radicibus coha- reat. Sani ipse Buteo, in diuisione fructus ar- boris in consinio uel prope consinium natæ, ra- tionem habendam esse dicit aëris fundo super- fusi, non radicum, quod loc in iure habeatur pro regula, eius esse cælum, cuius est solum, & radicum progressus subterraneus semper in occulto sit, & ad regiones finiendas prorsus incertus: eamq; ob rem apud Paulum in præ- notata. l. Illud. ff. Pro socio. ubi habet, Proque ea parte singulorum esse debeat, pro qua par-

Hieronymi Magii

te IN FVND0 FVERAT. intelligit fundum, aërem fundo superfusum; unde necessario deducit, partes fructuum in solo singulorum vicinorum de cælo esse limitandas, perpendiculo demisso, secundum expansiones ramorum extremas. Sed & hic labitur, iuriq; nostro aduersa prescribit. Nam primum quantum attinet ad aërem solo superfusum, quod ille dicit, legibusque ultima, & penultima. ff. Quod ui aut clam. probat, uerum est in solo, in quo sit ædificium constructum, cui impendeat arbor; non autem in agris culturis destinatis. Sic enim inquit Vlpianus in. l. priore. ff. De arboribus cadendis, Differentia duorum capitum interdicti hæc est, Siquidem arbor ædibus impendeat, succidi eam præcipitur: si uero agro impendeat, tamen usque ad quindccim pedes à terra coerceri. Hæc Vlpianus. Quamquam Iulius Paulus Sententiarum lib. 5. Tit. 7. agris ædificia æquat his uerbis, Arbor, quæ in alienas ædes, uel vicini agrum imminet, nisi à domino sublucari non potest, isq; conueniendus est ut eam sublucet. Quod si conuentus dominus id facere noluerit, à uicino luxuries ramorum compescatur, &c. Deinde quod spectat ad radicem subterraneos progressus cæcos & incertos; respondeo Iureconsultos ac nomothetas apertè rationem habuisse radicem, eamq;

sum in eius aedificium immissum habere. Hanc autem actionem his verbis dari ad rem, quam ita habere non conceditur, amouendam, demonstrat idem Pomponius in l. posteriore, De arboribus cadendis, dum inquit, Ex lege. 12. Tabularum de adimenda ea recte agere potes, Ius ei non esse ita arborē habere. Sic Pomponius. Traditque Ulpianus in l. pen. ff. Vti possidetis, interdictum, Vti possidetis, efficax esse ad vicinum compellendum ut proiecta (his autem Pomponius comparat radices illas) & tectoria tollat. Licet ob stare uideatur quod de aqueductu dicitur in l. Quemadmodum. §. 1. ff. Ad legem Aquiliam. Significat ergo Pomponius propria auctoritate, & ut dicitur, de facto, radices arboris meae, quamvis fundo suo harentes, vicino abscondere non licere, quemadmodum nec ei permittitur arborem, quam in confinio plantauim succidere (nam eo casu contra me actio datur, ut arbor iudicis praecepto cadenda sit, ut in l. Sed & loci. ff. Fumum regundorum. praescribitur) agere autem licere negatoria actione, Vt radices iudicis praecepto recidantur, ne quid detrimenti sibi afferatur: arborum enim radicibus, agrorum fecunditas exhauritur.

ILLUD non leuem continet difficultatem, quod Cuius, & Iustinianus inquirunt de vicini

Hieronymi Magii

uicini arbore, quæ in meum fundum radices egerit: eam nanque meam effici dicunt, mox uerò subdunt, arborem, quæ in uicini fundum radices egerit, communem esse. Arbor uicini, quæ ita terram meam presserit ut in meum fundum radices egerit, non mea sed communis fore uidetur, siquidem & in uicini fundo, ex quo in meum radices produxit, radices eam habere, negari minimè potest. Cur ergo mea erit arbor, & non etiam prioris domini? An fortasse quòd potiores maioresq; radices, quibus illa semper nixa est, inaruerint, maiorq; radicum uis in meum fundum proruperit, unde ex potiore parte in meum ius ac dominum migrauerit? At hæc à confinio abest, cum statim de alia, uerba illa subiciantur? Et ideò prope confinium arbor posita, si etiam in uicini fundum radices egerit, communis est.] Vtraque arbor in uicini fundum radices agit, at non utraque communis fit. Cur una de re tot uerbis agitur, et diuersa statuuntur? Equidem Caij, & Iustiniani contextum ex Caio desumptum, deprauatum esse arbitror, non enim diuersa sunt hæc, quòd arbor ita terram presserit, ut in uicini fundum radices egerit, & quòd prope confinium arbor posita, etiam in uicini fundum radices produxerit: Et hîc hos nugamenta huiusmodi nobis obtrusisse, mihi

hi

non fit uerisimile. De triplici nanque homi-
nis facto, unico uerò naturæ loquuti sunt. Sci-
licet Cùm alienam plantam alteri subreptam,
in meo solo posuero: Cùm meam in alienum tran-
sulerò: Cùm alienam arborem non radicitus
auulsam, sed adhuc terræ hærentem, quæ pro-
pe confinium sit, ita in fundum meum incli-
nauero depresseroq; , ut in eo coaluerit: Et de-
num, Cùm aliena arbor confinio adplantata,
sonte, & solius naturæ opera in meum fun-
dum radices produxerit. Hunc autem ger-
manum esse utriusque sensum, deprauataque
utroque esse uerba, Pandectæ Florentinæ, a-
liæq; uetusta exemplaria nos admonēt, in qui-
bus sic legitur, HIS CONVENIENS EST
QVOD SI VICINI ARBOREM ITA
TERRA PRESSERIM, VT IN MEVM
FVNDVM RADICES EGERIT, &c.
Hac recepta lectione, omnia rectè habere, ni-
hilq; absurdi obtrudi, manifestè perspicis. Ver-
bum autem Premere, huiusmodi rei congrue-
re Virgilius demonstrat, sic inquit in Geor-
gicis,

» Quod superest, quæcunq; premes uirgulta
per agros

» Sparge fimo pingui, &c.

Homines enim dum hæc agunt, terra premere
arbores dicuntur, non autem arbores terram.

Hieronymi Magii

Hænanq; cum coalescunt, terram'ue subeunt, radices in terram agere, uel terram comprehendere, ut in. l. 3. ff. Arborum furtim casarum, dicuntur. Huc accedit Venuleius i. finali. ff. Quod ui aut clā. candē ferē facti specie proponens his uerbis, Si uitem meam ex fundo meo in fundum tuum deprehenderis [depresseris castigatus legi arbitror] eaq; in fundo tuo coaluerit, utile est interdictum Quod ui aut clam. intra annum; sed si annus præterierit, nullam remanere actionem. Radices, quæ in fundo meo sint, tuas fieri, quia his accessiones sint. Hæc ille. Arboris autem appellatione, uites etiam contineri, satis liquet ex. l. priore. ff. de Arboribus cadendis. & l. 3. ff. Arb. furtim cas. suprā relatis. Depresseris autem legendum esse existimo, monētibus, Glossula his uerbis, Depresseris, idest propagaris. quam Ludouicus Russardus in codice manuscripto haberi dicit, & prænotata Florentina lectione in uerbis Caij, TERRA PRESSERIM. Vt minus admittenda uideatur eiusdē Russardi, uiri alioquē perspicacis, acerrimiq; iudiciū, explicatio, in qua ita legitur, Et sorte deprehendere, ea formula hīc dictum est, qua de fringere, et deplantare, ut sensus sit, Si sumpseris uitem ex fundo meo in fundum tuum, idest in usum fundi tui, ut scilicet in fundo tuo plan-

plantares. Ac præpositionis IN, hanc esse
 non apud Latinos auctores, nemini ignotum
 est. Hactenus ille. Non enim Venuleius id si-
 gnificare uoluit, sed uitis propagationem ex
 meo in fundum suum à vicino clam factam.
 Cuius rei illud est argumentum, quòd uite in
 fundū, eius depressa, aut propagata, uel si ma-
 gis placet, deprehensa, hoc est deprehendendo
 inclinata, & suppressa, adhuc radices in fundo
 meo illam habere dicat; quæ tamen, cum alias
 radices intra anni spacium in fundum, eius e-
 gerit, tanquam accessiones sint, mihi non pro-
 sint. Quanquam nec uitis, nec ulla alia arbor,
 ita depressa, novas radices tot, tantasque tãbre
 in temporis curriculo producere posse uidetur,
 ut earum instar, ueteres, & quæ adhuc fundo
 meo hærent, tanquam minores paucioresque,
 pro accessionibus habendæ sint. Iam igitur in-
 telligis quæ sit Caij, Iustiniani, ac ipsius Venu-
 leij sententia. Quamobrem etiam est resti-
 tuendus locus ille in Institutionibus de Rerum
 diuisione. §. Si Titius. hoc pacto, UT SI VI-
 CINI ARBOREM ITA TERRA TI-
 TIVS PRESSERIT, UT IN EIVS FUN-
 DVM, &c. His rectè satis constitutis, ui-
 dendum est, cur Paulus in citata. l. Arbor. ff.
 de Communi diuidundo, & in. l. Illud. ff. Pro
 socio. loquens de arbore, sic dicat, Arbor, quæ

Hieronymi Magii

in confinio nata est; cum Caius in. l. Adeo ff. De acquir. rerum dom. idem quod & ille discernens, arborem prope confinium non natam, sed positam dicat. Et ego cōfessionem ad effectum factum, quod in confinio arbores plantari non consueverunt, & si à vicino plantata essent, ille eas amovere compellitur, ut cernere est in. l. 2. et. l. Sed et loci. ff. De iur. regum. n. 9. Liberum enim oportebat esse spicuum quinque pedum à lege Manilia praescriptum, quod inter vicinorum agros relinqueretur, cum per illud iter esset ad culturas, vel in eo circumageretur aratrum, quae de re sic habet Aggenus Vallicus in Com. in Iulium Frontinum, De fine, inquit, lex Manilia quinque aut sex pedum latitudinem praescribit, quoniam hanc latitudinem vel iter ad culturas accedens occupat, vel circumactus aratri, quod usucapi non potest. Iter enim non quia ad culturas pervenitur, capitur usu, sed id, quod in usu biennio fuit. Hec ille. A quo spacio Romani Imperatores praescriptionem summonerunt, ut patet apud Iulium Frontinum in libro de iure limitum, & in. l. Quinque pedum. C. Forum regundorum: cui primi illuxerunt Petrus Crinitus lib. 25. de Honesta disciplina cap. 4. (licet tamen memorie lapsu, Iustinianum Imperatorem praescriptionem quinque pedum in Digestis eliminasse dicit,

dicat, cum in. C. potius esset dicendum) et Ma-
 rianus Beccichemus Scodicesis Epistolicarum quæ-
 stionum cap. 78. quas edidit à CHRISTI
 servatoris ortu anno millimo quingentesi-
 mo sexto. Ex quibus Alciatus quæ primùm
 de quinque pedum præscriptione protulit in
 l. 1. de tres posteriores libros Codicis, ad. l.
 1. de Decurionibus, haurit, horum ta-
 men non omnibus suppressis. Sed redeo ad rem.

Quamquam autem relinqui multis in locis
 solent huiusmodi spacia quinque pedum, cu-
 ius præscriptio à lege Solonis, quæ à Caio refer-
 tur in. l. Finali. §. Finium regundorum, & à
 Platarcho in Solone commemoratur, defluxit,
 in §. 11. Tabulas migravit: & de qua men-
 tionem facit Cicero lib. 1. De legibus: nihilo-
 minus alicubi et solente consuetudine, mini-
 mè videntur fuisse relictæ quinque pedes. cuius
 rei a gentium præbet illa vitis arborisque
 vicini in agrum alterius deprehensio, vel de-
 pressio, & traditio; ac radicum arboris pro-
 pe confinium positæ productio maxima, ex qua
 arbor communis efficiatur. Quandoquidem
 si quæque pedum spacia intercessisset, non ad-
 modum fuisset cuiquam integrum, vicini arbo-
 rem in finem suum quædam quasi propaga-
 toris specie deducere, nec arbor quavis ter-
 mino aplantata, tot tantasque radices in alic-

Hieronymi Magii

num agrum effundere potuisset, ut tanquam ex æquo hinc inde radicum partitione facta, arbor efficeretur communis. Illud hic non videtur omittendum, fuisse inter vicinorum fundos arbores, quibus fines præmonstrarentur, quas Iulius Taulus Sententiarum lib. 5. Titulo 24. terminales appellat. Has notari cōsuevisse testatur Urbicus loco præallegato, cuius verba quoniam ad rem nostram maxime conducunt, in lectoris gratiam referre libuit, Finis enim, inquit, multis documentis servabitur, terminis, & arboribus notatis, & fossis, & vijs, & rivis, & uepribus, & saepe normalibus: & ut comperi aliquibus locis, inter arua marginibus quibusdam tanquam pulvinis, saepe etiam limitibus. Item petras notatas, quæ in finibus sunt, pro terminis habebitis. Si arboribus notatis fines observabuntur, videndum quæ partes arborum notatæ sint. Notæ enim in proprijs arboribus à foras ponuntur, ut arbores liberas in parte à nota derelinquant. Si communes sunt arbores, mediæ notantur & ad utrumque pertinent. Hæc ille. Terminii lapidei termino Deo dicabantur, & à vicinis, fertis coronabantur. Ouid. Fastorum lib. 2.

- » Termine siue lapis, siue es defossus in agris
- » Stipes, ab antiquis tu quoque nomen habes.

bes.

» Te duo diversa domini de parte coronant,

» Einaq; sarta tibi, binaq; dona ferunt.

Tibullus uerò de eodem Termino,

» Nam uenator seu sipes habet desertus in
agris

» Sen uetus in trivio florida sarta lapis.

Limites agrorum angustos fuisse et Varro demonstrat lib. 4. De Lingua Latina his uerbis, Sæpe enim ad limitem, arboris radices, sub uicini prodierunt segetem. Idem et limitarium uisum arguit eodem libro sic inquit, Hinc fines agrorum termini, quòd hæ partes propter limitare iter maxime teruntur. Itaq; hoc cum his in Latio aliquot locis dicitur (ut apud Accium) non terminus, sed termen — Etiam ambitus iter, quòd circumeundo teritur. nam ambitus, circuitus. Ab eo XII. Tabularum interpretes, ambitum, parietis circuitum esse describunt. Et multò inferius, Huic origini magis concinunt luci uicini, quòd ibi Lucus Fagutalis, & Larium, Querquetulanum sacellum, & lucus Martis, & Iunonis Lucinae: quorum angusti fines, nò mirum, iamdu. n. latè auaritia nunc est. Hactenus Varro.

Controuersiarum; quæ super fructibus arborum affinium oriuntur, meminit quidem Iulius Frontinus, sed nihil quod iudicem instrue-

Hieronymi Magii

re possit esse ab eo allatum, sic enim inquit, Et
et controuersie genus, quod ad solum non per-
tinet, sed de arboribus, fructibusq; earum, quæ
in fine sunt, siue intra, nec ullam ad radicem
habent controuersiam; quoties inclinatae in al-
terutram partem fructum iactauerint, inter
affines mouent disputationem. Hæc ille. Quod
attinet ad parietis circuitum, XII. Tab. pe-
des duos præscribunt. Festus autem lib. 1. se-
mipedem addit his uerbis, Ambitus, inquit,
propriè dicitur, inter uicinorum ædificia lo-
cus duorum pedum, et semipedis, ad circum-
eundi facultatem relictus, &c.

De parricidio, & pœnis, quibus antiqui
parricidas afficiebant. Ouidii locus
declaratur, & Constantini Imp. Lex
illustratur. Modestini uerba quædam
lectionem à nonnullis allatam nõ fer-
re. Quo uirgarum genere, & qua ra-
tione parricidæ cæderentur.

CAP. VIII.

PARENTIBVS ubi à Deo Opt. Max. di-
scesserimus, maximè nos debere, nisi quis
humanitatem omnem exuat, nemo ignorat.
Itaque non homines modò sensu quodam arca-
no, pietatis in parentes, sed etiam nonnullæ,
qua

quæ ratione carent, animantes, admonentur.
 Siquidem gravissimi auctores posteritati pro-
 diderunt, ciconiam, ut infantiae suæ vices re-
 pendat, uctulos parentes alere. unde et pro in-
 fuitæ symbolo avis hæc meritò usurpata est.
 Verùm & si naturâ, et moribus erga paren-
 tes, omnes planè sic affuimur, nonnullos ta-
 men reperias, qui ita se humanis cupiditati-
 bus deciderunt, uel in iram exarserunt, ut pa-
 rentes è medio suslulerint. Nam ut Principes
 uiros præteream, qui regnandi causa paren-
 tes confoderunt, uidit nostræ ætas Dynastas
 quosdam, lenissimis de causis scelere hoc im-
 mani pollutos, è quibus ego de facie noui Clau-
 dium Valerium è Montis Vicini Comitibus,
 manu promptum ac strenuum hominem, qui
 mox a suis, diuino ita iubente iudice, est tru-
 cidatus. Ipse quidem Socrates legislator sa-
 pientissimus cum, ut Cicero in Orat. pro Ro-
 scio, & alij testantur, interrogatus esset, cur
 nullum supplicium constituisset in eum, qui pa-
 rentem necasset, respondit, Id se neminem fa-
 cturum putasse. quod ipsum & Romulum ali-
 quando respondisse, Plutarchus scriptum reli-
 quit. Verùm illud dicit Cicero fuisse in causa,
 ut parentum intersectoribus nullam priuatim
 pœnam maiores olim statuerint, quòd non sa-
 na mente hominibus id accidere existimarent:

Hieronymi Magii

Alcmeon enim, & Orestes matricidæ in furorem uersi traduntur. Platonis autem ætate cum iam in nonnullos, ut credere par est, scelus huiusmodi grassaretur, hac sanctione homines, quos natura in officio minime contineret, Dialogo xi. de Legibus, à parricidio patrandò detertere ipse nixus est. Et qui cædis (inquit de parricidio loquens) huiusmodi condemnatus fuerit, tã à iudicium ministris, quàm à magistratibus occidatur, trahaturq; extra urbem in statutum triuium nudus, ubi singuli magistratus pro uniuersa ciuitate, in mortui caput lapidem mittant, atq; ita ciuitatem omnem purificent. Demum ultra regionis fines portatum, secundum leges insepultum eiciât. Hæc ille Ficino interprete. Minos apud Ouidium Scyllam, quæ patrem Nysum prodiderat, monstrum appellat, inquit,

» Certè ego non patiar Iouis incunabula Creten,

» Qui meus est Orbis, tantum contingere monstrum.

Idemq; precatur, ut illa terra, & mari submoueatur,

» Dii te submoueant, ò nostri infamia sæcli,

» Orbe suo, tellusq; tibi pontusq; negetur.

Quo

Quo loco ad parricidarum pœnam antiquæ legis Cornelia etiam antiquioris alludere videtur, cuius meminerit Valerius Maximus lib. 1. cap. 1. his uerbis loquens de pœna, qua Tarquinius Rex quendam ob communicatum librum sacrorum mysteriorum affecerat, Culeo, inquit, insutum, in mare abiecti iussit: idq; supplicij genus non multò post parricidis lege irrogatum est. Sic Valerius. Et si non me latet Iacobi Cuiacij plausibiliorem esse sententiam, qui legem pro more hîc accipit, & amouendam esse negationem, monentibus, ut ille ait, uetustis libris, existimat. Cui præter Liuium, & alios, Cicero etiam adstipulatur inquiens, ut suprâ relatum fuit, maiores nullam prius tim pœnâ statuisset in eos, qui parentes interfecissent. Vnde probabilius dicendum sit, Ouidium ad Corneliam legem allusisse, quæ Pompeia prior sit. l. 2. §. Deinde Corn. ff. de Orig. iuris. & quam Imppp. Valent. Grat. & Valens in C. Theodosiano lib. 9. sub Titulo 15. antiquam fuisse dicunt: uel etiam ad ipsam Pompeiam. Primus autem, qui parricidium apud Romanos perpetravit, culeoq; insutus in mare præcipitatus est, Publicius Malleolus fuit: de quo Liuius, Auctor ad Herennium, & Orosius. Culeus autem, quo parricidæ claudabantur, bubulo corio fieri solebat, unde in-

quit

Hieronymi Magii

quit Satyricus ille,

» Et deducendum corio boxis in mare, cum quo

» Clauditur aduersis innoxia simia satis.

Præter autem simiam, ut satis notum est, cum parricida eodẽ culeo includebantur, uiperæ, gallus gallinæ, & canis. ut. l. unica. C. Qui parentes uel lib. occid. & in C. Theod. lib. 9. Tit. 12. ac Instit. De publ. iud. §. Alia deinde. cuius rei symbolicam rationem afferunt Cælius Rhodig. in Antiq. lect. Stephanus Forcatulus in N. cyomantia iuris, et post eos in Annot. in Instit. Franciscus Baldus elegantissimus ac doctissimus Iurisperitus. quibus nos in Annotationibus ad prænotatum Iustiniani locum non omnino assentimur. Constant. Imperator non unam uiperam sed plures sociari parricidis consueuisse demonstrat inquit, Serpentum contubernijs miscetur. quod ipsum & antiquus interpres C. Theodosiani existimat, dum sic scribit, Cum ipso etiam serpentes claudantur, &c. Cum alioquin unus duntaxat includi serpens solet, iuxta illud eiusdem Satyrici Poætæ,

» Cuius exitio non debuit una parari

» Simia, nec serpens unus nec culeus unus.

Nisi forte Constantinus ipse, qui pœnam illam iam tum tempore Iulij Pauli in desuetudinem

nem

nem dilapsam (quod ipse testatur lib. 5. Sent. Tit. 26.) reuocauit , plures aut. dicit pro una impera serpentes , aut plurali noce , pro singulari , ut aliquando fit à Latinis , usus sit . Quod fuisse uidetur Quintilianus in declamationibus his uerbis loquens de parricidio , Culco , inquit , & serpentibus explanda feritas . Franciscus Baldunus , parricidas uasè quodam , cui culco nomen sit , includi solitos dicit . Iuuenalis bubulo corio dicit . cui còcinit idem uetustus interpretis his uerbis , Faëlo de coreis sacco , qui culus nominatur , in quo cum missus fuerit , etc . Ad serpentes quod attinet Cicerò ipse in lib. de Orat. & in Orat. T. o Roscio , ex qua m. ita ta. l. unica sunt quæcum à Constantino Imp. expressa , omnia profectus , quæ ad parricidij penam spectabant , nihil omnino de prænotatis animalibus . Quare sit mihi uerisimile , nihil cum parricida intra culcum ab initio fuisse conditum . Et si non me latet Plutarchum scriptum reliquisse C. Vilium post Tyberij Gracchi necem , tanquàm seditiosum ciuem , culco cum anguibz fuisse insutum .

Modestinus in l. penultima. ff. Ad legem Põp. de parric. ante quàm sacco parricidæ inderetur , fuisse ostendit in more positum , ut uirgis sanguineis cæderentur . In qua lege M. Mátuz Benauidius Clarissimus Iureconsultus conten-

dit

Hieronymi Magii

dit legendum esse non Sanguineis, sed Sagmineis, atque ita quosdam legere refert Baldvinus in Annot. in Institut. ad §. prænotatum, quorum minimè reprobatur sententiam. Mihi nunquam fieri potest probabile, lectionem huiusmodi genuinam esse, cum sagmina, quæ, ut ex Plinio cognoscitur lib. 22. cap. 2. græmen significant, tam ad uirgas conficiendas apta atque utilia sint, quàm ad lanceas satyreia: ac sit absurdum putare, herba, quæ in remedijs publicis, & sacris legationibus usurparetur, ierè βοτάνη dicta, sceleratos, & impios homines fuisse cæsos. Quamobrem, uetere lectione retenta, arbitror Modestinum significare nobis uoluisse uirgas ex sanguineis fruticibus, quorum Plinius meminit lib. 16. cap. 37. non autem uirgas ex percussu sanguine rorantes rubentesque, ut Accursius, alijsque accipiunt. Hoc autem ligni genere cæsos esse parricidas, tanquam omnium in felicissimo, nocentissimo, ac maximè infami, coniungere licet, ex eodem Plinio lib. 14. cap. 10. in hæc uerba loquente, Nec uirga sanguinea felicior habetur. cortex eius interior, cicatrices, quæ præsanauere, aperit. Sic Plinius. Cuius quidè noxæ, exprimèto admoniti paslores, muliones, agasonesque, etiam num per Italiam uirgas huiusmodi & si ad cadendum apertissimas,

*tissimas, nocuas tamen auersantur, nec ijs
innenta aut pecora agunt.*

*Pestilentiis, quæ urbes regionesq; uas-
tasse dicuntur, an & bruta absumpta
esse credendum sit. Hippocratis lo-
cus, qui multis auctoribus aduersari
uidebatur, quo modo sit accipien-
dus.*

CAP. IX.

MAGNAS pestilentie uastitates, quæ
exercitus, ciuitates, atque adeò provin-
cias ipsas internecino genere morbi aliquan-
do depopulantur, optimè descripsit Home-
rus, Lucretius, Virgilius, Ouidius, Silius,
Lucanus, Seneca, Thucydides, Boccacius,
atque alij. Hi ferè bruta etiam cladi obno-
xia, ut neminem latet, fecerunt. Nam ut ex
his & uetustatis & elegantie nomine plausi-
bile testimonium proferam, sic inquit Lucre-
tius libro ultimo, pestem, qua Athenienses mi-
serè correpti sunt, et de qua latè Thucyd. lib. 2.
describens,

- » Multaq; humi cum inhumata iacerent
corpora supra
- » Corporibus, tamen alituum genus atque
ferarum
- » Aut procul assiliebat, ne acrem exciret
odorem

Hieronymi Magii

odorem

- » Aut ubi gustarat languebat morte pro-
pinqua.
- » Nec tamen omnino temerè illis sedibus
ulla
- » Comparebat avis, nec sortia sæcla fera-
rum
- » Exhibant sylvis, languebant pleraque
morbo,
- » Et moriebantur, cùm primis fida canum
uis
- » Strata vijs animam ponebat in omnibus
ægram:
- » Extorquebat enim uitam vis morbida
membris.

Liuius quoque lib. 3. Dec. 1. pestilentiarum,
quæ homini pecoriq; fædæ essent, mentionem
facit. sic & infrà lib. 5. & Dec. 5. lib. 1.

Sed quotquot affirmant existimantq; peste,
quæ mortales inuadat, bruta etiam esse cor-
rupta, aut corripi posse, errare videntur: siqui-
dem non omnibus animantibus, ut Hippocra-
tes ait, omnia æquè aut salubria aut lethalia
sunt. Tunc enim homines aduersa ualitudine
laborare ait, cùm aër hic, quem inspiramus et
expiramus, ea cōtraxerit inquinamenta, quæ
humanam lædant naturam: hoc uerò, aut il-
lud animantium genus, cùm insensum perni-
ciosumq;

ciosumq; suæ naturæ aërem hauserit. Hippocratis uerba ex libro de Flatibus, si Latine loquatur, sunt infra scripta, Communis ergo febris, propterea omnibus accidit, quod eundem spiritum omnes attrahunt: fitq; ut simili corpori, similes spiritus similiter permisti, similes gignant febres. Sed est fortasse qui dicat, ut quid ergo non omnibus animantibus, sed alicui eorū generi incidunt hi morbi? Cui ego sic responderim, Dissert corpus à corpore, natura à natura, & nutrimentum à nutrimento. Non enim omni animantium generi eadem aut non conferunt, aut commoda sunt; sed sunt alia alijs magis convenientia. Quando igitur aër eiusmodi inquinamentis plenus est, quibus humana natura offenditur, homines egrotant. Quando uerò alteri cuiuspiam animantium generi aër inconueniens est, tum morbus illud genus corripit. Hactenus Hippocrates. Adde quod cum, Hippocrate eodem libro, Galeno lib. 1. de Sanitate tuenda, & Cicerone lib. 2. de Natura Deorum attestantibus, præter spiritum uel aërem ipsum, cibo etiā & potu tum hominum tum reliquorū ferè animalium uita sustineatur, uictusq; in uniuersum non sit omnibus idem, sed diuersus, atq; ex alimonijs corruptis pernicies corporibus concilietur, non uidetur fore ut eodem populari morbo uno eo-

Hieronimi Magii

demq; tempore alie cum mortalibus animantes languescant. Ut errauerint cum Democrito antiqui, quibus persuasum erat, ex pecoris habitudine uoletudineq; , regionis hominibus salubris uel insalubris arcana cæcaq; et cõmoda & uitia posse deprehendi. quanquàm idem, ut opinor, Democritus pestes hominibus solis exitiales esse alioquì demonstrat libri à se editi inscriptione, quæ legitur apud Gellium lib. 4. cap. 13. estq; in hæc uerba, περὶ λογικῶν ἢ λογικῶν κακῶν. hoc est, De pestibus, aut rationalium malis. Præterea cùm nostra et parentum memoria pestes per Italiam non leues grassatæ sint, quarum nouissima, quæ Tusciam Anglarensesq; nostros inuasit, & ego infans correptus sum, Diuini tamen numinis benignitate ab interitu uindicatus, nullibi auditum est pecudes feras'ue eo morbo laborasse. Equidem in re nonnihil ancipiti dixerim, quod est ab Hippocrate scriptum, tunc usu uenire cùm nō maxima aërem corruptio peruagatur. Verùm aëre planè uitiato, ac tetris lethaliibusq; expirationibus quasi putrescente, non homines modò, sed & animantes, quæ spiritu minimè caruerint, abolitum iri. Iam enim non quæ his aut illis duntaxat temperamentis hæerere ualeat, noxa proserpet, sed eiusmodi exitium corpora illabetur, quod agrè à cuiusuis

uis animantis natura possit repelli. Eam ob rem locis quibusdam halitum mortiferum exspirantibus, superuolantes aues interire, bruta speluncas spiritu exitiali refertas subeuntia, aërem pestiferum cum hauserint, interire animaduertimus. Quare intelligimus eò posse corruptionis aërem aliquando deuenire, ut hominibus brutisq; passim mortem inferat. Qui ergo admirandas quasdam pestes descripserunt, praesertim Poëta, quos in rebus eiusmodi non una ratione solemus tueri, non ideò sunt reprehendendi, si et in bruta, praesertim in quadam praeter ceteris morbo obnoxia, uim lethalem clade non leui dimanare affirmauerunt.

Consuetudinem, qua ingredientiæ templa, lustrali aqua respergimur, etiam apud Ethnicos fuisse. CAP. X.

AQUAE, purgationis uim non modicam inesse, non solum Latini, sed et Graeci olim censuerunt. Vnde illud apud Virgilium,

„ ———— donec me flumine uiuo

„ Abluero.

Item illud,

„ Spargens rore leui.

Qua de re Festus sic inquit, Itaq; funus prosecuti, ignem supergrediebantur aqua aspersi,

Hieronymi Magii

quod purgationis genus appellabant suffitionē. Verum hæc satis cognita, & Sarracenis, Iudæis, Thurcisq; hodie qui toti abluuntur, usque recepta. Illud certè observatione dignum videtur, Ethnicos illos licet recte fidei luminis exortes, tanquàm essent Christianis dogmatibus addicti, quod est pie sanctiq; apud nos in more positum, ut templum ingressuri, uel statim ingressi sacra aqua purificationis ergò respergamur, seruasse. Et si illi non sacram, sed simplicem aquam, puram tamen usurpassent videntur. Illius rei testem habeo antiquum auctorem Ethnicum in libro de Morbo sacro, qui Hippocrati uulgò adscribitur, cum tamen Galenus ex Hippocratis familia eximendum dixerit. Cuius uerba Latinitate donata, quæ Christianam pietatem planè præferant, referre, uisum est operi & precium, Deus itaq; inquit, est qui maxima, ac sceleratissima peccata purgat, ac purificat, et liberatio nostra existit: ipsiq; terminos templorum ac delubrorum Deus designamus, ut nullus, qui non purus sit, eos transcendat: Et ingressi respergimur, non uelut qui inquinemur, sed si quod etiam prius scelus habemus, purificemur. Hæc ille. Marianam aquam ad lustrationes usurpatam, obseruauit apud Dionem Ro. hist. lib. 48. ubi ille de Virtutis statua, & apud Euripid. in Tauris.

Animas

Animas nostras corporibus egressas,
deductoribus egere. Quis eas dedu-
cat. Ethnicos Mercurio id muneris
tribuere.

CAP. XI.

SACRARVM scripturarum interpres, pie
Statis atq; eruditionis nomine inclytus Ioan-
nes Chrysostomus, quo merito Græcia cense-
tur, Concione 2. De Lazaro, ad Lucæ Aposto-
li Luang. cap. 16. ubi Lazari mendici ani-
mam ab Angelis in sinu Abraham conuectam,
ex Sanctissimi Seruatoris nostri sermonibus re-
fertur, animas nostras cum à corpore solutæ
ad alia loca migraturæ sunt, deductoribus
egere affirmat, quod ipsum & Homilia 29. in
cap. 8. Matthæi Euang. literis prodidit. Prio-
re loco in hanc sententiam loquitur, Nam si
ciuitatem ciuitate uertentes egemus deducto-
ribus, multò magis anima à carne diuulsa, &
ad summam trāsiens uitam, opus habebit uic-
ducibus. Quapropter si equenter nunc emicat,
nunc in profundum demergitur, metuitq; &
horret cum est à corpore discessura. Nam cum
semper nos stimulat peccatorum conscientia,
tum uerò maximè illa hora cum hinc sumus
abducendi ad illa tribunalia metuendumq; iu-
diciū, etc. Quamobrem rectè quidem in Mis-
sa pro defunctis Sanctus Michaël Archange-

Hieronymi Magii

lus, qui Danieli cap. X. unus est de primis principibus, & Ecclesiæ etiam, ut olim Synagoge princeps uocatur, piorum animas in æternum æuum perducere dicitur. hæc enim uerba à sacerdote proferuntur, Domine I E S U C H R I S T E Rex gloriæ, libera animas omnium fidelium defunctorum de manu inferni, & de profundo lacu. Libera eas de ore leonis, ne absorbeat eas Tartarus, ne cadant in obscurum: Sed signifer Sanctus Michaël representet eas in lucem sanctam, quam olim Abraham promissisti, & semini eius. Verùm Ethnici, qui non ueritatem, sed ueritatis umbras aliquando sunt affecuti, & inanium deorum religione obstringebantur, id muneris Mercurio χθόνιον (sic enim à Tragico Poëta in Aiace, et in Llectra appellatur) idest terrestri tribuebāt. (Cicero lib. 3. de Natura Deorum Mercurium, qui sub terris habeatur, Valentis, et Phoronidis filium dixit) quem idὸ πομπάιον hoc est deductorem, uel emissorem dixere. Quare Ajax sibi necem inferre dum pararet, inquit,

- » το σαῦτάς' ὦ Ζεῦ προτρέπω. καλῶ δ' ἄμα
 - » πομπάιον Ἑρμῆν χθόνιον δ' ἔμεν κοιμίσαι,
 - » ξὺν ἀσφαδάσῳ καὶ ταχεῖ πηδήματι,
 - » πλάρην διαφρήξαντα τῷ δε φασγάνῳ.
- Idest,

» Hæc te ò Iupiter deprecor . uoco autem simul

» Emissorem Mercurium terrestrem , bene me soporare ,

» Cum immobili, & celeri saltu

» Latus aperientem hoc gladio.

Plutarchus Problemate 136. ut à terra mortuorum cadauera, sic à Mercurio animas suscipi, creditū esse testatur. Vnde apud Valerium Maximum quædam illa haustu epoto uenenum moritura , fufis Mercurio libamētis, eiusq; innocato nomine, orauit ut se placido itinere in meliorem sedis infernæ partem deduceret. Horatius Carminum lib. 1. Ode 10. ad Mercurium ,

» Tu piæ lætis animas reponis

» Sedibus, uirgaq; leuem coërces

» Aurea turbam, superis deorum

» Gratus, & imis.

Vmbrarum ductorem creditum fuisse Mercurium , perspicere etiam licet apud Lucianum in Mort. dialogis , & in Mercurio . Seruius in explicatione eius uersiculi lib. 6. Aeneid.

» Lethæum ad fluium deus euocat agmine magno .

Sic scriptum reliquit, Non dicit quis: sicut supra,

» Dii, quibus imperium est animarum .

Hieronimi Magii

Sed alij uolunt Mercurium propter hoc,

» ——— animas ille euocat Orco

» Pallētes, alias sub triſtia Tartara mittit.

Et eſt ratio, nam voũs dicitur, iſteſt ſenſus, quo

Philosophiam, quæ hæc indicat, intelligimus,

quia ipſe etiam inuēnit literas. Hæc ille, quæ

mibi non admodum probantur. Equidem uā-

nam hanc perſuaſionem inde apud antiquos or-

tum duxiſſe arbitror, quòd ille tã ſuperorum,

quàm inferorum legatus et præco ſit creditus,

ut apud Lucianum nō uno in loco apudq; alios

eſt maniſeſtum: Dijs uerò inferis obtempera-

re uideretur, dum animas ſiue umbras, quæ

ipſis deberentur, ad eos perduceret. Aut for-

taſſe quòd Mercurius tanquàm interpres qui-

dam diceretur, quare nomen ἐρμῆς. unde illi

linguas ob interpretationem attributas, & à

diſcedentibus ex cœnis ſacrificatas eſſe, teſta-

tur Athenæus Dipn. lib. 1. cap. 9. interprete

autem maxime uiderentur indigere, qui in in-

gnota loca illa et formidoloſa ituri eſſent. Qua

tamen in re certi nihil ſtatuo.

An hominum umbræ sint, quæ circa sepulchra nonnunquam uisuntur. Ethnicorum Theologorumque nostrorum hac de re sententiæ relatæ. De uocatis Dæmoniacis, & à Lycanthropia correptis, qui in sepulchris degunt, & sepulchra noctu oberrant.

CAP. XII.

DAEMONES, seu etiam defunctorum hominum umbras sepulchra incolere, et circum loca, quibus humana ossa continentur uagari, iâ inde à priscis Ethnicis orta opinio, uulgo insêdit. Multiq; sunt, qui & in agris, quibus defossa sint hominum cadauera, præsertim punitorum, uiq; interfectorum, & circa cæmeteria se non semel defunctorum umbras uidisse, ac ex similitudine eorum, qui sepulti sint, agnouisse dicunt. Nec solum humana sub forma, sed etiam brutorum. Pausanias in Atticis, in Marathone, circa Miltiadis sepulchrû, uirorum pugnas equorumq; hinnitus noctu auditos dicit. sic enim inquit, Calderino interprete, Seorsum tumulus Miltiadis Cimonis F. quidem mortuus est, cum prius Paron non tenuisset, eoq; nomine uenisset in iudicium. Ibi per singulas noctes equorum hinnitus uirorumq; pugnas audire licet. Sed nemo de industria

Hieronymi Magii

Stria adhuc spectare uoluit, cui id fuerit utile. Si uerò quispiam nec de industria audiat; aut cum alioquì contigerit audire, dissimulet, nihil huic demonum ira incommodi accidit. Hæc ille. Non absimile est quod ab Aristotele in lib. de Mirabilibus auscult. refertur, In Lypara Aeolica (inquit ex interprete) sepulchrum aiunt esse, circa quod cum alia prodigiosa cœniant, tum id, quòd ea loca securè tutoq; nemini accedere liceat, uno ore perhibent. Sonitum enim tympanorum, cymbalorumque, & risum cum strepitu, plausumque manuum audiri manifestò, &c. Tlinius quoque Cæcilius lib. 7. Epistolarum, epistola ad Suram, domum quandam Athenis fuisse scribit, in qua senis cuiusdam horrida imago, catenis perstrepsens conficeretur, quæ maximum incolentibus terrorem, ex quo & mors sequeretur, incuteret; usque adeò ut infamis monstroq; illi uacua relieta esset: inuentumq; postea ibi sepultum hominẽ, cuius ossa cum catenis superessent. Quia uerò non longa est historia, & lectu non inuicunda, Plinij ipsius uerba apponere libuit. Illud, inquit, non ne & magis terribile, et non minus mirum est, quod exponam ut accepi. Erat Athenis spaciiosa, & capax domus, sed infamis, & pestilens: per silentium noctis sonus ferri, & si attenderes acrius, strepitus uinculorum

culorum longius primò, deinde proximè red-
 debatur: mox apparebat senex, idòlon macie,
 et squalore confectus, promissa barba, horren-
 ti capillo, cruribus compedes, manibus cate-
 nas gerebat, quatiebatq; . Inde inhabitanti-
 bus tristes diræq; noctes per metum uigilaban-
 tur; morbus, & crescente formidine mors se-
 quebatur. Nam interdum quoq; quanquàm ab-
 scesserat imago, memoria imaginis oculis in-
 hærebat, & longioris causa timoris, timor e-
 rat. Deserta deinde, & damnata solitudine, do-
 mus, totaq; illi monstro relicta, proscribeba-
 tur tamen, seu quis emere, seu quis conduce-
 re ignarus tanti mali uellet. Venit Athenas
 Philosophus Athenodorus, legit titulum, au-
 ditoq; prece, quæ suspecta uilitas, percuncta-
 tus, omnia docetur, ac nihilominus immo tan-
 tò magis conducit. Vbi cæpit aduersperascere,
 iubet sterni sibi in prima domus parte: poscit
 pugillares, stylum, lumen, suos omnes in inte-
 riora dimittit: ipse ad scribendum animum, o-
 culos, manum intendit, ne uacua mens audita
 simulachra, & inanes sibi metus fingeret. Ini-
 tiò quale ubique silentium noctis: deinde con-
 cuti ferrum, uincula moueri: ille non tollere
 oculos, non remittere stylum, sed obfirmare a-
 nimum, auribusq; prætere. Tum crebre-
 scere fragor, aduentare etiam, ac iam ut in li-
 mine,

Hieronymi Magii

mine, iam ut intra limen audiri: respicit, uidet, agnoscitq; narratam sibi effigiem. Stabat, innuebatq; digito similis uocanti. Hic contra, ut paululum expectaret, manu significat, rursusque ceris, & stylo incumbit. Illa sribentis capiti catenis insonabat. Respicit rursus idem, quod prius inuentem: nec moratus, tollit lumen & sequitur. Ibat illa lento gradu quasi grauis uinculis. postquam deflexit in aream domus, repente dilapsa deserit comitem. Desertus herbas, & folia concepta signum loco ponit. Postero die adit magistratus, monet ut illum locum effodi iubeant. Inueniuntur ossa inserta catenis, & implicita, quæ corpus æuo terraq; putrefactum, nuda, & exesa reliquerat uinculis. Collecta publicè sepeliuntur: domus postea, ritè conditis manibus caruit. Et hæc quidem affirmantibus credo. Hactenus Plinius. Scriptum Plutarchus reliquit in Apophteg. Laconicis, Laconem quendam noctu cum iuxta sepulchrum transiret, demonem uisum esse sibi uidere. Suetonius in Caligula, literis prodidit, cum Caligulae cadauer clam in hortos Lamianos asportatum, & tumultuario rogo semiambustum leui cassite obrutum esset, hortorum custodes umbris fuisse inquietatos, donec postea per sorores ab exilio reuersas, erutum, crematum, sepultumque sit.

fit. In ea quoque domo, in qua occubuit, nullam noctem ab incolentibus, sine aliquo terrore transactam fuisse, donec ipsa domus incendio consumpta sit. Multa possem huc asserere huiusmodi, quæ mea memoria contigerunt, suntq; etiam à me audita, & à viris fidei nequaquam sufficere visa, sed breuitatis gratia illis supersedeo. Plato in Phædone auctor est, animas malorum hominum, et eorum, qui corpori obnoxij, corporearum rerum curis semper impliciti fuerunt, contagione corporea insitas, ponderosum quiddam, & graue terrenumq; contrahere, quod eas continuo comitetur, & degrauet: eamq; ob rem ad visibilem locum metu inuisibilis atque occulti protrahi: & quemadmodum & tunc ferebatur, circa monumenta sepulchraq; uersari, & apparere, et circa hæc loca oberrare compelli, ut pœnas dent uitæ improbæ actæ. Itaq; tandiu circumuagari, quo ad cupiditate naturæ corporeæ comitante, rursus induant corpus. Idem in Cratyllo ait mortuorum animas [ut opinor, puriores] suauissimis Plutonis orationibus demulceri, quod hic Deus sit sophista proculdubio disertissimus, qui etiam ingentibus beneficijs eos, qui penes ipsum habitant, prosequatur, et uirtutis auditate detineat, ideoq; illos ad nos reuerti nolle. Macrobius lib. I. in Somn. Scipio-

nis

Hieronymi Magii

nis Cap. 9. ad rem quod attinet hæc ex Platone deriuauit, Hinc anima, inquit, quam in se pronam corporis usus effecit, atque in pecudem quodammodo reformauit ex homine, & absolutionem corporis perhorrescit, et cum necesse est, non nisi cum gemitu fugit indignata sub umbras. Sed nec post mortem facile corpus relinquit, quia non facile corporeæ excedunt pestes: Sed aut suum oberrat cadauer, aut noui corporis ambit habitaculum, non humani tantummodò, sed ferini quoque, electo genere moribus congruo, quos in homine libenter exercuit. manultq; omnia perpeti, ut cælum, quod uel ignorando, uel dissimulando, uel potius prodendo deseruit, euadat. Hæc Macrobius. Non solùm autem malorum, sed bonorum etiam animas, seu potius umbras sepulchra corporũ suorum incolere, credebãt antiqui: quamobrem Ouidius lib. 2. Fastorum,

» *Vix equidem credo, bustis exisse feruntur,*
» *Et tacitæ questi tempore noctis aui;*
» *Perq; uias urbis, latosq; ululasse per agros*
» *Deformes animas, uulgus inane ferunt.*
Vnde umbras, seu manes tumulo condere, cuius rei suprâ mentionem uidisti in Plinij uerbis. Ouidius infrâ lib. 5.

» *Romulus ut tumulo fraternas condidit umbras,*

» *Et*

» Et malè ueloci iusta soluta Remo.
Virgilius quoque lib. 3. Aeneid. ubi de Polydoro,

» Inferimus tepido spumantia cymbia lacte,
» Sanguinis & sacri pateras, animamq; sepulchro

» Condimus, & magna supremum uoce cimus.

Impp. Theod. & Valent. in libro Legum nouellarum Tit. 5. dicunt, animas amare sedem corporum relictorum, & nescio qua sorte rationis occultæ, sepulchri honore latari. Lactantius Firmianus lib. 2. Diuin. instit. cap. 2. sua quoque ætate uulgò creditum fuisse ait, mortuorum animas circa tumulos, & corporum suorum reliquias errare. Verum non animæ defunctorum fuerunt, aut sunt, spectra, & phantasmata, quæ circa sepulchra aut cæmeteria se noctu conspicienda præbebant, aut præbent, sed Demones. Iamblichus in lib. De Aegyptiorum mysterijs, segmento. 3. cap. 32. ex Porphyrio refert, subdolum quoddam genus Dæmonum simulare animas defunctorum, Deos, & Genios, quos ipse Iamblichus Cacodæmones, non bonos Demones esse contendit. Philostratus quoque lib. 3. De Vita Apollonijs Tyanei commemorat, Dæmonem quendam, qui in pueri corpus illapsus esset, afferuisse

Hieronymi Magii

asseruisse idolum se esse hominis in bello interfecti. Chrysostomus Concione 2. De Lazaro, ad cap. 16. Lucæ, & Homil. 29. in cap. 8. Matthæi, intersectorum animas, Dæmones fieri, quosdam sua ætate existimasse ait, quod tamen ipse uerum esse negat. Dæmonem uerò rem hanc persuadere studuisse, ut Martyrum, qui uiolenta morte decesserunt, gloriam confoderet, obrueretq; , ac ut maleficos ad tenera multorum adolescentium corpora trucidanda impelleret, ea quidem spe ut in Dæmones illi euaderent, quibus tanquam famulis, & administris mox uterentur. Idem intersectorum animas uel etiam eorum, qui salute donantur, hic oberrare negat. Ego quoque Dæmoniacos non paucos uidi, in quibus immundi spiritus dum à sacerdote adiurarentur, se intersectorum quorundam animas esse mentirentur, eorumq; ueras uoces, & arcanas quasdam res proferrent, ac sibi iusta fieri orarent. Scriptum Hebræorum Theologi reliquerunt, defunctorum hominum cadauera, in Dæmonis Zazelis potestate relinqui, de quo dictum sit in scriptura, Terram comedes omnibus diebus. & alibi, Pulvis terræ panis eius. Meminiq; me olim in recentiorum quorundam libris legere, eatenus censeri cadauera Dæmoni huic subesse, quateus adhuc non fuerint iustis

iustis exequiis expiata & sanctificata. canq;
 obitu non sine causa antiquos patres cadave-
 rum expiationes excogitasse, ut quod ualde in-
 mundum esset, leste ali aqua. spargeretur, sus-
 ficetur thure, sacris orationibus exorcizaretur,
 & finalibus dum super terram esset illis
 staretur, ac deinceps sacro in loco sepeliiretur.
 sed harum rerum plausibiliores ab orthodo-
 xae fidei auctoribus rationes afferuntur. Pau-
 sanias ex Delphorum interpretibus acceptum
 refert, Dæmonem esse quendam infernum,
 quem Eurynomum dixerunt, qui mortuorum
 carnes absumat exedatq; ita ut uix nuda sit
 persint ossa. Sed hæc anilibus fabulis uix di-
 gna sunt. Dæmones ad sepulchra concurrere
 uideri, testatur Chrysostomus Homilia 35. ad
 Matthæi cap. 10. Theophylactus in explicat.
 in Matthæum, aliq; Theologi, affirmant idè
 Dæmones circa sepulchra uersari consueuisse,
 ut uana illa hominum persuasio astrueretur,
 qua mortuorum animas in Dæmones uerti cre-
 ditum est. quamobrem & homines à Dæmo-
 nibus obsessos, quos Dæmoniacos uocamus, se-
 pulchra incolere coactos. Matthæi nanq; cap.
 8. Marci 5. et Lucæ 8. huiusmodi homines do-
 micilia in monumētis habuisse legimus. Non
 solum aut qui à Dæmonibus aguntur, sepul-
 chris obuersantur, sed etiā qui Lycanthropia,

Hieronymi Magii

seu Cycathropia laborât, ut nimis fab: l: sim
esse uideatur quod est a Plinio scriptum Natu-
ralis historiæ lib. 8. cap. 22. scilicet homines
aliquando in lupos uerti. De quo morbo Pau-
lus Aegineta libro 3. cap. 16. in hanc sen-
tentiam loquitur, Qui, inquit, Lycanthro-
pia detinentur, nocte domo egressi, lupos in
omnibus imitantur; & donec dies illucescat,
circa defunctorum monumenta plerumque uer-
gantur. Hæ comites ipsorum nōtæ sunt, fa-
cies pallida, oculi ad uidendum imbecilles, &
sicci, lingua aridissima, nulla in ore salua, si-
tis immodica, tibiae quod frequenter impin-
gant, exulceratæ, adeo ut sanari nequeant.
Tales quidem sunt nōtæ. Speciem uero melan-
choliæ Lycanthropiam esse, existimare conue-
nit, &c. Auicenna libro 3. Fen 1. Tract. 5.
cap. 20. morbum uocat Cutubut, & à bile adu-
sta, & melancholia prouenire scribit, ac in-
ter cetera hæc habet, Specus, inquit, melan-
choliæ plurimum eueniens in Iebruario, quæ
facit ut homo diligat fugere ab hominibus ui-
uis, & cupiat appropinquare mortuis, & se-
pultis, etc. Hoc ego morbo correptum uidi An-
glare Antonium Doucium, qui sæpe ab Au-
gustinianis alijsq; Aedituis, in sepulchris dor-
miens est inuentus, & qui mortuorum ossibus
domum suam planè compleuerat. Verùm ad
dæmones

dæmones redeo. Hos Peripatetici esse inficiantur (his ad stipulati sunt Sadducei, qui teste Luca cap. 23. Act. Apost. spiritus atque Angelos esse negabant) non enim alias concedunt esse substantias separatas (ut Philosophorum nostrorum uerbis cum Ciceroniani lectoris uenia utar) præter quàm Deum, Intelligentias, cælestes orbes mouentes, animamq; intellectiuam humanam, ut satis constat apud Aristotelem lib. 12. Metaphys. et 3. de Anima. Phantasmata uerò, & uita sanctiorum simulacra, quæ noctu conspiciuntur, non uerè uideri, sed sensuum potius esse illusiones, quæ accidunt, uel quòd species intrà reuertantur usq; ad particulares sensus, quæ ratione nonnunquam aliquid nigrum uel album, uel animal esse uideatur, quod uerè non est, ut patet apud Auerroëm 3. Collect. Gentilis Fulginas nobilis suæ ætatis Philosophus ac Medicus, Quæstione 55. commemorat, quendam amicum suum interdum cum famulo è uilla reuertentem, semper conspexisse militem nigrum præcedentem, nullumque præcessisse, ut famulus dixit. Mox uerò eum, qui phantasma illud sibi uidere uisus est, in melancholicam incidisse uertiginem. Aristoteles autem lib. 3. Meteor. & alibi, poſteritati prodidit, nescio quem debili prædictum uisu, eo quòd uisus ob remissionem, ac de-

Hieronymi Magii

tem in aëre tanquam constipato & solido corpore obluſtante, ueluti in speculo reflecteretur, ſemper uisum eſſe ſibi uidere idolum aduerſum præcedere, nempe ſui ipſius imaginem. Epicurus, & ex Epicuro Lucretius atque alij, non omnia nos uerè pati affirmant, ſed ſenſus ſepè decipi. Cuius Epicuri rationibus innixus olim Caſſius, ut Plutarchus in M. Bruto ſcriptum reliquit, in hanc ſententiam allocutus eſt Brutum, qui monſtroſi corporis ſeri imaginem noctu ad ſe ingreſſam coſpexerat, & uoce etiam ſe inſenſam fore prænunciantem audiuerat. Noſter, inquit, ò Brute, hic ſermo eſt, quòd non omnia uerè patimur, neque uerè uidemus, ſed mutabile, ac deceptibile quiddam noſter ſenſus eſt. Præterea intellectus eſt perſpicax ad mouendum ſenſum, illumque è ſubiecto nullo mutare ad omnem formam. Imaginatio enim ceræ ſimilis eſt. Animæ uerò hominis, quæ fingens, & ficta pariter habeat, facillimum eſt per ſe ipſam idem uariare componereque. Hoc oſtendunt ſomniorum mutationes, quas breui momento phantasia uertit in multiformes paſſiones, & imaginum ſpecies. Moueri ſemper, naturale hoc eſt. motus autem uel phantasia eſt, uel quædam intelligentia. Tibi, ò Brute, corpus naturà triſte eleuat intellectum
atque

atque diuertit. Dæmones nullo pacto esse, credibile. neque Dæmones si sunt, hominum habent formam, aut uocem, siue potētiam, quæ ad nos pertranseat. Hæc ille. Verū cum admiratione digna multa in his uideātur, qui uulgò Dæmoniaci, seu fanatici uocantur; Aristoteles in Probl. ea melancholico succo ascribit. Andreas Cattanius Imolensis in Tractatu de Causis mirabilium effectuum, cum atrabilis ad tot tantaque mirabilia, quæ quotidie in laborantibus, eo affectu animaduertimus, patranda satis non sit, ea reijcit in uocatum Intellētum agentem abstractorum insinum, in Intelligentias abstractasque mentes cœlestes, quæ homini iungantur, & succum corporis, cœlesti (ut eius uerbis utar) dispositioni, ac stellis quibusdam respondentem. Nos uerò cum sacris literis doceamur, Dæmones esse, qui in hominum corpora illabantur, sanctique Patres, & Orthodoxæ fidei Theologi, Dæmones ad antiquorum adstruendos errores, hominesque decipiendos, ac affligēdos circa sepulchra uersari, corporibusque humanis se insinuare affirmēt, Philosophorū Ethnicorumque ablegatis nugis, rectæ fidei inheremus, & quæ sanctæ Ecclesiæ scitis prodita sunt, sequimur.

Hieronymi Magii

Musicae in humanos animos inque corpora ipsa uim esse maximam, ex his, quae literis prodita sunt, quaeque indices usuueniunt, demonstratur.

CAP. XIII.

HUMANIS animis musicos cōcentus mirū immodū imperare, usq; adeò ut quorsum nobis libuerit eos permoueant, ac quasi habenis defleant, ex his, quae ab auctoribus literis sunt consignata, quaeque usuueniunt quotidie, satis intelligimus. Plutarchus lib. posteriore de Fortuna, et uirtute Alexandri, musicam ait uiros nos reddere, & eos, qui in ea ritè educati sint, insinètu lymphatico, impetuque reple. Olimque Alexandrum ipsum, Antigenide tibicine Harpation nomon modulante, usque adeò mente captum modulamenti incitatu exarsisse, ut concussis armis propiciens sese, manus in astantes intenderet, testimonium Spartiatis praebens illud canere solitis, Urget enim in ferrum scitè fidibus canere. Idem planè nostra memoria Hippolyto Medici, Cardinali amplissimo usu uenit in Pannonia in exercitu Legato. Cum enim aliquando classes procinctae essent, ac tubicines tympanistaeque bellicum canerent perstreperentq;, eò alacritatis generosiue furoris processit, ut

ut bellum nescio quid inlamaris. stricto gla-
dio, equum ante principia, quasi cum hoste con-
gressurus, ad cursum conuertit. sic dicitur. Et tan-
tacti huiusmodi signorum uocalium uis, ut mi-
lites itine istudum his fallant, laboreque
sanciant, & in praetio lauribus reddantur,
magnaque ad pericula expellantur: ac nullo
mortis terrore, quasi alienae uitae diuinitate
resagatur, per cedere & uulnera, sociis hinc
inde procumbentibus mouentur. Et dicitur, *in uisum*
militum animos quoque sedare compertum est. *in uisum*
siquidem Regum l. 5. 1. cap. 16. legitur Da-
uide cithara personante, Saulis à spiritu malo
uexati emolliuntur. suorem, adeò ut leuius
haberet, spiritusque ille ab eo recederet. Tlu-
tarchus in libro de Cohibenda iracundia, La-
cedaemonios pugnaturis, concentu tibiarum,
irara adimere consueuisse, testatur. quod an-
tea Thucydides scriptum reliquerat: qua de
re & Cellius ex Thucyde libro 1. cap. xi.
qui Cretenses quoque praetia ingredi solitos re-
fert, praecumtente ac praemeditante cithara gres-
sibus; Halcyattenque Regem terrae Lydiae, bel-
lum Milesios inferentem comitantes habuif-
se fistulatores, & sistrinices, feminasque etiam
tibicinas in exercitu, atque in procinctu.
Quibus de rebus etiam Athenaeus Dipnos. li-
bro 12. cap. 4. & libro 14. cap. xi. Idemque

Hieronymi Magii

hoc eodem cap. xi. complures ex Barbaris legationes de pace cum tibijs, ac citharis ad hostium animos emolliendos obire ac gerere commemorat, quod & Get. x. testimonio Theopompi Historiarum libro 46. factitarint. Atque musicam, animi mœrori è amoliri ac depellere, & facilitatem, liberali quæ hilaritatem operari. quare Homerum in principio Iliadis Deos induxisse musica utentes post de Achille contentionem, cum contentiones seditiones quæ placari oporteret. Idem suprâ cap. 10. ad rem quod attinet, de musica in hanc loquitur sententiam, Comitio interprete, Mores enim instituit, iracundiam mitigat, minus. q; rectis mentibus moderatur. Idcirco Clinias Pythagoricus, ut testatur Chamaeleon Ponticus, cum & vivendi ratione, & moribus pauli esset difficilius; si quando ob iracundiam se gravem esse contingeret, lyram accipiens, eam pulsabat. Ad percunctantes autem causam, respondit, Mitigor. Achilles etiam Homericus cithara leniebatur, quam solam ex Hectoris silijs Homerus illi permisit, quæ illius iracundiam possit cohibere. Sic Athenæus. Eandem rem ex Homero adnotavit Plutarchus in libro De musica; qui & illud ait, Terpandrum seditionem, quæ Lacedæmonios vexabat, musica sustulisse. Tanta autem prorsus est assue-
tas

tas corporibus hominum mentibusq; , et pro-
 pterea quoque vitijs, aut medelis animorum,
 & corporum, ut non solum animi, uerum e-
 tiam corporis morbos musicam aut sedare aut *Corporis*
 profligare, memorie datum sit. Athenæus *in* *morbis in*
 tato cap. 10. Theophrastum refert scriptum *sodiani*
 reliquisse, in libro de Afflacione numinis, is-
 chiadicos sanos fieri, si more Phrygio harmo-
 niam aliquis indigena illis accinerit. Gellius
 libro 4. cap. 13. creditum esse à plerisque, et
 memorie proditum dicit, lenibus tibicinum
 modulis, ischiadicorum minui dolores. Mox ue-
 rò ait, se in Theophrasti libris legisse, tibici-
 nem scitè modulatiq;e adhibitum, uiperarum
 morsibus mederi. Quem miror ad fidem con-
 firmendam eius, quod de ischiadicis retulit, e-
 iusdem Theophrasti recens, si credere dignum
 est, ab eo lecti, testimonium minime aduocasse.
 Idem ex libro Democriti, qui inscriptus erat
 περὶ νοσημάτων ἢ λογικῶν κακῶν, idest De pesti-
 bus, aut rationalium malis, plurimis homi-
 num morbis tibiæ tantum medicinam fuis-
 se, refert. Plutarchus etiam ex Pratina com-
 memorat, Thaletem Cretensem, sorte quadam
 à Pythio edita, adisse Lacedæmonios, & uten-
 tem ope musica, eos à pestilentia liberasse.
 Huc accedit Galenus, qui libro 1. de Sanita-
 te tuenda cap. xi. se quotannis agros non pau-
 cos

Hieronymi Magii

cos persanasse testatur solis animi motibus ad debitum modum reuocatis. Atque huiusmodi sententiæ testem minime contemnendam esse dicit Asculapium, qui multas scribi cantilenas, mimosque ridicularum rerum fieri, et melodias quasdam instituerit iis, quibus uehementiores animosæ partis motus, corporis temperamentum iusto calidius efficerent.

Manes, seu potius Dæmones, olim etiam, æris tinnitu fugari, creditū esse, huius rei cum apud nos tum apud Ethnicos quæ ratio adduci possit.

CAP. XIII.

AERIS tinnitu Manes, seu potius Dæmones domo alijsque ex locis exigi, existimasse antiquos, nemini, qui paululum in humanioribus literis fuerit uersatus, obscurum esse arbitror. Ouidius *Fastorum* lib. 5.

» Rursus aquam tangit Temeseaq; concrepat
æra,

» Et rogat ut teētis exeat umbra suis.

» Cum dixit nouies, Manes exite paterni,

» Respicit, & purè sacra peracta putat.

Idem manifestius demonstrat Alexander Aphrodis. *Problemate* 43. lib. 2. dum loquitur in hanc sententiam, Mouere, inquit, æs fer-
rumq;

rumque multitudo, quoties Luna, aut Sol deficit, consuevit, quasi spiritus quosdam intus uelint depellere. Haud enim per id tempus lumina benignè terram aspiciant, neque benefica delibatio inde manat, qua mali, infestique spiritus repelli possint & coerceri.

Hæc Alexander. Illius autem rei illam fuisse rationem puto, quod Manes silentium amare crederentur, unde & silentes à Poëtis dicerentur. Ouidius lib. citato,

» Mox etiam Lemures animas dixere silentium.

Unde quoties umbrae huiusmodi loquerentur, exiguo potius murmure quàm clara uoce uti dicebantur. Ouidius eodem libro,

» Umbra cruenta Rem uisa est assistere lecto

» Atque hæc exiguo murmure uerba loqui.

Quamquam suprà lib. 2. manes per urbis uias, & per agros, quòd ipsis non fuisset parentatù, ululasse dicit. Præterea Macrobius Saturn. lib. 5. cap. 19. Græcorum uetustissimos credidisse refert, æris sonos, rem esse ualidissimam. Inibi etiam ait pleraque ænea ad rem diuinam adhiberi solita, præsertim in his sacris, quibus delinire aliquos, aut deuouere, aut denique exigere morbos aliquis nolisset. Pro-

dunt

Hieronymi Magii

dunt Christiani etiam scriptores, Dæmones sacri aris, seu campanarum notarum ac tintinnitu & sono depelli. Id Paulus Ghirlandus in Tractatu de Sortilegijs, maleficarum mulierum, quas alij Lamiæ, nonnulli Striges, quidam Eruxas uocant, historijs recensendis, uerum esse docet. commemorat namque Dæmones, quibus ille inueuant, cāpane ante diluculum sonitu audito, fugam arripientes, eas statim deseruisse. Huius autem rei illa ratio est, quod cāpane sacratæ sint, & diuinis destinatæ usibus, adeo ut eo nomine Dæmonibus earum sonus sit inuidiosus, & formidolosus. Quamobrem cum à grandine tempestatibusque, quæ Dæmonum nonnunquam scintilla cieri aduehi que creduntur, frugibus, uineisque periculum imminet, cāpane non tam ad aërem scindendum & comminuendam tempestatis uim, quàm ad abigendos propulsandosque Dæmones eius auctores, pulsari solent.

Aemylî Probi locus in disquisitionem
uocatus.

CAP. XV.

IOANNES Michaël Brutus nobilis nostræ
Ætatis Historicus, in quo præter antiquita-
tis cognitionem, multam elegantiam, egre-
giumque animi candorem admiror, mensibus
super-

superioribus cum apud Iordanum Ziletum Bibliopolam essemus, me percurrabatur, an adhuc Basilæ cussus esset Aemylj Probi liber de Vita excellentium imperatorum, quem ego ex vetustiorum exemplarium collatione à mendis non paucis repugnanti annotationibusque auxi, ac pro viribus illis, etiam. Aderat Arioidus Arlenus vir de Græcis Latinisque literis bene meritus, ac communis amicus; Probi quoque audita mentione, se eius libri calamo exaratum exemplar, quod Ferrariæ emisset, habere dixit. Huius legendi cum incredibilis me cupiditas inesset, precibus ab eo contendi, ut libri saltem ad triiduum tempus, quo percurrendi facultas esset, mihi copiam faceret. Hunc cum ille (quæ viri est humanitas) ad me misisset, audi legere cœpi. Titulus erat huiusmodi, AEMYLI PROBI DE IMPERATORIBUS EXTERARVM GENTIVM LIBER. Finis libri, si epigramma Probi eiusdem, quod nos ex vetustis exemplaribus in epistola ad Gregorium Angelerium, & Paulum Liguum posuimus, excipias, qualis in vulgatiore codicibus. E scribæ vero penore subiecta verba, Completum est opus Aemylj Probi Cornelij nepotis. Post prænotatum titulum hæc se mihi statim verba obtulerunt, Non dubito fore plerosque, qui Attica

Hieronymi Magii

tice hoc genus scripturæ leue , &c. Quæ lectio probabilius ea, quæ in omnibus reliquis codicibus , quos ego legerim, uideri potest , cùm illi sic habeant, Non dubito fore plerosq; Attice, qui hoc genus scripturæ leue , &c. Quandoquidem ne utiquam frivolis argumentis iam fuit incitata epistola à nobis demonstratum , Aemylum Trobium , Pomponij Attici coætaneum non fuisse : quin opus hoc Theodosio Imperatori esse dicatum ; cuius rei epigramma illud ad Theodosium , præbeat testimonium . A' principe autem Græciæ ciuitate suam scriptionem appellat Atticâ, quæ à Græcorum Imperatorum uitas complexura esset; licet id non admodum propriè dictum uideatur , cùm sermone utatur Latino non Græco. Sed dices , cùm duos ille libros scripserit, quorum posterior, ut ipse met testatur, uitas Romanorum Imperatorum contineret , ac præfatio ambobus communis fuisse credi possit , quos libri uoce appellauerit inuens , Et in hoc exponemus libro de uita excellentium Imperatorum . ut etiam titulus Aldmorum exemplarium demonstrat ; rationi haud quaquam est consentaneum, Atticam dici scripturam , quæ æquè & Græcos & Latinos Imperatores contineat . Respondeo præfationem hanc ad priorem duntaxat librum pertinere, cùm

cum in ea nulla Latinorum facta sit mentio, de quibus altera prius in praefatione, quae posteriori libro praefixa de more sit, loqueretur. Quod uero spectat ad illa uerba, Et in hoc exponemus libro de uita excellentium imperatorum. librum ego accipi puto non pro universo opere (quod aliis fortasse non sine errore feci) sed pro libro uno. Graecorum autem non addi mentionem, quia iam de Graecis agendum esse, sit dictum, nulla tamen muneris Imperatorij facta mentione, quae modo apponatur, ne de omnium promiscue insignium Graeciae uirorum uita hic lector agendum esse crederet. Vides quantum sit collocationis uoluntatis momentum. Relatio ergo uoci, Atticae, praeposito, omnia recte habere uidentur, & quaedam difficultates facessunt, quae olim nos circumuehebant, dum Probum Theodosii aetate uixisse affirmaremus. Verum candidi lectoris esto iudicium, non enim haec iudicandi, sed iudicis admonendi instruendi que consilio attulimus.

Hieronymi Magii

Carnifices antiquis ominosos, ac magis
quàm nostra ætate inuiolos fuisse. Di-
uum Cyprianum, erga carnificem, à
quo erat feriendus, munificum fuisse.
Caroli V. Imp. constitutione car-
nifices esse inuiolabiles. CAP. XVI.

CUM homo hominem, iniuria laces-
sit, iraq; incensus interficit, & si pœnam ad
legum præscriptum meretur; nihilominus,
quòd iram, undelæq; amorem nobis natura
conciliauerit, delicto, inuidiæ nonnulli de-
dit. Verùm cum quis minime læsus, hominem
quamlibet nocentem pœnaq; additum, mer-
cedis gratia carnificinæ supplicio exerceat,
aut necat, et si iustitiæ, cuius Deus Opt. Max.
auctor sit, iudicisq; minister est, necessariaq;
eius opera homines iure sociati indigent; ta-
men quia excarnificandos, supplicioq; deditos
misericordia uulgi prosequitur, carnifices ipsi
in hominum odia incurrunt, nefasti q; ac omi-
nosi omnibus sunt. Itaque Romani quamvis iu-
stitiam seuerè colentes, lictores ipsos magi-
stratibus multis concesserunt, qui fasces secu-
resq; quibus fontes cæderent ac ferirent,
præferre solerent; Censorijs tamen legibus,
carnifices ipsos, his, ut opinor, magis odiosos
nefastosq;, foro et urbis domicilio priuari si-
uerunt.

uerunt. Cuius rei testis sit Cicero, qui in Rabiriana Orat. sic loquitur, Sed moreretur prius acerbissima morte milies Gracchus, quam in eius concione carnifex consisteret; quem non modò fero, sed etiam cælo hoc ac spiritu Censoriæ leges, ac urbis domicilio carere uoluerunt. Hæc ille. Est etiam à Dione Chrysostomo scriptum in Oratione 31. Rhodiorum lege cautum fuisse, ne carnifex urbem ingrederetur. Ad eò autem carnifex infamis inuisusq; erat, ut probri non uulgaris loco homines carnificis nomine ut nunc sit (quod apud Terentium & alios adnotauimus) peterentur. At qui pietatis Christianæ affectu ducuntur, si munus suum carnifex citra iram, et cum sortis humane commiseratione obeat, ne utiquam odio dignum censent. Quin non nullæ sunt nationes, quæ carnifices nullo pacto auersentur, nihilque eorum consuetudine dedecoris, maliq; ominis inuehi existiment. Ipse quidem Cyprianus Martyr insignis de rep. Christiana lucubrationibus multis benemeritus, carnifices à quibus etiam cædendus esset, tantum abest ut propriæ uitæ amoræ ductus, odio prosequeretur, ut in eos munificus extiterit. Sic. n. inquit Possidonius eiusdè Cypriani Diaconus in eius Mart. Et cum peruenisset in locum, qui dicitur Sextus, quarto ab urbe miliario, expoliavit scilicet

Hieronymi Magii

ro, & tradidit carnificibus. Dalmaticam uerò tradidit Diaconis, & scelerum suis expellens Spiculatorum. & cum illi appropinquasset, iussit suis illi dare viginti aureos. Hæc Possidonius.

Quod pertinet ad locum, cui Possidonius Sexto, nomen fuisse dicit (ut hoc obiter adiungatur), Plutarchus in Galba, locum in quo sub Caesaribus animaduertebatur in Sontes, Sestertium appellat. Galbæ autem, inquit, caput, Patrobij & uellj q; seruis dono dederunt. Quod illi accipientes, ubi multis iam pulsassent, & omni contumelia affecissent, abiecerunt quo solent eos, quos Cæsares supplicio dedunt. is uerò locus Sestertium uocatur, &c. Suetonius de eodem capite, Ab his Patrobij Neromani libertus, centum aureis redemptum, eo loco ubi iussu Galbæ animaduersum in patronum fuerat, abiecit. Hæc ille. Nunc ad rem. Deos Demonibus quibusdam quasi carnificibus uti, Ethnici credunt. Plutar. in Probl. agens de Laribus, An, inquit, illud uerius est, quod à quibusdam Romanis dicitur, & Chrysippus opinatur, Demonia quædam mala circumire, quibus dij quasi carnificibus, & scelerum ultoribus aduersum iniustos, & impios utuntur? &c. Quæ opinio è sacris literis dimanasse uidetur. Sic enim inquit Iesus filius Sirach,

Eccle-

Ecclesiastici Cap. 39. Sunt spiritus ad uindictam creati, qui furiosè uibrant flagella sua. Illo tempore perimendi, uim effundunt, & consummant iram creatoris sui, &c. Quàm sint hominum societati carnifices necessarij, optimè intelligens Carolus V. Imp. Augustus, cum eos uulgi iniurijs ob officij uilitatem inuidiamq; maximè expositos cognosceret, ausum eorum, qui ipsos cadunt, aut uim ipsis inferunt, capitis pœna prosequendum decreuit, ut patet in Constit. De Capit. Iudicijs. Artic. 97.

Locus Aristotelis, sapientis Lyrici, Xenophontisq; testimonio restitutus, atque illustratus. CAP. XVII.

ARISTOTELIS librum de Arte dicendi primum cum aliquando Tisis seriatim legerem, in eum incidi locum, quo ille rationem demonstrandi cum absolueret, addebat, *χρησιέον δὲ καὶ τῶν ἀνζητητικῶν πολλοῖς οἷον, εἰ μόνως, ἢ πρῶτος, ἢ μετ' ὀλίγων, ἢ ὁ μάλιστα πεποίηκεν.* i. Utendum est & multis augmentatiuis, ut puta si solus, aut primus, aut cum paucis, aut quod maximè fecit. Et paulò post, *καὶ εἰς ὃν πρῶτον ἐγκώμιον ἐποιήθη. οἷον εἰς Ἰππόλοχον, καὶ Ἀρμόδιον, καὶ Ἀριστογείτονα, τὸ ἐν ἀγορᾷ σατῆραι.* i. Et in quæ prima commendatio facta fuit, ut ad Hip-

Hieronymi Magii

polochum, & Harmodium, et Aristogitonem, in foro statui. Quo loco quantum attinet ad Hippolochi nomen & historiam, statim hesitare cæpi, ac ideò Petri Victorij summæ eruditionis uiri commentaria consului. Sed me spes omnino si fecit, ille enim ut est ingenio candidissimo, fatetur ingenuè se Hippolochi historiam nunquam incidisse, & quis fuerit hic Hippolochus, aut quid laude dignum publica, & tanto honore gesserit, ignorare. Quare Cyriaci Strozæ de Græcis, si quis alius hodie Italarum est, Latinusq; literis, diq; Philosophia optimè meriti mihi sententiam duxi esse exquirendam. Illic igitur consultus, locum esse deprauatum affirmavit, proq; Hippolochō reponendum esse Antilochum, monentibus Pindaro, & Xenophonte, quorum prior sexta Pythiorum sic scriptum reliquisset,

- » Εγένετο καὶ πρότερον Ἀντίλοχος βιατὰς
- » Νύημα τὸ το φέρων. ὅς ὑπερέβητο
- » Πατὴρ δὲ ἐναρίμβροτον ἀνα-
- » μείνας ἀρχὸν αἰθιόπων μένοντα. νεσώ-
- » ρειον γὰρ ἵππος ἄριμ' ἐπέδα.
- » Πάριος ἐκβελέων δαΐχθεις. ὃδ' ἔφεπεν
- » Κραταλὸν ἔγχος.
- » Μεσσανίη δὲ γέροντας
- » Δυναθείσα φρὴν βόασε παῖδα ὄν.
- » Χαμαπετὲς δ' ἄρ' ἔπος οὐκ ἀπέριψεν αὐτοῦ
- » Μένων

- » Μένων δὲ ὁ θεῖος ἀνὴρ πρίατο μὲν θανά-
 » τριο κομιδὰν πατρὸς . ἐδό-
 » κησε τῶν πάλα γενεᾷ ὁπλοῖέροισιν
 » Ἔργον πελώριον τελέσας
 » Ὑπάτος ἀμφὶ τοκάδ' σιν ἔμμεν φρὸς ἀρετάν.
 Id est ,

- » Stephano Leono iuvene eruditissimo inter-
 » prete
 » Fuit & prius Antilochus generosus
 » Intellēctum hunc ferens , qui occubuit pro
 » Patre , homines spoliante ex-
 » pectans ducem Aethiopum Memnona .

Neslo-

- » reum enim equus currum detinebat
 » Paridis ex telis sauciatus . hic governa-
 » bat
 » Fortem hastam.
 » Messenij autem senis
 » Agitata mens clamavit filium suum :
 » In terram decidens autem verbum nō pro-
 » iecit ipsius ,
 » Manens uerò diuinus uir emit quidē mor-
 » te curam patris . ui-
 » sus est ueterum generatione iunioribus
 » Opus ingens perficiens
 » Summus circa parentes fuisse ad uirtu-
 » tem .

Xenophon uerò eo in opere , quod de Venatio-

Hieronymi Magii

ne posteris legendum reliquit, de eodem Antilocho sic habet, Ἀντίλοχος δὲ καὶ πατὴρ ὑπεραποθανὼν τοσαύτης ἔτυχεν ἐκείας, ὥς, μόνος φιλοπάτωρ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἀναγορεύειν. αἰ. Idest, Antiochus pro patre moriens, tantæ gloriæ cōsecutus est, ut apud Græcos solus prædicetur patris amator. Quanquàm in Latina Omniboni Leonicensi uersione, nō Antiochus, sed Antiochus, uitio, ut opinor, typographi, corruptè legitur. Vides quid gesserit Antiochus; unde tantum honorem meruerit. Quamobrem Cyriaco facile assentior, ut pro Hippolochum, Antiochum, apud Siculoteclem scribendum sit.

An iure apud Ciceronem in libro de Amicitia à Biante remoueatur sententia de amicitia cum futuræ inimicitiaë suspitione colenda. CAP. XVIII.

LÆLIUS apud Ciceronem in libro de Amicitia, Scipionem Africanum posterorem negasse dicit, ullam uocem inimiciorum amicitiaë potuisse reperiri, quàm eius, qui dixisset, Ita amare oportere, ut aliquando esset osurus. Nec uerò illum adduci potuisse, ut hoc (quemadmodum putaretur) à Biante esse dictum crederet, qui sapiens habitus esset unus
è se-

e septem, sed impuri cuiusdam & ambitiosi,
 aut omnia ad suam potentiam reuocantis, fuisse
 sententiam. Hac quidem apud Lactantium,
 quiuitas, mores, et secretas complurium Phi-
 losophorum satis accurate posteritati prodi-
 dit, non legitur. Quamquam autem in præsen-
 ti summi sapientissimiq; Imperatoris aucto-
 ritate frangor, illud tamen non censio omit-
 tendum, quod Cyriacus Stroza eruditissimus
 uir aliquando se animaduertisse narrabat, eius
 sententiae auctorem hac ratione nixum uideri,
 quod cum summa non in rebus modo, sed in
 humanis mentibus inconstantia atque instabi-
 litas quotidie deprehendatur, et mutari homi-
 num mores, quod & Scipio dicebat, soleant,
 usque adeo ut qui naturæ artificissimo iure deuin-
 cti sunt, sensissima inter se odia exerceant, ut
 non mirum sit si amici quandoque mutuas sa-
 sciipiant inimicitias, consultius facturi uidea-
 mur si mediocritatem seruemus, nos in amo-
 rem minimè effundamus: ac præterea arcanas
 res, quæ cognitæ, ac a vulgus editæ, nobis sint
 damnum allaturæ, non temerè amicis credere
 debeamus, ne si illi aliquando nos odio prose-
 qui cœperint, nos eorum quasi auctores malo-
 rum simus, qui reticenda, fideliq; silentio
 committenda protulerimus. Hanc autem sen-
 tentiam patrocinio dignam, præsertim nostra

Hieronymi Magii

hac etate, qua, ut inquit Ieremias, omnis proximus mercator incedit, & fraudes intestinaeque odia omnium ferè l. omnium animos inuasunt, usus ipse uita & optimus magister, amplectendam demonstrat. Quòd si auctoritatibus res firmanda sit, uidetur etiam Homerus Odys. lib. 15. hac de re differens, huic sententiae adhæsisse, cum ait ad eiusmodi propositum confirmandum,

- » ————— νεμεσῶμαι δὲ καὶ ἄλλω
» ἀνδρὶ ξεινοδόκῳ, ὅς κ' ἐξοχα μὲν φιλέησιν,
» ἐξοχα δ' ἐχθαίρῃσιν, ἀμείνω δ' αἶσιμα πάντα.

Idest,

- » ————— irascor autem & alij
» Viro hospitali, qui eximie quidem diligit
» Eximie autem odit: meliora autem mediocria omnia.

Ceterum Euripides & si alia ratione, alioq; argumento permoueri Thædræ nutricem in Hippolyto fecerit, eandem tamen eum secutum esse sententiam, eaq; delectatum, uersibus liquet infra scriptis,

- » ξῆν γὰρ μετρίας εἰς ἀλλήλους
» φιλίας θνητοὺς ἀνακίρνασθαι
» καὶ μὴ πρὸς ἄκρον μυελὸν ψυχῆς.
» εὐλυτὰ δ' εἶναι σέργηθρα φρενῶν
» ἀπότ' ὠσασθαι, καὶ ξυυλῆναι.

Idest,

Idest,

- » Oportebat enim parcius, & mediocres
- » Mortales inter se iungere amicitias,
- » Nec intima animæ medullatenuis.
- » Ipsosq; mentis amores faciles conveniebat
esse,

» Vt & minui, et augeri, ac intendi quirent.
Verum ad Biantis dictum quod attinet, Gel-
lius lib. I. cap. 3. sententiam eandem calculo
suo approbans, non Bianti, sed Chiloni tribuit,
sic enim ait, Chilonis, à quo dispartituncula
huius initium fecimus, cum alia quædam sunt
monitu utilia, atque prudentia, tum id maxi-
mè exploratæ utilitatis est, quòd duas ferocis-
simas afflictiones amoris atque odij intra mo-
dum tantum coercuit. Hac, inquit, fini ames,
tanquam fortè fortuna osurus: hac itidem te
nus oderis, tanquam fortasse pèst amaturus.
Hæc Gellius. Quem, dum verba illa suprà, His
igitur finibus, &c. desumeret, miror non ani-
maduertisse rem, quam præ oculis habebat,
scilicet non Chiloni, sed Bianti dictum illud es-
se tributum: nullumq; ea de re verbum profer-
re. Nisi fortè Scipionis ille secutus sit senten-
tiam, aut Ciceronis locum esse depravatam exi-
stimandum videatur.

Hieronymi Magii

Ethnicorum mos observatus, qui sepulchris iam conditos defunctos, funalibus accensis honorare solebant.

CAP. XIX.

DEFUNCTOS, qui iam sepulchris conditi essent, in anniversarijs & parentalibus, luminum funaliumq; frequentia honorari consuevisse, fuit olim à me apud Suetonium in Augusto observatum. sic enim ille habet de eodem Augusto loquens, Huius Masgabæ ante annum defuncti tumulum cum ex triclinio animadvertisset magna turba, multisq; luminibus frequentari, versum compositum ex tempore clarè pronuntiavit,

» Κτίσαν δὲ τύμβον εἰς ὅρῳ τυρούμενον.

Idest,

» Conditoris tumulum nideo flagrantem.

Conversusq; ad Thrasyllum Tiberij comitem contrà accubantem, & ignarum rei, interrogavit, cuius nam Τόττε putaret esse. quo hæsitante, subiiecit alium,

» Ὅρῳς ὁ ἄριστος μασγάζαν τιμώμενον.

Idest,

» Vides luminibus Masgabam honoratum?

Hæc cum subnotaſsem, incidi postea in Hieronymi p̃ij, & eruditissimi Theologi scripta contra Vigilantium Gallum, in quibus Vigilantiū

tantij illius haeretici impia haec contra Martyrum reliquias uerba referantur, Propè, inquit Vigilantius, ritum Gentilium in templis sub prae-textu religionis introducendum in ecclesiam: sole adhuc fulgente mores cererum accendi, et ubicumque, prout scilicet, res in quo in modico nascitur praecipue est in ecclesia, et in templis adorant. Magnam honorem praebent huiusmodi homines beatissimis Martyribus, quos putant de uicissimis circulis illustrandos, quos Agnus, qui est in medio throni, cum omni fulgore maiestatis suae illustrat. Haec ille. Vides quae pie fiebant suntque etiam hodie circa Sanctorum Martyrum tumulos, ex Gentilium propè, quem ipse obseruasset, ritu fieri, uisaria ac haerese correptum hominem dixisse. De sacris finalibusque, quae in exequiis olim usurpabantur, nos alibi multa, quae huc modò transferre non est operae premium.

Locus in commentariis Iulii Caesaris, quo ille pontis lignei in Rheno constructionem describit, declaratur.

CAP. XX.

VELICIVM Iulij Caesaris portem, non tam artis, formaeque nomine, quam descriptionis obscuritate famosum, quo ille Rhenum iunxit, quò exercitum traduceret, multi illustrare

Hieronymi Magii

fratre nostra, et parentum ætate contenderunt. Qui suas ad hanc usque diem inuulgauerunt sententias, sunt infrascripti, scilicet, Ioannes Iucundus, Leo Bapt. Albertus, Hieronymus Cardanus, Iul. Cæsar Scaliger, & Ioannes Euteonnulli eruditione, aut ingenij acumine secundus. Atque ij quidem ut in rempublicam literariam utilitatis non parum inueherent, summa ope contenderunt, sunt q; ea de causa bonorum omnium laudibus prosequendi, qui quod potuerunt sedulo præstiterunt, & si multorū iudicio rem non satis affecti uidentur. Horum exemplo & nos ducti, in hanc militiam nomen dedimus, eosq; labentes si fieri possit subleuare, pontisq; huius structuram breuibus declarare conabimur. Cæsaris uerba sunt hæc, Rationem igitur pontis hanc instituit. Tigna bina si squipedalia, paululum ab imo præacuta, dimensa ad altitudinem fluminis interuallo pedum duorum inter se iungebat. Hæc cum machinationibus immissa in flumine defixerat, fistucisq; adegerat, non sublicæ modo directæ ad perpendicularum, sed prona ac fastigiata, ut secundum naturam fluminis procumberent: his item contraria duo ad eundem modum iunctæ, interuallo pedum quadragenū, ab inferiore parte contrarium, atque impetum fluminis conuersa statuebat. Hæc utraque, insuper bipedalibus trabi-

trabibus immissis, quantum eorum tignorum
 iunctura distabat, binis utrinque fibulis ab
 extrema parte distinebantur. Quibus disclu-
 sis, atque in contrariam partem reuinctis, tan-
 ta erat operis firmitudo, atque ea rerum natu-
 ra, ut quo maior vis aquæ se incitauisset, hoc
 arctius illigata tenerentur. Hæc directæ mie-
 ctæ materia contexebantur, ac longurijs crati-
 busq; consterniebantur. Ac nihilo secus publi-
 cæ ad inferiorem partem fluminis obliquè ad-
 igebantur, quæ pro arcte subiectæ, & cum
 omni opere coniunctæ, vim fluminis exipe-
 rent. Et aliæ item supra portam mediocri spa-
 tio, ut si arborum trunci, siue naues deueni-
 di operis causa essent à Barbaris missæ, his de-
 fensoribus earum rerum vis minueretur neu
 ponti nocerent. Hæc ille. quæ ita explicanda
 atque accipienda esse censemus. Sesquipeda-
 lia.] idest sesquipedali crassitudine, ut omnes
 putant. Paululum ab imo præacuta.]
 Non admodum præacuta, eo quòd, ut est ue-
 risimile, alueus fluminis facillè cederet, ac ti-
 gna illa admissurus uideretur. Dimensa ad
 altitudinem fluminis.] Vt tamen habere-
 tur ratio partis tigni cuiusque, quæ in alueum
 adigeretur, & auctus fluminis, si pluuijs for-
 tè excreuisset. Interuallo pedum duorum
 inter se iungebat.] Transuersarius scilicet,

Hieronymi Magii

aut etiam fibulis è duriore materia, ut diuelli nequirent, in scalarum morem copulabat: tanto intervallo relicto, quantum ad bipedales trabes excipiendas satis esset. Machinationibus immissa.] nam propter magnitudinem ac pondus, sine machinis tigna illa bipedalia iuncta, in flumen immitti non poterant, ut qua oportebat alvei parte locarentur, & consisterent. Fistucisq; adegerat.] id est instrumentis ad difigenda altius tigna illa aptis, quæcumque ea fuerint, siue quæ machinis in capita tignorum demitterentur (quas nunc vulgo Mazzacastellos uocamus) siue multis ansis à quaternis aut pluribus hominibus sustollerentur ac illiderentur, ut malleis fieri solet. Cum enim alueus Rheni propter limum solidior non esset, ut in multis fluminibus usuenit, huius etiam organi ui tigna licèt sesquipedalia, Butcone quamuis reclamante, adigi potuisse exstimamus. Quòd autem alueus ad tigna admittenda minime esset contumax, ipse met Caesar innuit, ut diximus, qui tigna illa non admodum, ut alioquì oportebat, sed paululum præacuta fuisse dicit. Sanè uerbi Adegerat, sensus à Butcone, & alijs quibusdam alatus, mihi non uidetur germanus, si apud Latinos auctores eius usum spectemus. nanq; eo significatu usurpant, ut intus agere atque insi-

gere

gere demonstret. Plinius libro 16. cap. 10. in arborem clauus feruens adigatur. &c. Quæ res satis est manifesta. ut minime hoc loco audiendus uideatur Buteo, qui putat fistucis, id est palis quibusdam, circa tignorum calces defixis, tigna illa ui ac necessitate adaëta dici, hoc est in sua sede coacta, et obfirmata. Quod nescio quàm facile fieri posset, ubi flumen altius esset, adeò ut pali supra aquam non extarent, atque ideò tundi, ac in alueum satis agi non quirent. Præterea non uideo cur tigna, quæ sub publicis ex inferiore fluminis parte tanquam antis confirmabantur, his palis indigerent; aut cur infra opere ferè absoluto, sub publicas obliquas (sicut Buteo facit, & locum illum accipiamus) circa tignorum calces, non Buteonis prænotatas fistucas, siue palos Cæsar defigat. Adde quòd uerbum Adegerat, und cum uerbo Defixerat, respicit has uoces, Prona, ac fastigata, siue fastigiata; ut Cæsar tigna non ad perpendiculum, ut fieri consueuisset in sub publicis, sed prona ac paululum inclinata, defixa ac in alueum adaëta dixerit. Pedum quadragenum.] quadragenam dicit, non quadraginta, ratione multorum iugorum, quibus pons constare debebat, in quorum singulis, paria tignorum inuicem pedibus quadraginta distarent capitibus, non calcibus. ut

trabium

Hieronymi Magii

trabium bipedalium, quæ immittendæ essent, & pontis latitudinem intelligamus. Ab inferiore parte.] hoc est in aquæ superficie, inquit Buteo non sine errore, ut mihi uidetur, cum Cæsar fluminis partem intelligat post priora tigna, ut post uocem Quadragenum, conimponatur. Bipedalibus trabibus immis- sis.] crassitudine bipedali, quanta possit interuallo prædicto pedum duorum congruè excipi. quod Cæsar met explicat inquens, Quantum eorum tignorum iunctura distabat. Dixit autem trabibus, in plurali, respiciens ad plura iuga, non autem quòd binæ trabes immitterentur. ne nimis superflua firmitas quæ sita uideatur. Nullus enim Mechanicus aut Architetus negaturus est, trabes bipedales in quadraginta pedum spacio, transeuntis exercitus oneri ferendo esse. & si alibi contrarium affirmamus. Binis utrinque fibulis.] Buteo autem non binas fibulas utrinque, sed unicam ponit, quod miror ab eo esse factum, cum res satis sit aperta. Forma etiam fibularum magis operosa est, et infirma, quàm quæ loco huic conuenire uideatur, licet fibulæ in alios usus ad subnectendas uestes, ad baltheos, ceteraq; huiusmodi, ea forma ac etiam circulari serè, fieri consueuerint. Ego fibulas pro clauis è ligno duriore accipio, quibus adactis tigna illa
una

mē cum trabibus immixtis, prius perforata
 configerentur, atque unita continerentur. Fi-
 bulas autem, à figendo dictas *suſſior* (fixu-
 lam nanq; pro fibula ueteres dixerunt) uel
 quòd axiculum fibulae, qui balthreo, aut rei bu-
 iusmodi per fibulam ductae infigitur, referrent.
 Quod aut clauis non absimiles ab Architectis
 Mechanicisq; fibulae appellantur, satis demon-
 ſtrat Vitruuius lib. 10. cap. 2. dum de trium-
 phorum iunctura loquitur, quam infra cap.
 3. fibulationem uocat (licet Buteo & alij lo-
 ca haec aliter accipiant) & Oribasius in libro
 de Machinamentis, cap. 4. dum ait, fibulam
 in organo Fabri ſpatham diſtinere ad teſtudi-
 nem, & fibulam continendi cauſa in ſpatham
 atque radicem pertuſam inferi. & infra ſcri-
 bit, fibulas infixas clauorum uſum præſtare. Idē
 quoque inferius cap. 8. fibulae meminit, quae
 infigeretur luteribus organi cuiuſdam, ad con-
 tinendos dentes tympanorum uerſatiliu: eo-
 demq; capite fibula utitur tanquam clauo ad
 continendum plinthium in ſcammo, eadem ſe-
 re ratione, qua fibulis ſuis Caſar uſus eſt ad
 continendas intra tignorum binorum interual-
 la trabes bipedales. Capite denum 25. loquēs
 de Fabri prænotati organo, ſic inquit ex inter-
 prete, Propoſita pars radis per uio forami-
 ne pertunditur, per quod fibula demittitur, ne

Hieronymi Magii

radix euellatur, sed maris in iocamine tor-
queatur. Hæc ille. Vides fibulis Architectis
Mechanicisq; ipsis clauorum usum præbere.
Quæ testimonia cum fiat sitis, reliquis, quæ
afferre possem, supersedeo. Sanè Scaliger a no-
stra sententia non multum recessit, fibulas ip-
sas trabi ita inficiens, ut non ipsas tignorum
binorum summas partes cū trabe inserta per-
foderent, sed hinc inde trabis duntaxat capi-
ta, ut intra fibulas binas utraq; tignorum pa-
ria media distinerentur. Quæ fibulationis assi-
dio ab hinc annos sexdecim ab Andrea Bru-
gonio Mechanico præcellenti excogitata, li-
cèt Cæsaris sententiæ non nihil quadrare ui-
deatur, mihi non arridet, cū non multum
præstet firmitudinis, nec ita arctè ut oport-
uit, tigna trabemq; deuinciat. siquidem in
Scaligeri fibulatione, si maior vis aquæ se in-
citantisset, in duas duntaxat fibulas vis omnis
incubitura esset, scilicet utrinq; in interiores,
exterioribus nihil adiuuenti præstantibus: et
una solum defracta fibula, iugo pontis mul-
tum roboris decessum uideretur. Quæ pro-
spexisse pontis huius Architectos uerisimile
est. Minus etiam constructionis rationi, &
Cæsaris sententiæ quadrant Iuundi fibulæ,
quæ omnino à fibulatione quarumcūq; forma
aut imitatione absint, & magis trabem sus-
fulciunt,

fulciunt, quàm bina tignorum paria reuinci-
ant & detineant. Igitur, ut ego sentio, dicen-
dum uidetur, utrinque, idest in utroque tigno-
rum pari circa extremas, idest summas par-
tes, prope capita scilicet, ita fuisse fibulas,
quæ clauorum usum præberent, & fixas, ut
per tigna ac insertam trabem procederent, &
arctius tignorum trabisq; capita iungerent,
reliarent, ac distinerent. Quæ defixione ac iun-
ctura, nulla in opere huiusmodi, meo iudicio,
firmior, expeditorq; excogitari potest. Cuius
etiam hic est usus, ut trabem quamuis tigno-
rum transversarijs utrinque insidentem, ne su-
perinducto ponderi cedat, ac deorsum prola-
batur, contineat. Ab extrema parte.] id-
est suprema, siue summa; nam capita tigno-
rum significat, ut patet. Distinebantur.]
idest iuncta ac illigata utrinque detinebantur.
Quibus disclusis.] Quibus tignis utrinque
separatim clausis, idest iunctis, ac fibulis illis
defixis, arctius detentis. Claudere enim pro
iungere & Vlpianus noster aliquando dixit.
Quamquam non me latet & Scaligeri, ac Bu-
teonis fibulis tigna claudi, sed tamen non ita
ualidè ac ex usu ut nostris. Sublicæ ad in-
feriorem partem fluminis.] Iuundus, et
Buteo, perperam locant sublicas. alter enim
eas forma literæ X. intra bina tignorum pa-

Hieronymi Magii

ria pronas, alter circa tignorum calces dire-
ctus ad perpendicularum defigit, Cæsare quan-
vis reclamante, qui ad inferiorem partem flu-
minis adactas scribit, idest post inferiorem
partem pontis, ad differentiam subuclorum
uerborum, Et alie item supra pontem, &c.

Obliquè.] non rectè post tigna, sed imis hinc
inde partibus diuicatis, supremis autem mu-
tua inclinatione in tigna conuenientibus, ut
non solumum fluminis nixu exuperent, sed
ne tigna ad latera possent deflecti, efficerent.
Nihil etiam prohibet quominus dicamus, su-
blicas inferiori parte fluminis contra tigna
defixas fuisse, ita ut inclinatæ singule singu-
lis tignis posterioribus hæerent affixæq; es-
sent supremis partibus. Pro ariete subie-
ctæ.] idest ut quasi arietis ferire uolentis, et
in frontem maxima ui incumbentis, uicem,
aut potius similitudinem singule exhiberent,
perinde atque (ut Plauti uerbo utar) contra
uim fluminis arietarent. Buteo malè, ut mihi
uidetur, exponit Pro ariete, idest ante arie-
tem, ut sit aries machina, quæ robustum cy-
lindrum ualide ferratum, è sublimi præci-
pitem demittit in capita sublicarum, quam
Mazzacastellum nostri Itali appellant. perpe-
ram etiam accipit pro quolibet arboris trunco
seu rate, uel nauis, quæ fluminis impetu ferren-
tur

tur in sublicas. Cum toto opere coniun-
 &x.] ut differrent ab ijs, quæ supra pontem
 mediocri spatio defigebantur, et cum ope. e non
 iungebantur. Vides igitur quæ sint pontis hu-
 ius fibulæ, & sublicæ ad inferiorem partem
 fluminis pro ariete subiectæ: quæ duo, in hac
 pontis constructione difficultatem cõtinebant.
 Potuissim ichnographia ac scenographia quæ
 dicta sunt, lectorum oculis subiungere, sed allat
 à nobis apertiora videntur, nisi hebes quis o-
 mnino sit, quàm quæ delineationes schema-
 taquæ requirant.

Apud Clementem Romanum, & Epi-
 phanium per παλμῶν interpretem, &
 obseruationes, quod hominum ge-
 nus, & quæ res significantur.

CAP. XXI.

CLEMENS Romanus Constitutionū Apo-
 stolicarum lib. 8. cap. 28. scriptum reli-
 quit παλμῶν interpretem, probandum esse tem-
 pore, & nisi pareat reiiciendum esse, ut de a-
 lijs multis hominum generibus ibi constitui-
 tur. Cuius uocis eo loco significationem inter-
 pres, uir alioquẽ eruditissimus, non satis af-
 secutus, palmorum, uertit, nulla planè nisi ab-
 surda sententia.

Hieronymi Magii

Eadem uoce utitur Epiphanius in fragmento libri, quem Pacatus excelsant. s. enim ait, ἀποκρύπτει πορνείαν, καὶ μοιχείαν, καὶ ἀσέλγειαν, καὶ εἰδωλολατρίαν, καὶ φόνον, καὶ πῖσταν παρανομίαν, καὶ μαγείαν, καὶ φαρμακείαν, ἀστρονομίαν, κληδοισχάρας, παλαῶν παρατηρήσεις, ἐπαοιδίας, περίεργα, τὰ δὲ καλούμεθα φυλακτήρια. Quae uerba sic interpretatur Io. Mentenius, Scortationem detestatur, & adulterium, ac impudicitiam, & idololatriam; homicidium quoque, & omnem iniquitatem, ac praesligiaturam, & ueneficium, astronomiam, diuinationes, concussionum observationes, incantationes, appensa amuleta, quae & phylacteria dicuntur. Idemq; sic habet in uersionis margine, παλαῶν, fortasse chiromantiam significat. Cornarius uerò loco concussionum, tremorum habet. Sed omnes malè uerterunt, cum quid significaretur, non satis essent assenti. Tu dicas significari extispices seu extispicium. namq; Aruspices olim, ut ex Libanicis, ac etià Augustino patet, inspectione extorum & eorum palpitatione, futura praedicabant. quae res satis nota est. unde, apud Clementem ac Epiphanium, uertendum erat, palpitationum, quae uox extorum motui, quem antiqui obseruabant, maximè congruit. Et si non me latet uocem graecam alias etiam habere significaciones,

tiones, quæ locis his minimè quadrent. Palpitatio
nanq; extorum est, præsertim cordis, ac uenarum
seu potius arteriarum. Plinius lib. 32. cap. 5. Im-
ponat supra cordis palpitacionem mulieri dor-
mienti. Gallus lib. 18. cap. 10. uerba hæc ex an-
tiquis medicis refert, Σφυζμός ἐστὶ παλμός, ἢ ζέ-
σις φλεβός, ἢ ὀρτήσις. Id est, ut Gaza interpreta-
tur, Pulsus est subfultio & palpitatio, uel bulb-
lilio uenæ, aut arteriæ. Vides παλμόν uenæ aut
arteriæ tribui. Alijs possem exemplis rem com-
probare, quibus supersideo, cum illa faciliè lecto-
ribus in Græcis Latinisq; auctoribus occurrant.

Libri Quarti, & vltimi Miscellaneo-
rum, seu variarum lectio-
num

FINIS.

*Quædam, quæ in margine ab auctore immutata,
non satis animaduertimus, ut infra scribes.*

Honoratum habere, folio 96. a. lineæ 10. Illud, & etiam circa
forum. 67 b. 9 etiã & tabernas ad 97 b. 20. femoralibus,
& tibialibus. 130 a. 8. eilet bialibus. 131 a. 15. item Au-
gustinus. 140. a. 3. cas ait. 37. b. 27.

RERVM ET VERBORVM
MEMORABILIVM,

Nec non locorum, quæ in uariis au-
ctoribus uel restituantur, uel
explicantur,

Index copiosissimus.

A. frontem, B. tergum significat.

BBATIS *Panor. error.*

112.b.

Abscissionis libellus. 104.b.

Abysus quid in sacris literis.
mari subiecta. 161.b

A. cursi error. 33.b. 35.b.
41.b. & infra. 75.b. 91.a

Aceti species garum. Acetum solum, condimen-
tum ab Atticis dictum. 9.a.b

Achilles cur cithara ueretur. 204.b

Achillis sepulchrū quibus floribus ornatiū. 109.a

Adam gigas à quibusdam dictus. 15.b. ubi sepul-
tus. ibid.

Adamus pro ferri nucleo quibusdam. 89.a

Admittere equum, quid significet. 29.b

ad Cortes. 45.b

Aedes antiquorū, colūnā in medio habebāt. 126.b

Aegæa urbs unde dicta. 122.b

Aegidy Columnij ætate bombarda ignota. 5.b

Aegyptus totius Orbis horreum olim fuit. 38.b

Aegypti regio, Nili aluuiomibus, & adaggeratio
nibus

Index

nibus creuisse uidetur.	36.a
Aegypti fletibus solebant Nili irrigationem implorare.	36.b
Aegyptiorum opinio de aquarum origine.	163.b
αιματιον garum efficacius Græci dicunt.	90.b
Aemylj Probi locus restitutus.	207.b
Aes aut ferrum mouere, Sole aut Luna deficiente, cur multitudo consueuisset.	206.a
Aeris tinnitus Manibus demonibusq; inimicus.	205.b
Aeris uis.	206.a.
Aeris tēperatura quædā antiquis cognita.	130.b
Æreum corpus nullum animatum.	65.b. 134.b
Ærea rustica instrumenta priscis.	130.b
αιθρα quid.	70.b
Agentia & patientia debent in materia communicare.	62.a. 140.b
Αγκύλη, quid.	127.a
Aggeres Nili abrumpi, uetant leges.	38.a
αγγελιον πυροβολον Heronis.	3.b
Atacis ex pede talus maximus.	18.a
Albertus Floralius.	171.a
Alcæi Poëta, & antiquorum error.	55.b
Alciati error. 48.b. 178.a. furtum.	187.a
Alexandri Tralliani locus declaratur.	69.b
Alluiones circa Nilum maxima.	36.a
Amarantho sepulchra ornabantur.	109.a
Amare tanquam osuri an debeamus.	212.a
Ambitus.	188.b
Americus	

Index.

- Americus Vespucius Gigantū insulā inuenit.* 20.a
- Amerinus cucullatus a Demone amatus.* 134.b
- Amicitia unde dicta.* 66.a
- Anach uir gigantea proceritate.* 14.b. 18.a
- Andreas Brugonius.* 217.b
- Angelos cum mulieribus concubuisse quidam putant.* 14.a
- Anima magis continet corpus quā corpus animam.* 42.b
- Anima à corpore discessura cur metuat.* 195.a
- Anima post mortem, in corpus redire non potest.* 139.b.
- Anima generalitatis est Seruio.* 43.b
- Anima pro uita. pro animato corpore. pro cadauere.* 42.a
- Anima Algazel & Auicenna, exteriorem materiam mutare potest.* 62.a
- Anima à corpore soluta, deductoribus eget.* 195.a
- Anima est homo, non corpus.* 43.a
- Anima à corpore soluta, an irasci, & concupisci possit.* 139.b
- Anima à corpore seiuncta, an specialia cognoscat.* 140.a
- Animam & non corpus amittere, cur dicantur morientes.* 42.b
- Animas interfectorum hominum non fieri demones. 200. b. Cur has fieri demones Diabolus persuadere nitatur.* ibid.
- Animas à corporeis affectibus post mortem destitui*

Index.

- ui, existimasse antiquos.* 139.a
Animas interfectorum, & aliorum etiam hic oberrare, negat Chrysostomus. 200.b
Animas amare sedē corporū relictorum. 200.a
Animas circa sepulchra uersari, qui censuerint. 199.a.b.
Animas hominum, quidam Demones se esse fingunt. 200.a
Animas ui peremptorum indignari interfectoribus, olim creditum. 138.b. & infra.
Animalia diuersi generis si coeant, quae generare possint. 60.a.b.
Animalia cur maiora in mari quā in terra. 27.a
Animalia aërea Demones Platonici. 65.a
Animalia duobus duntaxat in elementis. 63.b
Animalis corpus nullum simplex. 135.a
Animalium diuisio quadrifida. 64.a
Animantes ciues quæ. 10.a
Antigenidas. 45.b.
Antilochus pro patre mortuus. 211.a.b
Antinomia eliminatur. 183.a.b
Antonius Döchius Lycæthropia correptus. 201.b
Antony Iuliani error. 106.a.b
Antonij Iusti Com. in Ariosti Satyræ. 8.a
Apes nec feræ nec mansuetas, cur Plinius dixerit. 10.b
Apes feritatem exuere. 10.b
Apes omnes Iureconsultis cur feræ. 11.b
Apum natura est fera. 8. b. neque placida neque fera.

Index

<i>fera. ibidem. Apes rustica seu fera & cicures.</i>	
<i>apum genera.</i>	9. a. b
<i>Apium, defunctorū feralibus epulis dicatū.</i>	107. a
<i>Apy corona sepulchrales.</i>	107. b
<i>Apio egere, qui dicantur.</i>	107. b
<i>Aqua lustrali templa ingredientes & Ethnici se aspergebant.</i>	194. b
<i>Aqua marina lustrationibus apta.</i>	194. b
<i>Aqua eaduca qua.</i>	146. b
<i>Aqua purgationis vim inesse, qui cēsuerint.</i>	194. a
<i>Aqua potu delectatus Horatius.</i>	40. b
<i>Aqua potus lippitudini annue medetur.</i>	41. a
<i>Aquarum orium quem esse dicant sacra litera, & alij.</i>	161. a
<i>Arbam, Hebraeis quatuor signif.</i>	16. a
<i>Ara in sepulchro. 111. a. aræ sepulchrorū.</i>	125. a
<i>Arboris appellatione & uites continentur.</i>	185. b
<i>Arbores terminales cum notis.</i>	187. b
<i>Arbores altissima quibus regionibus.</i>	26. b
<i>Arcades calceis lunatis usi.</i>	132. b
<i>Archidamus uiso catapulta iaculo, quid dixerit.</i>	1. b
<i>Archimedes Architectus.</i>	93. b
<i>Archimedes Siracusanum Bombarda inuentorem fuisse, quidam falsò existimarunt.</i>	2. a. b
<i>Aries animal errans & uagum.</i>	120. b
<i>Aries inter signa cæcus.</i>	123. b
<i>Aries gregis princeps.</i>	121. b. 122. a
<i>Aries sepulchro Isocratis cū Sirene isculptus.</i>	122. a
<i>Arie-</i>	

Index

<i>Arietis signum obscurum.</i>	120. b
<i>Arietis stella, homines uagos reddunt.</i>	120. a
<i>Ariete principatus significatus.</i>	122. a
<i>Arietes Dauidi quid.</i>	122. a
<i>Aristotelis error. 53. a. 130. a. 141. b. locus. 48. a. 56. a. sibi non constat super Astri ortu. 141. a. calumnias in Platonem intorquet. 162. a. eius tractatus ubi quadrifida animalium diuisio.</i>	64. a
<i>Aristotelis locus restitutus.</i>	210. b
<i>Armellini.</i>	142. b
<i>Arnoldus Arlenius.</i>	207. a
<i>Arrogatio per populum Adriani Imperatoris temporibus.</i>	178. a
<i>Arrogatio per populum sub Imperatoribus non multum uetustis.</i>	178. a. b
<i>Ariemon.</i>	93. b
<i>Astery gigantis cadauer.</i>	18. a
<i>Astrolabium olympus.</i>	155. b
<i>Athenodori Philosophi factum.</i>	198. a
<i>Atteij Capitonis locus.</i>	47. b
<i>Attica scriptura, Latina etiam dicta.</i>	207. b
<i>Aues in caelo nasci, uicoseulte dixit Iustinianus. 65. a</i>	
<i>Augustus quibus usus indumentis. 131. a. 142. a</i>	
<i>Augustini error.</i>	17. a. 33. a
<i>Ambus ulceratis non auspiciabatur antiqui. 174. a</i>	
<i>Aulus Gel. quo tempore floretet.</i>	178. a. b
<i>Auli Gellij locus non patitur emendationem. 103. a</i>	
<i>Gellius parum doctus. 66. b. eius incuria. ibid. locus.</i>	

Index.

cus.

125.b

Auli Gellij locus corruptus restituitur. 102.b.

44.b.error.70.a.locus.179.a.

Auster, qui nostras perflat regiones, unde oritur.

141.a

Azonis error.

145.b

B

BALLISTIS atque onagris olim nullum tormentum ualidius.

2.b

Barbari dicti à Græcis Latini.

156.a

Βαρβαρικόν. Barbaricum.

153.a

Bartholo unde erroris ansa.

169.b

Bartholi opuscula tria improbata, et reiecta. 167

a. & infrà. Bart. error.

75.b

Bartholomæus Magius.

127.b

Bartholomæus Soccinus mendosum, & adulterinā inscriptionē urnæ Papiniani affert. 95.b

Βαρυζώvous, nobiles puellas Græci uocant. 8.a

Becichemi error.

128.a

Beroaldi error. 9.b. & infrà.

129.a

Biliosos siccis lipitudinibus corripit.

40.a

Blondi error.

149.b. 159.a

Bombarda quo tempore inuenta, non satis constat.

4.a

Bombarda inuentor, Chimistes Coloniensis. 3.b. 4.

b. eius nomen ignoratur.

2.a

Bombardæ usus quando, & ubi primū. 4.b. 5.a

Bombardæ, Francisci Petrarchæ tempore. 5.a

Bōbardarū usus apud Barbaros antiquus. 5.a.b

Bos

Index.

<i>Bos olim maxima in Sabinis.</i>	28.a
<i>Briccola, machine bellicæ. 5. b. usurpata à Turcarum Imperatore.</i>	6.a
<i>Briccolarum usus in turribus.</i>	6 b
<i>Brisca barbarè pro fauo.</i>	91.a
<i>Bruto spectrum terrificum uisum.</i>	202.b
<i>Bubularũ carniũ esus robur corpori cõciliat.</i>	123.a
<i>Βούλιμος an etiam à calore. 69. a. in qua re à fame canina differat.</i>	ibid.

C

C AD AVER magnitudinis non parvæ in agro Rhegino repertum.	20.a
<i>Caruleus color in funere puerorum, & adolescentum.</i>	160.a
<i>Cecily locus.</i>	110.a
<i>Cadaueris nostri cura nobis insita.</i>	116.a. b. 117.a
<i>Cadaueri uni unum holocaustum.</i>	124.a
<i>Cadauera in potestate esse Zazelis Damonis, aut Eurynomi, qui censuerint.</i>	200.b. 201.a
<i>Cadauera presentibus occisoribus sanguinem è uulneribus emittere.</i>	176.a
<i>Cadauera etiam apud Hebraeos aliquando cremata.</i>	150.a
<i>Cadauera cremare, institutum antiquissimum apud Rom.</i>	148.a. & infra
<i>Caderẽt ut honestè morituri multi curauerũt.</i>	116.a
<i>Caius duorty etymologiam absurdã affert.</i>	104.a
<i>Cay Iurisc. locus restituitur, & declaratur.</i>	185.a
<i>Calcei linter.</i>	129.a
	Calcei

. Index

- Calcei mullei alutati.** 131.b
Calcei corrigiarum inflexione adornati, formaliter a C. 132.b
Calcei lunati. ibid.
Calor augendi corpora vim obtinet. 24.a. 25. b
Calybs, ferri nucleum non uidetur significare. 87
b. 88.a
Campanarum sono Demones depelli. tempestates sedari. 206.b
Camparma auctoris uilla. 57.a
Canem ex homine aut ouem, & e conuerso, gigni non posse. 60.b
Capillos in orbem uoluebant mulieres caput ornantes. 128.a
Capiti non parcere, quid significet apud Lactantium. 115.a
Capra, Homeri patria an significata. 122.b. & infra.
Capella coelestis quos demittat influxus. 123.b
Capra solers animal. Capra index. 122. b. Delphici oraculi locum inuenit. ibid.
Caprae Ioui immolabantur. 125.a
Caprae Syriae praecellentes. 123.a
Capris ducibus Cranaus usus est. 122.b
Capris albis sacrum fiebat Apollini Græco ritu. 125.a
Capreoli in cochleis. 94.b
Carnes asse humide: elixæ sicca, qua rōne. 56. a
Carnifici Rhodum ingredi non licebat. 209.a
Carnifi-

Index.

<i>Carnifices cur in hominum odia incurrāt.</i>	208.b
<i>Carnifices Romæ pro, & urbis domicilio privati.</i>	208.b
<i>Caroli V. Imp. servus à pedibus magnæ proceritatis. Eius cadaver et moles Bononia.</i>	20.a.b
<i>Caroli Carassæ morituri cura.</i>	119.a
<i>Κασίτερος.</i>	130.a
<i>Catamius puer pro concubino.</i>	76.b
<i>Catamii, pueri cur dicti,</i>	77.a.b.78.a
<i>Catonis locus.</i>	146.b
<i>Cauda mutila prædita animalia, aut cauda carentia, non mactabantur Dys.</i>	173.b
<i>Centauri si nascantur statim pereunt.</i>	58.a
<i>Centauri cur quidam populi crediti.</i>	59.b
<i>Centaurorum procreatio cur impossibilis.</i>	60.a
<i>Κάλκεον ferrum dictum, putant non sine errore Io. Tzetzas.</i>	130.a
<i>Chalamusc Hebrais quid. unde dicatur.</i>	88.b
<i>Christophorus Barchicus.</i>	123.a
<i>Christophorus Rufus.</i>	125.b
<i>Χθονίς Mercurio deducendi animas munus antiqui iniunxerunt.</i>	195.b
<i>Cibi appetentia unde fiat. 67.a.b. de fraudata appetentia.</i>	68.a
<i>Ciconia erga uerulos parentes pietas.</i>	189.a
<i>Cicronis locus declaratus. 34.b. 46.b. 47.b. 63.b. 108.a. in examen uocatus. 211.b. & n. fr. i.</i>	
<i>Cippi pomærij.</i>	157.b
<i>Claudius Ubaldinus parricida.</i>	189.a

Index,

<i>Claues à Iano inuenta.</i>	158.b
<i>Clementis Ro. locus declaratus.</i>	219.a
<i>Clementis libri Apostolicarum constitutionum à quo primum Gracè inuulgati.</i>	91.a
<i>Clypeus quo cōtra obrectatores tegitur Valla.</i>	85.b
<i>Cochlea perpetua antiquis in usu.</i>	94.b
<i>Cochlea lentis speciem referens.</i>	94.b
<i>Cochlea non fuit inuentor Archimedes.</i>	94.b
<i>Cochleam, utem uulgò dicimus.</i>	93.b
<i>Cochlearum species.</i>	94.b
<i>Cœmeteria, unde dicta.</i>	112.b
<i>Kolias piscis.</i>	91.a
<i>Collicie uel colliquie.</i>	146.b
<i>Color Luteus nouis nuptis in usu.</i>	129.a
<i>Color albus in funere. 159.a.b. niger ibidem. Cyaneus.</i>	160.a
<i>Color niger mortalis.</i>	159.b
<i>Columbe feræ & placide. colūbarum genera multa.</i>	11.b. 12.a
<i>Columbarum omnium cur feram esse naturam, in iure dicatur.</i>	11.b
<i>Columnæ in medio habebūt ades antiquorū.</i>	126.b
<i>Kόλουρα animalia non sacrificabantur.</i>	173.b
<i>Cononi immunitas, & statua publicè decreta.</i>	83.b
<i>Constitutio in XI. lib. C. emendatur.</i>	146.a
<i>Constitutio in XI. lib. C. declaratur.</i>	38.a
<i>Constitutio Valentiniani & Grat. illustrata.</i>	153.a
<i>Constitutio Constantini illustratur.</i>	190.b. 191.a
<i>Constitutiones quedam emendatæ.</i>	35.a.b
<i>Coraula</i>	

Index.

<i>Coraele monumentary.</i>	45.b
<i>Cornazani opus de re militari.</i>	3.b
<i>Cornary error.</i>	219.b
<i>Cornicis Subianensis in Venere obitus.</i>	134.a
<i>Corone Lance antiquissime.</i>	110.a
<i>Coronæ tenys ornabantur.</i>	109.b
<i>Corpus anime gratia conditum.</i>	43.a
<i>Corpus solum nostrum esse uidetur.</i>	43.a
<i>Corporis uitia ad animum reficiuntur.</i>	176.a
<i>Corpora hominum magna in frigidis, & in calidis regionibus.</i>	26.a
<i>Corpora humana an ultra septem pedes excrescere possint.</i>	18.b
<i>Corpora antiquorum, Homerus uastiora fuisse arbitratu est.</i>	18.b
<i>Corpora serui dicti.</i>	43.b
<i>Corpora proccra, labori inepta.</i>	25.a
<i>Corpora hominum cur nostra aetate quàm apud antiquos breuiora.</i>	13.b
<i>Corporum humanorum staturam paulatim minui putauerunt Homerus, Lucretius, & Virgilius.</i>	22.a.b
<i>Corporum incrementum immodicum, Hippocratis sententia unde.</i>	24.a. & infra.
<i>Corporum proceritatis, cause multae.</i>	25.b. et infra.
<i>Corporum incrementum à forma non à materia.</i>	24.a
<i>Corporum magnitudinis cause quæ Auctores.</i>	24.a
<i>Corui funus celebre Romæ.</i>	109.a
<i>Crepida unde dicta.</i>	132.b

Index.

<i>Crepida Senatoribus indecora.</i>	132.a
<i>Crepidæ qui gestauerint apud antiquos.</i>	131.b
132.a	
<i>Crescendi lex in corporibus.</i>	27.b
<i>Kpnmis, basis.</i>	132.b
<i>Kpnmidas quæ calceamenta Græci appellauerint.</i>	
132.a	
<i>Crudis pile ludus cur inimicus.</i>	39.a.b
<i>Crudis quæ præstigia conducant.</i>	39.b
<i>Crurum gracilitas quo pacto repleatur.</i>	100.b
<i>Culeus parricidarum ex qua re fieret.</i>	190.b
<i>Culine, loca sepulchra inopum destinata.</i>	112.b
<i>Curti Paloni moriuri scilium.</i>	118.b
<i>Cyaneus color in funere.</i>	159.b
<i>Cyprianus in carnificem munificus.</i>	209.a.b
<i>Cyriacus Strozæ.</i>	210.b.212.a

D

D AIMACHI commentaria obsidionalia.	88.a
<i>Dæmon circa sepulchrum.</i>	198.b
<i>Dæmones sacri aris tinnitu depelli.</i>	205.b
<i>Dæmones animalia aerea Platonici.</i>	65.a
<i>Dæmones cur circa sepulchra.</i>	201.a
<i>Dæmones esse, Peripatetici negant.</i>	202.a.b. sic et
<i>Sadducei. ibid & alij</i>	203.a
<i>Dæmones an rebus usi Veneris.</i>	14.a.134.b
<i>Dæmones omnes hominum osiores.</i>	135.a
<i>Dæmones amore capti. an Zelotypi.</i>	134.a.b
<i>Dæmoniæ cur circa sepulchra, et in sepulchris.</i>	
201.a	

Dæmonia-

Index.

<i>Demoniacorum effectus quibus causis adscribat</i> <i>Aristot. 203. a. de his quid senserit Cattanius</i> <i>Imolensis. ibid.</i>	
<i>Dee Viriplacae sacellum Romae.</i>	104. b
<i>Debitorum bona non corpora creditoribus obliga</i> <i>ta apud Aegyptios.</i>	32. a
<i>Decurionum liberis Diuisiones datae.</i>	74. b
<i>Decurionibus ob statuæ dedicationem Diuisiones</i> <i>datae.</i>	74. b. 75. a
<i>Deliciae regule quæ sint.</i>	146. b. 147. a
<i>Deliciae aquarum. i. deriuationes.</i>	146. b
<i>Delicia tignum.</i>	147. a
<i>Delicia: um tectum.</i>	147. a
<i>D. M. literæ interpunctæ quid in Eibnicorum</i> <i>sepulchris significent. 101. b. error multorum.</i> <i>ibidem.</i>	
<i>Democriti, & antiquorum error.</i>	193. b
<i>Democriti liber de pestibus, & rationalium ma</i> <i>lis.</i>	193. b
<i>Dens molaris miræ magnitudinis à Diuo Augu</i> <i>stino inuentus.</i>	16. b
<i>Dentes gigantis nouenarum librarum.</i>	19. a
<i>Deum peccata maxima purgare, et Seruatorem</i> <i>esse, Eibnici fauentur.</i>	194. b
<i>Dys quæ sana & perfecta solùm oblata.</i>	173. b.
<i>& infr. a.</i>	
<i>Dies cur in xij. horas diuisus.</i>	50. b
<i>Diuergia aquarum.</i>	104. a
<i>Diuisiones die natali mortuorum dabantur.</i>	74. a

Index.

Disiunctores à iure tribus huius gratia dabantur.

74.a

Disiunctores ab appellativis causis diti. 75.a

Disiunctores que sunt apud Grecos in I. r. sc. 72.b

quo tempore, & quibus dantur. 73.a.b

*Divortium primum in quodam Romano, non
satis constat.* 102.b

Divortium à Plurone permittitur. 104.b

Divortij etymologia. 104.a

Divortij nomen apud Hellicos unde. 104.b

Divortij in ipso verba solennia. 105.a

Donau sententia reuerentia. 126.b

Δουποδίκην quid sit. 127.a

*Duodecim Tabularum multa ex legibus Regis, ex
moribus pop. Ro. & nonnulla ex Italiorum
legibus habuisse.* 32.b

Duodenarius numerus. 50.b

E

ECCLESIASTICI locus emendatur. 54.a

Echici cur acutem uocem edant. 48.a

Elephanto maius animal nullum in terra. 27.a

Ελξ quid sit Athenæo. 93.a.b. unde dicatur.
94.a.b

Enach uir gigas. 14.b

Enny locus. 149.b

*Ephippium cum stapis Forocornelij in uenusto tu-
mulo inuentum.* 101.b

Epigramma s. pulchri Homeri. 124.b

Epiphani error in temporum supputatione. 103
b. locus

Index.

b. locus declaratur.

Epitaphium urnæ sepulchralis Papiniani. 95.b

Erasistrati incuria. 66.b. ignoratio. ibid.

Erasistrati locus declaratur. 70.a

Erasmi error. 97.b

Error quorundam. 151.b. 159.a

Euangelij locus illustratur. 47.a

euæpía quid. 70.b

euðios quid sit. 70.b

euðia, quid significet. 70.a.b

Eunuchas mulieres quis primus ficerit. 82.b

Eunuchorum quis usus apud antiquos. 82.b. Eu-

nuchi cunnilingi. eorum natura. 83.a

Eupolis prima nuptiarum nocte extinctus. 133.a

Eustathij locus. 127.a

Eurynomus Damon. 201.a

Exercitij quæ commoda. 39.a

Extincti in Venere. 134.a

Exustio cadaverum Regum Hebræorum qua-

lis esset. 150.b

F

F AEX aceti raparum condimentum. 92.a

Faliscorum leges aliqua in duodecim tabulis

connectæ. 32.b

Fama Poëtarum clypeus. 152.b

Famæ quis res Virgilius adscribat. 152.b

Fames canina, unde. 68.b

Fames unde. 67.a.b

Fames non naturalis unde. 68.a.b

Ff 4 Fames à

Index.

<i>Fames à calore.</i>	69.b
<i>Fasciæ crinales, & mammillares.</i>	128.a
<i>Fasciæ crurales. 128.b. pedales.</i>	129.a.
<i>Ferrary, & multorum error.</i>	178.a
<i>Ferri nucleus.</i>	87.a
<i>Ferrum priscis non erat in usu.</i>	130.a
<i>Ferri laminas quo pacto purgarent Hispani.</i>	86.a
<i>Festi error.</i>	168.b. 169.a. locus. 109.b
<i>Fibula quid sit Mechanicis & Architectis.</i>	217.a.b
<i>Finium nota multa. 187.b. spaciū.</i>	187.a
<i>Fistulatores & fiducines in bello.</i>	204.a
<i>Flamini funebres tibias audire illicitum.</i>	46.a
<i>Floribus omnibus sepulchra ornabantur.</i>	109.b
<i>Florentini, patritij uiri morituri cura.</i>	119.a
<i>Flumina cornuta, eorum natura.</i>	168.b
<i>Fœminalib. usi Scythæ. 131.b. item Augustus, & tibial.</i>	131.a
<i>Fossæ in Aegypto Niliacæ.</i>	37.b. 38.a
<i>Franciscus Robortellus.</i>	30.a. 102.a. 139.a
<i>Franciscus Spatarius.</i>	171.a
<i>Franciscus Hotomanus.</i>	178.a. 183.a
<i>Franciscus Forrerius.</i>	88.b
<i>Franciscus Baldunnus.</i>	190.b
<i>Franciscus Petrarca quo tempore obierit.</i>	5.a
<i>Franciscus Valeriola.</i>	69.a. eius lapsus. b
<i>Francisci Philelphi error. 30.a. Connani.</i>	81.b
	Fran-

Index

<i>Francisci Aligeri, & aliorum lapsus.</i>	47.b
<i>Frigus cur urere dicatur.</i>	52.b. & infra.
<i>Fronde sepulchris impositæ.</i>	109.a

G

G <i>ALENI locus.</i>	56.a.b
G <i>Galeoti Marty error.</i>	53.a. 137.b. 99.b
<i>Galli an uini, & frugum desiderio se Italia super fuderint.</i>	151.b. & infra.
<i>Ganimedes ab antiquis Catamitus dictus.</i>	78.a.
<i>Garum quid sit.</i>	90.a.b
<i>Geminiani error.</i>	112.b
<i>Geometria à quibus excogitata.</i>	36.a
<i>Georgij Castriotæ ensis 'Pisauri.</i>	87.a
<i>Gigantis caluaria à Guilandino uisa Iulia Casarea.</i>	19.b
<i>Gigantis cadauer in Africa repertum.</i>	19.b
<i>Gigantis cadauer Boccacij ætate in Sicilia inuentum.</i>	19.a
<i>Gigantes Mosi aliquando homines bellicosi.</i>	14.b
<i>Gigantes fuisse, sacra Scriptura testatur.</i>	14.b. 15.a. 16.a.b
<i>Gigigantes cur hodie non generentur.</i>	20.b
<i>Gigantes Anachim, uel Enachim unde dicti.</i>	14.b
<i>Gigantes post cataclysmum.</i>	15.a
<i>Gigantes ex Angelor. coitu angeniti.</i>	13.b. 14.a
<i>Giganteæ proceritatis homo in Syria.</i>	17.a
<i>Giganteo corpore scemina quadam.</i>	17.a
<i>Gigantiū insula cuius proceritatis hoīes alat.</i>	20.a
<i>γίγγαι τῖβια.</i>	46.a

Græcorum

Index.

<i>Græcorum uerborum quæ Gellius habet interpretes</i>	
<i>Gaza.</i>	66.b
<i>Gregorius Angelerius.</i>	38.b
<i>Gregory Giral. lapsus.</i>	47.b
<i>Guido Morgalanus.</i>	79.b
<i>Guilielmus Budaus è Beroaldi scriptis multa desumpsit.</i>	37.b
<i>Guilelmi Buda. lapsus.</i>	30.a.b

H

HAEREDITAS cur in 12. partes diuisa. 50.b
Harmonia Lydia, acuta, & stridula. 45. b.
& infra.

*Harmody, & Aristogitonis statue Venetus por-
 pt. uenice. Atheus. Ence. 83.b. 84.a*

Haste cur in bello defigerentur. 127.b

Hastæ quo loco recondere antiqui. 126.a

Hegesippi lapsus. 177.b

Hemici error. 218.b

*Herbe plantæj, cur frigore ingruente inare-
 scant. 54.a*

Hercules cur leonina uelututus pelle fingeretur.

144.a

ἱερὰ βοτάνη. 191.b

Hieronymi, & aliorum error. 15.b

*Hippocentauri, monstra sunt ficta. an nasci pos-
 sint. 57.b. & infra*

Hippocratis locus declaratus. 25.b. 71.a.b. 193.b

Hippolyti Medic. Card. factum, 203.b

Homerus in Io insula moritur, & tumulatur.

Index.

124.b. Iensis. 120.a. 125.a.b	
Homerus Syrus.	122.b
Homerus cur pisces Græcorum mensis non appo- suerit..	123.a
Homerus pro Deo habitus.	121.b
Homerus cæcus.	123.b
Homerus omnis uirtutis pater dictus. 21. a. ho- minum decrescere paulatim corpora putauit. 21. a. b	
Homeri error. 22. b. quo is tempore in humanis fuerit.	22. b. 23. a
Homeri natura uaga.	120. a. 121. a
Homeri patriæ incertitudo unde.	121. a
Homeri parentes ignorati quã ob causã.	121. a. b
Homeri manes ab Appione Grammatico cur euo- cati.	121. b
Homo longitudinis nouem pedum.	17. b
Homo per dici statura similis.	17. a
Homines quo modo in lupos uersi.	201. b
Homines mōstrosos, unde natos dicāt quidã.	60. a
Horatius uini potationes cur laudet, & suadeat, aquæ alioqui potu delectatus.	40. b
Horatius qua lippitudine laboraret. 40. a. bilio- sus ibidem.	
Horatii locus declar. 39. b. 40. a. b. 41. a. 172. b	
Hosiarum delectus tam apud Ethnicos, quàm apud Hebræos.	174. b
Hoslicum.	153. a
Humor incrementi magni causa in animalibus,	

Index

<i>& plantis.</i>	26.a.b
<i>Humum accedere aqua, quæ dicatur.</i>	146.b

I

I ACOBVS Cuiacius.	103.a.146.a
<i>Iacobi Taurelli error.</i>	40.b
<i>Iacobi Crucei error.</i>	64.b.125.b
<i>Ianus Pomæria excogitauit.</i>	158.a.b
<i>Ianus cur medius ab Horatio, & Cicerone dictus.</i>	97.a.b
<i>Iani sacellum æreum in medio Fori Romæ.</i>	97.a
<i>Ianitores.</i>	97.a.b
<i>Ianua unde dicta.</i>	158.b
<i>Ienses Homerum sepeliunt.</i>	124.b
<i>Imaginationis uis in nobis.</i>	61.b
<i>Imaginatiuæ uirtutis uis.</i>	140.b
<i>Impossibilia à Poëtis scripta, quot modis defendantur.</i>	152.a
<i>Inclino uerbum obscænum aliquando.</i>	77.b
<i>Insula hostijs è lana.</i>	109.a
<i>Interfectorum hominum animas, Dæmones se esse fingunt.</i>	200.a.b
<i>Ioannes Ricciardescus.</i>	23.b
<i>Io. Andreas Angelerius.</i>	181.b
<i>Ioannes Gallus.</i>	136.b
<i>Ioannes Michaël Brutus.</i>	206.b
<i>Ioannes Tortellius.</i>	99.a
<i>Io. Bapt. Giralduſ.</i>	50.a
<i>Io. Nicolaus Iustus.</i>	171.a
<i>Ioannis Anny error.</i>	156.a

Joannis

Index

<i>Joannis Butconis laus.</i>	171. a. 214. b. lapsus. 18.
	a. b. 215. b. & infra.
<i>Joannis Zetza erratum.</i>	130. a
<i>Jo. Manardi error.</i>	71. a. 72. a
<i>Jo. Jucundi error.</i>	217. b
<i>Jo. Caroli Bouy error.</i>	219. a
<i>Joannis Ferrari lapsus.</i>	81. b
<i>Jo. Bapt. Py error.</i>	107. a. b
<i>Jo in insula obiit, & sepulchus est Homerus.</i>	124. b
<i>Isaac Abaruanelli error.</i>	151. a
<i>Ischiadicis musica medetur.</i>	205. a
<i>Isidis sacra cū fletu ab Aegyptijs celebrata.</i>	36. b
<i>Isidori error.</i>	166. b
<i>Isocratis sepulchro aries cum Sircne.</i>	122. a
<i>Jul. Caf. Scaligeri error.</i>	217. b
<i>Julius Sirenus.</i>	62. a
<i>Julius Paulus Plutarcho recentior.</i>	160. a
<i>Ius unde dictum.</i>	165. a. b
<i>Iustum unde dicta.</i>	165. b. 166. a
<i>Iustitiae symbolum ciconia.</i>	189. a
<i>Iusta cur dicta parentalia.</i>	112. a
<i>Iustiniani locus.</i>	12. a. b. 41. b. & infra. 51. a. 65.
	a. 57. b. & infra. 82. a. 185. a. 186. a.
<i>Juvenalis locus.</i>	91. a

L

L ACERTVS piscis.	91. a. lacertuli panes. b
L actantij Firmiani locus.	111. b. 115. a
<i>Lampridy locus.</i>	80. a
<i>Lanisci unde dicti.</i>	109. b
	Lanisci

Index:

<i>Lanisci aurei striati.</i>	110.a
<i>Lapides intra terram oriuntur.</i>	182.b
<i>Lapides alicubi crescunt.</i>	182.b
<i>Latini Barbari dicti.</i>	156.a
<i>Latinis in Latinorum rebus, magis quam Græcis credendum.</i>	103.b
<i>Laurentius Vallæ quo tempore scripserit Elegantiarum libros.</i>	46
<i>Laur. Vallæ locus restituitur . 76 . b . 85 . b . idem defensio ibid.</i>	
<i>Lazarus Bayssæ error.</i>	28.b
<i>Legationes de pace cum tibys, qui obierūt.</i>	204.b
<i>Lex Manilia</i>	186.b
<i>Lex mancipij.</i>	172.b
<i>Lex Numæ posthumia.</i>	148.b
<i>Lex Cornelia de parricidio, Pompeia antiquior.</i>	190.a
<i>Legis Curia in arrogationibus usus etiam sub Impp.</i>	178.a
<i>Legi, Quinque pedum . C. Finium regundorum . qui primi illuxerint. 186.b. & infr. i.</i>	
<i>Leges sumptuariæ Romæ ex Lycurgi axiomibus . 33.b.</i>	
<i>Lege Rhodiorum cautum erat, ne carnis ex urbem ingrederetur.</i>	209.a
<i>Leges xij. Tabularum à Decemviris scriptæ. 34.a</i>	
<i>Leges duodecim Tabularum quibus ex legibus , ac moribus composuæ.</i>	32.b. 33.a
<i>Legum tituli rubri. 49 b. i. e. sepulchrorum. ibid.</i>	
<i>Lesbiari</i>	

Index.

<i>Lesbiari quid sit.</i>	115. a
<i>Liburna Dea quarum rerum inspectrix.</i>	112. a
<i>Libri rituales Hethruscorum, quid continerent.</i>	158. b
<i>Libri sacrificandi artem continentes.</i>	175. a
<i>Limites agrorum angusti.</i>	188. a
<i>Limitares viae.</i>	188. a
<i>Linguae Mercurio à quibus sacrificatae.</i>	196. b
<i>Lippitudo Floratij arida erat.</i>	40. a
<i>Lippis pila ludere cur inimicum.</i>	40. a. b
<i>Lippitudini siccae modica meri potio aliquando cum balneo utilis.</i>	41. a
<i>Lippitudines aridae quos inuadant.</i>	40. a. b
<i>Luerarum humanorum studium immodicum Iu reconsultis obesse.</i>	80. b
<i>Liny error.</i>	158. a
<i>Liny testimonium eleuatur.</i>	157. b
<i>Liny locus declaratur.</i>	106. a
<i>Ludouicus Russardus. 146. a. eius glossema reij- citur.</i>	185. b
<i>Lugentibus pelles in usu.</i>	144. b
<i>Lugubris sonus grauis. 45. a. item acutus, & stri- dulus. b.</i>	
<i>Lycanthropia laborantes cur circa sepulchra.</i>	201. a. b
<i>Lycanthropiae signa.</i>	200. b
<i>Lymbus quid Latinis.</i>	156. a
<i>Lyriceorum mos, uini potationem laudare, se q̃, bi- baces demonstrare.</i>	40. b
	Machi-

Index.

M

- M**ACHINARVM bellicarũ Romani à Gra-
cis artem didicerunt. 3.a
- Magnitudo quot modis accipiatur. 25.a
- Manes condere. 198.b. 199.b. 200.a
- Manes silentium amare crediti. 206.a
- Mantua Benaudius. 191.a
- M. Antonius Muretus. 94.a
- Mare omnis humoris fons Solomoni, Lucretio, et
Basilio. 161.a
- Marinus Becichemus. 187.a. eius erratum. 48.b
- Martialis locus emendatus. 91.a
- Marcus Maninus. 134.a
- Matthæus Doctorius. 79.b
- M. Varro Pythagorico more sepultus. 110.b
- M. Varronis epigramma emendatum, ac illu-
stratum. 120.a
- Mechanici multi apud Græcos. 3.a
- Melancholia species Lycanthropia. 201.b
- Melchior Guilandinus. 19.b
- Memoria defunctorum ad monumenta. 73.a
- Mensura plurima cur in xij. partes diuisa. 50.b
- Mercurio terrestri deducendarum animarũ mu-
nus iniunctum. 195.b. 196.a
- Mercurius cur animarum deductor dictus. 196.b
- Michaël Archāgelus animarũ ductor. 195. a.b
- Michaël fterus. 83.a
- Miles non à militia dictus. 166.a
- Milites sine pietate, & hominum pessimi. 112.b
- Milesia-

Index.

- Milesiarum virginum uesania & inhumanitas,
quo pacto frenata. 118.b
- Milites morientes in bello, sepeliuntur sumpti-
bus communibus legionis. 113.a
- Milites insepultos relinquere, Atheniensium du-
cibus capitale. 113.b
- Militarium technarum libri auctoris. 92.b. cui
dono dati. 6.a
- Modestini locus Benavidj emendationem non pa-
titur. 191.a b
- Modestini locus declaratus. 191.a
- Mœri, muri. 158.a
- Molibus atque exaggerationibus Aegyptius mu-
nita. 37.a
- Monstra cur rarò in hominibus. 63.a. quibus lo-
cis frequentia. ibid.
- Monstra a natura præternaturã. 62.b. & infrã.
- Monstra fato fieri ait Ulpianus. 62.a
- Monstra unde fiant. 62.a.b
- Monstra quæ uiuant. 63.a
- Monstra ex impressione cœlesti gigni, qui censeant.
62. a
- Monstrorum bifida diuisio. 62.b
- Monstrosa cur Neptuno tributa. 27.a
- Monumentarij. 45.b
- Morbi, qui ex animi moribus proueniunt, quomo-
do arcendi. 205.b
- Morborem popularium causa. 193.a
- Morientes cur animam non corpus amittere di-
cantur. Gg

Index.

<i>cantur.</i>	42. b
<i>Morigerari ore, quid sit.</i>	115. b
<i>Mortuorum uorator Damon.</i>	201. a
<i>Mortuis opiculari, magis iustum quam uiuis, cur sit existimatum.</i>	112. a
<i>Mulier Aethiopem peperit & si Aethiopi non mi- sta.</i>	61. b
<i>Mulier Auenione foetum semicanem parit.</i>	61. a
<i>Mulieris cogitatio in conu quid efficere possit.</i>	61. a
<i>Mulieres alio ampliore praeterea, foetus magnos e- dunt.</i>	27. a
<i>Mulieres cur bruta pariant nonnunquam.</i>	60. b
	61. a
<i>Mulieres albis uestibus in funere indutae.</i>	159. a.
<i>nigris. ibidem.</i>	
<i>Mundus finem suum aduentantem quo argumen- to demonstret.</i>	13. a
<i>Mundus, fossa.</i>	155. b
<i>Muria quid. 91. b. duplex ueteribus fuit. ibid.</i>	
<i>Murina quid.</i>	92. a
<i>Muri, mari antiquitus dicti.</i>	158. a
<i>Musae Poetae error.</i>	55. a
<i>Musica mororem animi depellit.</i>	204. b
<i>Musica uiperarum morsibus medetur. 205. a. pe- silentiam depellit. ibid.</i>	
<i>Musica seditionem sedat.</i>	204. b
<i>Musica corporis, et animi morbis medetur. 205. a</i>	
<i>Musica animos sedat.</i>	204. a
<i>Musica Lacedaemoni iram adimebant pugna- turis.</i>	

Index.

turis. 204.a

Musica quid in nobis faciat. 203.b. & infra.

Mutatio, natura inimica. 25.a

Mutationes in nobis pariunt, multa, quæ absunt.

140.b

Mutationes temporum morbos pariunt. 25.a

Myrtæ corona sepulchrales. 108.b. 109.a

N

N *ÆNIAE.* 47.b

Natalis Comitius. 92.b

Natales dies defunctorum apud Græcos, & Latinos celebres. 76.a

Natalis dies apud Marcellum Jurisc. non est pro die mortis accipienda. 75.b

Navis portatoria, geraria. 28.b

Necti debitores solabant ante ius decemvirale.

32.a

Neurospasta. 94.a

Nicolaus Ant. Grauatius. 171.b

Nicolai Machiavelli error. 5.a

Niger color mortalis. 159.b

Nilus Isidi sacris sistro celebratis exastuabat.

36.b

Nilus auctu magno quotannis per Aegyptum uagatur. 36.a

Nili statua Romæ Niliaca incrementa præseferens. 37.a

Niliaca incrementa, Aegyptijs copiæ, aut penurie frugum argumenta fuisse. 37.a

Gg 2 Noha

Index.

- Noba gigante[m] fuisse. quidam dixerunt.* 15. a
- Numa sepultura a Cicerone allegata in argumen-
tum uetusti moris sepelendi.* 143. b
- Nympho ioci organum.* 94. b
- O
- O per aris pro fere. Sc' n lege lata.* 32. a
- Obs. v. n. i. i. parant. n. m. ars medico con-
uenit, de ea med. u. p. p. i. u. n. t.* 56. b
- Osquiniscere.* 77. b
- Orcis u. i. aratores.* 131. b
- Oleum praeuum in Diuisionibus.* 73. a. b. 75. a
- Olympus Alex. mater, ut honeste ca. d. u. i. i. o-
ritura curauit.* 116. a
- Olympus in i. e. p. l. o. r. u. m. dedicatione subat.* 156. a. b
- Olympus in designandis u. i. b. i. b. u. s.* 153. b. 155. a.
156. a. b
- Onagris ballistis. j. nullum tormentorum : genus
olim ualidius.* 2. b
- Onerariae naues quaedam, olim etiam remis age-
bantur.* 28. b
- Onci ferendo, & gratiae referende esse.* 85. a
- Orbis Romanus. 177. a. cur sic dictum Ro. impe-
rium.* ibidem
- Orbis pro imperio.* 178. b
- Orestis corpus giganteum.* 18. b
- Orisasylocus resitatus.* 133. a
- Origenis error.* 143. b
- Orionis corpus maximum.* 17. a. b. cur. 27. a
- Os femoris d. i. a. C. o. n. i. g. l. o. p. h. e. r. i. mira magnitudinis*
Vene-

Index.

<i>Venetis.</i>	20.b
<i>Ossa humana monstrose magnitudinis Paulus III. Pont. Max. habuit.</i>	20.b
<i>Ossa humana maxima in Pliegra campis reperta.</i>	17.b
<i>Oua garo conducebantur.</i>	90.b
<i>Quid locus.</i>	64.b. 149.a. 189.a. 190.a
P	
P ALLANTIS caianer maximum, quo tempore effossim.	18.b
<i>παλμῶν interpretes. παλμῶν observationes.</i>	
219.a.b	
<i>Pandectarum locus.</i>	72.b. 153.a
<i>Pandectarum locus emendatur.</i>	91.b
<i>Papiniani urna. 95. b. quo honore 7 mpp. cū prosequantur.</i>	96.a
<i>Parentalia Harriodio ab Atheniensium Imperatore celebrata.</i>	84.a
<i>Parricidū qui primus Romæ patrauerit.</i>	190.a
<i>Parricidij pœna à Platone præscripta.</i>	189.b
<i>Parricida, monstrum est.</i>	189.b
<i>Partim uox, sine generatione posita.</i>	31.a
<i>Paulus Ligijs.</i>	57.a. 134.a
<i>Paulus Manutius.</i>	35.a. 148.b
<i>Pauli Iurisc. locus declaratur. 9. b. 11. a. 186 a. b</i>	
<i>Pauperum sepultura curam an Ethnici susceperint.</i>	111.b
<i>Pedule.</i>	129.a
<i>Pelles sponsis sternebantur.</i>	144.b

Index.

<i>Pellium</i> usus in capuis.	144.a
<i>Pelliceas</i> nesses an, & quibus locis, & temporibus usurpauerint antiqui. 142.a. & infrà.	
<i>Peronibus</i> usi aratores, et ciues Romani.	131.b
<i>Pestis</i> , quæ mortalis inuadat, an brutis quoque sit exitialis. 192.a.b. & infrà.	
<i>Pestilentia</i> , musicæ ut depulsa.	205.a
<i>Pestilentias</i> qui auctores describant.	192.a
<i>Petrus Antonius Ghetius.</i>	164.b
<i>Petrus Baccius.</i>	171.a
<i>Petri Criniti</i> locus.	186.b
<i>Phalandum</i> Hætrusci cælum dixêre.	156.a
<i>Phantasma</i> nigrum, quidam interdum sibi uidere uisus est melancholicus.	202.a
<i>Phrixum</i> & <i>Hællera</i> cur aricti impositos singant <i>Poëta.</i>	120.b
<i>Phrygius</i> modus ad animarum euocationem a- ptus.	46.a
<i>Pietas</i> in defunctos postrema inter pietatis gene- ra.	111.b
<i>Pij Bononiensis</i> error.	78.b. 79.a
<i>Pile</i> ludo maximè corpus exerceri.	39.b. 40.a
<i>Pile ludus</i> cur lippis obsit. 40.a.b. item crudus. 39.a.b	
<i>Pileos Pannonicos</i> , milites Ro. gestabant.	144.b
<i>Pileos</i> ex canina pelle qui gestarunt.	143.b
<i>Pisces</i> cur antiquorum mensis non apposuerit Ho- merus.	123.a
<i>Piscium</i> condimentum.	90.b
	<i>Pisci-</i>

Index.

Piscibus uesci, Syri legibus prohibiti.	123.a
Plantæ herb. eq̃, omnes calore prædita.	53.b
Plantæ cur excrementa non contrahant.	53.b
Platina error.	4.b
Plato defenditur.	162.b. 163.a
Plinius reprehenditur.	148.a
Pliny locus. 109 b. eius lē locus emendatur. 110.b	
Plutarchi interpretis lapsus.	94.a
Plutarchi loca quadam emendantur. 102. b. error. 55.b. 157.b	
Plutarchi testimonium recitatur.	103.b
Plutarchi de aquis opinio.	164.a
Polydori Vergily error. 4. a. 5. a. 159.a. oscitatio. 103.a	
Polystratum machinamentum. 93. a. b. eius etymologia. 94.a	
Pollucis locus.	27.a. error. 157.b
Pomærium apud priscos unum.	157.b
Pomærium Constantinopol. à quo productum. 158.b	
Pomærium ubi.	156.b. & infra.
Pomærij etymologia.	158.a
Pomærij productio.	158.b
Pomæria quis primus excogitauerit.	158.a
Pompeius Natus.	171.a
Pompeij error.	158.a
πομπάειον Mercurium antiqui uocabant.	195.b
Pomponij Iurisc. error.	33.a
Pōtis à Cesare cōstruēti declaratio. 214.a. et infra.	

Index.

<i>Pontis Caesaris declaratio.</i>	214.a. & infra
<i>Pontius, in quo fatus erat cadauer insepultum relinque- re. 111.b</i>	
<i>Pontificio in iure error.</i>	15.b
<i>Porticus et tabernæ circa Ianitēplū Romæ.</i>	97.b
<i>Potho fore sepulchra crnabantur.</i>	109.a
<i>Premere uerbum georgicum quid.</i>	185.a
<i>Procedere uerbum quid significet.</i>	172.b
<i>Procyre. 132.b. Proiectum.</i>	183.a
<i>Pubertas in feminis solum ex annis cognita.</i>	7.b
<i>Pubertatem sœminarum ex corporis inspec- tione cognosci uolebat Plato.</i>	
<i>Puella Hethræsa stupri cum cane consuetudinem habuit. fixum semicannem edidit.</i>	60.b
<i>Tueri Catamiti, à meritorijs differunt.</i>	77.a
<i>Pullopremones, qui dicti.</i>	79.b
<i>Puiculi.</i>	112.a. 113.b
<i>Tythagoræi in myrti, oleæ, & populi nigre silijs defuncti condabantur.</i>	110.a
<i>Pythagoricæ sepulture mos partim ex Lycurgi legibus.</i>	111.a

Q

<i>Quadrigarij locus declaratur.</i>	105.b
<i>Quintinus Acanthius.</i>	89.a. 124.b
<i>Quinque pedum spatium in consinio.</i>	186.b
<i>Quinque pedum spatium non in omnibus sin- ibus agrorum.</i>	187.a
<i>Q. Seruilius prima nuptiarum nocte extinctus.</i>	133.a

Index.

R

- R**ADICES arboris vicini in meum fundum
 procedentes, recidere an possim. 184.a
 Repudijs in ipsis uerba solennia. 105.a
 Ricinum quid. 159.b
 Ripa fluminis à prædio separatur. quid sit. 169.a
 Ruuales libri. 158.b
 Roma quadrata primū constructa. 153 b. 154.a
 Roma cur communis patria dicta. 176.b
 Roma condita in Palatio. 154.a
 Roma totius habitatae terra compendium. 177.a
 Romanae plebis in se ipsam uesania, & inhumana
 mitas quomodo frenata. 118.b
 Romani, Iur. c. error. 75.b
 Romani bellicas machinas à Græcis habuerunt.
 Græcos in ea re superarunt. 3.a
 Romani ciues, qui Romano imperio subiecti.
 176.b
 Romani quo tempore sub pellibus hyemare cœpe-
 rint. 142.b
 Rose in coronis usus olim minimus. 108.b
 Rosis sepulchra ornabantur. 108.b
 Rubigo ferri unde oriatur. 86.a
 Rubrica quaedam in xi. lib. C. declarantur. 38.a

S

- S**Abellici error. 78.b
 Sacerdotum corpora qualia esse uoluerint Eth-
 nici, & Hebraei. 175.b
 Sacra scriptura auctores multi, Ethnicis antiquio-
 res

Index

<i>res.</i>	161.b
<i>Sacrificia quæ Deis grata essent.</i>	124.a
<i>Sagmina.</i>	191.b
<i>Salmonium nescio quid Bombardis simile adin- uenisse existimatum.</i>	2.a
<i>Sanguine abundant Septentrionibus subiecti.</i>	25.b
<i>Sanguinea uirga quæ sint apud Modestinum.</i>	191.b
<i>Saulis, & filiorum eius cadavera cur combusta.</i>	150.a. 151.a
<i>Sauptorū, quid antiquis.</i>	127.a
<i>Scythis calor in intimas partes compulsus.</i>	25.b.
<i>corpora magna.</i>	26.b
<i>Scombro è pisce garum.</i>	90.a
<i>Scoppæ erratum.</i>	77.b
<i>Scortum masculum pro puero concubino.</i>	77.a
<i>Seditio, musica sedata.</i>	204.b
<i>Senatores crepidis usi.</i>	131.b
<i>Sensus nostros decipi in multis, qui dixerint.</i>	202.b
<i>Sepulchrum ad Milciadis, noctu mira audiebantur.</i>	197.a
<i>Sepulchrum in Lypara prodigiosum.</i>	197.b
<i>Sepulchrum plebi misere commune.</i>	112.b
<i>Sepulchro Isocratis aries insculptus.</i>	122.a
<i>Sepulchra an incolant umbra mortuorum.</i>	197.
<i>a. & infra.</i>	
<i>Sepulchra quibus fertis, & floribus ornarentur.</i>	
<i>108.b. & infra.</i>	
<i>Sepulchra tenuis ornata.</i>	110.a
<i>Sepulchra ad ipsa, Demones uideri concurrere.</i>	201

Index

201. a. cur Dæmones ad sepulchra. ibid.	
Sepultura cadauerum, pietas prima.	111. b
Sepultura militum, cura in castris.	113. a
Sepultura cadauerum cura etiam ad principes viros pertinet.	112. a
Sepultura genus, pulueris iniectio.	114. a. b
Serenitas frigori iungitur.	70. a
Serpentes plures an cum parricida culeo inderentur.	190. b
Serta quibus tenis adornarentur.	109. b
Servi cur corpora a Grecis dicti.	43. a
Serui in commentaria ad testamenta irrepfisse.	
Eius errores collegit Beroaldus.	6. b
Serui lapsus.	8. a. 33. b. 53. a. 196. b
Seth gigas.	15. b
Sextus dicebatur locus extra urbem in quo in damnos animaduvertebatur.	209. a. b
Signorum uocalium in bello quis usus.	204. a
Σεπτάχθεα lex Solonis.	32. a
Suicines qui essent.	44. a
Suicines graue canere soliti.	44. b
Sole aut Luna deficiente as, & ferrum multitudo cur olim moueret.	206. a
Soleæ quod calcamenti genus.	132. a
Solomon quid senserit de uenarum procursu.	142. a
Solon cur de parricidio legem non tulerit.	149. a
Solium pro sepulchro.	110. b
Soluenao esse quid sit.	85. a
Sonus grauis lugubris.	45. a. 48. a
Spacium	

Index.

Spaciū inter parietes vicinorum, quantū.	188.b
Spadonum due species.	82.a
Spartæ cadavera in olivæ foliis condita.	111.a
Sphinctæ qui sint.	79.b
Σφιγκτηρ vox, quid signif.	79.a
Sphinctæ armillarum genus.	80.a
Σφιγξ.	80.a
Sphinctæ qui, & unde dicti.	79.a.b.80.a
Spiritus duplex.	138.a
Spiritum naturalem aliqui negant.	138.a
Sportule.	73.a.b.75.a.b
Stapia mentio apud D. Hieronymum, & in veneta sepulchri inscriptione. 101.a.b. nulle apud antiquos stapia.	100.a
Statij locus.	36.b
Statua nulla pelliceas vestes præferunt.	143.a
Σταυρὸν, quid Græci appellarent.	127.a
Στομῶν, quid signif.	87.a
Στόμα Græcis quid. 87.a. quo pacto purgetur.	86.b.87.a
Stomomacis plura fuisse genera apud antiquos.	88.a.b
Substantiæ separata Peripateticis quæ.	202.a
Subueteribus, locus sic dictus Romæ.	97.b
Syri piscibus non uescabantur.	123.a
Syros capræ nobiles reddiderunt.	125.a

T

T ABULA Parrhasi obscæna.	115.b
T aciti locus declaratur.	105.b

TACITUS

Index.

<i>Tacitum inter, & sacras literas dissidium elimi-</i> <i>natur.</i>	151.a
<i>Tartarus quid.</i>	160.b.ubi.161.b
<i>Tartari motus in gyrum.</i>	162.b
<i>Temperatura antiquas obdurabant.</i>	130.b
<i>Temperamenta ferri varia.</i>	89.a
<i>Tene cur Lanisci dēte.</i>	109.b
<i>Tenus sarta ornabantur.</i>	109.b
<i>Tenus, pichra, & urna defunctorum ornaban-</i> <i>tur.</i>	110.a
<i>Terebra ad ferrum perforandum.</i>	88.b
<i>Termini lapidei Deo Terminò dicabantur. coro-</i> <i>nabantur à vicinis.</i>	187.b
<i>Terra Aristoteli non senescit uniuersa.</i>	21.a
<i>Tertiū ne Cōsul, an Tertiò dici oporteat.</i>	147.a.b
<i>Tertulliani auctoritas eleuatur.</i>	103.b
<i>Thalmudistarū improba de Adamo opinio.</i>	60.a
<i>Thalmudistarum deliramentum.</i>	15.b
<i>Theodosius Constant. pomærium produxit.</i>	158.b
<i>Thesæi corpus magnum.</i>	18.b
<i>Thomas Contarenius.</i>	6.a
<i>Tibia in funere maiorum natu, & nobiliorum.</i> 47.a.b	
<i>Tibiae funebres adunca.</i>	46.a
<i>Tibiae paratrete.</i> 46.a. <i>Phrygia. ibid.</i>	
<i>Tibiarum usus in legatione, & in bello.</i>	204.a.b
<i>Tibialibus, & femoralibus nullis utebantur pri-</i> <i>sci.</i>	129.a.b
<i>Tuuli rubro colore scribebantur.</i>	49.b
	Tuulis

Index.

<i>Titulis cur libri antiquorum nonnulli careant,</i> <i>aut adulterinis præditi sint.</i>	49.b
<i>Tituli unde sic dicti.</i>	49.a
<i>Tiraquelli error.</i>	75.b
<i>Tormenta quando longiores certioresq; emissio-</i> <i>nes habeant.</i>	106.a.b
<i>Trabucchi machina bellica.</i>	5.b.6.a
<i>Tranquilli locus.</i>	80.a
<i>Triremes onerariae.</i>	29.a
<i>Triſpaſtum. 93.b. unde dictum.</i>	94.a
<i>Tuba Siticinū in qua re differrēt à reliquis.</i>	44.b
<i>Tutuli.</i>	49.a
<i>Tymbaufle.</i>	45.a

V

V ALERII Maximi locus à Cuiacio restitu-	190.a
<i>tus.</i>	
<i>Valerij Probi error.</i>	152.b
<i>Varronis sententia improbat.</i>	147.b
<i>Varronis contextus emendatur. 155. a. & infra.</i>	158.a
<i>item.</i>	
<i>Varronis locus declaratus. 173. b. & infra.</i>	
<i>Varronis locus.</i>	110.a
<i>Velo interiecto quæſtiones exercere.</i>	98.b
<i>Velo leuato causas cognoscere cur dictum.</i>	98.a
<i>Venereis in rebus quidam casu extincti.</i>	134.a
<i>Venuleij locus restitutus & declaratus.</i>	185.b
<i>Verba quedam ab antiquis in emptionibus, &</i> <i>uēditionibus pecoris usurpata. 171.b. et infra.</i>	
<i>Vertigine melancholica qui iam corripī cœperat,</i> <i>quid</i>	

Index

quid sibi uisus sit uidere.	202.a
Vestēs albas in luctu non usurparunt antiquioribus temporibus mulieres.	159.a.b
Victimarum probatio.	174.a
Via limitares.	188.a
Vincula pedum, calcei.	132.a.b
Virgili locus declaratur.	126.b
Virgili locus.	8.a.115.a.122.a.126.b
Virgines uiripotētes nude sacerdotibus ostensa.	8.a
Viriplace Deæ sacellum Romæ.	104.b
Vini meraci potio, oculorum soluit dolores.	40.b
Visu debili præditus, sui ipsius idolum sibi aduersum uidebat.	202.b
Vita animalium tribus rebus sustinetur.	193.a
Vitia corporis ad animum referuntur.	176.a
Vitta alba, corona colligata.	110.a
Vitta purpurea in capite Flaminicarum, & lenarum.	49.a
Ulcera squalida, aqua uida reddit.	57.a
Ulpiani lapsus.	62.a.165.b.166.a
Ulpiani ætate arrogatio per pop. fiebat.	178.a
Umbra Caligulae, circa cadauer.	198.b
Umbra hominis terrificæ domum incolit.	197.b
199.a	
Ungēdi cadauera mos an antiquissimus.	149.a.b
Volaterrani error.	142.b
Vox grauis cur.	48.a
Vrnæ defunctorum tenijs ornabantur.	110.a
Vrnæ, in qua Papiniani conditi cineres erant, inscriptio	

Index.

scriptio.

95.b

X

XENOPHONTIS *locus declaratus.* 156.a
XII. *Tab. quando composita.* 148.b

Z

ZAZEL *Demon.* 200.b
Zibellini. 142.b

FINIS.

REGESTVM.

a b *ABCDEFGHIJKLMN O P Q R*
STVXYZ, Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg.

TYPOGRAPHORVM ERRATA, VT INFRA EST,
subnotatum, expunges, a. cartæ frontem. b. tergum. si-
gnificat. numerus uero posterior lineam.

2.b.21. declarandam. 3.b.12. demeris. 5. b.4. Toletum. 7.b.23.
Aegeria. 14.a.20. autem talia. 17.b.14. Tyanzi. 17.a.17. quen-
dam in. 19.b.12. Cæsarex. 21.b.3. *Ex 70p.* 32.b.15. tabulas. 45.
a.10. possunt. .a.18. tibia loquatur. 48.a.11. eo modo. 48.b.
21. mutuatus. 64.b.9. formæ. 67.a.2. angusta. 68.b.25. inquiēs.
84.a.22. abhorrere. 94.a.11. lyspaston. 100.a.1. uel. 101.b.11.
hac. 106.b.3. quia teli. 107.b.3. bene olentia. 109.a.18. adhibi-
tam. 112.b.20. pōtificii. 117.b.19. feræ. 121.b.4. Appion. 132.
a.10. id genus. 146.b.25. usum. 147.b.18. sequutos. 155. b.20.
Hethruscos. 160.a.11. Cyaneus. b.22. fundamenta. 162. a.16.
quiddam eorum. 163.b.3. Platonem uerbis, hic. 175.b.22. mor-
bum. 189.a.18. Solon legis. 196.a.10. quædam haustu ueneni.
199.a.27. illas. 201.b.1. Cynanthropia. 219.a.9. allata.

Chz

16